170
Edebiyat

Savaş Artığı

HA JIN

İngilizce'den Çeviren: Tamer Tosun

AYRINTI

SAVAŞ ARTIĞI • Ha Jin

569

HA JIN

Çin'in Liaoning eyaletinde doğan Ha Jin subay olan babasının izinden giderek, on üç yaşında orduya katılır. Edebiyata ilgisi nedeniyle altı yıl sonra ordudan ayrılıp, üniversitede İngilizce üzerine doktora yapar.

1985'te ülkesi Çin'i terk ederek, Amerika'ya yerleşir ve Brandeis Üniversitesi'nde öğrenim görür. PEN/Faulkner Award ve National Book Award'a layık görülmüş *Waiting* adlı romanın yazarıdır. *The Crazed* ve *In the Pond* adlı iki romanı ve üç şiir kitabı vardır. Ayrıca Asian American Literary Award almış *The Bridegroom*; Flannery O'Connor Award for Short Fiction almış *Under the Red Flag*; PEN/Hemingway Award almış *Ocean of Words* adlı hikâye kitapları bulunmaktadır.

Ayrıntı: 569
Edebiyat Dizisi: 170

Savaş Artığı
Ha Jin

İngilizce'den Çeviren
Tamer Tosun

Yayıma Hazırlayan
Canan Uslu

Düzelti
Esra Koç

Kitabın Özgün Adı
War Trash

© 2004 by Ha Jin

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kabraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244
Topkapı/İst. Tel.: (0212) 612 31 85

Birinci Basım 2011

Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-590-6
SERTİFİKA NO.: 16061

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Eminönü - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 - 01 - 05 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Ha Jin

Savaş Artığı

EDEBİYAT DİZİSİ

GÜLÜNESİ AŞKLAR/*Milan Kundera* ◢ KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ/*Peter Handke* ◢ YÜZBAŞI VE KADINLAR TABURU/*Mario Vargas Llosa* ◢ BİZ/*Yevgeni Zamyatin* ◢ KESİK BİR BAŞ/*Iris Murdoch* ◢ YENİ TANRILAR/*Alberto Vasquez-Figueroa* ◢ İNFAZA ÇAĞRI/*Vladimir Nabokov* ◢ EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?/*Woody Allen* ◢ ÇALI HOROZU/*Michel Tournier* ◢ BANYO/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ BALKON/*Jean Genet* ◢ GÜNEŞ İMPARATORLUĞU/*J.G. Ballard* ◢ BEYAZ ZENCİLER/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ SİYAH MADONNA/*Doris Lessing* ◢ KAPANDA ÜÇ KAPLAN/*G. Cabrera Infante* ◢ ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN/*Marge Piercy* ◢ ANARŞİNİN KISA YAZI/*Hans Magnus Enzensberger* ◢ FOTOĞRAF MAKİNESİ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ GÜLÜN GÜNLÜĞÜ/*Ursula K. LeGuin* ◢ HOTEL DU LAC/*Anita Brookner* ◢ AZİZLER ve ÂLİMLER/*Terry Eagleton* ◢ VEDA YEMEĞİ/*Michel Tournier* ◢ ORLANDO/*Virginia Woolf* ◢ UTANÇ BİTTİ/*Anja Meulenbelt* ◢ YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI/*J. G. Ballard* ◢ KARANLIĞIN SOL ELİ/*Ursula K. LeGuin* ◢ AĞ/*Iris Murdoch* ◢ WATT/*Samuel Beckett* ◢ EKOTOPYA/*Ernest Callenbach* ◢ CECEYİ ANLAT BANA/*Djuna Barnes* ◢ İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ CUMA/*Michel Tournier* ◢ AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI/*Lawrence Durrell* ◢ GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◢ MURPHY/*Samuel Beckett* ◢ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ◢ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◢ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◢ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◢ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◢ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◢ MYRA/*Gore Vidal* ◢ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◢ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◢ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◢ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◢ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◢ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◢ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◢ ROCK LANET!/*Iain Banks* ◢ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◢ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◢ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ◢ KONFIDENZ/*Ariel Dorfman* ◢ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◢ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◢ NIETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◢ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◢ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◢ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◢ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◢ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ◢ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◢ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◢ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ◢ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◢ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◢ LILA/*Robert M. Pirsig* ◢ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◢ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◢ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◢ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◢ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◢ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◢ MERCIER İLE CAMIER/*Samuel Beckett* ◢ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◢ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◢ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◢ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◢ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◢ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◢ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◢ AÇAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◢ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◢ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◢ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◢ 10[un] BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◢ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◢ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◢ ADA/*Aldous Huxley* ◢ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◢ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◢ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◢ YARATIK/*John Fowles* ◢ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◢ ZENCİLER/*Jean Genet* ◢ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◢ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◢ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◢ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◢ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◢ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ◢ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◢ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◢ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ◢ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◢ ALDATMA/*Philip Roth* ◢ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◢ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◢ MANTISSA/*John Fowles* ◢ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◢ BENJAMIN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◢ METEORLAR/*Michel Tournier* ◢ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◢ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◢ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◢ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◢ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◢ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◢ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◢ İYİ İŞ/*David Lodge* ◢ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ◢ TERAPİ/*David Lodge* ◢ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ◢ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◢ SÜPER KENT/*J.G. Ballard* ◢ SISKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ◢ BETON ADA/*J.G. Ballard* ◢ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ◢ GILLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ◢ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◢ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ◢ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ◢ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ◢ METROLAND/*Julian Barnes* ◢ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ◢ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ◢ MİLENYUM İNSANLARI/*J.G. Ballard* ◢ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ◢ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ◢ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ◢ HINÇ AYLARI/*P. Bruckner* ◢ LİMON MASASI/*J. Barnes* ◢ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ◢ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ◢ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ◢ FISKADORO/*D. Johnson* ◢ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville* ◢ ÖLEN HAYVAN/*P. Roth* ◢ SICAK ÜLKELERDEN DÖNEN VAHŞİ SAKATLAR/*Tom Robbins* ◢ PASTORAL AMERİKA/*P. Roth* ◢ ABANOZ KULE/*J. Fowles* ◢ ARTHUR VE GEORGE/*J. Barnes* ◢ VAHŞET SERGİSİ/*J. G. Ballard* ◢ VİLLA MEÇHUL/*Tom Robbins* ◢ ASKER GRAMAFONU NASIL TAMİR EDER?/*Saša Stanišić* ◢ *FARMAKON/Dirk Wittenborn* ◢ *NE KADAR İLERİ GİDEBİLİRSİN/D. Lodge* ◢ *GERİYE UÇAN YABAN ÖRDEKLERİ/T. Robbins* ◢ *BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYATIM/P. Carey* ◢ *İNTERNETTE BALIK AVLAMAK/Nasreen AKHTAR* ◢ *LANCELOT/Walker Percy* ◢ *ÖLÜ BİR DİLDE AŞK/Lee Siegel* ◢ *VAHŞİ İNSANLAR/Dirk Wittenborn* ◢ *GÜNEŞİ DURDURACAĞIZ/F. Bouillot* ◢ *SHYLOCK OPERASYONU/Philip Roth* ◢ *KAYBEDENLERİN BELLEĞİ/Michel Ragon*

Kore Savaşı gazisi babama...

Öndeyiş

Göbeğimin altında, "FUCK... U... S..." yazan bir dövme uzanıyor. Bu harflerin üzerindeki deri yanık izi gibi büzüşmüş. Bu dövme beni Çin'de, yaklaşık elli yıl boyunca bir nazarlık gibi korudu. Amerika'ya gelmeden önce bunu sildirip sildirmemeyi çok düşündüm. Sildirmemeye karar verdim, çok sevdiğimden ya da cerrahi işlemden korktuğumdan değil; şayet sildirirsem bunun lafı yayılabilir ve benim geri dönmeyeceğimden şüphelenen yetkililer, pasaportumu iptal edebilirlerdi. Ayrıca yazacağım bu hayat hikâyesi için biriktirdiğim bütün malzemeyi de yanımda götürmeyi planlıyordum; notlarıma ve dosyalarıma el koyabilecek olan polisin, dikkatini çekmek istemiyordum. Artık buradayım ve dövmem benim için bir nazarlık değil, hep orada duran bir sorun haline geldi. İki hafta önce

İrikıyım, şen şakrak memurun bir şeylerden şüpheleneceğinden korktuğum için Atlanta'da gümrüğü geçerken kalbim kapana kısılmış bir güvercin gibi çarpıyordu. Böyle bir durumda, beni bir odaya alıp soyunmamı isteyebilirdi. Dövme Amerika'ya girişimin reddedilmesine neden olabilirdi.

Bazen burada sokaklarda yürürken sanki görünmez bir el, yoldan gelip geçenlere sırrımı göstermek için, gömleğime yapışıp yukarı sıyıracakmış gibi ani bir korkuya kapılıyorum. Sıcak bir yaz günü de olsa, gömleğimin düğmelerini hiç açmam. Bayıldığım ve Amerikan hoşluklarının en iyisi olduğunu düşündüğüm akşam banyosunda, kapıyı dikkatle kilitlerim; çünkü karnımdaki kelimeler, Kamboçyalı gelinim Karie'nin gözüne ilişebilir. Karie, Kore'de savaştığımı ve buradayken bu savaşın anılarını yazmak istediğimi biliyor. Bu aşamada başkalarına kitabımın içeriğiyle ilgili bir şey açıklamak istemem; yoksa kalemi elime aldığımda hevesimi kaybedebilirim.

Geçen cuma kestirirken üç yaşındaki torunum Candie, açılmış karnımla oynayıp parmağıyla kelimelerin üzerinden geçti. "U... S..."in anlamını çözdü ama fiili çıkaramadı. Gıdıklanarak uyandım, bir baktım ki Candie, iri çekik gözlerini kırpıştırıyor. Sırıttı, sonra dudaklarını büzdü, elma şekilli yüzü gerildi. Ben daha tek kelime söyleyemeden döndü ve "Anne, büyükbabamın göbeğinde bir dövme var!" diye bağırdı.

Yataktan atladım ve kapıya ulaşmadan onu yakaladım. Tesadüfen annesi evde değildi. "Şşşt, Candie" dedim, parmağımı dudaklarıma götürerek. "Kimseye söyleme. Bu bizim sırrımız olsun."

"Tamam." Başından beri bunu bekliyormuş gibi gülümsedi.

O gün öğleden sonra onu Buford Bulvarı'ndaki Asya Meydanı'na götürdüm ve alıç peltesi, bir kutu taro kraker aldım; o da sevinçle beni yanaklarımdan öptü. Dövmem hakkında kardeşi Bobby'ye bile, tek kelime etmemeye söz verdi. Fakat sözünü uzun süre tutabileceğini sanmıyorum. Kesinlikle gördüğünü hatırlayacak ve gizi çözmek için küçük kafasını yoracaktır.

Zeki bir oğlan olan torunum Bobby, yedi yaşına girmek üzere. Ona sık sık büyüyünce ne olacağını sorarım. Tombul yanaklarını iki yana sallayarak "Bilmiyorum" diye cevap verir.

"Doktor olmaya ne dersin?" diye üstelerim.

"Hayır, ben bir bilim adamı ya da gökbilimci olmak istiyorum."

"Bir gökbilimcinin gözlem için çok zaman harcaması gerekir... yani bir aile kurması zor olur."

Annesinin tatlı sesi araya girer: "Baba, çocuğu yine sıkıştırma."

"Onu yönlendirmeye çalışmıyorum; sadece fikrimi söylüyorum."

"Çocuk neye ilgi duyuyorsa ona yönelmeli" der oğlum.

O zaman çenemi kaparım. Belki de torunumun refah içinde yüzdüğünü görmeye can atan, açgözlü bir adam olduğumu düşünüyorlar. Fakat benim isteğimin parayla hiç ilgisi yok. Bütün kalbimle inanıyorumki, tıp asil, insancıl bir meslektir. Dünyaya bir daha gelsem, kendimi tıp bilimlerinde çalışmaya adardım. Bu düşünce elli yıldır zihnimde kök saldı. Niçin Bobby'ye doktor olmayı düşünmesi için sık sık ısrar ettiğimi, oğluma ve üvey gelinime ayrıntılarıyla açıklayamam; çünkü bu hikâyede çok fazla dehşet ve acı var. Kısacası benim bu isteğim, Kore ve Çin'de gördüklerimle heder olmuş hayatların anılarıyla beslenmiştir. Doktorlar ve hemşirelerin farklı bir etiği vardır, bu onlara siyasi saçmalıklar yüzünden insan eliyle yaratılmış düşmanlıkları aşma ve insanca davranma imkânı verir.

Sekiz dokuz ay içinde, beni büyütüp besleyen ve sonunda kemiklerimi de saklayacak ülkeye, Çin'e geri dönecektim. Zaten yetmiş üç yaşındayım; karım, kızım ve diğer torunuma dönecek, Amerika'ya bir daha gelmeyeceğim. Gitmeden, hayatımın yarıdan fazlasında yazmayı kurduğum, anılarımı tamamlamam gerek. Anılarımın, on dört yaşında öğrenmeye başladığım İngilizce'yle korunması için hikâyemi belgesel uslubunda anlatacağım. Umarım bir gün Candie, Bobby ve ana babası bu sayfaları okuduklarında, kaleme alacağım tarihi gerçeklerin ve karnımdaki dövmenin tüm ağırlığını hissedebilirler. Bu anılara, benim gibi zavallı bir adamın Amerikalı torunlarına bırakabileceği yegâne armağan olarak bakıyorum.

Yalu'yu Geçmek

Komünistler 1949'da iktidara geldiğinde, Huangpu Askeri Akademisi'nde siyasi eğitim alan ikinci sınıf öğrenciydim. Okul; Szechuan Eyaleti'nin başkenti Chengdu'da kurulduğu andan itibaren, milliyetçi rejimin önemli bir parçası olmuştu. Okulun ilkeleri vaktiyle Çan Kay Şek tarafından belirlenmiş ve generallerinin çoğu burada yetiştirilmişti. Huangpu'nun Milliyetçi Ordu'daki rolü; bazı yönlerden West Point'in Amerikan silahlı kuvvetlerindeki rolüne benziyordu.

Huangpu'daki askeri öğrenciler, milliyetçilerin ahlaki bozukluğundan tiksinirdi; o kadar ki komünistler geldiğinde, Halk Kurtuluş Ordusu'na seve seve teslim oldular. Yeni yönetim, bizim akademiyi feshedip, Güneybatı Askeri ve Siyasal Bilimler Üniversitesi'nin bir bölümü haline getirdi ve okulumuzdaki eğitim aksamadan sürdü. Biz orduya

hizmet için hazırlandık. Komünistler ayrım yapmayacaklarına ve adil davranacaklarına söz vermelerine rağmen, askeri bilimlerde uzmanlaşmış sınıf arkadaşlarımın aksine, ben fazla ümitlenmedim; çünkü eski akademide aldığım siyasi dersler, Halk Kurtuluş Ordusu'nda bir işe yaramazdı. Bunlar gerici değilse de geçmişte kalmış bilgiler olarak görülebilirdi. Önceki milliyetçi subay ve askeri öğrencilerin sistem için yeniden eğitildiği belli başlı yer olan üniversitede, bize Marx, Lenin, Stalin ve Mao Zedong'un temel fikirleri öğretiliyordu ve biz yaptığımız yanlışları itiraf ederek özgeçmişimizi yazmak zorundaydık; karşılıklı eleştiri ve özeleştiri yapıyorduk. Eski ordudan birkaç dikbaşlı subay, önceki görüşlerinden vazgeçmeyecek ve yeniden eğitim programıyla cezalandırılacaktı. Onlar kampüsümüzün kuzeydoğu ucundaki küçük bir eve hapsedildiler. Ben komünistlere hiçbir zaman direnmediğim için nispeten güvende olduğumu düşünüyordum. Yeni okulda, proletarya devriminin bazı ilkeleri dışında ilave olarak pek bir şey öğrenmedim.

Sonraki sonbaharda mezun olunca, Japon istilacılara karşı savaşta ve iç savaşta muharebe başarılarıyla anılan bir birim olan, Halk Kurtuluş Ordusu'nun 180. Tümen'inde görevlendirildim. Göreve, annemin yaşadığı Chengdu Şehri'nde kurulmuş olan karargâhta, kıdemsiz bir subay olarak başladığım için mutluydum. Babam üç yıl evvel göçüp gitmişti; görevim, anneme göz kulak olmama imkân sağlayacaktı. Ayrıca Szechuan Öğretmen Okulu'nda koreografi eğitimi alan, güzel sanatlar öğrencisi bir kızla daha yeni nişanlanmıştım. Adı Tao Julan'dı ve o da bu şehirde yaşıyordu. Önümüzdeki yıl, tercihen sonbaharda, o mezun olunca evlenmeyi planlıyorduk. Hayat her yönden yüzüme gülüyor gibiydi. Sanki tüm bulutlar dağılıyordu. Komünistler ülkemize düzen getirmişti ve insanların çoğu ümitliydi. Hiç bu kadar neşeli olmamıştım.

Haftada üç kez, siyasi eğitim çalışmalarına katılmak zorundaydım. Bu toplantılarda Merkez Komitesi'nin yayınladığı belgeleri; Stalin ve Başkan Mao'nun yazdığı *Sovyet Komünist Parti Tarihi, Demokratik Halk Diktatörlüğü Üzerine, Sürekli Savaş Üzerine* gibi kitapları okuyup tartışıyorduk. Yüzlerce subay da dahil, tümenimizin yarıya yakını Milliyetçi Ordu'dan gelen adamlardan oluştuğu için, eğitim çalışmaları formalite gibi görünüyor ve bana da çok sıkıntı vermiyordu. Otuz yıl sonra Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri olacak olan, 18. Ordu Komiseri Hu

Yaobang bir toplantıda, tümenimizin Szechuan'ı asla terk etmeyeceğini ve şimdiden kendimizi ülkemizin yeniden inşasına adamamız gerektiğini ilan etti. Savaş yorgunu ülkemize sonunda barış getirecek gibi görünen komünistlere minnet duyuyordum.

Sonra durum değişti. 1951 İlkbahar Festivali'nden üç hafta önce, Mançurya'ya yakın kıraç bir mıntıka olan Hebei'ye gitme emri aldık; burada Kore'ye girmek üzere bekleyecektik. Bu sürpriz oldu çünkü kötü teçhizatlanmış bir tümenimiz vardı ve Kore Savaşı öyle uzaktaydı ki katılacağımız aklımızın ucundan geçmemişti. Gitmeden önce nişanlımla fotoğraf çektirmek istedim ama zaman bulamadım; vesikalık fotoğraflarımızı bile zar zor değiş tokuş edebildik. Nişanlım, ben dönene kadar anneme göz kulak olacağına söz verdi. Annem emirlere itaat etmemi ve cesurca savaşmamı söylerken ağlıyordu. "Oğlum, senin döndüğünü görmeden gözlerimi kapatmayacağım" dedi. Savaş alanında ölüp kalma korkusu aklımın bir köşesinde olmasına rağmen, ben de döneceğime söz verdim.

Julan pek güzel bir kız değildi ama sakin bir mizacı vardı; ince bir vücuda ve doğuştan bir dansçının uzun, kıvrak kollarıyla bacaklarına sahipti. Saçları iki kalın örgü halinde uzanırdı ve pırıl pırıl gözlerinde masumane bir ışıltı ile kalbimi hızlandıran aydınlık bir gülümsemesi vardı. Gülümsediği zaman düzgün dişleri parıldardı. Benim ani gidişime dehşetli üzülse de ayrılığımızı anavatanımız için zorunlu bir fedakârlık olarak kabullendi. Çinlilerin hemen hepsi için MacArthur'un ordusunun, Yalu'yu geçmeye ve Mançurya'yı, Çin'in kuzeydoğusunu ele geçirmeye niyetlendiği açıktı. Bir asker olarak ben de cepheye gitmek ve ülkemizi savunmakla yükümlüydüm. Julan bunu anlayışla karşılıyordu ve baş başa kaldığımızda sık sık gözyaşı dökse de başkalarının önünde, benimle iftihar ediyordu. Onu rahatlatmaya çalışarak dedim ki: "Merak etme. Bir bilemedin iki yıl içinde geri döneceğim." Birbirimizi bekleyeceğimize söz verdik. Yeşim saç tokasını kırarak yarısını aşkımızın nişanesi olarak bana verdi.

Dört günlük bir tren yolculuğundan sonra tümenimiz, Cang Eyaleti'ndeki Hebei Vilayeti'ne bağlı, Potou adlı köyümsü bir kasabaya vardı. Burada eski silahlarımızı atıp Rus malı makineli tüfek ve toplarla teçhizatlandık. Vakit geçirmeksizin silahların nasıl kullanılacağını

öğrenmeye başladık. Yönergeler sadece Rusça'ydı ve tümenimizde hiç kimse kiril alfabesinden anlamıyordu. Bazı birlikler uçaksavarın nasıl çalıştığının şekillerle anlatılmamasından şikâyet ediyordu. Bize kim yardım edebilirdi? Aradık taradık ama bir bilen bulamadık. Son çare olarak tümenimizin komiseri Pei Shan, Çince konuşabilen ve Tianjin'de resmi bir yemekte kendisiyle aynı masayı paylaşan, Rus Askeri Ataşesi'yle görüştü ama Rus görevli de bize yardım edemedi. Sonunda askere emir verildi: "Silahlarınızı kullanmak suretiyle iyice öğrenin."

Ben yazıhane subayı olarak, Alman mavzerimin yerine gıcır gıcır Rus malı bir tabanca aldım. Bu değişiklik bana iş çıkarmadı. Eratın aksine ben, yeni silahımla talim yapmak zorunda değildim. 180. Tümen karargâhına tayinimin, büyük bir planın parçası olduğunu çoktan anlamıştım; biraz İngilizce biliyordum ve Amerikalılarla savaşta bunun yararı olabilirdi. Belki de tümenimizin uzun süreli muharebeye gönderilmesi düşünülüyordu. Szechuan'dan ayrılmamızdan önce Komiser Pei, yanıma bir İngilizce-Çince sözlük almamı söyledi. "Elinin altında bulunsun yoldaş Yu Yuan. Bu sözlük biricik silahımız olacak" dedi, cana yakın bir şekilde. Uzun boylu bir adamdı; bronzlaşmış bir yüzü ve geniş bir alnı vardı. Ne zaman onunla olsam, delikanlılığının başından beri kendini devrime adamış bu adamın manevi gücünü hissederdim.

Kuzeydoğuya hareketimizden önce, eskiden Milliyetçi Ordu'ya hizmet veren, şimdiyse alay ve daha yukarı seviyede rütbelerini koruyan bütün subaylara, geride kalmaları emredildi. Bunların bir düzineden fazlası görevden el çektirildi ve yerlerine hemen, başka birliklerden komünist subaylar getirildi. Yapılan bu değişiklik, eski ordudan adamlara güvenilmediğini gösteriyordu. Komünistlerin bu subayların uzaklaştırılması için gerekçeleri olsa da tam muharebe öncesinde yapılan bu değişiklik, daha sonra Kore'de emir komuta zincirinde felaketlere neden olacaktı. Çünkü yeni subayların ve eski personelin birbirini tanıyacak zamanı olmamıştı.

İlkbahar Festivali'nden bir hafta sonra, Yalu Nehri üzerindeki bir sınır şehri olan Dandong'a gitmek üzere trene bindik. Gece yarısı sınırda olabilmemiz için bizi taşıyan yük treni öğleden sonra kalktı. Tümenimiz istirahat edecek ve Kore'ye girmeden önce on beş gün burada talim yapacaktı.

Biz, Dandong'un kuzeyindeki bir mahallede, çırçır fabrikasında kaldık. Şehrin içinde her yerde askeri bürolar ve ikmal istasyonları vardı; sokaklar, kamyonlar ve hayvanların çektiği araçlarla doluydu. Nehrin kıyısındaki birkaç ev yıkılmıştı; görünüşe göre Amerikan bombaları isabet etmişti. Yalu'nun buzu erimişti erimesine ama kıyı boyunca, öbek öbek kar yığınları uzanıyordu hâlâ. Daha önce bir belgesel filmde izlediğim bu nehre şimdi yakından bakıyordum, umduğumdan farklı görünüyordu. Çok dar değildi ama akıntı çok güçlüydü, yer yer suyun yeşile çalan köpüklü yüzeyinde, küçük küçük girdaplar oluşuyordu. Nehrin ismi zaten Çince'de "yeşil ördek" anlamına geliyordu. Sokakta baharatlı kabak çekirdeği satan sakallı yaşlı bir adam, yaz mevsiminde nehrin sık sık taştığını ve ekinlerin, elma bahçelerinin, evlerin su altında kaldığını anlatmıştı bana. Bazen çiftlik hayvanları ve insanlar bile boğuluyormuş.

Bir sabah, Kore'nin son durumunu gösteren bazı dia pozitifleri alıp getirmek için şehir merkezindeki orduevine gitmek üzere görevlendirildim. Yolda, Yalu üzerindeki ikiz köprülerde çalışan insanları silahla taramak üzere gelen, bir Mustang filosu gördüm. Sirenler çalarken onlarca uçaksavar ateş açtı; mermiler siyah çiçek demetleri gibiydi. Mustang'lardan biri bombasını bıraktığı anda isabet aldı, dumandan uzun kuyruğuyla Sarı Deniz'e doğru gitti. Askerler uçağın düşmesini ve paraşütün açılmasını seyrederken, kimi siviller alkışlıyor ve "İyi atış!" diye bağırıyorlardı.

Biz yeni silahlarımızla talim yapıyor, Amerikan ve Güney Kore Ordusu'yla savaşan başka birliklerin deneyimlerinden yararlanıyorduk. Düşmanın, bizim tersimize, çok iyi teçhizatlandığını ve hava desteğinin olduğunu gayet iyi biliyorduk. Fakat üstlerimiz, rahat yüzünden şımarmış ve gevşemiş Amerikan askerlerinden korkmamamızı söylüyordu. Amerikan askeri yürüyemezdi ve tam bir otomobil bağımlısıydı; sırt çantalarını ve yiyecekleri taşımak için uygun hiçbir araç yoksa, Koreli hamallar tutardı. Eratı bile mutfak işleri yapamaz, ayakkabıları siviller tarafından parlatılırdı. Hepsinden en kötüsü, savaş için ahlaki bir gerekçeleri olmadığından savaşma kararlılıkları eksikti. Ayda bir alabildikleri izin için can atıyorlardı. Teçhizat olarak iyi olmasak da gece baskını ve yakın muharebe taktiklerimizi kullanabilirdik. Sırf bizi karşılarında görünce bile Amerikalıların dizlerinin bağı çözülecek ve teslim olacak-

lardı; onlar yalnızca birer kedi yavrusuydu. Bazı adamlar askerin düşmana duyduğu nefreti artırmak için siyasi eğitim yapıyor, ABD'nin bakteriyolojik silah kullandığının kanıtı olduğunu söyledikleri koca bir bomba sandığıyla yüklü, bir el arabasını gezdirip duruyorlardı. Dev sinekler, fareler, sivri sinekler, midyeler, hamam böcekleri, solucanlar gibi hastalık bulaştıran mahlukat fotoğraflarıyla birlikte, bunları her tabura gösteriyorlardı. Tren istasyonunun yakınına düştüğü söylenen mikrop bombasının, dört bölmesi vardı ve boyu yaklaşık 150, eni 60 santimetreydi. Bize söylendiğine göre bu tür bombalar patlamayacaktı; yere çarptığında yalnızca açılacak ve mikrop taşıyıcılar serbest kalacaktı. İşin doğrusu, içimizden bazıları Milliyetçi Ordu'dayken Amerikalılarla sıkı fıkı olmuştu; düşmanın teçhizat yönünden üstün olmanın yanı sıra çok iyi eğitimli olduğunu da bildiğimiz için gözümüz korkmuştu.

Bu süre boyunca hem sivillerin hem askerlerin, Amerikan emperyalizmini lanetledikleri düzenli toplantılara katıldık. Yaşlı bir köylü, sınıra yakın tarlasında patates sökerken yegâne hayvanı olan çifte koştuğu öküzlerinin, bir ABD uçağından açılan ateşle öldürüldüğünü söylüyordu. Dinleyiciler arasında dolaşan bir kadın asker, Güney Kore Ordusu tarafından öldürülmüş kadın ve çocukların büyük fotoğraflarını gösteriyordu. Bir muhabir, Amerikalı işgalcilerin işlediği pek çok vahşet hakkında konuşuyordu. Konuşmacılar bazen kendi dertlerini dile getirmek için fırsat yakaladıklarında; kişisel sorunlarının kaynağı olarak ABD'yi gösteriyorlardı. Esmer tenli bir üniversite mezunu, mastürbasyon yapmayı, seyrettiği çok sayıdaki pornografik filmden öğrendiği için Amerikan film endüstrisi tarafından sağlığının bozulduğunu, sekiz yüz dinleyici huzurunda iddia ediyordu. Artık kendisini kontrol edemiyordu, kalabalığın önünde günah çıkardı. Bu tür aleyhte gösteriler her yerde, halk düşmanlarını öldürmeye can atan, sabırsız askerlerin moralini yükseltir.

17 Mart gecesi Yalu'yu geçtik. Her piyade eri, hafif makineli bir tüfek, iki yüz mermi, dört el bombası, su matarası bir çift hafif lastik ayakkabı, sırt çantasının üzerinde kısa bir kürek ve rulo edilmiş bir torbada, yedi kilogram kavrulmuş buğday unu taşıyordu. Doğudaki köprü üzerinde ihtiyatla yürüdük çünkü batıdaki kısmen tahrip edilmişti. Her adam, önündekiyle arasına üç metre mesafe koyuyordu. Aşağıdaki su

karanlıktı ve tıslayarak akıyordu. Arada bir ayağı boşluğa düşen biri, bir çığlık atıyordu. Araba çeken yüksek bir katırın arka ayağı bir yarığa sıkıştı ve çıkarılamadı; sürücünün hayvanın sağrısına çılgınca vurması faydasızdı. Ben yan yatmış arabadan atladığım anda araba sallandı, sonra devrildi ve çaresiz hayvanla birlikte nehre düştü. Etrafa çok miktarda su sıçradı, bunu parıldayan akıntıda uzun bir girdap takip etti ve tıbbi malzemenin tamamı gözden kayboldu.

• • •

Eski rütbe işaretlerimizi ve kimliklerimizi çıkardık; bundan böyle kendimize Çin Halk Gönüllüleri diyecektik. Bu; geride kalan memleketteki ordudan kendimizi farklılaştırmak içindi; böylece, görünüşte Kore'ye düzenli askeri kuvvet göndermemiş olan Çin, ABD'yle topyekûn bir savaştan kaçınabilirdi. Bize 38. Paralel'e çok yakın Yichun denen bir şehre, on dört gün içinde ulaşmamız emredildi. Mesafe yaklaşık 650 kilometreydi ve yolun hepsini yürümek zorunda kalacaktık. Baharın başlarıydı, hava hâlâ soğuktu; çamurlu, kar ve buzla ağırlaşmış yollar yürümemizi zorlaştırıyordu. Tümen karargâhında komutanları ve onların maiyetini taşıyan iki cip vardı. Bazen cipler, subayları taşımaya ara verip topallayan adamları ve ayakları su topladığı için artık yürüyemeyenleri toplamak üzere geri dönüyordu. Ben, bir olay hariç tüm yolu yürüdüm; Komiser Pei, birinin yolda bulduğu katlanmış bir el ilanındaki İngilizce yazıların anlamını çözmem için cipine binmemi istemişti. Kâğıdın Seul'deki bir lokantanın menüsü olduğu ortaya çıkmıştı; çoğunlukla Amerikalılara hizmet veriyor olsa gerekti çünkü menü, yalnızca İngilizce'ydi. Bütün kelimeleri anlayamadım ama yemekleri ve çorbaları Pei Shan'a kabaca anlatabildim. Ana yemekler; ızgarada fileto dil balığı, biftek, yağda kızarmış tavuk ve rostoydu.

Komiserin emir erinden başka, tümen bültenimizi çıkaran Chang Ming adlı bir yazıcı subay da sık sık cipte olurdu. Bu yüzden ona imrenirdim. Ne zaman bir yerde gece vakti dursak Chang Ming, insanlarla görüşme yapmak ve makale yazmakla meşgul olurdu.

Komiser Pei doğuştan iyimser biri gibi görünürdü. Sık sık fırlak dişlerini göstere göstere içten kahkahalar atardı. Bana siyasi bir subay-

dan çok bir savaşçıymış gibi gelirdi. Tersine tümen komutanımız Niu Jinping, ufak tefek bir adamdı, eskiden 62. Ordu Siyasi Şube'de müdür yardımcısıymış. Niu'nun yuvarlak gözlerinde sık sık kurnaz bir ışık görürdüm; onun huzurunda ağzımdan çıkana her zaman dikkat ederdim. Gülümsediğinde nadiren dudakları aralanırdı; ağzı yemekle doluymuş gibi burnundan kıkırdardı. Ağzından sigara düşmezdi ve emir eri, her zaman üzerinde adı yazılı sigaralarla dolu bir torba taşırdı. Komiser de komutan da otuzlu yaşların başındaydılar, ikisinin de muharebe yönetme deneyimi yoktu.

Dandong Kenti'ndeyken savaşın yıkımının büyüklüğünü tasavvur edemezdim. Şimdi Yalu'nun doğusunda, hemen hepsi harabeye dönmüş köyleri görmekten dehşete düşüyordum. Bölge boş görünüyordu, evlerin en azından beşte dördü yerle bir olmuştu. Ayakta kalanlar çoğunlukla terk edimişti. Kore evlerinin hemen hepsi derme çatmaydı, tavanları sazla örtülmüş ve duvarları çamurla sıvanan mısır sapı demetleriyle yapılmıştı. Çoğu, pencere yerine açık delikleri olan barakalardı. Bu sarp topraklarda ekip biçmek zor olsa gerekti, her yerde toprağın üzerinde taşlar ve kayalar vardı; şimdiye kadar sürülebilir bir tarla kırıntısı da görmemiştik, alçak tepeler bile küçük tarlalar halinde teraslanmıştı. Zaman zaman Koreli sivillere rastlıyorduk. Hemen hepsi yırtık pırtık giysiler içindeydi; rengi yeşile dönmüş beyaz elbiseler giyen kadınlar ve bir kayışla çenelerine bağlı siyah şapkalar takan yaşlı erkekler, bana çok eski zamanlardaki Çinli erkekleri hatırlatıyordu. Ara sıra yol bir krater gibi çukurlaşıyor ve Çinli işçi ekipleri, üçgen bir çerçeveye taktıkları sazdan küfelerle toprak ve taş taşıyarak çukurları doldurmaya uğraşıyorlardı. Daha güneyde pek az ev sağlam kalmıştı ve sonuçta çoğumuz açık havada uyumak zorunda kaldık

Genellikle gündüz vakti yürümemiz güvenli değildi çünkü Amerikan uçakları sürü halinde saldırabilirdi. Bu yüzden yalnızca gece çökünce ilerleyebiliyorduk. Kırsal bir yerleşim olan Shandeng'den sonra hava baskınları ara vermedi, bazen gece de devam ediyordu. Her piyade eri en az otuz kilo taşıyor, her ata bunun beş katından fazlası yükleniyordu. Yeterince uyumayan ve dinlenmeyen askerlerin ayakları şişti ve her biri bitkin düştü. Ellinci günde sağanak yağmur bastırdı ve uyumak için toprağa yatmamız imkânsız hale geldi. Siyasi Bölüm'deki kimi subaylar,

bir parça katranlı muşambayı başlarının üzerine alıp küme olmuşlardı. Adamların çoğu sağnağı umursamayacak kadar yorgundu; sadece yaygılarını yere serip üzerine oturdular ve böylece kestirmeye çalıştılar. Kimileri kestane korusuna girip ayakta kalabilmek için kendilerini iple ağaca bağladı. Yağmur öğleden sonra da devam etti, hem uyuyamadığımız hem düşman bombacısının bu havada gelmesi pek muhtemel olmadığı için; suyla karıştırılmış kavrulmuş un; cıvık ve yapışkan hamurdan oluşan yemeğimizi yedik ve yolumuza koyulduk.

Ertesi gece bütün tümen bir kanyona girmek üzereyken aniden, üç yeşil işaret fişeği başımızın üzerinden ıslık çalarak geçti. Önce işaret fişeklerinin öncü kolumuz tarafından atıldığını düşündüm; fakat sonra bazı subaylar dağdaki birilerinin nerede olduğumuzu düşmana bildirdiğini fısıldamaya başladı. Epey bir Koreli ajanın, gizlice Amerikalılar için çalıştığını duyduysam da boş arazide böyle bir şeyle karşılaşacağımızı düşünmemiştim. Biz bu işaretlerin anlamının ne olduğunu konuşurken güneydoğudan gürleyerek bize doğru gelen dört uçak göründü.

"Sipere girl" emri verildi.

Kimimiz yakındaki çalılıklara doğru koştu, kimimiz yol kenarındaki hendeklere yattı. Uçaklar birkaç aydınlatma bombası bıraktı, bir ışık sağanağı altında tüm arazi aydınlandı; askerlerimiz, araçlarımız birden görünür oldu. Hemen ardından bombalar yağmur gibi yağdı ve makineli tüfekler bizi taramaya başladı. Atların ve katırların kimi ürkerek yüzüstü yatan adamların üzerinden atlayıp karanlığa karıştı. Bir bomba benim önümde patladı ve bir çam fidanını havaya fırlattı. Yüzükoyun bir derenin yamacına yattım; kavurucu havaya doğru başımı kaldırmaya cesaret edemiyordum ve patlamalar kulak zarımı yırtmasın diye ağzımı açık tutuyordum. Etrafımda adamlar bağırıyor ve inliyordu, kimisi kıvranarak yardım çığlığı atıyordu. Kimi de ölmüş ya da bilincini kaybetmiş olmasına rağmen hâlâ uçaksavarına yapışıp kalmıştı.

Bombardıman yalnızca beş dakika sürdü, buna rağmen yüz civarında adam öldü, daha fazlası da yaralandı. Yol boyunca paramparça olmuş arabalardan, saf dışı kalan hafif toplardan ateşler ve dumanlar yükseliyordu. Chang Ming'i ararken bir subaya destek olmuş, benimle aynı tarafa giden iki emir eri gördüm. Subayı tanıyordum; Tang Jian bizim tümende levazım subayıydı. İyi görünüyordu, buna rağmen emi-

rerlerinden biri, "Doktor, doktor! Burada bir doktora ihtiyacımız var!" diye bağırıyordu. Oysa bütün sağlık personeli ağır yaralılara yardım etmekle meşguldü, onları cephe gerisindeki üssümüze götürecek gemiye bindirilmek üzere topluyorlardı. Tümen komutanı Niu; bir istihkâm bölüğüne, ölüleri gömmek için bir kayın ağacının kenarında büyük bir mezar kazmalarını emretti.

Sonunda Dr. Wang, elinde bir cep feneriyle dönüp Tang Jing'e sordu: "Nerenden vuruldun?"

Levazım subayı soruyu anlamadı; tombul yüzünde hiç ifade yoktu, gözlerini kırpmadan bakıyordu.

"Yaralandın mı?" diye tekrar etti doktor.

Tang Jing ağzını açtıysa da hiç ses çıkmadı. Tir tir titriyordu, tek kelime konuşmaktan acizdi. Dr. Wang alnına dokundu, sonra da nabzına baktı. Her şey normal görünüyordu, ne olduğunu anlamadı. Biz tekrar toplanıp yürümeye devam ettik fakat levazım subayını yanımıza almamız gerekip gerekmediğinden emin değildik. Bir başka doktor, Li Wen geldi ve iki doktor birlikte tekrar ona baktılar; fakat vücut ısısının normalin biraz üzerine çıkmasından başka, olağan olmayan bir şey bulamadılar.

"Patlama şoku. Aklını kaybetti" dedi Dr. Li.

"Duyuyor mu?" diye sordu bir emir eri.

"Emin değilim."

"Ona ne yapmamız gerekiyor?"

"En iyisi geri göndermek. İyileşmesi uzun zaman alacaktır."

"Bu olana inanamıyorum" dedi; bir süre bize katılan Chang Ming. "Dalyan gibi adamdı, yine de bu kadar kolay aklını kaybetti."

İki emir eri, levazım subayının ayağa kalkmasına yardım etti ve onu, yaralıları gerideki üssümüze taşıyan teskerecilere doğru yürüttü. Kore'deki sayısız Çinli emekçi dikkatimi çekmişti. Çoğu Mançurya'dan gelmişti ve bazıları kırk yaşının üzerindeydi. Korelilerle karışabiliyorlardı çünkü Japon işgali sırasında hem Mançurya hem Kore okullarında öğretilen Japonca'yı konuşabiliyorlardı; şu anda, burada hayatları askerlerinki kadar tehlikedeydi. Aralıksız hava akını ve topcu saldırıları altında yolları onarmak, köprüler kurmak, erzak temin etmek ve cepheden dönen zayiatları gemiye bindirmek zorundaydılar. Pek çoğu öldürüldü ya da yaralan-

dı. Tam önümde yürüyen on beş yaşlarındaki uzun ince oğlan, sedyenin bir ucundan tutuyordu; sedyede yüzü sargılı bir adam vardı. Yaralı adam feryat ediyordu: "Bize yalan söylediler! Bize yalan söylediler!"

Tümendeki komutanlarımızın can kayıpları, teçhizat, hayvan ve erzak kayıplarıyla huzuru kaçmıştı fakat beni en çok, Tang Jing olayı sarstı. İfadesiz yüzü bütün bir hafta gözümün önünden gitmedi. Bir adamın aklını bu kadar kolay kaybedeceğini hiç düşünmemiştim.

Ertesi sabah Seul'e giden yol üzerinde, bir grup Birleşmiş Milletler esirine rastladık; yaklaşık yetmiş kişi, bizim aksi istikametimizde yürüyordu. Çoğunluğu Türk'tü, kimi uzun kimi çok kısa boyluydu, yüzlerinde bitkinlik ifadesi vardı. Kafilenin sonunda bir düzineye yakın Amerikalı vardı, çoğu iriyarı, parka giymiş adamlardı. Biri çelik çerçeveli bir gözlük takmıştı ve bir tutam kızıl sakalı vardı. Savaş esirleri; yaraları ve bitkinlikleri yüzünden hızlı yürüyemiyorlardı, bazıları topallıyordu, biri koltuk değneği olarak bir kürek sapı kullanıyordu. Süngü takmış tüfekler taşıyan Çinli muhafızlar, onlara sert davranıyorlardı. Bir subay tiz bir sesle şöyle haykırıyordu: "Daha hızlı, geri kalmayın. Binecek bir şeye ihtiyacınız var, hı? Size söyleyeyim, sizin nazenin ayaklarınızı rahatlatacak hiçbir aracımız yok." Esirler onu anlayamıyorlardı ama korkarak bakıyor ve başlarını öne eğiyorlardı.

Karşılaşma keyfimizi biraz yerine getirdi. Siyasi subaylarımız, hava kuvvetlerine rağmen düşman askerlerinin güçsüzlüğüne bizi ikna etme çalışmalarına başladı. Bunun yanında Birleşmiş Milletler tarafı da psikolojik çalışmalarına hiç ara vermiyordu. Yürüdüğümüz yollar Amerikan uçaklarından atılan, Hem Çince hem Korece basılmış, teslim olmamızı ısrarla tavsiye eden broşürlerle doluydu. Birinde eski bir beyit vardı: "İskeletler nasıl da acıklı yatıyor nehrin kıyısında/Düşlerinde hâlâ güzel bir gelini görüyorlar." Bir başkasında, dağın yamacına yaslanıp gözleri uzaklarda erkeğinin dönmesini özlemle bekleyen genç bir kadını gösteren bir gravür vardı. Bize broşürlere kulak asmamamız emredilmişti. Çoğu asker sigara sarmak ya da tuvalet kâğıdı olarak kullanmak üzere onları cebine atardı; fakat bu kâğıtlara şöyle bir göz gezdirince yüreğinize derin bir hüzün çökerdi.

At arabalarıyla taşınan erzağımız, birinci haftanın sonunda tükenmişti, artık yiyeceğimiz yegâne şey, uzun bir çuval içinde göğsümüze

astığımız kavrulmuş undu. Bazıları yabani bitkiler bulup topladı; karahindiba, semizotu, yabani frenk soğanı ve soğan. Kore'de bir tür yabani sarımsak vardı, başı ufacık ama tadı güzeldi; keskin kokulu ve gevrekti, bildiğimiz sarımsak kadar da acı değildi. Hem başlarını hem yeşil saplarını yiyebilirdiniz fakat bu, hemen bütün bitkilerin çoştuğu ilkbaharda az bulunurdu. Bazı ağaçlar yeşil filizler sürmüştü, çoğu kişi bunları koparıp koparıp yedi. Ben iyileriyle zehirli olanları ayırt edemediğim için, yabani bitkilerin ya da ağaç yapraklarının çoğunu yemedim. Dikkatli olmayan epey adam gıda zehirlenmesi yaşadı.

Cepheye doğru giden ve dönen pek çok asker vardı; karanlık çöker çökmez yollar kaotik, gürültülü oluyor ve trafik tıkanıyordu; kamyonlar, top arabaları, hayvanların çektiği arabalar, erzak ve mühimmat taşıyan Çinli taşıma ekipleri ve yaralıları yüklenmiş sedye sıraları. Bir keresinde havan mermileri yüklenmiş bir deve görmüştüm. Bizim tümenin her alayından bir gecede, aşırı yorgunluk ve patlamış ayaklar nedeniyle, yüz civarında ayrılan oluyordu. Erat arasında "Yoldaşını Geride Bırakma" denen bir hareket başlatıldı. Subaylar ve Parti üyelerinin, devam etmekte zorlananlar sırt çantası, silah ve fişeklik taşımada yardım etmesi düşünülüyordu. Ben manga ve müfreze komutanlarının, adamları ayaklarını yıkasınlar diye sıcak su getirmelerini gördüğümde çok duygulandım. Bu, Komünist Ordu'yla Milliyetçi Ordu arasındaki farktı; Milliyetçi Ordu'da en küçük rütbeli subay bile kendi adamlarından daha iyi şeyler yiyor ve astlarını sık sık istismar ediyordu.

38. Paralel'e zamanında vardık fakat tümenimizin üçte biri artık ayaklarının üzerinde duramıyordu. Benim bacaklarım şişmişti ve ayakkabılarımdan birinin tabanı yoktu. Tümen komutanlarımız, Çin Halk Gönüllüleri Ordusu askerleri için bir hafta istirahat rica etti fakat üstleri, yalnızca bir gün tatile izin verdi. Bol ve kuvvetli bir yemek yedik; pirinç, şalgamla pişirilmiş domuz eti ve enli papates eriştesi. Bu bir günlük istirahatimizde yemekten sonra, hasta hayvanlar gibi bütün gün ağaçlık bir yerde uyuduk.

38. Paralel'in Güneyindeki Bozgunumuz

Dördüncü evre taarruz; iki ayın sonunda, Şubat'ta henüz sonlanmıştı; ben beşincisine niçin bu kadar erken başladığımızı merak ediyordum. Sağduyum, büyük bir muharebe başarısının, erzakla, cephane yığınağına ve askerin hazırlanmasına bağlı olduğunu söyler. Birkaç sahra ordusu Çin'in içlerinden henüz gelmesine rağmen, adamların hemen hepsi çetin araba yolculuklarından ve alışık olmadıkları iklim ve arazi şartlarından bitap düşmüştü; nerede kaldı düşmanın doğasıyla yüzleşmemiz. Bize bu taarruzun, Kore ve Amerikan tümenlerini tamamen yok edeceği ve tüm düşman kuvvetlerinin 38. Paralel'in güneyine sürüleceği söylenmişti. Bizim iddialı ifademizle: "Onların bazı birliklerinin adını silecektik." Teçhizatımızın çok az olmasından endişelenmiştim fakat bu fikirlerimi kimseye söylemedim. Şimdilik benim işim, bülteni çıkar-

mada Chang Ming'e yardım etmekti. Ming, Pekin Üniversitesi'nden mezundu ve klasikler üzerine ihtisas yapmıştı; bu yüzden yüksek rütbeli subaylardan bile çok saygı görüyordu. İngilizce de biliyor fakat akıcı konuşamıyordu. Ben ilk gençliğimde, doğduğum şehirdeki Amerikan misyonerlerinin ders verdiği okullara devam ettiğimden, pek çok üniversite mezunundan daha iyi konuşuyordum.

22 Nisan 1951 günü akşamı, binlerce topumuz, obüsümüz, havanımız ve Katyuşa roketimiz birdenbire düşman mevzilerini bombalamaya başladı; böylece beşinci evre taarruz başlamış oldu. Her zaman olduğu gibi Çin kuvvetleri büyük bir saldırı yaptığında, gökte dolunay vardı; bu adamlarımızın gece savaşı yapmasını kolaylaştırıyordu. 179., 180. ve 181. Tümenlerden oluşan bizim 60. Sahra Ordu'su, önümüzdeki Türk Tugayı'na ve Amerikan 3. Tümeni'ne saldırmaya tayin edilmişti. Muharebe o kadar sorunsuz devam ediyordu ki tümen komutanlarımız bile şaşırdı; bir gün içinde hiçbir ciddi direnişle karşılaşmadan on beş kilometre ilerlemiştik. Niçin düşman bizimle temas kurmuyordu? Bizim bombardımanımızla yok mu olmuşlardı? Yoksa bizi atlatmışlar mıydı? Ya da bizi daha güneye çekmek için bir tuzak mıydı bu? Üstlerimizin şüpheleri vardı fakat gerekli eğitimden ve kıdemli subayların tecrübesinden yoksun olan, Komutan Niu da Komiser Pei de ne yapılacağını bilemiyorlardı. Yalnızca karargâhtan verilen emirleri yerine getiriyorlardı. Kural olarak üstlerinden muafakat almadan, askerin hareketine izin vermiyorlardı. Subayların kendi inisiyatiflerine yer bırakmayan bu kısıtlamanın, daha sonraki yenilgimizde doğrudan payı oldu.

Birkaç gün yerimizden kıpırdamadık ve düşman işgalindeki bölgeye daha fazla girmedik. Bir hafta sonra, taarruzun ikinci aşaması başladığında, Çin ve Kuzey Kore askerlerinin hemen hepsi, Güney Kore Ordusu'na saldırmak için doğuya döndü. Bizim tümenin görevi Amerikan ve Güney Kore kuvvetlerinin arasını ayırmak, özellikle de Güney Korelileri takviye etmek için doğuya giden, Amerikan Birinci Deniz Piyadelerine ve 7. Tümen'e engel olmaktı. Suyu hızlı akmasına rağmen derin olmayan Han Nehri'nin güneyindeki tepeleri ele geçirdik ve beş gün için pozisyon alacağımız elverişli bir alan bulduğumuza şükrettik. Ateş gücü ve sayıca üstün olmalarına rağmen, iki Amerikan tümeni savunma hattımızı yaramadı.

Çin ve Kuzey Kore sahra ordularının hemen hepsi, düşman işgalindeki bölgenin içlerine çoktan girmişti; bazıları 38. Paralel'in yüz kilometre güneyine kadar ilerlemişti. Sonra bütün birliklerin saldırıyı durdurması emri geldi. Operasyonda ters giden bir şeyler olduğu belliydi. Gerçek şuydu: Bizim sahra ordumuz o kadar hızlı ve o kadar içerilere ilerlemişti ki ikmal hatlarımız çökmüştü. Lojistik felaketten başka, cephedeki adamlarımız ağır zayiat da vermişti. Düşman "mıknatıs taktiği" uyguluyordu; biz saldırsak da çekilsek de onlar, her zaman bizim kuvvetlerimize yeterince zayiat verdirecek kadar yakında kalıyordu. Bu sefer askerlerimizi Güney Kore'nin içlerine çekiyor diğer kademelerle bağlarını kesiyor, izole edip kuşatıyor ve yok etmeye çalışıyordu. Görünüşe göre düşman kazanmıştı, Çin Halk Gönüllüleri Ordusu karargâhı, geri çekilmek zorundaydı. Muharip subayların hemen hiçbirinin duruma ilişkin bir fikri yoktu, bazıları zafer kazandığımızı bile iddia ediyordu. Tümen komutanlarımızın hareket planlarını tartıştığı toplantılara, yazıcı olarak katıldığım için ben gerçeği biliyordum.

Birkaç gün sonra Amerikalılar topyekûn bir karşı saldırı başlattılar. Top mermileri ve uçaktan atılan bombalar bizim tümenin savunduğu tepelere düştü, ortalık toz duman oldu, ağaçlar devrildi, bazıları alevler içinde kaldı. Ne yapılacağını ya da nereye gidileceğini bilmesek de hattımızı tuttuk ve düşmanın ilerlemesine defalarca engel olduk. 22 Mayıs öğleden sonra, Han Nehri'ni geçip kuzeye hareket etme ve nehrin kuzey kıyısı boyunca bir savunma kurma emri aldık. Fakat aynı akşam bir telgraf geldi; nehri geçmememiz, onun yerine güney sahilinde bir savunma hattı kurmamız ve cephe gerisinde gemiye bindirilecek binlerce yaralıyı korumak için dört gün tutmamız emrediliyordu. Bunu söylemesi kolay, yapması zordu. Yiyeceğimiz yoktu ve sağ cenahımız hücuma açıktı; orayı koruduğu farz edilen 63. Ordu, nehrin kuzeyinden çoktan çekilmişti. Bu düzensizlik içinde nasıl savaşabilirdik? Düşman bizim kötü durumumuzu gördü ve daha fazla adam, tank, top toplayıp peşimize düştü.

Karanlığın korumasında, belirlenen pozisyona varmaya ve Han Nehri'nin güneyinde bir savunma tesis etmeye çalışıyorduk. Düşman çoktan üç yanı kapatmıştı; gerçekte biz suyun bu tarafında bırakılan tek tümendik. Gün boyunca düşman saldırılarına karşı koymuş fakat

bizi afallatan zayiatlar vermiştik. 538. Alay Birinci Taburu'nun bombalanarak tamamen yok edildiği ve kalan birliklerin, ilk baştaki büyüklüğünün yarısına, hatta daha azına düşürüldüğü raporu geldi. Tümen karargâhında komutanlar, nehri geçerek daha da çekilmemiz mi yoksa şimdiki pozisyonumuzu korumamız mı gerektiğini tartıştılar. İkinci yol, ertesi gün yok olmayla yüz yüze kalacağımız anlamına geliyordu. Fakat yukarıdan emir olmadan, komutanların tek yapabildiği konuşmaktı. Kendi başlarına bir karar almaya cesaret edemediler; sonuçta nehrin geçmeye elverişli bir noktasını bulacak zamanı düşmana vererek bütün tümenin batağa saplanmasına neden oldular.

Ertesi gün biz hattımızı korumaya çalıştık. Gece nihayet Han Nehri'ni hızla geçme ve kuzey yakada savunmayı yeniden kurma emri geldi. Uygun olup olmadığını düşünmeden, tümen komutanlarımız derhal rastgele bir geçiş noktası seçti. İstihkâm takımı nehrin üzerine üç demir tel gerdi. Askerler tellere tutunarak akıntılı suya girdi. Yeni yağan yağmur yüzünden su kabarmıştı, bir ay önce güneye geçtiğimiz zamana nazaran çok derindi. Bazı yerlerde boğazımıza kadar geliyordu. Bütün bir gün savaşmaktan aç ve bitkin düştüğümüzden aramızdan ancak birkaç kişi düzgün geçebildi, birçoğu suya kapılıp boğuldu. Daha tümenimizin yarısı kuzey yakaya geçemeden, düşman bombardımana başlamıştı bile. Önce iki uçak bomba attı ardından, nehirdeki askerleri makineli tüfekle taradı. Su, patlamalarla önce bulandı, sonra rengi kırmızıya döndü; insanlar feryat edip çırpınıyorlardı. Çoğu telleri bırakarak suya atlayıp akıntıya kapıldı, hepten gömülene dek kollarının suyu dövüşünü görüyorduk. Geçişin bedeli; aralarında Sıhhiye Taburu'ndan birkaç kızın da bulunduğu, altı yüzden fazla zayiat oldu. Üzerinde yaralılar olan sedyeler kaybolmuştu. Tümen komutanları için yiyecek stoklarıyla dolu arabalar; bir çuval pirinç, düzinelerce et ve balık konservesi, iki fıçı peksimet, bir torba kurutulmuş baharatlı domuz eti, yirmi paket soya konservesi, bir karton sigara yokolmuştu. Yeni atanan levazım subayı o kadar sinirlendi ki silahını, hiç suçu olmayan araba sürücüsünün kafasına dayayıp öldürmekle tehdit etti.

Biz kuzey yakaya vardığımız zaman, düşman çoktan bu bölgedeki yüksek tepeleri ele geçirmişti. Hemen saldırıya başladı. Biz hâlâ sırılsıklamdık fakat gecikmeden, sırt boyunca savunma pozisyonumuzu

oluşturmaya başladık. Şiddetli muharebe oldu, çok adam öldürüldü. Şansımıza engebeli arazi, düşman tanklarının etkili olmasını engelliyordu; aksi takdirde bizi orada toptan temizleyebilirlerdi; çünkü toplarımızı nehrin güney kısmında bırakmıştık ve hâlâ elimizde bulunan birkaç Rus malı el bombasını atmak dışında tankları durdurmanın yolu yoktu. Topları bırakmadan önce silahlar tekrar kullanılamasın diye askerler, kamaları çıkarıp namlularını nehre attı. Bazı adamlar, yük hayvanlarını vurmaya kıyamadı fakat başkalarının, eti için öldürebileceğini de düşünerek onları serbest bıraktılar. Bazı at ve katırlar serbest kalmalarına rağmen, uzağa gitmeyip bu kıyıdaki eski bakıcılarını takip etti.

Ertesi gün çok sıcaktı. Açlık ve susuzluktan tümen karargâhındaki pek çok subay yığılıp kalmıştı. Susuzluğa tahammül etmek, açlıktan daha zordu. Bunu düşman da biliyordu ve suya giden tüm yolları tutmuştu. Komutan Niu, emir erlerinden birini bir benzin bidonu ve bir deste matarayla tepenin eteğindeki bir dereden su almaya gönderdi; fakat adam oraya varamadan vurulup öldü. Biz de su elde etmeyi denemekten vazgeçtik. Açlıktan kıvranan bazı askerler ne buldularsa yiyip yuttu. Güney Çin'den gelenler, kurbağa ve yılanları bile yedi. Pek çok kişi zehirli mantar ya da çatallı yaprakları olan bir çeşit yabani soğan yedikleri için öldü; yutmalarından birkaç dakika sonra dudakları morarıyordu. Her taraftan inlemeler, beddualar yükseliyordu. Ölü adamlar boş çuval gibi sağa sola savrulmuştu; bazılarının dudaklarının arasında hâlâ bir ot kökü, bir ağaç yaprağı ya da taze sürgün bir dal vardı.

Akşam sularında yarım saat içinde iki emir aldık. Tümenimiz sanki hâlâ sağlammış gibi birincisinde, tümen kurmay subaylarının iki alayla birlikte batıya doğru gitmesi ve Maping Köyü'nün arkasındaki dağı ele geçirmesi emrediliyordu; düşmanı iki yakadan da vurabilelim ve binlerce yaralıyla ilgilenmek için geri çekilen sahra hastanesini koruyalım diye, diğer alay Jiader Tepesi'ne giden patikayı takip edecekti. Emiri alır almaz komuta merkezimiz, 538. ve 540. Alayı köye sevk etti. Fakat tümen kurmay heyetimiz yola çabuk çıkamadığı için diğer emir de ulaştı: Jiader Tepesi'ne gidecek iki alaydan biri, tümenimizin binlerce yaralı adamını Maping Köyü'ne taşıyacak, sonrasında arkasındaki tepeyi ele geçirecekti. Üstlerimiz görevimizin bütün yaralılar alınıp getirilene dek sahra hastanesini korumak olduğunu ve biz oraya ulaşınca, 179.

Tümen'in arkamızı koruyacağını vurguluyordu. Bir Güney Kore ve iki Amerikan tümeni çoktan bize yetişmişti; bazı birlikler bizi sağ kanadımızdan kuşatmıştı. Şaşkına dönen Komiser Pei ve Komutan Niu emre uyulması konusunda tartıştılar. Büyük bir kayanın arkasında duruyor ve sersemlemiş bir yüz ifadesiyle Müstesna İmalat sigarası içiyorlardı.

Pei, yukarıdan gelen emirleri yerine getirirken fiili durumumuzu hesaba katmak zorunda olmamız nedeniyle sıkıntılıydı. Her saat yeni gelişmeler oluyordu; üstlerimiz bizim karşı karşıya olduğumuz şeyi göremeyecek kadar uzaktaydılar. Komiser kuzeybatıyı göstererek, "Bu tepeyi almazsak geri çekilmemizin zor olacağı bir gerçek" dedi.

"Tümendeki komutanlara ve kardeşlerimize güvenmelisiniz" dedi Komutan Niu.

"Bu bir güven sorunu değil" diye ekledi Pei. "Adamlarımızın hayatı tehlikede şu anda."

"Telgraf 179. Tümen'in dağda olduğunu ve çekilme hattımızı koruyacağını açıkça söylüyor."

"İyi de bundan emin olamayız."

"Emin ol, tamam mı? Birincisini iptal eden ikinci emri yerine getirmemiz gerek."

"Tümenimiz zaten korkunç güç kaybetti, normal kapasitemizin üçte birine düştük, top yok, cephanemiz neredeyse bitti. Düşmanı nasıl durdurabiliriz?"

"Bunun ben de farkındayım ihtiyar Pei fakat bir subay olarak emirlere uymak zorundayız."

Bu, komiseri susturdu. Zaten batıya giden askerlere yetişmek ve yeni emri bildirmek için daha fazla gecikmeksizin haberciler gönderildi. Bu emir 538. ve 540. Alayların güneybatıya dönüp, Jiader Tepesi'nde bir savunma hattı kurmasını ve 539. Alay'ın yaralıları Maping Köyü'ne taşımasını, köyün arkasındaki dağı ele geçirmesini istiyordu. Söylemesi garip ama emrin bir kısmı dağıtım sırasında değiştirildi; 539. Alay'ın tamamı yaklaşık beş kilometre kuzeybatıdaki Eagle Tepesi'ne sevkedildi! Hepsi de Amerikalılar tarafından pusuya düşürülüp yok edildi.

Bu şekilde Maping Köyü'nün arkasındaki dağı ele geçirme şansını kaybettik; bu bize geri çekilme imkânı verebilir ve birliklerimizin geri kalanını koruyabilirdik. Jiader Tepesi'ne varmak için sarp yolda fazladan

üç kilometre yürümek zorunda kaldık; bu gücümüzü tüketti ve çatışmada bir çıkar yol bulmamızı engelledi.

Şafakta Jiader Tepesi'ne vardığımızda, Maping Köyü'nün ilerisindeki yamaçtan aniden atış başladı. Şaşıran Komiser Pei ve Komutan Niu yine tartıştılar. Pei, "Düşman muhtemelen zaten dağdaydı" dedi.

"Niçin tümen kardeşlerimize güvenemiyorsun?" diye sertçe karşılık verdi Niu. Şimdi güçten düşmüş yaşlı bir adama benziyordu, buruşturduğu yüzü tozla kaplıydı ve sol kolu kanlı bir askıyla boynuna asılıydı.

Tesadüfen ben oradaydım, o yüzden Pei gülümseyerek bana döndü. "Ne yapmamız gerektiğini düşünüyorsunuz yoldaş Yu Yuan?"

Şaşırdım çünkü ben yalnızca bir yazıhane subayıydım. Cesaretimi toplayıp, "Belki keşif için birkaç adam göndermeliyiz" dedim.

Böylece başında keşif bölüğü komutanları olan bir manga gönderildi. Adamlar hareket edeli beş dakika olmuştu ki toplar gürledi ve Maping Köyü'nden toz bulutları yükseldi. Artık dağdaki tümenin dost olmadığı aşikârdı; dağ çoktan düşmanın eline geçmişti! (Daha sonra 179. Tümen'in, bir alayı bizim yardımımıza gönderdiğini öğrendik fakat Amerikalılar tarafından önleri kesilmiş ve dört takıma indirilmişler.) Şimdi tamamıyla yalnızdık; en yakın dost birlikten otuz kilometre uzaktaydık. Bir saat içinde düşman Maping'i ve civarındaki köyleri aldı; zaten bu bölgedeki tüm tepeleri daha önceden ele geçirmişlerdi. Az bir cephane ve yalnızca üç yüz adamla tam anlamıyla kapana kısıldık. Güney Kore 2. Tümeni önden bize yaklaşıyordu.

Daha da kötüsü, önceki günden beri hem 6. Sahra Ordusu hem Çin Halk Gönüllüleri Ordusu karargâhıyla telsiz bağlantısını kaybetmiş olmaktı. Komutan Niu, alay komutanlarının hemen hepsinin katıldığı acil bir toplantı düzenledi. Durum hakkında bilgi verdikten sonra şöyle dedi: "Şimdi ne yapacağımıza karar vermemiz gerek; kuşatmayı yarmak ya da takviye gelmesini bekleyecek bir hat tutmak."

Bu toplantı devam ederken top mermileri, muhtemelen çobanların rüzgârdan korunmak için kullandıkları, kahverengi taşlar ve çamurla yapılmış alçak bir duvarın arkasında sığ bir çukurdaki karargâhın etrafında patlıyordu. Patlamanın havaya kaldırdığı çakıl taşları, toprak ve kaya parçaları üzerimize yağıyordu. Şok dalgalarının peşinden her tarafta mermiler vızıldıyordu. Düşman hem güneyde hem batıda görü-

lüyordu, kimi Amerikan askerlerinin kuzeyden yaklaştıkları bildirildi. Toplantının yapıldığı yerdeki bir nöbetçi, keskin nişancı ateşiyle öldürüldü. Dizlerine vuran Komiser Pei kısık bir sesle şöyle dedi: "Bu gün şu dersi aldık; bu kadar çok adamı gerçek muharebede kaybetmedik, zayiatın hemen hepsi top ateşi neticesiydi. Burada kalırsak havanda dövülmüş toz haline geleceğiz. Üstelik cephane de bitti. Pozisyonumuzu nasıl koruyabiliriz? Herhangi bir takviyenin gelip gelmeyeceğini kim bilebilir? Kuşatmayı yarmamız gerekiyor!"

Onu takiben başka subaylar da düşmanın toplara ilaveten hava desteğinin olduğunu ve bunun, yerde ve havada, iki boyutlu bir muharebe olduğunu savundu. Bir noktaya saplanırsak onların ekmeğine yağ sürerdik. Kuşatmayı kırmaktan başka seçeneğimiz yoktu. Şimdi emrinde tek bir silah kalmayan topçu subayı Hao Chaolin, "Komutan Niu lütfen bir emir verin! Düşmanın adamlarımızı bu şekilde heba etmeye devam etmesine izin veremeyiz. Bu askerler tümenimizden kalan son adamlar!" dedi. Chaolin'in sol gözünün kıyısındaki büyük bir ben konuşurken kıpırdıyordu.

Niu, "Kuşatmayı yarmaya hazırlanın! Harekât kurmay heyeti ordumuzun komuta merkezinden derhal muvafakat talep edecek. İzin gelince dakikalar içinde yola çıkacağız" diye ilan etti.

Bereket telsiz bağlantısı yeniden sağlanmıştı fakat üç saat yukarıdan bir yanıt bekledik; öğleden sonra beşe kadar gelmedi. Sonra izin tasdik edildi. Telgraf kuzeydoğudaki Eagle Doruğu'na gitmemizi ve Maping Köyü'nün dışında ordumuzu yeniden toplamamızı emrediyordu. Üstlerin kafası çok karışık gibiydi; mesaj bir anlam ifade etmiyordu, iki yer zıt yönlerdeydi. Yine de biz saat altıda kuzeydoğuya doğru hareket ettik.

Eagle Doruğu'na varmak için yaklaşık üç kilometre uzunluğunda, derin bir vadiyi geçmemiz gerekiyordu. 538. Alay önde yürüyordu; arkalarındaki tümen kurmay heyetini 540. Alay takip ediyordu. İki binden fazla adam vadiyi doldurmuştu; manevra zordu ve yalnızca ileri gidebiliyorduk. Göz açıp kapayıncaya kadar asker düzeni bozdu. Bazıları geriden dağınık yürüyor ve koruluk ve çalılıklara sıvışıyorlardı. Onları kim suçlayabilir? Tüm tümen dört gündür bir öğün yememişti, adamlar ilk fırsatta yiyecek bir şeyler aramak için bir tarafa gidiyordu. Bazen mutfak arabasından düşen bir kavrulmuş soya fasulyesi çuvalını

çalıyor ya da hâlâ ölü bir adamın göğsüne bağlı duran uzun torbadan, bir avuç un alıyorlardı. Ara sıra Güney Kore Ordusu'nun bıraktığı bir çuval pirinç buluyorlardı. Pişirmek için vakit yoktu; çiğ taneleri hemen hatır hutur yiyorlardı. Korkunç ama başıboş dolaşmaktan başka elinden bir şey gelmeyen, aç hayaletler gibiydik. Askeri yürüyüş esnasında adamlar ayak uyduramıyor, geride kalıyorlardı. Ne zaman yakınlarda bir bomba patlasa bazı acemi askerler dizlerinin üzerine çöküyor ya da yere yatıyorlardı. Önceki Milliyetçi Ordu'dan gelen çok sayıda asker firar etti. Onlardan biri emirlere karşı gelmekle kalmadı, 540. Alay'ın komutan muavinine de ateş etti; adam başından ağır yaralandı, daha sonra da savaş esiri hastanesinde öldü.

Ön cephedeki askerler, zaman zaman düşman top ateşi altında kalıyor ve ağır zayiat veriyorduk. Şafakta, Eagle Doruğu'nun batı tarafına nihayet vardığımızda, sadece bin üç yüz adam kalmıştı ve düşman bu bölgenin tüm yüksek noktalarını çoktan ele geçirmişti. 538. Alay'ın komutanları, çoğu kıdemsiz subay olan, yaklaşık elli parti mensubundan oluşan bir taarruz birliği organize etti. Üçgen dizilişle ok başı gibi bir grup olarak yola çıktılar ve hâkim tepeyi düşmandan aldılar; böylece geçici bir köprübaşına sahip olduk. Fakat öğleden sonra düşmanın karşı saldırısı sonucu ezildiler ve pozisyonlarını kaybettiler. Bu gelişme, kuşatmayı kırma girişimimizin başarısız olması demekti.

Akşamüstü 60. Ordu karargâhından telsiz işittik yeniden. Komutan Hong, kuzeybatıdaki Shichang adlı bir köye doğru gitmemizi ve bizi kurtarmak üzere oraya hareket eden, bazı dost birliklerle buluşmamızı emretti. Adamlarımız saatlerdir yiyecek bir şeyler bulmak için dağı arıyorlardı. Sonunda subaylar onları topladığı zaman dört yüz civarında adam kalmıştı. Bunlar üç bölük halinde düzenlendi ve birlikte, Shichang'a doğru yola çıktık. Tümen komutanları o kadar bitkin, o kadar zayıf düşmüştü ki korumaları, yürürken onlara destek olmak zorundaydı. Ben onların arkasında düşe kalka yürüyordum; kalbim korkuyla dolu ve sanki kurşundan yapılmış kadar ağırdı. Savaşın bu kadar kaotik ve kanlı olabileceğini hiç düşünmemiştim.

Aslında geldiğimiz yoldan geri dönüyorduk. Haritaya göre Shichang, aşağı yukarı yirmi üç kilometreydi fakat yorgunluk ve topçu ateşinden dolayı, bütün bir gece yürümemize rağmen on beş kilometre

ancak gitmiştik, ayaklarımın altındaki toprak sanki sallanıyordu. Bazı yerlerde toprak, ağır bombardımanla o kadar gevşemişti ki yürürken çamur ayak bileklerimize geliyordu. Ertesi sabah, biz gece geçtiğimiz vadiye girmeye hazırlanırken birdenbire sağdaki yamaçtan bir ses geldi: "Komiser Pei, Komiser Pei beni de alın lütfen!"

"Bu doktor Wang" dedi Pei'nin emir eri.

Pei, Komutan Niu'ya, "Ben bir bakmaya gidiyorum. Bir dakika içinde dönerim" dedi.

"Fazla kalmayın ihtiyar Pei" dedi Niu.

"Kalmam."

Komiser artık doğru dürüst yürüyemiyordu, öyle ki doktoru görmeye yamaca tırmanırken Tiger'la ben ona destek olduk. Chang Ming de bizimle gelmek için ısrar etti fakat Pei, hemen döneceğimizi söyledi. Ming boynunu incitmişti, başını yana eğmiş yürüyordu, o yüzden komiser bize eşlik etme önerisini reddetti.

Dr. Wang önceki gece sağ dizinden yaralanmış ve bilincini kaybetmişti. Bizi görünce inledi: "Lütfen beni alın Komiser Pei! Hâlâ işe yararım." Çopur yanakları gözyaşına battı. Yanına bırakılan sıhhiye çantasını alıp omzuma astım. Ayağa kalkmasına yardım ettim ve geri çekilen askerlere yetişmek için çalılara tutunarak eğimi birlikte tırmandık.

Patikaya döndüğümüzde bizimkilerin izi yoktu. Kalbim sıkıştı; korktum ve öfkelendim, gözyaşlarına boğuldum.

"Ağlama Yuan!" dedi bana Pei.

"Bizi böyle terk edecekleri hiç aklıma gelmezdi! Biz onların yoldaşıydık" dedim.

"Onların anasını!.." diye sövdü Tiger; bebek yüzünde yol yol gözyaşları vardı.

Birlikte vadiye girdik. Birkaç dakikalık yürüyüşten sonra, sınır bölgesini daha yeni geçmiştik ki büyük bir ağacın arkasından biri seslendi: "Komiser Pei gelin!"

"Bizi alın Komiser Pei!"

Bu sesi bir başkası takip etti. Sonra otların arasından bazı adamlar çıktı; el sallıyor, bağırıyorlardı. Birkaçı bize doğru sendeleye sendeleye yürüdü. Onları görmek için bayırı indik. Otuz metre sonra üç yönden üzerimize dikilen gözleri hissettim.

"Acıyın" diye yalvarıyordu bir adam.

"Yalvarırım, ben annemin tek oğluyum."

"Bizi Çin'e geri götürün!"

"Ah, bizi bırakmayın!"

"Çabucak iyileşeceğim. Komiser lütfen bana bir sedye gönderin."

"Bizi Kore'de bırakmayın!"

Vadide çoğu top mermisiyle yaralanmış, kimisi napalmle yanmış, kimi mantar ve otlardan zehirlenmiş üç yüz adam vardı; dudakları morarmış ve yüzleri şişti. Birkaç hafta evvel, gençliklerinin ve canlılıklarının gururu içinde, hepsi de güçlü kuvvetli adamlardı ama şimdi cüzamlılar sürüsünden daha acınacak haldeydiler. O an o kadar dehşete kapıldım ki söyleyecek kelime bulamadım.

Pei Shan'ın yüksek sesle, "Yoldaşlar, hiçbirinizi terk etmeyeceğim. Kuşatmayı yarmak için savaşacağız ve üssümüze döneceğiz" deyince şaşırdım.

Bazı adamlar hıçkırmaya ve Amerikan emperyalistlerine ve onları bırakıp kaçan üstlerine küfretmeye başladı. Komiser Pei'nin etrafında toplandıktan sonra üç takıma ayrıldık. Artık bir tür komutanlık yapıyordum, ne de olsa bir subaydım. Ölüleri çarşaf ve ince örtülerle örttük, yaralıları kabaca giydirdik ve her adamı yanındakine yardım etmesi için çift yaptık. Yola çıkmadan önce komiser kısa bir konuşma yaptı. "Yoldaşlar ve kardeşler" dedi. "Kuşatıldığımız ortada. Şimdi önümüzde iki düşman var: biri Amerikalı işgalciler, diğeri açlık. Açlığa dayanmak için dişlerimizi sıkmamız gerek. Şimdilik yapabileceğimizin hepsi bu. Artık yola koyulalım. Yolda her parti üyesi başkalarına yardım etmek ve bir cesaret ve sadakat timsali olmak zorundadır. Düşman hattındaki gediklerden sıvışmak için karanlığın örtüsünü kullanacağız..."

Başımızın üzerinden yavaş yavaş geçen bir Amerikan uçağıyla sözü kesildi; bizi teslim olmaya teşvik eden bir mesaj yayımlıyor ve insanca davranılacağına söz veriyordu. Cana yakın bir kadın sesi, resmi Çince şöyle diyordu: "Çinli askerler! Size ulusal liderleriniz Kore'ye gönüllü olarak geldiğinizi söylüyor ama siz, kendi özgür iradenizle buraya gelmediğinizi kalplerinizde biliyorsunuz. Liderleriniz size Halk Gönüllüleri adını taktı, Stalin ve Kim Il Sung için top malzemesi olarak sizi buraya gönderdi. Şimdi, yiyeceğiniz ve sıcak giysileriniz yok,

aklınızdan geçenleri söyleyemiyor, evinizden haber alamıyorsunuz. Düşünün kardeşler, gerçekten gönüllü müsünüz?"

Bu sözleri duyan birkaç adam hıçkırıklara boğuldu. Uçaklar dönüp dururken Pei, "Düşmana inanmayın. Unutmayın ki biz Çinliyiz ve anavatanımıza asla ihanet etmeyiz. Teslim olan birini bulursam oracıkta vururum" diyerek tabancasını gösterdi.

O anda Tiger ortaya çıktı. Bir yerlerden sarkık kuyruklu bir katır ele geçirmişti; bir havan bataryasına ait olmalıydı. Semer olarak katırın sırtına konan yarı dolu ot torbasına vurdu; Komiser Pei'ye dönüp oldukça gururlu, "Komutanım, bundan sonra buna binebilirsiniz" dedi.

"Hayır, binmeyeceğim" derken Pei'nin gözleri kararlılıkla parladı. Bizim şaşkın bakışlarımız altında tabancasını çıkardı ve katırın alnına ateş etti. Hayvan yere yığıldı; ağzının kenarından kanlar akarken güçlükle nefes alıyordu, bacakları sanki görünmez kayışlarla çekiliyormuşcasına gerildi. Sol kolunu Tiger'ın omzuna atan Komiser Pei sesini yükseltti ve "Yoldaşlar! Ya birlikte yaşayacak ya da birlikte öleceğiz! Hattımıza geri dönüş yolunun hepsini sizinle yürüyeceğim. Cesaretinizi kaybetmeyin. Birbirimize yardım edecek ve bir çıkış yolu bulacağız" dedi.

Katırı niçin vurdu? Sırf bu adamlara kararlılığını göstermek için mi? Yoksa kaçmayacağına inandırmak için mi? Ya da birliğindekilere gözdağı vermek için mi? Ben şaşırmıştım, Tiger da üzgün ve kalbi kırılmış görünüyordu ama ikimiz de tek kelime etmeye cesaret edemedik. Keşke ayrılmadan önce, biraz daha kalıp katır eti pişirebilseydik.

Shichang'a doğru yola çıktık. Aşırı yorgunluktan hızlı yürüyemiyorduk. Bu zaman zarfında düşman bizi bombalamadı; belki sadece bir avuç yaralı adam olduğumuzu ve bir yere varabilmemizin zayıf ihtimal olduğunu, onlar için yakın tehlike olmadığımızı görmüştü. Karanlık çökünce Shichang yönünde harekete geçtik, yürüme hızımız saatte birbuçuk kilometre civarındaydı. Bir harita, bir pusula ya da gökte yıldızlar olmadan tamamen içgüdülerimizin yönlendirmesini takip ediyorduk. Komiser Pei, Dr. Wang ve ben birinci takımın önünde yürüyorduk, diğer iki grup bizim arkamızdaydı.

Başlangıçta bir yaralı adamlar takımına liderlik etmeye tayin edildiğimi düşünmüştüm ama Pei hem Tiger'a hem bana, ona yakın kalmamızı

emretti. Belki korkuyordu. Tiger sırtında Pei'nin kişisel eşyalarının dolu olduğu deri bir çanta taşıyordu. Ülser nedeniyle mide ağrısı çeken Komiser, zaman zaman yumruğunu karnına bastırıyordu. Bize, kapandan çıkamazsak dağlara gideceğimizi ve Kuzey Kore'ye dönmek için fırsat kollayıp gerilla savaşına gireceğimizi söyledi.

Şafakta arkamızdaki iki takımın kayıplara karıştığını dehşetle farkettik. Bizi bile bile mi takip etmekten vazgeçtiler yoksa düşmana mı yakalandılar ya da daha fazla yürüyemecek kadar bitkin mi düştüler anlayamadık. Ben kendi rızalarıyla dağıldıklarını sanıyorum. Şimdi bizimle birlikte seksene yakın adam vardı; bunların hemen hepsi Hafif Topçu Taburu ve Muhafız Bölüğü'ndendi. Subayların çoğu da bu gruptandı.

Üç Ay Gerilla Hayatı

Gündüzleri saklanma ve düşman kuşatmasında bir boşluk aramayla geçen bir ayın sonunda, birliğimiz otuz dört adama inmişti. Birisi öldürüldüğünde ya da kaybolduğunda, anneme ve Juan'a verdiğim sözü anımsamaktan öte bir şey yapamıyordum. Verdiğim sözü yerine getirebilmem pek olası görünmüyordu. Kendimi neşeli görünmeye zorluyordum; özellikle de her fırsatta ne pahasına olursa olsun hayatta kalmamız gerektiğini söyleyen Komiser Pei'nin karşısında. Kalan subayların bazıları gerilla taktiklerine aşinaydı. Tümen muhafız birliğinin başı olan, birlik komutanımız Yan Wenjin, hem Japonlara karşı hem iç savaşta onlarca gerillaya komuta etmişti. Fakat şimdi yabancı bir ülkedeydik. Bu ülkenin dilini, coğrafyasını, halkını bilmeden; gerilla savaşının temeli olan sivil desteği nasıl alabilirdik?

Açlık bizi en fazla zorlayan sorundu. Genellikle ortalıkta görünmemeye çalışmamıza rağmen, gündüzleri dağda yabani üzüm ve böğürtlen topluyorduk. Küçük ve acı olan yabani meyveler dilimizi uyuşturuyor, ağzımızın kenarından yeşilimsi bir salya akmasına sebep oluyordu. Ülseri olduğu için Komiser Pei topladıklarımızı yiyemiyordu ama kendimiz için meyve ve bitkiler aramamız konusunda bizi teşvik ediyordu.

Bir sabah Yan Wenjin koşarak geldi; gözlerinin içi gülüyordu. "Ağaçların arasında ölü bir at var" dedi.

Hepimiz bir göz atmaya gittik. Doru bir Moğol atı günler önce ölmüştü. Tüyleri dökülmeye başlamıştı; göğsündeki çürüyen kurşun yarasına üşüşen kurtlar koca bir kasımpatı gibi görünüyordu. Bir adam yapraklı bir dal parçasını sallamasına rağmen üzerindeki sinekler hâlâ çılgınca vızıldıyordu. Leşi bulduğumuza çok sevinmiştik, hemen süngü, tahta mermi kutuları ve çelik miğfer aramaya koyulduk. Ben iki adamla birlikte, bodur köknar ağaçlarının ötesinde bir yer bulmak için yamacı tırmandım. Biz yürürken karga sürüleri kesik kesik bağırarak havalandı. Alçak bir tepenin ardında, dört ölü Güney Kore askeri gördük. Ortalarında Çinli bir asker yatıyordu; başı parçalanmış, yüzü kuşlar tarafından didiklenmişti. El bombasının tahta sapının kıymıkları adamın etrafına saçılmıştı. El bombasını patlatarak düşmanlarıyla birlikte öldüğü açıktı. Cesedini bir ardıcın altındaki çukura taşıdık ve üzerini taşlar ve yeşil dallarla örttük. Selamladıktan sonra, iki süngü ve havan mermisi taşımakta kullanılan boş bir sandıkla geri döndük. Korelilerden birinin cebinde de pirinçten yapılmış bir çakmak bulmuştuk. Diğer gruplar bir süngü, üç miğfer ve birkaç tahta fişek sandığı getirdi. Bir adam elinde, nereden bulduğunu bilmediğimiz biraz ezilmiş bir kazanla döndü.

Hemen atı kesmeye başladık. Toprağa damlayan koyu yapışkan kandan havayı kötü bir koku sardı. Az sonra koca et parçaları, bir at nalıyla ateşin üzerine astığımız kazanda kaynamaya başladı. Dr. Wang topallayarak geldi. Kaşlarını çatarak leşe bir baktı ve sonra bir maşayla kazandaki at etini şöyle bir dürttü. Alçak bir sesle, "Bu et bozulmuş. Yerseniz zehirlenirsiniz" dedi.

Hayal kırıklığı içinde, kanlı ellerimizi çamurlu bir su birikintisinde yıkamaya gittik. Bazı adamlar hâlâ küfrediyordu.

Açlık sorununu çözmek için Yan Wenjin, tahıl aramak üzere beş

adamla birlikte dağdan inmeyi önerdiğinde, Komiser Pei onların gitmelerine izin verdi. Gün batımında ayrıldılar; biz heyecanla onları bekledik. Beş gün geçmesine rağmen onlardan bir ses çıkmadı. Daha sonra esir kampında, bir manga Amerikan askeri ve erzak taşıyan kamyonun pususuna düştüklerini öğrendim. Üçü makineli tüfekle öldürülmüştü, Yan Wenjin karnından yaralanmış ve hastaneye götürülürken ölmüştü. Bu girişim başarısız olduktan sonra daha küçük gruplar, yiyecek aramak için dağa gönderildi fakat hiçbiri geri gelmedi. Dürbünle bakarken tesadüfen, üç adamımızın düşmanın eline geçişini gördüm. Bulutlu bir sabahtı ama görüş iyiydi. Yoldaşlarımız güneydeki tepede yiyecek ararken, yanlarında iki kurt köpeği olan yirmi kadar Amerikan askeri aniden önlerine çıktı. Adamlarımız dönüp farklı yönlere atıldılar fakat Amerikalılar onları yakaladı ve yere yıktı, kimi öfkeyle tekmeliyor, kimi göğüslerine ayağıyla basıyordu. Bir an için bir toz bulutu adamları görmemi engelledi. Tekrar görebildiğimde köpekler adamlarımıza saldırıp kol ve bacaklarını parçalamıştı bile. İki kilometre uzaktan gördüğüm sahnenin tümü, korkutucu derecede sessizdi, tek bir silah sesi yoktu. Dehşet içinde, gördüklerimi Komiser Pei'ye bildirdim. Yüzü asıldı ve saatlerce tek kelime etmedi.

Bu gizlenme döneminde birçok adam açlıktan öldü. Sürekli denesek de hiç tahıl bulamıyorduk ve günden güne daha kıtlaşan yabani bitki ve meyvelerle yaşamak zorundaydık.

Bir öğleden sonra, güneydoğuda, başı açık bir asker güruhu belirdi; bize yaklaşıyordu. Bir müfreze gibi görünüyordu. Dürbünle baktıktan sonra Komiser Pei, onların bizimkiler olduğuna karar verdi. Gerçekten, yaklaştıklarında başlarındaki Wan Shumin'i tanıdık. Wan Shumin, bir istihkâm bölüğünün komutan yardımcısıydı. Biz Jiader Tepesi'nden çekilmeden önce, bir demiryolu köprüsünü havaya uçuran iki mangaya komuta etmişti. Görevi yerine getirmişlerdi ama bizimle bağlantıları kesilmiş ve bu bölgede pusuya düşmüşlerdi. Bundan sonra düşmanı atlatmak için dolaşıp durmuşlar ve umutsuzca kuzeye dönmenin bir yolunu aramışlardı. İki gün önce Maping Köyü yakınlarında, benzin kokan büyük bir çuval dolusu süpürge darısı bulmuşlardı. Bütün tahılı kendileri yemek istememişler, şimdi bize teklif ediyorlardı. Yalnızca yiyeceğe değil, daha önemlisi, bu adamların yaralanmamış ve pek

muharebe yorgunu olmamalarına çok sevindik. Onların gelişiyle savaş kapasitemiz arttı ve kendimizi yeniden işlevsel bir birlik gibi hissettik.

Komiser Pei'nin ruh hali, çoğu kez bizi de etkilerdi. O bizim temel dayanağımızdı; sanki ne yapılacağını ve nereye gidileceğini her zaman o bilirdi. Aslında bizden taş çatlasa on yaş büyüktü. O mutlu olduğu zaman, biz de olumlu duygular yaşıyorduk. Ne yazık ki, ülseri yüzünden çoğu zaman mahsun ve mutsuzdu. Ama şimdi, uzun bir aradan sonra ilk kez, süpürge darısı lapasını yiyebildi. Tahılın yaklaşık on beş kilosunu onun için saklamıştık. Şansına Tiger, komiser için taşıdığı deri çantanın gizli bir cebinde, bir kutu multivitamin ve bir paket Fortress sigarası buldu. Pei oradaki herkese sigara tuttu. Ben o zamanlar sigara içmiyordum o yüzden istemedim.

O günden sonra Pei, ona epey faydası olan vitamin haplarından günde üç tane aldı. Ayrıca aşçı, süpürge darısı lapasını onun için öyle güzel pişiriyordu ki pasta gibi görünüyordu; kısa zamanda yediklerini çıkarmayı bıraktı ve mucizevi şekilde ülseri iyileşmeye başladı.

Bir kez daha düşman bölgesinden çıkmanın bir yolunu bulmaya çalıştık. Hepsi subay olan üç adamlık bir grup; düşmanın pozisyonunu araştırmak için gönderildi ama geri dönmediler. Hepsi de Parti üyesiydi ve firar etmeleri olasılık dışıydı. Çin'e canlı dönmek istiyorlarsa firarın bir anlamı yoktu çünkü Koreli sivillerin arasına karışamaz ve hemen farkedilirlerdi. Mantıklı düşününce hayatta kalmak için tek yol, düşmana teslim olmaktı. Fakat çoğumuz, Amerikalıların Çinli savaş esirlerine nasıl işkence yaptığını ürkütücü ayrıntılarla anlatan propaganda yüzünden korkuyor, teslim olmayı düşünmeye bile cesaret edemiyorduk. Bize düşmanın biyokimyasal silahları denemek için esirleri kobay olarak kullandığı anlatılmıştı. Sonuç olarak çoğumuz; ölümün esir olmaktan daha iyi olduğunu düşünüyorduk.

Üç adamdan hiç ses çıkmadan geçen dört günlük beklemeden sonra kendi başımıza bir çıkış yolu aramaya karar verdik. Aynı bölgede uzun süre kalmak tehlikeliydi. Kuzeye doğru yola çıktık, aklımızda özel bir amaç yoktu. Yaklaşık beş kilometre sonra bir tepe üstünde düşmanı gördük. Onlar da bizi görüp ateşe başladılar, yakınlardaki çam ağaçlarına doğru süründük. Biz kaçarken kurşunlar havada ıslık çalıyor, dallar kırılıyordu. Üç subayın düşmanın eline düşmüş olduğu artık kesindi.

Alçak bir tepeyi tırmanıp küçük bir vadiye indik. Bir yamaçtan yükselen odun ateşi dumanını gördük. Orada bazı siviller olmalıydı, o yüzden gizlene gizlene ateşe doğru yürüdük. Yaklaşınca, pişen pirince benzer bir koku aldım ve kalbim çarpmaya başladı. Sonra bir açıklık gördük, burada uzun beyaz giysili, orta yaşlı bir Koreli kadın, kararmış bir kazanın altındaki ateşi beslemek için küçük bir baltayla çalıları kesiyordu. Bizi görünce bağırıp baltayı elinden atarak sazlardan ve mısır saplarından yapılmış kulübeye doğru kaçtı.

Kadına yüksek sesle çıkmasını emrettik ama o kıpırdamadı. Birkaç dakika bekledikten sonra kapısız kulübeye girdik. İçeride çömelmiş duran dört kadın vardı. Biri hayli gençti, yirmisinde yoktu; ortaparmağında bir dikiş yüksüğü takılıydı. Temiz görünüyorlardı ve hepsi de bir tür minyatür sandalı andıran kara lastikten ayakkabılar giymişti. Katlanmış battaniyeler ve yerdeki kesik kamışlar, askerlerden saklanarak burada yaşadıklarını gösteriyordu. Korkudan sinmiş, titriyorlardı; biri hıçkırarak ağlamaya başladı. Dillerini bilmiyorduk o yüzden ne dediklerini anlamamız imkânsızdı. Kulübeden onları çıkardığımızda güneşin altında hâlâ titriyorlardı. Kazanın kapağını açtığımda bir buhar bulutu çıktı. Pirinç lapa gibi görünüyor ve baştan çıkarıcı kokuyordu. Bu şartlar altında hâlâ taze pirinçleri olmasına hayret ettim. Koreli ailelerin sadece birkaç pirinç tanesiyle yapılmış duru bir çorbayı yediklerini görmüştüm. Bütün gözler benden tarafa dönmüş, dökme demirden kazana sabitlenmişti. Eminim ki komiser yanımızda olmasa yiyeceği duraksamadan kurt gibi yiyip yutacaktık. Pei not defterini çıkarıp "Çinli" yazdı ve kadınlara yaklaşıp yazıyı gösterdi. Bizim sivillere zarar vermeyeceğimizi ve korkmalarına gerek olmadığını söyledi. Kadınların en yaşlı olanı Pei'nin yazdığını sökemediği aşikâr olmakla birlikte, bizim iyi bir ordu olduğumuzu kabul ettiğini göstermek için başparmağını kaldırdı. Daha sonra Pei kâğıda "pirinç" yazdı ve tekrar onlara gösterdi.

"Opsumnida!" dedi aynı kadın, bir ceviz kadar kırışık yanaklarını sallayarak. Herhalde, "Bir şeyimiz yok" demek istiyordu.

Ben en genç olanına İngilizce, "Eviniz nerede?" diye sordum. Beni anlamadı ve kafasını salladı. Keşke birimiz Korece konuşabilseydik. Ya da keşke birkaç kutu penisilin tozu ya da atebrin* tabletimiz olsaydı;

* Sıtma ilacı. (ç.n.)

eminim onları yiyecekle değiştirebilirdik. Koreli kadınlar ilaçlara, kozmetiklere, hatta sabun ve diş macununa bile çok düşkündüler. Gözümüz kazanlarındaydı ama pirince dokunmaya cesaret edemiyorduk.

Sivillere rastlamamız, buralarda bir yerlerde tahıl gizlenmiş olması gerektiğini bize düşündürttü. Karşı tepede kalıp kadınları yakın takibe aldık fakat gündüz vakti hiç açıklığın dışına çıkmıyorlardı. İzlendiklerinin farkında gibiydiler. Vadinin güney ucundaki köyde yaşadıklarını düşünerek yıkık evlerin etrafında yenecek bir şeyler bulma umuduyla gece oraya gittik. Hiçbir şey bulamadık.

Bir gün sonra bir başka yanmış köye rastladık, uzaktan gözledik ama hâlâ aydınlık olduğu için yaklaşmaya cesaret edemedik. Hiçbir şey kalmamış gibi görünmesine rağmen yıkıntılardan ince bir duman yükseliyordu. Biz burada birinin bir şeyler pişirmesine hayret ederken köyden, tıknaz bir kadın çıkıp doğudaki tepenin yamacına doğru yürüdü. Dürbünle onu takip ettik ve çalılıklara girdiğini gördük. Beş altı dakika sonra muhtemelen tahılla dolu bir çuvalla yeniden göründü. Karanlık çökünce çalılığı kolaçan etmeye gittik ve yaklaşık yirmi beş kiloluk bir pirinç çuvalı bulduk. Talimatlar sivillerden hiçbir şey almamamız gerektiğini söylerdi fakat açtık ve bazılarımız ölmek üzereydi. Komiser Pei not defterini çıkardı ve bir not yazdı; tahılı ödünç aldığımızı ve ordumuz Güney Kore'yi özgürleştirince sahibine bedelinin ödeneceğini söylüyordu. Kâğıdı boş çukura bıraktı ve uçmasın diye üzerine bir taş koydu. Yazı işlek bir el yazısıyla yazılmıştı; bana kalırsa çuvalın sahibi bunun anlamını asla sökememiş ve bize deli gibi küfretmiştir.

Keşke onlara verecek paramız olsaydı. Kuzey Kore Ordusu bizim tersimize nakit paraya gark olmuştu, her adamda bir tomar para vardı; Seul'deki Güney Kore hükümetinin tedavüldeki para klişelerini ele geçirmişlerdi. Askerleri her zaman, sivillerden aldıkları her şeyin parasını ödeyerek göze giriyorlardı ama banknotların değerini düşürdüklerini bilmiyorlardı. Ben Kuzey Korelilerin, paranın bir kısmını bizimle neden paylaşmadıklarını hep merak etmişimdir. Sanırım en tepedeki generallerimiz, onlardan böyle bir yardım istemeyi gururlarına yediremediler.

Düşmanın bizi takip etmesini engellemek için daha güneye, düşman bölgesinin içlerine, hareket ettik. Bütün tarlalar yeni ekilmiş olduğundan, sonbaharda yemek için olgun tahıl bulmayı zaten beklemiyorduk

ama bazı tepelerde meyve ağaçları ve kestane koruları vardı. Hepimiz, onlara yetişebilmemiz için ordumuzun, yakında altıncı evre taaruza girişeceğini ümit ediyorduk. Bilmiyorduk ki bundan böyle, herhangi bir taarruz olmayacaktı; savaş bir çıkmaza girmişti.

Bir derenin aktığı ağaçlık bir vadiye yerleştik. Akşamları suda kurbağalar vıraklıyordu. Ertesi gün kurbağa yakalamaya başladık; bizim için nefis bir yiyecekti. Onlarcasını ağaç dalından yonttuğumuz bir şişe geçirip ateşte kızarttık. Fakat üç gün içinde bütün kurbağaları yemiştik; artık geceleri vıraklama sesi duyulmuyordu. Ara sıra kurt ya da leopar gibi yabani bir hayvan uluması duyuyorduk ama silahlarımızı ateşlemeye cesaret edemediğimizden onları avlamamız imkânsızdı.

Defalarca tahıl araması için adam gönderdik. Birkaç istisna dışında hepsi düşmanın eline düştüler, bazıları öldürüldü. Ortalama altı kilo pirinç bir adama mal oluyordu, o yüzden asıl olarak bitkiler, otlar, mantarlar yiyorduk ve yabani kestanelerin olgunlaşıp düşmesini bekliyorduk. Bir seferinde yaklaşık yirmi adam beyazımsı bir mantardan zehirlendi. Mantarlar ağacın üzerinde bir kulağa benziyordu, sulu ve çıtır çıtırdı. Oldukça da lezzetliydiler. Ben de dahil, yarıya yakınımız yedi. Sonra hastalandık; birkaç adam inlemeye ve mide ağrısıyla kıvranmaya başladı. Bereket Dr. Wang yememişti. Birkaç kazan su kaynattı ve zehiri atabilmemiz için içebildiğimiz kadar içirdi. Ben o kadar çok terliyordum ki görüşüm bulanıklaşıyodu. Bu defa hiç kimse ölmedi ama düzelmemiz iki gün aldı.

Hava şartlarından kendimizi korumak için, Amerikalıların yol boyunca bıraktığı sandıkları aldık ve onları odun kömürü yapanların terk ettiği yıkık bir kulübeden çıkardığımız, oluklu sac levhalarla çatı yapmak için kullandık. Uyuyabilmek için de yere birkaç mukavva serdik. Ben dağın kuzeyindeki yola gitmekten nefret ediyordum çünkü orası, Çinli, Koreli, Amerikalıların, hepsi de geride bırakılmış, gömülmemiş cesetleri yüzünden berbat kokuyordu. Çin'de, Huangpu Askeri Akademisi'ndeyken bize, askerler görmesin diye, muharebede ölenlerin mümkün olduğu kadar çabuk gömülmesi gerektiği öğretilmişti; aksi takdirde cesetlerin görüntüsü morallerini bozardı. Fakat burada, gerçek bir savaşta, hiç kimse bunu umursamıyordu.

Burada iyi gizlenmeye yarayan kalın ağaçlar vardı. Gündüz vakti mümkün olduğu kadar az hareket ediyorduk; ben zamanın çoğunu gölgede uzanarak geçiriyordum. Biraz huzur bulmuştum. Elimde *Uncle Tom's Cabin*'in* İngilizce orijinali vardı, sık sık sözlüğün yardımına başvurarak okuyordum. Komiser Pei, kitabın tamamını yanında getirmediğine hayıflanıyordu; çantasında yalnızca sırf propaganda malzemesi olan birkaç forma vardı. Pei askerle güzel kaynaşırdı; dağlardaki sessizlik hariç her şeye katlanabilirdi. Kendi kendilerine nasıl eğleneceklerini daha yeni yeni öğreniyorlardı. Kartonlardan iskambil kâğıdı, ağaç parçalarından satranç taşı yapıyorlardı. Gündüzleri saatlerce oynuyorlardı. Ben iyi satranç biliyordum ama ukala seyirci olmayı tercih ediyordum. Oyunların yanı sıra, Pei her gün onlara bir hikâye anlatıyordu. Üniversite mezunu olduğundan eski efsaneler ve insanları büyüleyen hikâyeler hakkında geniş bilgisi vardı. Kısa boylu, zeki bir adam olan Hao Chaolin de daha çok, devrimle ilgili hikâyeler anlatıyordu. Ben de *Tom Amca'nın Kulübesi*'nin bazı bölümlerini okudum. Bazı adamlara, bir köle olarak satılmasını engellemek için çocuğunu afyonla zehirleyen Cassy karekteri çok dokundu. Amerikalı köle sahiplerinin, eski Çin'deki toprak sahiplerinin çoğundan daha zalim olduğunu söylediler fakat kölelerin bile domuz eti, fasulye, bisküvi, tavuk yiyebilmesine de hayret etttiler. Köle avcıları onları bir daha yakalayamasın diye Eliza ve oğlu Harry'nin Ohio Nehri'nin öte yakasına geçtiği iyi haberini verince, Chloe Hala'nın köle Sam'e büyük bir sofra donattığı bölümü tercüme ettim. Bu sahnede Sam pek çok lezzetli şey yer; tavuk kanadı, jambon, mısır ekmeği, hindi budu. Bunlar efendinin masasının artıkları olsa bile, bu aç adamlara muhteşem görünüyordu.

"Hindinin tadı neye benzer?" dedi bana Tiger, kocaman açılmış gözleriyle.

"Bilmem" diye itiraf ettim.

"Çok güzel olmalı" diyerek bir başka adam lafa girdi.

Onlara dedim ki: "Hindi çok büyüktür; neredeyse küçük bir devekuşu kadar."

"Vay canına, bu kuşta çok et olsa gerek" dedi Tiger.

"Bana öyle geliyor ki Amerikalı köleler, bizim köydeki zengin ailelerden daha iyi şeyler yiyor" dedi kısa boylu, geniş suratlı bir adam.

* Harriet Beecher Stowe, *Tom Amca'nın Kulübesi*, Çev. Tülin Nutku, Can Yay., 2004. (ç.n.)

Aslında bu bölümleri ilk okuduğumda, benzer fikirler benim de aklımdan geçmişti. Amerika, besleyici yiyeceklerin herkes için, hatta köleler için bile ulaşılabilir olduğu, cömert bir ülke olsa gerek diye düşünmüştüm.

Askerler kendi aralarında epey gevezelik ettiler, aile ocakları ve Çin'deki savaştaki kahramanlıkları hakkında atıp tuttular. Tadına baktıkları ya da duydukları yemekler hakkında da uzun uzadıya konuştular: Nanking'in tütsülenmiş ördeği, Jinhua'nın jambonu, kuzeybatıdaki yiyecek pazarında satılan kuzu yahni, bütün kızartılmış sazan ve fırınlanmış domuz, kuzeydoğudaki akşam yemeği partisinde servis edildi. Güneyli bir adam da farenin lezzetli pişirilmesiyle övündü. Ne kadar aç olursam olayım, beni tiksindirdiğini söyledim; bir deniz kenarında, yemeğin leziz olduğunu bilsem de böyle bir şeye dokunmayacaktım.

Bazılarımız Amerikalıların terk ettiği kamp alanından teneke kutular topladı; Amerikan askerlerinin ne tür yiyecekler yediğine hayret ettik. Kaynaklarının bolluğu bizi etkiledi. Tiger, savaş bittiğinde eve yalnızca Amerikalılardan kalan bir yığın mermi kovanı götüreceğini ve bunların madenini satarak hayatının geri kalanında, rahat içinde yaşamasına yetecek parayı kazanabileceğini sık sık söylerdi.

Komisere yavaş yavaş bağlanıyordum, giderek bana daha cana yakın görünüyordu. Bir gün ikimiz yalnızken, eskiden ordudaki entelektüellerden kuşkulandığını ama benim, onun fikrini değiştirmesine neden olduğumu itiraf etti. Çoğu okumamış asker için her üniversite mezunu, bir entelektüeldi. Yoldaşlarıma sadakatimden başka Pei'yi; kendisinin eskiden şatafatlı bir çevirisini okuduğu, İngilizce yazılmış bir romana kendimi kaptırıp ara vermeden saatlerce okuyabilmem de şaşırtmış olmalı. Tıpkı diğer askerler gibi bir saatlik gece nöbeti tutmam da onun özellikle hoşuna gitmişti. Bana; şayet ölürse onlara komuta etmesi için Chaolin'e yardımcı olmamı söyledi. Böyle bir sorumluluğu kabul edemeyeceğimi söyledim; ben Parti üyesi değildim ve liderlik vasıflarım da yoktu. Ayrıca Chaolin çok yetenekliydi ve benim yardımıma hiç ihtiyacı olmazdı. Fakat komiser ısrar etti: "Senin yaptıkların yeterliliğinin göstergesidir. Eğer kötünün kötüsü olursa adamlarımıza sen komuta etmelisin."

İma ettiği şey; eğer ikisi de kaybedilirse benim Hao Chaolin'in yerine geçmemdi. Gerçekte ben, sakin görünmeme rağmen içten içe

korkuyordum. Bu yabancı topraklarda can verirsem anneme ne olacaktı? Nişanlımı çok özlemiştim. Geceleri sık sık onu ve annemi rüyamda görüp ter içinde uyanıyordum. Acaba yoldaşlarım uykuda çıkardığım sesleri duyuyor muydu? Juan ve ben acaba rüyalar aracılığıyla telepatik olarak iletişim mi kuruyorduk? Ya da rüyalar, zihnimin oyunundan başka bir şey değil miydi? Bir gece onun mistik bir gülümsemeyle ışıldayan yüzünü gördüm; sanki bir sırrı vardı ve beni merak içinde bırakmaya niyetliydi. Çatılmış kaşlarına dokunmak için elimi uzatırken ağır ağır kayboldu ve ben göğsümde bir sızıyla uyandım.

Diğer adamlar Pei'yi dinlerken içtenlikle güldüklerinde, ben genellikle dalıp gidiyordum. Bir gün Komiser bana, "Niçin bize birazcık İngilizce öğretmiyorsun?" dedi.

"Ne için?"

"Faydası olacaktır. Düşmanla tekrar savaşacağız. Öğrendiğimiz birkaç kelimeyi savaş alanında kullanabiliriz."

Böylece onlara İngilizce öğretmeye başladım, yalnızca bazı cümleleri ve kısa ifadeleri; "Eller yukarı!", "Silahlarını at, canını bağışlayacağız!", "Biz esirleri öldürmeyiz", "Kıpırdama!", "Teslim ol, emniyettesin!" ve "Amerikan emperyalizmi için ölme!" gibi.

Yazmak için kâğıt yoktu o yüzden, okuryazar olanlara biraz fonetik bilgi verebilmek için, İngilizce sesleri temsil eden karekterleri yere çizmek için bir çubuk kullanıyordum. Yarısı mandarin'i* bile iyi konuşamadığından, kelimeleri doğru telaffuz etmelerini sağlayabilmem çok zordu. İngilizce telaffuzun, dilleri ve çenelerine verdiği ağrıdan şikâyetçi olsalar bile, öğrenmeye can atıyorlardı. Bazıları gırtlağının acıdığını söylüyordu. Sadece birkaç günde öğrendikleriyle birbirleriyle çene çalabilmelerine hayret ettim. Hemen hepsi, fırsat ve eğitim verilseydi hayatlarında daha ileri gidebilecek açıkgöz adamlardı. Hiçbir zaman kullanamayabilecekleri birkaç yabancı kelimeyi öğrenmeye, bu kadar konsantre olmalarına hayret ettim. Tanrı bilir yarın başımıza ne gelecekti, her an yakalanabilir ya da öldürülebilirdik. Düşman taş çatlasa üç kilometre kuzeydeydi.

Sanırım öğrenme işi onlar için bir çeşit umudu temsil ediyordu. En azından bu, hâlâ bir gelecek var demekti, bunu akıllarından çıkarmı-

* Resmi Çince. (ç.n.)

yorlardı. Dünyaya ait kısıtlı farkındalıkları ve ölüm tehditi karşısındaki telaşsız yanıtları, onlara hayatta kalmak için zaruri olan güçler bahşetmişti. Ben, öğrenme arzularında yansıyan hayata bağlılıklarından, çok duygulanmıştım.

Bir öğleden sonra, bir yarın kenarına oturmuş bir halk şarkısını söylemeyi öğrenirken gidip hela olarak kullandığımız çalılıklardan bir adam fırladı. Nefes nefese bize doğru bağırdı: "Düşman! İki taraftan da yaklaşıyorlar!"

Tiger hemen Komiser Pei'yi yarın kenarına doğru itti, orası pek dik değildi, ot öbekleri ve hünnap çalıları sarkıyordu. "Hemen inmeniz gerek komutanım" diye ısrar etti. Pei duraksarken Tiger omzundan kuvvetlice itti. Komiser yuvarlandı ve gözden kayboldu; sonra dört beş adam daha atladı. Tiger ağaçların arkasından çıkan düşmanlara ateş etmek için tabancasını doğrulttu. Geri çekilirken mermi koluna isabet etti. "Ah" diye çığlık attı. Sonra bir başka mermi boynuna girdi ve o anda öldü, kanı; üzerine düştüğü granit kayaya aktı. Makineli tüfekler geri kalanlarımızı yerimize mıhlamıştı, kıpırdayamadık. Ben daha ne olduğunu anlayamadan bir el bombası yanı başımıza düştü. Önümde bir ışık patlaması oldu ve bir sıcak dalgası üzerimden geçti. Sonra her yer karardı.

Kendime geldiğimde bir araçta, muhtemelen bir cipte olduğumu anladım. Serin hava yüzümü yalıyordu, terlemiş olmalıydım. Gökyüzü çok alçak gözüküyordu, parça parça bulutlar kasvetli görünüyordu. Birisi İngilizce olarak, "Lanet olsun, bu sarı pisliklerin bazılarının tüymesine izin verelim" dedi.

Neşeli bir ses ona cevap verdi: "Rahat ol dostum. Sekizini aldık, fazla değil."

"Bunlar Koreli mi, Çinli mi?"

"Çinli olmaları gerek."

"Bunu nasıl anlayabiliyorsun?"

"Üniforma giymiyorlar."

Cip korna çaldı, geçen bazı araçlar aynı şekilde karşılık verdi. Yolcu koltuğundaki adam seslendi: "Hey, nasıl gidiyor?"

"Çok iyi" diye uzaktan birisi cevap verdi.

Beni yakaladılar! Bunu idrak edince kalbime keskin bir acı saplandı, sonra tırmanıp boğazımı tıkadı. Yüzlerini göremediğim iki Çinli adam daha cipte yatıyordu. Ölü mü yaralı mı olduklarını anlayamadım. Ben hâlâ kollarımı hareket ettirebiliyordum ama bacaklarım hissizdi. Hâlâ orada olduklarından emin olmak için ayak parmaklarımı oynatmaya çalıştım; sol ayağımı hiç hissedemeyince dehşete kapıldım. Sol uyluğuma dokundum, tahta gibiydi. Çok çalıştımsa da bacağımı hareket ettiremedim; kırılmış olmalıydı. Kasığıma dokundum; bize Amerikalıların Çinli savaş esirlerini hadım ettikleri söylenmişti fakat uyluğumdaki sargının dışında her şey normal görünüyordu. Esir alanlar beni canlı tutmak istemiş olmalıydılar. Niçin beni öldürmediler? Bu en iyisi olurdu. En azından insanlar eve gidip anneme, Devrim Şehidi Anası muamelesi yapacak ve devlet ona bakacaktı.

Beni attıkları yer neresiydi? Bir hapishane? Bir hastane? Korku ve utançtan alt üst olmuştum. Ne yapmalıydım? Şayet esir düşersek, kendimizi öldürmek dışında, nasıl onurlu davranacağımız konusunda hiç eğitilmemiştik. Yalnızca bir seferinde Komiser Pei, düşmanın eline düşersek onlara asla gerçeği anlatmamamız gerektiğini söylemişti; daima yalan söylemeliydik. Bu durum için yaptığım bütün hazırlık buydu. Kafam karışıktı. Amerikalılar niçin işimi bitirmemişti? Bu onlar için çok basit bir işti.

Dr. Greene

Pusan'daki Savaş Esirleri Toplama Merkezi'nin 1 No'lu Kamp'ına gemiyle getirildim. Daha sonra Güney Kore'nin bir eyalet başkenti olan kentte, o kadar çok Amerikan askeri bürosu ve ikmal istasyonu vardı ki hareketli sokaklar bana, Çin'in Yalu Nehri yakınındaki Dandong Kenti'ni hatırlattı ama etrafta daha fazla otomobil dolaşıyor ve sisli limandaki gemiler, küçük bina karaltıları gibi görünüyordu. Ayrıca bir havaalanına sahip çok büyük bir kentti. Kamp; benim konduğum bir hastane ve her birinde bin esirin tutulduğu telle çevrili geniş bölmelerden oluşuyordu. Toplama Merkezi bir geçiş noktasıydı, burada yaralı savaş esirlerinin tıbbi tedavisi yapılıyordu. Fakat esirlerin hemen hepsi burada yalnızca birkaç gün kalıyordu; işlemler bitince –kayda geçirme ve sorgulama– başka yerlerdeki kamplara gönderiliyorlardı.

Sol uyluk kemiğim kırılmıştı. Bir şarapnel parçası kasığıma yakın bir yere isabet etmiş ve femurum paramparça olmuştu. Yaralı olduğum için kayıt işlemine gitmedim, bunun sıkıcı bir iş olduğunu duydum; bekleme kuyruğu çok uzundu ama genellikle Kuzey Koreli olan katipler, Çinli tutsaklara karşı hoşgörülüydü. Aynı şekilde, diğer esirler gibi sorgulanmadım da; bazıları eziyet altında bayılmıştı.

Bununla birlikte parmak izimin alınması ve kayıt bürosunun istediği bilgileri vermem emredildi. Iriyarı bir Amerikan subayı ve Çinli bir çevirmen bizim koğuşa geldi. Koğuşta yaralı ve hasta yetmiş kişi, çadır bezinden portatif karyolalarda yatıyordu. Koğuşun demir çerçeveli bir çadırı, kontrplak tabanı ve iki girişi vardı. Hava berbattı. Subay bana adımı, rütbemi, eğitimimi, birliğimin seri numarasını sordu ve doğrudan bağlı olduğum üstlerim hakkında sorguladı. Adımın Feng Yan olduğunu ve acemi er olduğumu, 539. Alay'da bir piyade bölüğünde yazıcı olduğumu söyledim. Amerikalılar alay seri numarasını biliyor olsalar gerek diye düşündüğümden doğrusunu söyledim: 3692. Bana hepsi de subay gibi görünen bir yığın Çinli asker fotoğrafı gösterdi ve herhangi birini tanıyıp tanımadığımı sordu. Bir tekini bile tanımadım. Hâlâ zayıftım, daha üç gün önce ameliyat olmuştum, o yüzden birkaç soru daha sorduktan sonra subay ve çevirmen tekrar geleceklerini söyleyerek gittiler. Gerçek kimliğim açığa çıkar korkusuyla sorgulama boyunca İngilizce konuşmadım.

Dikenli telle çevrili bölmenin dışında, kapıdan otuz beş metre uzakta, beyaz sıvalı, iki katlı, kırmızı kiremitli, çatı arası pencereleri olan bir bina vardı. Savaştan önce okulmuş; hastaların mezbaha adını taktığı bu bina, şimdi Operasyon Birimi tarafından kullanılıyordu. Hemen her gün cesetler dışarı çıkarılıyor ve sonra kamp girişinin önünde, hastane yolunda ölenlerle birlikte yığılıyordu. Ben üç gün önce bu binada dört saat kaldım. Bir masaya konduktan sonra iki doktor fısıltıyla bacağım hakkında konuşmuştu. Söylediklerini tam olarak anlayamadım çünkü hâlâ kendimde değildim ve onların tıbbi kelimelerine de aşina değildim. Yapılacak şey konusunda emin değilmiş gibi görünüyorlardı. Bir anestezist karnımın altına ve belime bir iğne yaptı, sonra da kollarımı ve baldırlarımı bağladılar. Bir hemşire karnımın üzerine beyaz bir örtü sererken doktorlardan biri sırıtarak, "Askere alındığımda bu kadar çok

hasta keseceğim hiç aklıma gelmemişti. Bu herhangi bir asistanlıktan çok daha iyi" dedi.

"Sanırım savaş bittiğinde, şef cerrah olmak için yeterince tecrübeli olacağım" dedi sarı kaşları olan uzun boylu doktor. Görünüşe göre ameliyattan o sorumluydu.

Onların henüz ihtisaslarını tamamlamamış iki tıp öğrencisi olduğunu anladığımda içim ürperdi. Bacağımı kurtarmaları için yalvarsam mı diye düşünerek gözlerimi sıkıca kapadım fakat konuşmamaya ve yalnızca dayanmaya karar verdim. Dışarıda bir sağanak camları kırbaçlıyor ve puslandırıyordu.

"Ahh!" diye bağırdım, biri yarama dokunduğunda.

"Acıdı mı?" dedi ilgili bir sesle.

Ben daha cevap vermeden uzun boylu doktor, "Başlayalım" dedi.

Kesmeye başladıklarında anestezi daha tam etki etmemişti. Acı dalgaları içimde, boynumda ve başımda yayılıyordu. Aletleri yaramı açarken, dişlerimi sıkmama rağmen inlemeyi ve kıvranmayı engelleyemiyordum.

Oda puslanmıştı. Bütün eşyalar, yoğun ışıklar, çelik bir sehpanın üzerindeki şişeler, insanların başındaki mavimsi başlıklar yüzüyor ve sallanıyor gibi görünüyordu. Daha sonra bayıldım.

Kendime geldiğimde sol uyluğum kalçama kadar bir tahtanın üzerine sarılmıştı. "Şimdilik daha iyisin" dedi uzun boylu doktor sırıtarak. "Bacağın yerinde kalacak."

"Sağ olun" dedim iç çekerek.

"İngilizce biliyor musun?"

Başımı salladım ve bunu düşünmeden belli ettiğim için pişman oldum.

"Söylediğimi anlıyor musun?" dedi tekrar.

Yanıt vermedim yalnızca yüzüne baktım. Bir el işaretiyle beni sedyeye almaları için iki görevli çağırdı.

Amerikalı tıbbi personelden başka, hastanede çalışan kırka yakın görevli vardı. Çoğu gardiyanlarımızla işbirliği yapan ve bina içinde çalışmaya tahsis edilmiş Çinlilerdi, hasta taşıyıp temizlik yapıyorlardı. "İşbirlikçiler" olarak muhtemelen, buradaki davranışlarının hesabının sorulacağı Çin anakarasına dönmeyeceklerdi, o yüzden bize kendi ruh

hallerine göre ve akıllarına estiği gibi davranıyorlardı. Bazen hastalara vurdukları bile oluyordu. Beni koğuşuma geri götüren iki görevli yol boyunca, doktorların bacağımı testereyle kesmediği için şanslı olduğumu söyleyerek benimle alay etti.

Çadıra döndüğüm anda titremeye başladım. Doktor herhangi bir ağrı kesici vermemişti, o yüzden gece boyunca ve ertesi gün terleyip inledim. Bana su içiren ve biraz pirinç lapası yediren bir arkadaş sayesinde, o gece sabaha çıktım. Koğuş arkadaşlarım arasında, bizim tümenin Muhafız Bölüğü'nden Ding Wanlin adında bir adam vardı, sol böğründeki bir kurşun yarası yüzünden hastanedeydi ama hemen hemen iyileşmişti. Yatağı benimkinin yanındaydı. Beni Komiser Pei'yle birlikte birkaç kez gördüğü için hemen tanımıştı ama ben onu hatırlamadım. Bana karşı düşünceliydi, o gece ara ara terimi ve gözyaşlarımı silerek saatlerce yatağımın ucunda oturmuştu. Bu arada göğsünden yaralı Koreli bir adam, sürekli sayıkladı ve birisiyle kavga ediyormuş gibi ellerini salladı durdu.

Daha sonra Ding Wanlin bana, bizim tümen personelinin, bizi terk ettikten iki gün sonra vadide başıboş dolaşırken düşman tarafından yakalandığını ama bir koruma mangasının, aksi istikamete koşup düşmanı üzerlerine çektiği için Komutan Niu'nun, emir eri ve birkaç subayla birlikte, Kuzey Kore'ye kaçmayı başardıklarını anlattı.

Zayıf düşmeme rağmen yiyebiliyordum. İştahım şaşırtıcı derecede iyiydi; belki de arazide acısını çektiğim açlık yüzünden artmıştı. Ben tıka basa yiyemesem de nihayet yiyecek vardı. Her sabah bir süttozu tası veriliyordu, bazen de öğle yemeğinde biftek ya da balık konservesi. Hatta bir seferinde çok hoşuma giden bir meyve kompostosu dağıtılmıştı. Her hasta için düzenli yemek; bir tas haşlanmış pirinçti, yanında genellikle bir kepçe sebze, tuzlu şalgam, havuç ya da lahana oluyordu. Bazen ana yemeğe yarım kâse çorba eklenirdi. Esirlerin kullandığı standart emaye tas küçük sayılmazdı; on santimetre yüksekliğinde, üstü on beş, altı on santimetre çapındaydı. Dürüst olmak gerekirse yiyecekler tahmin ettiğimden çok daha iyiydi. Eve tek parça halinde dönmek istiyorsam, iyileşmek için iyi yemem gerektiğini kendi kendime söylüyordum.

Wanlin ve ben birbirimize; gerçek adlarımız ve kimliklerimizi düşmana söylemeyeceğimize söz verdik. O otuz bir yaşındaydı, benden iki

yaş küçük, uzun boylu ve kemikliydi, düz bir burnu ve küçük gözleri vardı. Sanki hâlâ şapşal masumluğu, sözlerinin açıklığına mani olan bir ergenmiş gibi, mırıl mırıl konuşurdu. Gülünce sarı, eğri dişleri görünürdü, hemen hepimiz dişlerimizi aylarca fırçalamamıştık, o yüzden şimdi diş macunumuz olsa bile dişlerimiz hâlâ berbat görünüyordu. Ona minnettardım çünkü ağrımı dindirmede bana çok yardım etti, yemeğimi yedirdi, suyumu içirdi.

Çadırımızda uyluğu kırılmış, bir deri bir kemik bir adam vardı; adı Zhou Gushu'ydu. Başka bir tümendendi ve önceki kış, Wonju yakınlarında yakalanmıştı. Bacağı bandajlıydı ve bir süre önce ameliyat olmuştu. Kötü yaralanmıştı ve yatağa bağımlıydı. Benim vakamdan da sorumlu olan, uzun boylu sarışın Dr. Thomas'a sık sık lanet ediyordu; kendi bacağı üzerinde deney yapmaya niyetli olduğunu söylüyordu. Gushu bazen gözyaşı dökmeden, sürekli ağlıyordu. Ben onun çok sulugöz olduğunu, kendini kontrol ederse iyi olacağını düşünüyordum çünkü çadırda, biz Çinlilere zayıf kişiler olarak bakan kırktan fazla Koreli vardı, bize gülmelerini istemiyordum.

Sonra bir gün ağrısı o kadar arttı ki öğle yemeğini yiyemedi. Wanlin yanına gitti, lahana çorbası kâsesini önüne koydu ve biraz yemesi için ikna etmeye çalıştı. Onunla konuşurken Wanlin'in gözüne Gushu'nun yatağındaki kıvıl kıvıl kurtlar ilişti. Gushu'nun battaniyesini kaldırınca daha çok kurt buldu. kâseyi bir kenara koyup dışarı çıktı. Göz açıp kapayıncaya kadar bir boş şişe ve iki ince çubukla geri geldi ve Gushu'ya ona doğru dönmesini söyledi. Kurtları şişenin içine topladıktan sonra Gushu'nun gömleğini sıyırdı ve sırtının alt kısmında toplanmış bir kurtçuk kümesi gördü, en az elli tane vardı. İki hasta daha larva toplamaya yardım etti. Gushu'nun sırtını bezle silmelerine rağmen bandajın bitim yerinden kurtlar çıkmaya devam ediyordu. Dehşet içinde kaldık; oranın derinliklerinde bacağını kemiren bir kurt ordusu olsa gerekti.

Diğer hastaların talebi üzerine ertesi gün, iki tıbbi personel penslerle geldi. Alçı açıldığında top top olmuş kurtların kıvıldadığı görüldü. Yaranın etrafındaki et beyazımsı ve çürümüştü, irin ve kanla kirlenmişti; kurtlar başlangıçta derisi sağlam olan bitişik bölgeye de girmişti. Ben başımı çevirdim, bağırsaklarım buruldu.

Günün geri kalanında Gushu durmaksızın inledi; güçlükle nefes alıyordu ve zaman zaman göğsünü tırmalıyordu. Dr. Thomas'a ara vermeden lanet ediyordu; cerrahın bacağını hurdahaş etmeye niyetlendiğine inanıyordu. Çadırdaki hastaların hemen hepsi, doktorun onu mikrop deneyi için kobay olarak kullandığı yolundaki inancını paylaşıyordu.

Ertesi gün ameliyathaneye alındı. Diğer uyluğundan bir deri parçası alındı ve yaralı uyluğuna yamandı. Buradaki genç doktorların deri nakli yapabilmesine hayret ettim. Belki böyle bir işe girişmeleri bile ilkti.

Gushu öğleden sonra geri getirildi. Gece için bir uyku ilacı verilmişti; o yüzden horlaya horlaya uyudu. Fakat ertesi günden sonra acıdan inlemeyi kesmedi. "Neden benim işimi bitirmediler? Ben ölünce organlarımı istedikleri gibi kullanabilirler" dedi. Daha sonra öğrendiğime göre, ertesi yıl yedinci ameliyatını olduğunda ve bacağı hissizleştiğinde, bir başka Amerikalı doktor, kesilmesi konusunda ısrar etmiş ama Gushu bacağını kaybetmektense ölürüm daha iyi diyerek reddetmiş. Sonuç olarak, yürürken koltuk değneği kullanmak zorunda kalsa da, bacağı korumuşlar.

Onun durumu beni korkuttu çünkü benim uyluğum da günden güne daha sıcak oluyor ve daha çok ağrıyordu. Sargının çıkarıldığı sabah hiç iyileşmemiş yaramı gördüm. Çevresindeki koyu bölgeler kabuk tutmaya başlamasına rağmen biraz cerahatlenmişti. İçinde epey irin olsa gerekti. Pis görüntü beni neredeyse ağlatacaktı. Wanlin bir bardak soğuk suyu dudaklarıma dayadı; yoksa aklımı kaybedecektim. Denememe rağmen yaralı bacağımı hâlâ hareket ettiremiyordum, vücudumdan ayrılmış gibi hissediyordum ve ağrısı omurgama vuruyordu.

O öğleden sonra röntgenim çekildi. Filmde enfeksiyona neden olan başka bir şarapnel parçası görüldü. Bir ameliyat daha geçirmem gerekiyordu. Ertesi günkü vizitte, Dr. Thomas çocukça bir sırıtmayla, "Bacağın kalsın istiyorsan bir daha kesilmen gerekecek. Bu büyük bir mesele değil. Kemik gerektiği gibi düzelmiş. Bundan memnunum" dedi.

Ben yalnızca ters ters baktım. Çinli çevirmen onun söylediklerini çevirmeden önce avazım çıktığı kadar İngilizce bağırdım: "Beni ameliyat etmeni istemiyorum."

Dr. Thomas afalladı. "İngilizce konuşuyor" dedi çevirmene.

Çadırdaki hastalar da şaşırdı. Ben tekrar bağırdım: "Sen tıbbı bile bitirmemiş, beceriksiz bir kasaptan başka bir şey değilsin."

Öylece kaldı. "Bundan nasıl emin olabilirsin? Sana diplomamı mı göstermem gerek?" Pek masum baktı ve sırıtarak sol gözünü kırptı.

"Beni kestiğin zaman, bunun son olduğunu söylemiştin. Sen yalnızca alıştırma yapan bir sözde doktorsun."

"Tamam, hafızandan etkilendim. Bilmek istediğin ne? Burada çalışmak hoşuma gitmiyor. Her gün her gün kesilen insanlardan bıktım. Bu bitmez tükenmez ameliyatlar ruhumu mahvetti, hemen hemen hiç et yiyemiyorum. Haklısın, tedavi gören sizin gibi herifler yüzünden kendimi bir kasap gibi hissediyorum."

"Beni tedavi etmeni istemiyorum."

"Bununla ilgileneceğim. Yarına kadar sabret. Sen işi bitmiş denenlerden değilsin, biliyorsun."

Başka bir şey söylemedim. Peşindeki sırık gibi çevirmenle odasına döndü.

Dr. Thomas gider gitmez koğuştakiler etrafımda toplanmaya başladı. "Güzel İngilizce konuşuyorsun" dedi, kendisine Yüzbaşı Yoon diyen uzun suratlı Koreli adam. Kibar ve açık sözlü birine benziyordu. Onu sık sık koğuşun girişinde kendi başına otururmuş, kalın bir kitabı karıştırırken görüyordum.

Canım sıkılmıştı. Artık benim bir subay olduğumu biliyorlardı. Bu beni tehlikeye düşürebilirdi, düşman beni ciddi bir sorguya çekebilirdi. Ne yapmalıydım? Yüksekokulda çalıştığımı kabul mü etmeliydim? Hayır, onlara gerçeği söylersem birilerine ihanet etmiş olurdum.

Yüzbaşı Yoon'la İngilizce konuşmayı becerdim: "Hemen hemen İngilizce'yi unutmuştum. Az önce çok sinirlendim, o yüzden bazı kelimeler kendiliğinden aklıma geldi."

"Yüksekokula gittin mi? Ben Seul Üniversitesi'nde ekonomi okudum ama Kuzey Kore Halk Ordusu'na katıldım. Ülkemin özgür olmasını ve birleşmesini istiyorum."

"Yüksekokula gitmedim" dedim. "Memleketteki bir misyonerden biraz İngilizce öğrenmiştim."

"Güzel, çok etkilendim." Katıla katıla güldü.

Altı yedi Koreli adam da güldü. Onların bizim konuşmamızı anladığından emin değildim. Komünist Ordu'ya sadık olmalıydılar yoksa Yüzbaşı Yoon, kendisi hakkında o kadar rahat konuşamazdı. Kuzey

Koreli savaş esirlerinin, esir kampında iyi örgütlendiğini duymuştum. Hastanedeki bazı doktor ve hemşireler, Birleşmiş Milletler güçlerince yakalanmış Korelilerdi ve Koreli komünistler hapishane sisteminin pek çok bölümüne de sızmıştı. Kampın birinde bir Kim Il Sung Üniversitesi kurulduğu bile söyleniyordu.

Ertesi gün ikinci ameliyat için masaya yattığımda, yüksek tavanlı odada Dr. Thomas'ı görmekten korkuyordum. Çıkageldi ve gülümseyerek omzuma vurdu. "Bak, yoldaş Feng Yan, bugün bu işi ben yapmak zorundayım."

"Bana dokunmanı istemiyorum!" dedim. "Beni geri gönder."

"Bir dakika dur. Şunu açıklığa kavuşturalım." Yüzündeki gülümseme kayboldu. "Diğer doktorlar kendi hastalarıyla ilgileniyor o yüzden işi ben yapmak zorundayım."

"Bugün ameliyat olmak istemiyorum."

"Bacağını kurtarmak için sana yardım etmeye çalıştığımı anlamıyor musun?"

"Senin gibi bir sözde doktorun yardımına ihtiyacım yok."

"Siz kızıllar bir türlü memnun olmazsınız."

"Beni geri gönder!" diye bağırdım.

"Bağırmayı kes!" diyerek bir erkek hemşire üzerime çullandı.

Bir başkası da ona katıldı: "Dr. Thomas'a bu şekilde hakaret edemezsin. O senin için en iyisini yapıyor."

Kapıdan geçen iki görevli gözüme ilişti; onlara doğru Çince bağırdım: "Gelin, bana yardım edin kardeşler! Vatandaşınızı kurtarın!"

Amerikalı tıbbi personel hayrete düşmüştü, tek kelime etmeden birbirlerine bakıyorlardı. Dr. Thomas'ın gözlerinde tereddüt ve endişe okunuyordu. Ben tekrar Çince bağırdım: "Yardım edin! Beni çadırıma geri götürün! Kardeşler biz hâlâ silah yoldaşıyız! Beni kurtarın lütfen!"

Fakat görevlilerin hiçbiri gelmedi. Gözlerimi kapatıp olanca gücümle bağırmaya devam ettim. Doktor ve hemşireler çoktan bir kenara çekilmişti. Bir pencerenin kenarına toplanmış, benim duyamayacağım şekilde fısıldaşıyorlardı. Sonra bir hemşire odadan çıktı.

Ben bağırmaya ve sağ bacağımla tekme savurmaya devam ediyordum, çürümüş et ve sürülen alkolün kokusundan midem bulanıyordu. İki üç dakika sonra hemşire, daha önce görmediğim bir doktorla birlikte

döndü. Yeni gelen doktor yaklaştı ve alnıma vurdu. Gözlerimi açtım ve bir kadın yüzü görünce şaşırdım. Yirmili yaşların sonlarındaydı, zayıf yüzüyle dal gibiydi, kepindeki işaret yüksek rütbeli olduğunu gösteriyordu. Kumral saçları kısa ama topluydu, uçları kepinin altından çıkıyordu. Gülüşü düzgün olmayan dişlerini ortaya çıkarırken parlayan ela gözleriyle bana dostça bir bakış attı. Ben şaşkınlık içindeyken mükemmel bir Mandarin'le, "Ben Dr. Greene. Yarana bir bakabilir miyim?" dedi. Hafif bir Şanghay aksanı vardı fakat o kadar akıcı konuşuyordu ki onu doğru anlayıp alamadığımdan şüpheye düştüm. Dilim tutulmuş bir şekilde yüzüne bakakaldım. Bu defa gönül alıcı biçimde bir daha gülümsedi. "Yarana bakabilir miyim?" diye yineledi.

Evet, diye başımı salladım. Uyluğumu muayene etmek için eğilirken, başka doktor ve hemşireler de bakmak için toplandılar. Yaram kasığıma çok yakındı, cinsel organım tamamen meydandaydı, mahcubiyetten yüzüm kızardı. Sesimi çıkarmadan gözlerimi sıkıca yumdum. Parmakları hassastı, yarama yavaşça dokundu ve bastırdı. Ben, sanki serin ve bir şekilde ağrıyı dindiren bir şey sürülüyormuş gibi hissettim.

Beni muayene ettikten sonra durdu ve "Yaran çok derin ve gelmeden önce zaten cerahatlenmiş. Kangren olan dokuyu temizlememiz ve kırık kemik parçalarını ve şarapneli çıkarmadan önce, yangı bir miktar hafifleyene kadar beklememiz gerek. Seni temin ederim, Dr. Thomas geçen defa femurunda iyi bir iş yapmış, o sayede bugün şarapnel ve kemik kırıklarını çıkarmak için yarayı açabiliriz" dedi.

"Teşekkürler, öyle endişeliydim ki..." Dönüp Dr. Thomas'a baktım; bir üsteğmendi. Koca bir oğlan çocuğu gibi bana sırıttı.

"Anlıyorum" dedi kadın doktor.

Dr. Thomas'la kısa bir konuşma yaptıktan sonra gülümseyerek bana sordu: "Sizi bugün ameliyata alabilir miyim?"

Sabırsızlıkla kabul ettiğim anlamında başımı salladım. Hemşirelere bana bir serum takmalarını ve yüzüne eter maskesi takmalarını emretti. Beni kurtarmak sanki onun elindeymiş gibi, varlığı beni sakinleştiriyordu. Aynı anda huzurumu kaçıran metalik bir ses duydum ve sağ bacağımın üzerine sıcak bir şey kondu.

O an bilincimi kaybettim.

Ne kadar baygın kaldığımı bilmiyorum. Üç ya da dört saat olmalı

çünkü kendime geldiğim zaman, bir erkek sesinin koridorda, "Yemek saati" diye bağırdığını duydum. O sıra kadın doktorun düz alnında ter damlacıklarını gördüm. Kocaman gözleri dikkatle beni inceliyordu; "Bacağından çıkardıklarımı görmek ister misin?" dedi.

Başımı salladım; susuzluktan öyle dilim kurumuştu ki tek kelime söyleyemedim. Beyaz bir emaye kaptaki şarapnel parçasını pensle tutup kaldırdı; siyah ve kanlıydı, bükülmüş bir düğmeye benziyordu. "Femurunu parçalayan bu enayiydi. Bütün kemik parçalarını da çıkardık."

"Sence tekrar yürüyebilir miyim?"

"Elbette, seni yürüteceğim. Fakat bir süre yatakta kalman gerekecek. Sonra her şeyi sabitlemek için son olarak bir ameliyat daha yapacağız."

Bir ameliyat daha! Gözyaşlarım fışkırdı. Utanıp, yüzümü çevirdim.

Omzuma vurdu ve "Endişelenme, ayağın eski sağlığına kavuşacak" dedi.

Ben bakışlarımı ona doğru çevirdiğimde, o kapıya yönelmişti. Beyaz sırtı düz, omuzları dar ve narindi.

Bu ameliyat ağrımı azalttı. Ardından hem fiziksel hem zihinsel olarak düzelmeye başladım, vatan hasretim daha artsa da geceleri sık sık Julan'ın bana verdiği, yarım yeşim tokaya parmaklarımla dokunuyordum. Gardiyanlarım Julan'ın aşkının bu yadigarı ve vesikalık resmi hariç her şeyime el koymuştu, ikisini de fanilamın cebine gizlemiştim. Yeşimin pürüzsüzlüğü bana nişanlımın cildini hatırlatıyor ve sık sık beni hayallere götürüyordu.

Bazen başka kadınları da düşünüyordum; her akşam bir iki saat koroda şarkı söyleyen, civardaki bir yerlerden Koreli kadınlardan bazılarını. Şarkıları karanlığa sürüklerdi, kederli ve içliydi. Bazen ezgileri arzulu olurdu; bir ihanetten ya da bir daha ele geçmeyecek bir fırsattan yakınır gibiydi. Ne zaman koroya başlasalar onları dinlerdim. Onlar söylerken hava elektriklenir ve koğuştaki adamlar sohbeti keserlerdi. Kadınların sözlerini sökebilmeyi nasıl da istiyordum. Onların pervasız sözleri, aklıma eyaletimin taşrasındaki kızlarını getiriyordu; çeltikte çalışırken ya da tepelerde çay yaprağı toplarken aşk şarkıları söylemede birbirleriyle yarışırlardı. Çadırdan dışarı yürüyerek bir çıkabilsem, dikenli telin dışındaki bu kadınlara bir bakabilseydim!

Wanlin'le ben onlardan konuşurduk ama o, onlardan birini gözünde canlandıramazdı. Akşamları genellikle dışarı çıkardı; bir seferinde tutuk-

lu gibi görünmelerine rağmen, hepsi sivil birkaç Koreli kadın görmüş. Bizim Koreli koğuş arkadaşlarımız, şarkıcılar hakkında kesinlikle çok şey biliyordu ama bizim için böyle bir konuda, onlarla iletişim kurmanın yolu yoktu. Yüzbaşı Yoon'a onlarla ilgili soru sormak da bana çok münasebetsiz göründü.

Bu arada benimkinin aksine Gushu'nun bacağı kötüleşti. Hızla iyileştiğime göre kendisini de Dr. Greene'in tedavi etmesine izin verilmesi için ya da kendisini Florida'dan gelmiş, esirlere karşı iyi kalpli olduğu bilinen, deneyimli bir cerrah olan Albay Osman'a vermeleri için hastaneye yalvardı.

Ameliyatımdan iki hafta sonra Dr. Greene ve Dr. Thomas çadırımıza geldiler; ikisi de beyazlar giymişti. Onları görünce ayağa kalkmaya çalıştım ama Dr. Greene beni durdurup, İngilizce olarak, "Uzanın. Biz yalnızca nasıl olduğunuza bakmaya geldik" dedi.

O ve Dr. Thomas koğuşları dolaşıyor olsalar gerekti. Dr. Greene yaramı kontrol etti. "Mükemmel, çok güzel iyileşiyor" dedi, gözleri ışıldayarak. "Yarın kemiği tamir etmek için sizi son kez ameliyata alabiliriz."

"Sağ olun Dr. Greene" dedim.

Onlar gittikten sonra hâlâ heyecanlıydım. Sonunda iki ayağım üzerine kalkacağıma inanmıştım.

Ertesi gün üçüncü kez ameliyathaneye götürüldüm. Odada yine Dr. Thomas vardı. Ben masaya yattıktan sonra Dr. Greene biraz öne eğildi, eldiven giydi. "Koltuk değneği olmadan yürümeyi çok istiyorsun, değil mi?" diye sordu.

Başımı salladım.

"Bu ameliyattan sonra" dedi, "hemen yürüyebileceksin."

Gözlerim buğulandı, o yüzden derhal yumdum. Tombul anestezist eter maskesini yüzüme yerleştirdiğinden, Dr. Greene yüzümü görmedi. Hemen bilincimi kaybettim.

Uyandığım zaman duvara yaslanmış, gözleri kapalı Dr. Greene'i gördüm. Solgun ve bitkin görünüyordu. Bir mola mı verdiğini yoksa ameliyatı mı bitirdiğini anlayamadım. Beyaz önlüğünün önü benim kanımla lekelenmiş haldeydi ama elinde eldiven yoktu. Kendime geldiğimi görünce, hafifçe gülümsedi ve "Her şey iyi gitti" dedi. Sözleri yüreğime su serpmişti.

Ameliyattan sonraki üç gün beni ve diğer ortopedi hastalarını kontrol etmek için geldi. Havalar soğuyordu; ağustos böcekleri söğüt tepelerinde cırcır etmeyi kesti ve bütün yaban arıları kayıplara karıştı. Sabahın erken saatlerinde, koğuş arkadaşlarımın yüzlerinden küçük buz parçalarının sarktığını görüyordum. Bize çok kullanılmış giysiler dağıtılmıştı. Artık her adamın bir keçe paltosu, ikinci battaniyesi ve haki kışlıkları vardı. Her cekete iki beyaz harf yazılmıştı; sol kolda P [Prison/ Esir], sağ kolda W [War/Savaş]. Birkaç adamın ceketin göğüs cebinde P ve W vardı. Paltolarda iki harf sırta işlenmişti. Ben daha pantolon giyemiyordum ve bacaklarımı her zaman iki battaniyeyle sarıyordum. Gündüzleri, Wanlin yatmadığında onun battaniyesini de kullanıyordum.

Dr. Greene'in dikişlerimi almaya geldiği günü çok canlı hatırlıyorum. 31 Ekim 1951'di, Çin'in Kore Savaşı'na girmesinin yıl dönümüne altı gün vardı. Pens ve makasla on iki dikiş alındıktan sonra, doktor yataktan çıkmama yardım etti ve "Bakalım artık ayağının üzerinde durabiliyor musun?" dedi.

Titremeye başladım, iki elimle kaba keresteden yapılmış bir çadır direğine yapıştım. Önce onu bırakmaya cesaret edemedim. Sonra yavaşça bütün ağırlığımı bacaklarıma verdim ve elimi gevşettim. Doktor etrafımda dolaştı, önümde durdu ve "Ah, artık kendi başına durabiliyorsun, çok güzel. Etkilendim. Haydi, bana doğru bir adım at" dedi.

Birkaç koğuş sakini de bizi izliyordu. Kendimi toparlamama rağmen hareket edemiyordum. Sanki ayaklarım yere kök salmış gibiydi. Doktor ısrar ederek, "Haydi, bir adım. Cesur ol asker" dedi.

Onu hayal kırıklığına uğratmaktan öyle korkuyordum ki dişlerimi sıktım ve yavaşça sol ayağımı öne uzattım. Fakat üç aydan fazla yatakta yattığım için dengemi sağlayamıyordum. Öne doğru sendelerken doktor uzandı ve beni omuzlarımdan tuttu. "Haydi tekrar dene. Korkma, yapabilirsin" dedi.

Yüzü benimkine o kadar yakındı ki tatlımsı parfümünün kokusunu aldım ve yüzümün kızardığını hissettim. Doğrulmak için olanca gücümü kullandım ve bir adım atmayı başardım. Mucize, düşmemiştim!

"Tanrım, bir adım daha atmayı dene" dedi.

Bu şekilde hayatımda yeni bir başlangıç olan bir adım daha attım. Dr. Greene, el çırparak bir çocuk gibi gülümsedi. Üniforması olmasa,

düşman taraftan biri şöyle dursun, hiç kimse onu askere benzetemezdi bile. Yatağıma geri dönmeme yardım ettiğinde, baştan ayağa tere batmıştım. O da oturdu.

"Adın ne?" diye sordu.

"Feng Yan." Sorusuna şaşırmıştım.

"Biliyorum. Demek istediğim nasıl yazılıyor?"

Kalemim yoktu, bir reçete kâğıdıyla birlikte kendi tükenmezkalemini uzatıp elime tutuşturdu.

El yazısıyla, "Feng Yan" yazdım. Yıllarca kaligrafi çalışmıştım, o yüzden harfler güzel oldu.

İki kelimeye bir an baktı ve sonra, "Mükemmel bir kaligraf ve mülayim bir adam olduğun belli oluyor. Harflerin nasıl yazılacağını bana öğretebilir misin?" dedi.

Şaka mı yoksa ciddi mi sorduğundan emin olamasam da, "Çok iyi Çince konuşuyorsunuz, iyi de yazıyor olmanız gerek" diye yanıtladım.

"Hiç değil" dedi. "Çin'de büyümeme ve Tongji Tıp Fakültesi'nde okumama rağmen, hiçbir zaman güzel yazı yazamadım. Çocukken kaligrafiye zaman harcamadım. Daha sonra üniversitedeyken derste not tutarken her şeyi çalakalem yazardım ve el yazıma dikkat etmezdim."

Nasıl o kadar akıcı Çince konuştuğunu ve bize neden o kadar dostça davrandığını şimdi anlıyordum. Ana babası hakkında bir şey sormadım; misyoner olsalar gerekti. Onun okuduğu Şanghay'daki tıp fakültesi, batı tarzı eğitimiyle ünlüydü; derslerin hemen hepsi İngilizce'ydi ve bazı hocalar yabancıydı. Komünistler ülkede yönetimi ele aldıktan sonra bu okul kapatılmıştı. Merakımı yenemeyerek sordum: "Size bir soru sorabilir miyim?"

"Elbette sorabilirsin."

"Burada bir ordu doktoru olmak nereden aklınıza geldi?"

"Bu uzun bir hikâye."

"Gönüllü mü oldunuz?"

"Hem evet hem hayır. Geçen yıl mezun olduktan sonra öz annemi görmek için Amerika'ya gittim. Dönüşte Japonya'ya uğradım. Kore Savaşı yeni çıkmıştı ve ordu doktorları yetersizdi, o yüzden Uzakdoğu Karargâhı tarafından askere alındım. Sonra da Kore'ye geldim."

"Biz ABD Ordusu'yla savaşmak için geldik diye Çin'den nefret etmiyor musun?"

"Katıldığım zaman, bu savaşa giren Çin hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Daha sonra Çin saldırdı fakat dürüst olmak gerekirse hâlâ Çin'den nefret edemiyorum. Çin'de büyüdüm, orası benim ikici vatanım." Düşüncelere daldı, sonra devam etti: "Bir soru da ben sana sorayım. Uçağınız yok, savaş geminiz yok, tankınız yok; bu savaşı nasıl kazanabilirsiniz?"

İçtenlikle, "Biz Kore'ye gelmeseydik, MacArthur'un ordusu sınırımızı geçip Mançurya'yı ele geçirecekti. İyi teçhizatlanmış saldırganlarla savaşmaktan başka seçeneğimiz yoktu. Fakat haklıyız, bu savaşı kazanacağız" dedim.

"Çok idealistsin" dedi. Ben de onun şüpheci olduğunu söyleyebilirdim.

Bizim sohbetimizi dinlemek için birkaç koğuş sakini yanımıza yaklaşmıştı o yüzden bu konuyu kapattım. "Gerçekten size kaligrafi öğretmemi istiyor musunuz?" diye sordum.

"Elbette."

"Ama bunu nasıl yapabilirim?"

"Çok kolay. Yarın biraz kâğıt ve bir kalem getireceğim. Bir alıştırma defterindeki gibi harf örneklerini kâğıda yazarsın. Ben alıp kelimeleri kopyalarım. Bu boş zamanlarımı değerlendirmek için güzel bir uğraş olacak."

Seve seve kabul ettim, onun yaptıklarının altında kalmamak için yapılacak şeyi bulmuştum.

Ertesi gün öğlene doğru, parlak siyah bir dolmakalem ve bir deste beyaz kâğıtla geldi. Sayfanın en başında üç büyük harf vardı, Ge Su-Shan; acemice ve sağa yatık yazılmıştı. El yazısının, onun eğik İngiliz elinden çıktığı belliydi. "İşte benim Çince adım. Görüyorsun, elimden gelenin en iyisi bu. En başta adımı nasıl güzel yazacağımı bana öğretebilir misin?"

Ona çizgileri tek tek nasıl çekeceğini açıklamaya başladım; bir dikey, bir yatay. Sonra kalemle soldan inen bir çizgi, bir kanca, bir sağdan inen çizgi çizdim. O da aynısını yazmaya çalıştı ama güzel yapamadı. Bunun onun için zor olmasına şaşırdım ama bir Çin ilkokulundaki her öğrenci gibi, daha önce kaligrafi öğrenmesi gerektiğini

de görebiliyordum. Cesareti kırılmıştı; kalemi nasıl hareket ettirmesi gerektiğini hissedebilsin diye, çizgiyi çekerken elimi tutup tutmayacağımı sordu. Bunun kaligrafi öğretiminde yaygın bir yöntem olduğunu ikimiz de biliyorduk. Ben hâlâ tereddüt ediyordum; onun eline dokunmaya çekinmemin bir nedeni, benim bir esir olmamdı ama asıl neden, koğuş sakinlerinin izlemek için başımıza toplanmasıydı. Bakışları beni huzursuz ediyordu.

"Haydi" dedi, "siz komünistler kadın erkek eşitliğine inanmıyor musunuz? Şu anda ben senin öğrencinim."

Sözleri beni mahcup etmişti o yüzden hemen elini tuttum. Birlikte çizgi çekmeye başladık. Saçları ve giysisinden hafif bir sigara kokusu geliyordu; sıkı bir sigara tiryakisi olmalıydı. İşaret ve orta parmağının ucunda, sarı lekeler olduğunu fark ettim. Tırnaklarının oldukça kısa kesilmiş olmasına şaşırdım. Elleri daha çok, bir erkek işçininkilere benziyordu. Bu bir parça içimi rahatlattı ve kancayla sağdan inen çizgiye odaklandık. Çizmek için elini tutmama izin vermesinden bir bakıma duygulanmıştım. Bitleri öldürmek için üzerime sıkılan DDT'nin kokusu burnuma geldi.

Bir saatlik çalışmanın yarısından sonra, çizgilerin çoğunu yeteri kadar yapabiliyordu. İlerlemeden memnundu.

O günlük çalışmayı bitirdiğimizde bana bazı kelimelerin yazılışını sordu, her gün gelemediği için boş vaktinde benzerlerini çalışıp getirebilirdi. Birkaç dakika düşündükten sonra özenle eski bir şiir yazdım:

Kumullar kar gibi parıldıyor
Kamp alanımızdan ötede.
Arkamızda, ay ışığı
Bir hudut şehrine çiğ yağdırıyor.

Nereden geliyor bu flüt sesi?
Bütün gece boyunca
Askerlerin aklına uzaktaki
Baba ocağını düşürüyor.

Doktor dizeleri sessizce okudu; dudakları kıpırdadı, sağlam dişleri göründü. Sonra, "Aslında bu şiiri ortaokuldayken okumuştum. Ama şimdi daha anlamlı geliyor" dedi.

Başını kaldırıp etrafını saran hastalara, "Kendinize iyi bakmalısınız. Panmunjom görüşmeleri sona erdiğinde, hepiniz ailelerinize kavuşacaksınız" dedi. Birkaç adam iç geçirdi. Eli olmayan bir adama gözü ilişti ve ekledi: "Umarım bu insanlığın son savaşı olur."

Ben bir şeyler söylemek istedim ama kelimeler beni terk etmişti.

O günden sonra Dr. Greene, haftada bir beni görmeye geldi, düzeltmem için, yaptığı ödevleri verdi ve onun için yazdığım örnek harf sayfasını aldı. Burada olduğu zaman, hızla iyileşen yaramı da kontrol ediyordu. Onun ev ödevini görmek için koğuş arkadaşlarım başıma toplanıyor ve sık sık ilerlemesini methediyorlardı. Gushu ona sıkı sıkıya bağlanmıştı; yarasının cerahatlenmesini durdurduğu için onun bir azize olduğunu söylüyordu.

Koğuşumuz yetmişten fazla hasta barındırmasına rağmen, çoğu yatak gündüz vakti boş oluyordu. Ayakta olan ve az çok iyileşmiş epey adam, muhtemelen hastane daimi esir kampından daha iyi yemek ve yatacak yer sağladığı için burada kalıyorlardı. Doktorların onları taburcu etmemesine hayret ettim. Savaş esirleri arasında bilinçli olarak kimlik yanıltanlar çoktu, genellikle kendi kimlik kartlarını yok ediyor ve adlarını rastgele değiştiriyorlardı; bu durumda doktorların bütün hastaların hesabını tutması imkânsızdı. Şüphesiz bu adamlardan bazıları numaracıydı, çok güzel hasta numarası yapıyorlardı. Hastane pek çok savaş esiri için bir tatil yeri haline gelmişti.

Artık koltuk değneklerinin yardımıyla dolaşabiliyor, sık sık çadırdan dışarı çıkıyordum. Sonbahar gelmiş, ağaçlar yapraklarını dökmüştü. Çıplak dallar sarımtırak araziyi daha da sarı yapıyordu; güneydeki deniz bile griye dönmüştü. Fakat kuzeydeki tepeler hâlâ yeşildi, ardıç ve servi kümeleri vardı. Parça parça bulutların asılı olduğu gökyüzünde uçan martıları seyrediyordum. Kuşları görmemi engelleyecek duvarlar ve parmaklıklar yoktu. Bir esir için özgürlük fikri ne kadar değerlidir! Gözüme ilişen her mahlukatla kendimi kıyaslamadan edemiyordum. Hatta aşağıdan Amerikan uçaklarına bakarken, pilotların havada uçarken kendilerini nasıl özgür hissettiklerinin hayalini kuruyordum.

Bir gün Rusça şarkı söyleyen bir kadının sesini duydum. "Moskova Varoşlarında Akşam" adlı bu şarkı, Çin'de de popülerdi. Daha sonra Yüzbaşı Yoon bana, 12 numaralı bölmede yalnız kadın esirlerin kaldığını söyledi. Barakalarının köşesini görebiliyordum, yüzlerce Koreli kadın vardı. Bizim onları sivil zannetmemizin nedeni, bazılarının gerilla olması ve hâlâ uzun kollu beyaz elbiseler, siyah etekler ya da bol pantolonlar giymeleriydi. Daha sonra aralarında bir Çinli kadının olduğunu duydum. Onu da tanıyordum; Zheng Dongmei. Bizim tümenin şarkı dans bölümündeydi, bir çift kısa şerit takardı. Hayat doluydu ve öyle neşeliydi ki nerede olursa olsun, şarkısını söyleyip kahkaha atabilirdi. Fakat iyi bir asker değildi, bir el bombasını ancak on iki metre atabilirdi; bir keresinde ön dişlerinden biri kendi attığı el bombasından çıkan bir şarapnel parçasıyla kırılmıştı.

Bulunduğumuz yerden, geniş çamurlu bir yolun karşısındaki kadınlar bölümünün ancak küçük bir parçasını görebiliyordum. Bölmelerinin ilerisinde tuberkloz koğuşu vardı, yüzlerce veremli kalıyordu. Nasılsa verem Kore'de hâlâ yaygındı. Akşamları dikenli tellerin orada durup kadınların şarkılarını dinliyordum. Uzak olmasına rağmen şarkılarını net duyabiliyordum çünkü her zaman koro halinde söylüyorlardı. Sesleri beni hülyalara sürüklüyordu. Bazen tutkulu bazen de neşeli, her çeşit şarkı söylüyorlardı: "Bahar Geliyor", "Mareşal Kim Il Sung", "Kore Halk Ordusu Marşı" ve "Çin Halk Gönüllüleri Marşı". Sonradan, "Sarı Nehir Savunması", "Dayanışma Güçtür", "Doğu Kızıldır" ve muhtemelen Dongmei'nin onlara öğrettiği başka Çin devrimci şarkılarını söylediklerini de duydum. Koro halinde, adını ve sözlerini bilmediğim Kore halk şarkıları da söylüyorlardı. En sevdiklerim bu şarkılardı. Keskin dövüş havalarının tersine, halk şarkıları tatlı ve nostaljik, zaman zaman da neredeyse ilâhi gibi tınlıyordu. Bir sabah, kadınlar kampında biri oğlan biri kız yeni yürüyen iki çocuğa gözüm ilişti; bir teneke kutu ve tahta çubuklarla oynuyorlardı. Pasaklı görünüyorlardı ve üstleri yırtık pırtıktı ama gülüyor ve sağa sola koşuşturuyorlardı. Burada hapis olan anneleriyle birlikte, onlar da savaş esiri sayılıyorlardı.

Esirlerin kayıt ve işlemlerinin yapıldığı Birinci Kamp'ın Kabul Merkezi, bizim bölmeden çok uzak değildi. Bu kulübenin önünde onlarca ceset, odunlarla birlikte istif edilmişti. Bu isimsiz ölüleri

Amerikalıların neden hemen başlarından atmadıklarına hayret ettim, pis bir koku yayıyorlardı. Üstelik bir de umumi açık hava tuvaletinin kokusuyla karışınca, durum daha da kötü oluyordu. Tuvalet duvarları katranlı muşambayla çevrilmişti, içinde dört yüz çukur vardı.

Bir öğleden sonra, çit boyunca topallayarak yürürken bitişik bölmede bir adam gördüm. İriyarı, vücudu ve omuzları kemikli bu adam, yandan bakınca tanıdık görünüyordu. Dört sıra dikenli telin ardında sigara içerek yürüyordu. Saçları darmadağınık, eğri bir yara izinin mahvettiği yüzü bir deri bir kemikti, sağ önkolu sargılıydı. Kalbim çarpmaya başladı; onu tanıdım: Komiser Pei!

Bana doğru döndü. Gözleri parladı ama bir şey demedi, yalnızca gülümsedi. Yavaşça, "Nasılsınız Komi..." dedi.

"Şşşt, ben artık Wei Hailong'um ve bir aşçıydım. Bana ihtiyar Wei de."

"Tamam, başkalarının yanında böyle yapacağım." Sesimi bir miktar yükseltmek zorunda kaldım çünkü birbirimizden dört beş metre uzaktaydık.

"Buraya gelmeden önce beni tanımadığını söylersin" dedi.

"Bunu unutmayacağım. Benim adım hâlâ Feng Yan. Onlara bir piyade birliğinde yazıcı olduğumu söyledim."

"İyi."

Konuşurken ikimiz de yalnız olduğumuzdan emin olmak için sağa sola bakınıyorduk. O bir ay önce, onunla giden üç adamla birlikte yakalanmıştı. Bunun yalnızca geçici olduğunu şaka olarak söylese de bu güne kadar kimliğini açık etmemişti. Onu komiserleri olarak bilen o kadar çok esir vardı ki birisi, muhakkak yakında ona ihanet edecekti. Ben ona durumumu anlattım. Dr. Greene'le arkadaşlık yaptığımı bilmesine şaşırdım; dış dünyadan bilgi elde etmek için onunla iyi geçinmem konusunda beni cesaretlendirdi. Panmunjom görüşmeleri hakkında, onun da bildiği bilgiler verdim. Kimliğini gizlemesine rağmen, anlaşılan burada hâlâ iyi haber alan ve planlarla meşgul olan bir liderdi. Benden ülkemize sadık kalmamı ve duyduğum her haberi ona aktarmamı istedi.

Onun sözleri benim için emirdi, o yüzden Dr. Greene'le sonraki buluşmalarımız sırasında daha rahat oldum. Onun bıraktığı kâğıtların bir kısmını, çok ihtiyacı olan Komiser Pei'ye verdim.

Yaklaşık iki hafta sonra, Dr. Greene uyluğumda bir şişlik buldu. Uzun süre parmaklarıyla yokladıktan sonra bana, "Sana bir ameliyat daha yapmam gerekecek gibi görünüyor" dedi.

Ürperdim. "Bu gerekli mi?"

"Evet. Ama küçük bir operasyon olacak."

Elimi sol uyluğumun arkasındaki şişliğin üzerine götürdü. Doğruya doğru; sert ve yumurta büyüklüğündeydi. "Kas hasarı o kadar geniş ki sızan kanın şişkinlik yapabileceğinden endişeleniyordum. Son ameliyatta her şeyi temizledim ama öyle bile olsa tekrar içeride bir şişlik oluşmuş. Ondan zamanında kurtulmazsak bir tümör gelişebilir. Bunu şansa bırakmak istemem" dedi.

Başka bir doktorun, bana yardım etmeye o kadar istekli olmayabileceğini bilerek, "Sizin kararınıza uyacağım" dedim.

Ertesi sabah ameliyat oldum. Masaya yüzükoyun yattığımda Dr. Greene, boğulmayayım diye bir erkek hemşireyi çenemi tutmakla görevlendirdi. O anda Dr. Thomas yine Dr. Greene'e yardım ediyordu. Eskisinden daha becerikli görünüyordu; belki de artık ondan nefret etmediğim için bu izlenimi edindim. Eter maskesi takmamışlardı, o yüzden ameliyat süresince bilincim yerindeydi. Dr. Thomas dikiş atarken Dr. Greene hemşireyle yer değiştirip bütün iş bitene kadar çenemi tuttu.

Ameliyat çok başarılıydı. Hâlâ geçici olarak bir koltuk değneğine ihtiyaç duysam da düzgün yürüyebiliyordum. Dr. Greene ne zaman durumuma bakmaya ve ödevini vermeye gelse, zor ilerlediğini bildiğimiz Panmunjom görüşmelerinde bir gelişme olup olmadığını soruyordum. Sonra ertesi gün öğleden sonra bütün yeni bilgileri, Komiser Pei'ye aktarıyordum.

1952'nin İlkbahar Festivali'nden üç gün sonra, Dr. Greene çadırımıza geldi ve üzgün bir şekilde, bir grup hastanın yakında Koje Adası'na gideceğini söyledi; ben listedeydim, arkadaşım Wanlin de. Dr. Greene bir kâğıt çıkardı ve "Senin için bir doktor raporu yazdım. En azından altı ay ağır bir işte çalıştırılmaman gerektiği yazılı. Seni çalıştırmak isterlerse bunu onlara gösterebilirsin" dedi.

Notu aldım ve öylece şaşırıp kaldım. Hepsi hepsi şunu diyebildim: "Dr. Greene, sizi hayatım boyunca unutmayacağım. Bacağımı kurtardığınız için teşekkür ederim."

"Bu bir doktorun görevi" dedi. Gülümsedi ve devam etti: "Bu kalemi hatıra olarak saklayabilirsin. Belki bir gün senden yine kaligrafi dersi almaya Çin'e gelirim."

Herhalde ağlıyordum çünkü hakiki duygularla dedi ki: "Üzülme. Yine görüşeceğiz. Bütün arkadaşlarım ve eski sınıf arkadaşlarım hâlâ Çin'de. Onlar benim dönmemi bekliyor."

Büyük bir sarı zarf çıkarıp elime tutuşturdu. "Bunu kamptaki doktora vermeyi unutma" dedi.

Zarfta benim tıbbi kayıtlarım ve röntgen filmlerim vardı. Bir bakıma hastaneden çıkmayı istiyordum çünkü etrafta pekâlâ dolaşabiliyordum artık. Bir de son zamanlarda koğuşumuzda bir uğursuzluk dolaşıyordu. Bir hafta önce bacağı olmayan Koreli bir subay, kendini çadırın direğine astı. Bunu yalnız başına yapabilmesini aklım almadı; yoldaşlarının bazıları yardım etmiş olmalıydı.

Dr. Greene ayrılmak üzere kalktı. O giderken hem Wanlin hem ben kapıya çıktık ve hafif yalpalayan adımlarla uzaklaşmasını seyrettik. "Sağ olun Dr. Greene! Sizi unutmayacağız. Güle güle" diye bağırdık.

Döndü ve bize el salladı sonra koğuşlarını gezmeye devam etti. Kaşla göz arasında, iki Güney Koreli'nin nöbet tuttuğu kapının ardında gözden kayboldu. Kar yağıyordu, rüzgâr ıslık çalıp uğulduyordu. Lapa lapa karlar kelebek kümeleri gibi titreşiyordu.

"Onu özleyeceğiz" dedi Wanlin ve gülümsemeye çabalarken yüzünü ekşitti.

Koje Adası'ndaki 72. Bölme

Koje Adası Pusan'ın güneybatısında, yaklaşık kırk kilometre uzunluğundadır. Eski zamanlarda suçluların ve sürgünlerin gönderildiği bir yerdi. İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonlar, Amerikalı savaş esirlerini buraya hapsettiler. Şimdi genişletilen alan, Koreli ve Çinli tutsakların çoğunun tutulduğu merkez kamp haline geldi. Pusan Limanı'na giderken yolculuk hakkında çok endişeliydim. Aralarında kendimi daha güvende hissedeceğim, memleketlimden olan binlerce adamla bir araya gelecek olsam da bu kampta hayat, kuşkusuz hastanedekinden daha sert olacaktı. Hapishane subaylarının Dr. Greene'in mektubunu dikkate almayabilecekleri ve bana femurumun yeniden kırılabileceği ağır işler verecekleri düşüncesiyle endişeye kapılıyordum.

İki yüzden fazla esirle birlikte, bir ABD çıkarma gemisine sürü halinde bindirildik; geminin kapaksız iç tarafları, bana bir yük trenini hatırlattı. Yağmur yağarsa branda germek için başımızın üzerinde pek çok yatay çelik çubuk uzanıyordu. Araç ve tank taşımak için dizayn edilmiş olan gemi, çok hafif yüklenmişti; okyanusu geçerken durmadan titriyordu; bazı esirler ceketlerini ve ayakkabılarını çıkarıp güneşleniyordu. Muhafızlar engel olmaya çalışmıyordu. Ben sıcak ve rutubetli bir duvara yaslanıp, mümkün olduğunca uyumaya çalışıyordum.

Üç saate yakın bir sürede adaya vardık. Geminin ön kapağı indi ve bir subay bize karaya çıkmamızı emretti. Dışarıda, beyaz tuz şeridiyle saçaklanmış çamurlu sahilde, güneş parlıyordu. Direkleri yana yatık ve gri yelkenleri yarı sarılı birkaç siyah balıkçı teknesi, sığlıkta demirlemişti; pişirilen midyelerin kokusu bize kadar geliyordu. Ayaklarımın altındaki koyu renkli kumsalın üzerinde, sayısız küçük delik vardı. Ben bunların yengeç yuvası olduğunu hayretle farkettim, her biri ancak bir parmak boyunda olan yengeçler, deliğin ağzında aniden görünüp bir an sonra yuvalarına çekilip tamamen gözden kayboluyorlardı. Hareketlerindeki uyuma şaşmamak ve kayıtsız kalmak elde değildi. "Yürüyün!" diye bana bağırdı uzun boylu bir Amerikan askeri.

Doğudaki kampa doğru yola koyulduk. Yürüyüşün ne kadar uzun olduğunu bilemediğim için gergindim. Fakat şansımıza, aramızda bacağından yaralı birkaç kişi daha vardı, o yüzden hızlı yürümedik. Yol boyunca topalladım ama az sonra endişem kayboldu hayranlıkla berrak bir dere ile yolun iki tarafında bodur ağaçlar gördüm. Uzaktaki tepeler hoş görünüyordu, çamlar ve serviler ot kümeleri gibi bir araya gelmişti. Bir kayalığın zirvesinde, bir çift beyaz balıkçıl, ipeksi bulutların altında süzülüyordu. Yol boyunca kendi kendime, inzivaya çekilmek için ne ideal bir yer dedim.

Yürüyüşümüz yarım saat sürdü. Vardığımızda Çinli ve Koreli esirler ayrıldı ve hepsi birden esir kampını oluşturan bölmelere götürüldü. Burada yaklaşık otuz bölme vardı. Çinliler 72. ve 86. barakalara gitti, Koreliler ise başka barakalara.

Kamp uçsuz bucaksız görünüyordu, çeşitli büyüklükte dikdörtgen avlulara ayrılmıştı, her biri tahta kazıklarla desteklenen iki sıra dikenli telle çevrilmişti. Bölmenin her köşesinde, dokuz metre yüksekliğinde

bir nöbetçi kulübesi vardı. Büyük bölmeler bir kent bloğu büyüklükteydi, küçüklerin genişliği bir futbol sahası kadardı. Telle çevrili bölmeler arasında da nöbetçiler vardı. Wanlin'le ben farklı bölmelere verildik. Ayrılmadan önce omzuma vurdu ve fısıldayarak, "Kendine iyi bak ve eve dön" dedi.

Üzgün görünüyordu; "Seni hep düşüneceğim" diye mırıldandı.

"Hep dost kalacağız."

"Tabii, her zaman."

Yirmiden fazla savaş esirinden oluşan bir grupla birlikte götürdüler. Diğerlerinden on beş santim yukarıda olan başı, sallana sallana yürürken biraz sarsılıyordu.

Üç Amerikan askeri, 72. Bölme'nin girişinde bizim grubun üstünü aradı. Yarım yeşim tokayı ayakkabımın; Julan'ın resmini de tıbbi raporumun olduğu zarfın içine, röntgen filmlerinin arasına sokuverdim. Sırım gibi, ince bıyıklı İspanyol bir nöbetçi, zarftaki siyah dolmakalemi buldu. "Buna ihtiyacın olmayacak" dedi ve kendi göğüs cebine koydu.

"Lütfen, o bir doktorun hediyesidir" dedim.

"Sana nasıl inanayım?" Kalemi cebinden çıkardı ve kapağın tepesini işaret ederek, "Görüyor musun? 'Made in USA' " dedi.

"Geri verin, lütfen!"

"Niçin vermeliyim? Bunu bir Amerikalı'dan kaptın değil mi?"

"Ne olur, o Pusan'daki Dr. Greene'den yadigardır. Hastaneyi arayıp, ona sorabilirsiniz."

"Zamanımı boşa harcamayı bırak. Git başımdan."

"Ama bu hırsızlık."

"Ne dedin sen?" Suratıma bir yumruk attı, anında ağzım kan doldu; ön dişlerimden biri sallandı.

"Seni üstlerine şikâyet edeceğim."

"Yok ya. Onlara söyle de beni hapse atsınlar ya da dövsünler, seni kızıl pislik. Sen bizim ölülerimizi soydun."

Bölmenin içinden bazı savaş esirleri seyretmek için toplandılar; bir esirin, bir Amerikan askeriyle tartışmaya cesaret etmesine hayret etmişlerdi. Ben kalemin gitmesini kabullenerek, başka bir şey söylemeden kalkıp gittim. Çünkü gardiyanın, benim bir Amerikalı askerin dolmakalemini çaldığıma gerçekten inanıp inanmadığından emin olamadım.

İnanmış olabilirdi. Bir Çinli tutsağın kepinde, bir Amerikalı'nın adı yazılı nikâh kurdelesini bulan bazı Amerikan askerlerinin, adamı öldüresiye dövdüğünü duymuştum.

Bölmeye girdiğimde ilk izlenimim, Çin Milliyetçi Ordusu'na geri döndüğüm oldu; ne yana baksam Milliyetçi Parti'nin güneş amblemini takmış insanlar gördüm. Yüreğim sıkıştı. Amerikalılar yalnızca girişin güvenliğini sağlıyordu, bölmenin içine adım atmıyordu. Buradaki her şey, çoğu Çan Kay Şek'in ordusuna hizmet etmiş esirlerin elindeydi. Hâlâ eski rejime sadık adamların yardımıyla milliyetçi güçler, kontrolü tamamen ele geçirmişti. Savaş esirleri arasından seçilen subaylar, diğer esirlerle aynı elbiseleri giyse, yakalarında ya da göğüs ceplerinde aynı PW harfleri yazsa da Milliyetçi Ordu'dakileri andırıyordu.

Sekiz yüz kamp sakini, dört taburdan oluşan bir alay halinde organize edilmişti, içinde bölükler, sonra takımlar, sonra mangalar vardı. Teoride bölme komutanları hariç her düzeyden komutan, esirler tarafından seçilmişti fakat gerçekte, bunların hemen hepsi Tokyo'da bir Amerikan eğitim programından geçen ve bizi kapatanlarca bölmenin başına tayin edilen, Han Shu tarafından itinayla seçilmişti. Başka yerlerdeki hapishane sistemlerinde uygulandığı gibi, biraz İngilizce konuşabilenler genellikle, buradaki birimleri için çevirmen ve sözcü olarak hizmet veriyordu.

Ben 1. Tabur Üçüncü Bölük'e verildim. Bölükte yaklaşık beş yüz adam vardı ve eski Milliyetçi Ordu'dan bir onbaşı olan Wang Yong'un komutasındaydı. 1. Tabur'un, hepsi de teslim olmuş savaş esiri olan, iki yüzden fazla adamdan oluşan bir polis kuvveti vardı. Bunlar doğrudan tabur komutanı Liu Tai-an'a bağlıydı. Bu polisler, nereye gitseler sopalarını yanlarında taşıyorlardı. Hatta bazılarının şekerleme yaparken bile silahlarını ellerinden bırakmadığını gördüm. Nerede bu zor güruhuyla karşılaşsam midem bulanırdı.

Kalabalık olmasına rağmen 72. Bölme, bir bütün olarak iyi donanımlıydı. Önde üç su havuzu vardı; bir banyo, bir eğitim merkezi, çamaşır yıkamak için bir avlu, bir ambar, kilise olarak hizmet veren çok sayıda kulübe, bir Budist tapınağı ve bir cami. Kamp sakinlerinin hemen hepsi, bölme içindeki herhangi bir yere gitmekte serbestti fakat

milliyetçi olmayan benim gibi birine, henüz etrafta serbestçe dolaşma izni verilmemişti.

Kamptaki ilk gecemde, bir kâse barbunya fasulyeyle karışık arpadan oluşan akşam yemeğimi yedim, sonra ot yatağıma uzandım ve daha yeni açılmış battaniyemi üzerime örttüm. Uyuklarken Wang Yong çadıra girdi, beni uyandırdı ve başkalarının peşine takılıp bölük ofisine gitmemi ve Tayvan'a gitmek için kaydolmamı emretti. Bunun anlamı Çin anakarasına gitmeyi reddetmem gerektiğiydi. Şok geçirdim ama karşı çıkmaya cesaret edemedim. Oraya giderken helaya girdim ve bölük karargâhına gidenlere katılmadım, böylelikle memlekete geri gitmeyi reddetmek için adımı yazdırmadım.

Ertesi sabah şafak vakti Wang Yong tekrar geldi ve kâsemi ve pılı pırtımı alıp onu takip etmemi söyledi. O ve ben birlikte soğuk havaya çıktık. Yaralı bacağım hâlâ zayıftı; onun kadar hızlı yürüyemiyordum. O biraz yavaşladı. Kalın kemikli bir adamdı, orta ağırlıkta, patlak gözlüydü. Bana bir kasabı hatırlatıyordu. Gülümseyerek, "Feng Yan, sen iyi eğitimli bir adama benziyorsun. Dürüst olmak gerekirse, bilgili arkadaşlardan hoşlanırım. Seni istemediğin bir şeyi yaptırmaya zorlamayacaktım. Ama anakaraya dönen komoları takip etmeye karar verirsen sana, bir miktar acı çektirmem gerekecek" dedi.

Sessiz kaldım. Gerçekte komünistlerin tarafını tutmuştum fakat bu, yalnızca eve dönmek istediğim içindi. Wang bölmenin arkasına, 5. Takım'ın olduğu küçük çadıra götürdü. "Pekâlâ, bundan sonra onlarla kal" dedi, sonra benim yüzüme bakmadan çıkıp gitti.

Tüm küçük, eski püskü çadırlarda, yalnızca memlekete geri gitmeyi isteyen kamp sakinlerinin kaldığını anladım. Besbelli ki biz burada azınlıktaydık. Tayvan'a gitmeye karar veren milliyetçi yandaşları, Çin anakarasına dönmeye niyetlenen birinin, bir komünist ya da komünist sempatizanı olması gerektiğine inanıyordu. Gerçekte hemen hepimiz, eve gitmeyi hiç politik olmayan, kişisel nedenlerle istiyorduk. Bölmenin ön tarafında, demir konstrüksiyonlu, pek çok geniş çadır sırası vardı. Hepsinde milliyetçiler kalıyordu ve her adamın kendine ait bir yaygısı vardı. Bizim küçük çadırda ise tersine, yaklaşık otuz altı metrekare alanda yetmişten fazla adam yaşıyordu. Yağmur suyunu dışarı akıtmak için odanın ortasında, sığ bir hendek uzanıyordu; hendeğin iki yanındaki

alanın tamamı işgal edilmişti. En kötüsü de mısır sapından yapılmış bir yaygıyı, iki adam paylaşmak zorundaydı.

Geceleyin balık istifi oluyorduk; her yaygı çifti, nefesleri birbirinin yüzüne vurmasın diye, başları yaygının aksi istikametinde uyuyordu. Yine de bacağının birini yaygı arkadaşının karnına ya da omzuna koymak zorundaydın; başka türlü iki kişinin bir yaygıda yatması mümkün değildi. Gece boyunca, hava o kadar berbat ve ağır oluyordu ki kapı aralık bırakılmak zorundaydı. Yemeğe gelince, o da aşağı kalmazdı. Her yemekte bölük karargâhındaki subaylar doyasıya yiyor, geniş çadırlarda yaşayan esirler bir kâse dolusu haşlanmış arpa alabiliyor; oysa biz yalnızca yarım kâse yiyorduk. Önceleri bölmenin ön kısmına yaklaşmak yasak olsa da çadırımızın etrafında dolaşabiliyorduk. Güneşlenirken sohbet edebiliyor, diğer küçük çadırları ziyaret edebiliyor, orada eve dönmek isteyen adamlarla iskambil ve satranç oynayabiliyorduk. Fakat kısa süre sonra Wang Yong, bu kısıtlı serbestliğimizi geri aldı. Diğer küçük çadırları ziyaret etmemize hiçbir türlü izin verilmiyordu, hatta kendi bölmemizden ayrılmamız bile yasaklandı. Tuvalete gitmek istediğin zaman, önce manga komutanına söylemek, bazen de bir grupla birlikte gidebilene kadar beklemek zorundaydın. Bu tür kötü muamele, bazı adamların yavaş yavaş düşüncelerini değiştirmesine neden oldu ve daha geniş alanda hareket edebilmek, daha rahat çadırlarda kalabilmek için, memlekete dönmek istemeyenler listesine kaydoldular.

Gree boyunca daima sol dizimi kaldırarak uyuyordum. Bacağım daha tam anlamıyla iyileşmemişti ve birisinin karanlıkta üzerine basacağından korkuyordum. Hendeğin tam karşısında fırıl fırıl dönerek uyuyan bir adam vardı, sık sık başkalarını itip tekmeler, sonra da ona lanetler savururdu. Ben uyumadan önce, yaralı bacağıma masaj yapıp yara yerini temizliyordum.

Ara sıra Dr. Greene'in parmağının uyluğuma dokunuşunu hissediyordum; cildimde ve kaslarımda bir tür duyarlılık bırakan, serin, yumuşak dokunuş. Bir gün hastaları ameliyat etmek için bir doktor olacağım fantezisi bile kuruyordum. Keşke bir askeri akademi yerine, tıp fakültesine gitseydim. Fakat bu tamamen fanteziydi, tıpkı vatanımızda büyük binalar yapacak bir mimar olma hayali kurmam gibi. Ebeveynimin beni

normal bir üniversiteye göndermeye gücü yetmedi, o yüzden girişi serbest olan askeri okula gittim. Dr. Greene'in başkalarından farkı bana hakiki bir dostlukla muamele etmesiydi, ki bu yalnızca profesyonel tavrından değil, gerçek insanlığından kaynaklanıyordu. Ne zaman onunla olsam, onun iyiliğini bir çeşmeden kesiksiz ve kendi kendine akan su gibi duyumsardım.

Aslında yoldaşlarım da dahil başkalarıyla olduğum zaman elimde olmadan tetikte kalırdım. Çünkü her zaman her eylemin ve her ifadenin ardında kimi gizli saikler vardı ve benim kurban olmamaya özen göstermem gerekiyordu. Burada, kendi memleketimden insanlar arasında bile kendimi yalnız hissediyordum ve genellikle çadırın dışında, tek başıma oturuyordum. Keşke okuyacak kitabım olsaydı. Hiçbir şey yapmamak ve arkadaşsızlık, beni çok kederli yaptı. Kısa süre içinde, kamp sakinleri bana Stargazer [astronom] adını taktı; çünkü uzun uzun gökyüzüne bakıyor ve bazı yıldızları adlarıyla tanıyabiliyordum.

Çadırımızdaki bitkin ve sıkılmış pek çok adam, bütün gün kumar oynuyordu. Paraları yoktu o yüzden ortaya ucuz sigaralar sürüyorlardı. Her birimize haftada bir paket, cömertlikleri tuttuğu kimi zamanlarda haftada iki paket, Amerikan sigarası dağıtılıyordu. Karşılaştırırsak Halk Gönüllüleri Ordusu'ndaki ortalama bir asker, ayda bir paket sigarayı zor alıyordu. 72. Bölme'deki ilk günlerimden itibaren ben de sigara içmeye başladım. Önceleri birkaç nefesten sonra sersemlik hissediyordum ama daha sonra, öksürüğümü artırsa da iki paket içmeye başladım. Küçük çadırımız, gündüz vakti curcunalı olurdu o yüzden mümkün olduğunca dışarı çıkardım. Bu adamlar sinirimi bozuyordu. Zaman geçtikçe onlardan daha da uzaklaşıyordum. Wanlin'in burada olmasını nasıl da isterdim.

Büyük çadırda olan adamlar da daha iyi değildi. Onlar da kumar oynuyordu; hem daha şamatalı ve daha ateşli ağız kavgalarıyla. Bazıları kumarda her şeyini kaybetmişti; kepini, ayakkabılarını, iç çamaşırını... Onlara Çin dominolarını kimin verdiğini bilmiyorum; belki hapishane idaresi, belki de her pazar vaaz veren Peder Hu. Kumar oynayanlar oyun masasını, birkaç parça uydurma doğramadan kendileri yapmıştı. İş yok, çok fazla boş zaman vardı, bu yüzden esirlerin enerji ve sıkıntılarını yönlendirebileceği başka bir alan yoktu. Sık sık kavga çıkıyordu. Avarelik kötü alışkanlıkları nasıl besliyor ve bir insandaki en kötüyü

nasıl da ortaya çıkarıyordu! Keşke ağır bir işleri olsaydı. O zaman en azından saldırgan davranamayacak kadar yorgun olurlardı.

Beni tedirgin eden başka bir şey de esirlerin karavana kuyruğunda, sık sık, yemek için kavga etmeleriydi. Büyük çadırda yaşayanlar, küçük çadırda yaşayan bizlerden önce yemek yiyordu. Kural; her esir için günlük tayının yedi yüz elli gram tahıl olmasıydı ama bölmedeki her seviyeden komutan, aslan payını alıyordu. Mesela Komünist Ordu'da bir takım komutanı olup, akıcı İngilizce konuşan ve Amerikalılara tek kurşun atmadan teslim olan alay komutanı Han Shu, her yemekte, Sarı Deniz'de bir balıkçı teknesinde yakalanan özel aşçısının hazırladığı dört tabak yemek ve bir tabak çorba yiyebiliyordu. Bütün bölük ve tabur komutanları, şahsa özel bir karavanadan yararlanıyorlardı. Sonuç olarak, Çin'e geri dönmeyi isteyen esirler, en çok yarım tayın alabiliyordu. Çoğu adam karavana kuyruğunda gelişigüzel küfrediyor ve başkalarına kaba kuvvet kullanmakta tereddüt etmiyordu. Aramızda okuma yazması olmayanların, yemek zamanı özellikle sabırsız olduğu dikkatimi çekti. Bunların bazıları, bir tas haşlanmış arpa için bir başkasının ağzının ortasına bir tekme atmak ya da burnunu kanatmak konusunda tereddüt etmiyordu. Her gün en az iki; bazen beş, altı kavga oluyordu. Yolun karşısındaki bölmede Kuzey Koreli esirler açlık grevi yapmaya başlayınca, Amerikalılar onların ön kapısına yemek kazanları bıraktı fakat pirinç ve şalgam yahnisini içeri almak için kimse gelmedi. O zaman kamp idare subayı Yüzbaşı Lennon, bu yemeğin tadının ne kadar güzel olduğunu Korelilere göstermemizi istedi. İki yüz aç Çinli savaş esiri, utanıp sıkılmadan oraya toplandı, hayvanlar gibi ağızlarını şapırdatarak ve sesler çıkartarak tıka basa karınlarını doyurdu. Bu adamlarının bazılarının, sadece bir kepçe haşlanmış soya fasulyesi için kardeşlerini öldürüp öldürmeyeceğini merak etmiştim.

Bir gün şahit olduğum bir kavgayı hâlâ hatırlarım. Akşam yemeği kuyruğunda, benim önümdeki iki adam birdenbire bağrışmaya başladı. "Sen benim arkamdaydın!" dedi Kanton aksanıyla konuşan bodur adam, dişlerini göstererek.

"Hayır, ben senin önündeyim" dedi uzun boylu olan.

"Pislik çıkarma yine!"

"Lanet olsun, ben ne zaman böyle yaptım?"

"Şu anda!"

"Siktir git, anladın mı?" Uzun boylu adam ötekinin göğsünü yumruğuyla dürttü.

"Bana bir daha dokunursan seni öldürürüm!"

"Öyle olsun." Bir kez daha dürttü.

Kısa boylu herif, kâsesini kaldırdığı gibi öteki adamın kafasına geçirdi. Birkaç adam sıradan çıktı, onu tuttu ve uzağa çekti.

Bu sahne beni oldukça üzdü. Neden bu kadar kavgacıydılar? Herkesin yarım kâse almasına yetecek kadar arpa vardı, işleri yoktu ve bekleyecek vakitleri vardı. Neden böyle kabadayı gibi davranıyorlardı? Baş başa kalınca korkularımı bizim takımdaki bir arkadaşla, Bai Dajian'la paylaştım, o da tabur komutanı Liu Tai-an'ın ortaya çıkıp yemeği mahvedeceğinden korktuklarını, o yüzden yemek kazanına mümkün olduğu kadar çabuk ulaşmak istediklerini söyledi.

Bai Dajian bana Liu Tai-an hakkında başka şeyler de anlattı. Liu daha önce Milliyetçi Ordu'da çavuştu fakat komünistler, onu bir çatışmada yakalamış ve bir aylık bir siyasal eğitimden geçirdikten sonra bir levazım birliğinin başına getirmişlerdi. Araç kullanabildiği için ona bir kamyon vermişler. Yalu Nehri'ni geçtikten sonra ilk fırsatta, üç ton tuzlanmış balıkla Amerikan tarafına geçip teslim olmuş. İki aylık eğitim için Guam'a gönderildiği ve sonra Kore'ye geri döndüğü şeklinde bir söylenti de vardı. Bunun nedeni; yumuşak mizaçlı ve müteredditbir adam olan Han'a, düzeni sağlamak konusunda yardım etmek üzere alay komutan yardımcısı olmasının yanı sıra, tabur komutanlığına da tayin olmasıydı. Liu Tai-an, komünistlerden o kadar nefret ediyordu ki Kızıl Çin'e geri dönmek isteyen adamları, genellikle herkesin önünde kırbaçlıyordu. Amerikalılar, Liu-Tai-an'ın başına buyruk hareket tarzına alışmışlardı ve savaş esirleri dikenli tellerin berisinde kaldıkları sürece, bölmede olup bitene önem vermiyorlardı. O yüzden de Liu, bu alayı bir polis devleti gibi yönetiyordu. Hatta bazı Amerikan askerleri, ona Küçük Sezar diyordu. Bazen bir koruma sürüsüyle birlikte, yemek zamanı mutfağa gelir ve kaynayan arpa kazanına bir avuç kum atardı. Sonra da kuyruktaki adamlara öfkeli bir sesle, "Yediğiniz yemeğin kıymetini bile bilmiyorsunuz" derdi. Bir seferinde herkesin gözü önünde, bir kazan şalgam çorbasının içine işemişti. Zihinlerindeki korkunç Liu Tai-an imgesiyle

kamp sakinleri, yemeklerini bir an önce alma mücadelesi veriyorlardı.

Neden ne olursa olsun, adamların kavgacılığı beni üzüyordu. Bir kez silah arkadaşı olmuşlardı ve yurda döndükten sonra çoğu yine arkadaş olacaktı. Niçin bu kadar kaba davranıyorlardı? Komünistler tarafından idare edildikleri zaman iyi birer askerdiler ve zeki görünüyorlardı ve hayatlarının bir amacı vardı fakat şimdi, neredeyse bir hayvan olmanın eşiğine gelmişlerdi. Sefil koşullarda insanlık ne kadar kolaylıkla bozulabilir? Kendisinden daha büyük bir amaca hizmet etmediği zaman, sıradan bir insan ne kadar alçalabilir? Onurlu bir iş ya da anlamlı bir neden için örgütlenmemiş bu adamlar, hayatta kalma içgüdüsüyle yönlendirilen bir güruhtu yalnızca. Bazen aramızda bir komünist hücre olup olmadığını merak ederdim çünkü bazı esirlerin, Parti üyesi oldukları ve bu ümitsiz adamlara önderlik etmeyi düşündüklerinden emindim. Buradaki hiçbir komünist, henüz kendini belli etmemişti ve birbirlerinden pek ayırt edilemiyorlardı.

Koje Adası'na varışımdan yaklaşık üç hafta sonra, bir sabah, bizim tümen bülteninin editörü olan Chang Ming çıkageldi. Önce o olup olmadığından emin olamadım fakat sonra, gür kaşlarından ve yayın balığını andıran ağzından tanıdım; sevinçten neredeyse ağlayacaktım. O da bana baktı ama etrafımızda başka insanlar olduğundan, birbirimizi tanımıyormuşuz gibi yaptık. Dikenli telin öbür tarafında, 71. Bölme'deydi. Ayakkabımın bağını bağlamak için çömeldim, o da jimnastik yapmak üzere durmuştu. İşitme mesafesindeki herkes gidince tellere koştuk ve heyecanla konuşmaya başladık. Onun bana sorduğu ilk şey, Tayvan'a gitmek için adımı yazdırıp yazdırmadığım oldu. "Tabii ki hayır" dedim gururla. Hâlâ dinç olmasına rağmen dört beş yaş yaşlanmış görünüyordu. Kalın dudakları çatlamıştı. Mucize eseri yaralanmamıştı.

Dört sıra dikenli telin ardından bana, buradaki savaş esirlerinin kaotik bir durumda olduğunu, onun ve Hao Chaolin'in hapishane yöneticilerine subay olduklarını söyledikten sonra, sadece iki yüz Çinli subay ve sadık komünistin tutulduğu küçük bir yer olan 71. Bölme'ye geçebildiklerini anlattı. Chaolin'in de sonunda burada olduğunu duyunca şaşırdım. İkisinin de önceki başıbozuk bölmelerindeki örgütsüz adamlar ve milliyetçi yandaşı kuvvetler tarafından korkutulup sindirileceklerini sanırdım.

"Ama onlara gerçek adlarımızı söylemedik" dedi. "Ben artık Feng Wen'im."

"Ne tesadüf; benim adım da Feng Yan!"

"O yüzden kardeşe benziyoruz." Güldü; kendine güvenen bir adamın kaygısız gülüşüyle.

"Pusan'da Komiser Pei'yle görüştün mü?" diye sordu.

"O da burada; 86. Bölme'de."

"Gerçekten mi? Ne zaman geldi?"

"Bir hafta önce. Henüz meydana çıkmadı. Onu korumak için bir yol bulmamız gerek."

"Onunla düzenli temasın var mı?"

"Ondan ara sıra talimatlar alıyoruz."

"Ne yapmam lazım? Bazıları Çin'e geri dönmeyi istese bile, adamlar burada birer kabadayıya döndü."

"Onlarla iyi geçinmeye bak, eve dönmeyi isteyenlerle yani. Tecritte olduklarını unutma. Geçen sonbahar korkunç bir yanlış yaptık. Esir kampında liderliğin önemini takdir edemedik. Yakında Çin'e gönderileceğimizi farz etsek bile, seçmelerde başarılı değiliz. Bunun nedeni kamptaki çoğu mevkinin gericilerin elinde olmasıdır."

"Tamam, onlarla kaynaşmaya çalışacağım. Başka ne yapmam gerek?"

"Bunu daha sonra konuşuruz. Acil hedefimiz liderliği ele geçirmektir."

Bana Çinli savaş esirlerinin kaldığı 70 No'lu Bölme'yi de anlattı. Tüm esirler yani bedenen müsait olanların hepsi demek olan beş yüz kişi, rıhtımda ve inşaatta çalışmaya götürülüyormuş. Onları nasıl kıskandım! Keşke yaralanmamış olsaydım. Bir amele gibi ter döksem bile her gün kamptan kurtulmayı isterdim.

O günden sonra Ming'le düzenli olarak, hemen her sabah buluştuk. Onun tavsiyesi üzerine takımımdaki adamlara karışmaya başladım. Bir ay önce onlara katıldığım andan itibaren Bai Dajian dikkatimi çekmişti. Daha önce karşılaştığımdan emin olamasam da bana tanıdık geldi. Otuz bir yaşındaydı, oldukça çekingen ama güvenilir görünüyordu. Diğerlerinin tersine kumar oynamıyor, hiç kimseyle kavga etmiyor ve genellikle bir başına dalgın dalgın oturuyordu. Ötekileri daha yakından tanırken, onun Huangpu Askeri Akademisi'nden okul arkadaşım olduğu

ortaya çıktı; gerçi benden bir yıl gerideydi ama bu olay bizi yakınlaştırdı. O süvari üzerine uzmanlaşmış fakat akademide yalnızca bir yıl kalmıştı. Komünistler bizim okulu dağıttıklarında, o daha birinci sınıf öğrencisiymiş ve daha sonra 4. Ordu'ya gönderilmiş. İkimizin de nişanlı olduğu ortaya çıktı; birbirimize nişanlılarımızın fotoğrafını gösterdik. Onun Shenyang Kenti'nde hemşire olan sevgilisi, olağanüstü güzeldi; büyük canlı gözler, sivri bir burun ve pürüzsüz bir cilt; bir film yıldızı gibiydi. İkimiz de onların eşlerimiz olma şansını kaybettiğimizi kabul ettik ve bir seferinde onların resimlerini gözyaşlarıyla ıslattık.

Dajian iki parmağını donma sonucu kaybetmişti. Yakalanmasının hikâyesi öyle korkunçtu ki anlatırken dişleri gıcırdıyordu. 1951 yılı Ocak ayında bir sabah onun süvari bölüğü, tümen komutanının önde giden Rus malı cipini takip ediyormuş. Kuzey rüzgârı uğulduyor, yamaçlardaki karı sürüklüyormuş, kaygan ve engebeli yolda daha önce geçen Amerikan araçlarının tekerlek izleri varmış. Bir dağ geçidinden çıkınca komutan, sol tarafta ağaçların arasında, yüz elli iki yüz metre uzakta, bazı kardan adamlar fark etmiş. Şoföre durmasını söylemiş, böyle ıssız bir yerde kimin kardan adam yapmak için boş vakti olur diye hayret etmiş. Ona eşlik eden bir süvari mangasıyla birlikte bata çıka oraya yürümüş. Figürlerin aslında, bazıları ayakta, bazıları sırtüstü, bazıları birbirine sarılıp oldukları gibi kalmış insanlar, donmuş ölüler, olduğunu dehşet içinde fark etmişler. Adamların üstündeki karı temizleyince, Çin Gönüllüleri üniformalarını görmüşler; Komutan bunların aslında kendi askerleri olduğunu anlamış.

Bütün bir tabur, dört yüzden fazla adam, komutanları tarafından fark edilmeden can vermişti. Bu askerler aynı zamanda onun komutası altında olduklarından aslında, bu korkunç olayda onun da sorumluluğu vardı. Komutan, bazı subayların divanı harbe verilmesi gerektiğini söyleyerek alay personeline lanet yağdırmaya başlamış. Emir eri, kuvvetli bir hatip olarak bilinen tabur komutanının cesedini teşhis etmiş. Tümen komutanı, paltosunu çıkarıp ölü subayın üzerine örtmüş.

Sonra süvari bölüğüne cesetleri bir askeri merkeze götürmek üzere gemiye bindirmelerini emretmiş. Dajian ve yoldaşları cesetleri atlarına yüklemişler; bir iple birbirine bağlanan her çift, atın bir yanına yerleştirilmiş. Fakat ölülerin yalnızca 230'unu taşıyabilmişler ve kalanları almak

için geri dönmüşler. Tümen komutanı önde, onlar atların arkasında geldikleri yolu yürümüşler.

Öğlen süvariler donmuş bir gölün kenarında mola vermeye hazırlanmışlar. O sırada BM bayrağı altında Avustralyalılar görünmüş ve onları kuşatmış, havanlar ve makineli tüfekler ateşlenmiş ve teslim olmaları emredilmiş. Hafif makineli ve 60 milimetrelik havanlarını ölüleri buldukları yerde bırakmış olan bitkin atlı adamlar, daha fazla düşmana direnememiş. Borazanları bile yokmuş. O yüzden Avustralyalıların sadece bir hücum borusuna boyun eğmiş ve bir araya toplanmışlar. Onlar da süvarilere cesetleri indirtip bütün alçak Mogol atlarını, BM askerlerine mühimmat ve tıbbi destek taşıyan bir Güney Kore katır kervanına katmışlar. Sonra bütün bir gece, esirleri dağ silsilesi boyunca doğuya doğru yürütmüşler. Ertesi sabah onları Amerikalılara teslim etmişler. Amerikalılar onları üç kamyona tıkıp, Pusan'daki Savaş Esirleri Toplama Merkezi'ne gidecek gemiye götürmüş. Gece yürüyüşü sırasında Dajian'ın sol eli donmuş. Kampta daha sonra işaret ve yüzük parmağı kesilmiş. Yoldaşlarının üçte biri yürüyüşten sağ çıkamamış, dağın ardında kalmış ve karın altına gömülmüşler.

"Komünist liderler yeterli kışlık giysileri olmadan cepheye asker gönderdi" dedi Dajian, toparlak çenesini sallayıp derin bir nefes alarak. "Bu suçtur. Adamları yük hayvanı gibi, yakacak odun gibi kullandılar."

Sözleri doğru olmakla birlikte, ben çadırımızda komünistler hakkında aynı şeyleri o kadar açık söylemeye cesaret edemedim. Fısıldayarak, "Şşşt, yüksek sesle konuşma. Onların bazıları burada" dedim.

Eski üstlerine karşı o kadar öfkeliydi ki onlar için genellikle vicdansızlar diyordu. Onun bu sözünü sakınmadan konuşması, beni endişelendiriyordu.

Peder Woodworth

Peder Hu'nun, Sivil Bilgi ve Eğitim Merkezi'ndeki Özgürlük Salonu'nda her pazar sabahı verdiği vaaz, bize başka çadırlardaki arkadaşlarla buluşma fırsatı veriyordu. Salon, bin beş yüz kişinin oturabileceği genişlikte büyük bir çadırdı. Amerika'da doğmasına rağmen Çince konuşan Peder Hu'nun vaazlarını dinlemeye, binin üzerinde esir geliyordu. Görünüşe göre bu tıknaz adam, herkese karşı yansız ve sevecendi fakat gerçekte, komünistlerden nefret ediyordu ve milliyetçi savaş esirleriyle kamp idaresi arasında irtibat sağlıyordu. O yüzden komünistler onun Metodist kilisesini boykot ediyordu.

Kampta başka dinsel gruplar da vardı. Ben, üzerinde bir Calvary haçı bulunan, küçük taş binadaki Katolik kilisesine gitmeyi yeğliyordum. Peder Woodworth pazarları orada vaaz veriyordu. İngilizce öğrenmek

istediğim ve annem genç bir kızken Katolik olduğu için ben genellikle onların ayinine gidiyordum. Öte yandan Peder Hu'nun ayinine gidip de komünistleri gücendirmek işime gelmezdi. Woodworth'un ayininde ancak kırk kişi olurdu ama yine de onun morali bozulmaz, sanki büyük kalabalıklara hitap ediyormuş gibi tutkuyla konuşurdu. Bu konuda ona hayrandım. Woodworth kırklarının ortasında uzun boylu, zayıf bir adamdı, kısık gözleri yeşilimsiydi, yüzünde zeki bir ifade vardı. Bacakları o kadar uzundu ki bazı esirler ona, "Pergel" diyordu. Bir subay gibi üniforma giyen bir ordu papazıydı.

Muhtemelen o konuşurken dikkatle dinlediğim için, kilisede beni ilk göründüğünden beri dikkatini çekmiştim. İngilizce bilmeyen dinleyicilerin çoğu onun ne dediğini anlayamıyordu; benim yüz ifadem onu takip ettiğimi göstermiş olmalı. Ayinden bir gün sonra cübbesini çıkarırken yanına çıktım ve "Peder Woodworth, bir şey rica edebilir miyim?" dedim.

"Sana nasıl yardım edebilirim?" dedi.

"Bir İncil alabilir miyim? Hafta içi çalışmak istiyorum da."

"İngilizce'sini anlayabilir misin?"

"Evet"

Gözleri parladı. "Tamam, sana göndereceğim. Adını ve birliğini şuraya yaz" dedi.

Telli not defterini açtı, bilgileri yazdım. İncil'i anlayabileceğini söylemiş olmama rağmen İngilizce'mden o kadarda emin değildim. İdeal olanı, bir sözlük kullanmamdı. Yakalandığımda sözlüğümü ve lime lime olan *Tom Amca'nın Kulübesi* kitabımı da dahil, her şeyimi kaybetmiştim. İncil de sonuçta okuyabileceğim bir şeydi.

Peder Woodworth'ün kırk dinleyicisinin çoğu, muhtemelen onun koruması altına girmek istediği için ona bağlanmış görünüyordu ama bazılarını, gerçekten onun vaazının, derinliği ve çınlayan sesi çekiyordu. Bu adamlar esirlerin hemen hepsinden daha iyi eğitimliydi ve çoğunluğu milliyetçiydi. Bununla birlikte hiçbiri İncil'i okuyacak ve Woodworth'le konuşacak kadar İngilizce bilmiyordu, bu yüzden ben Peder için önemli biri olmalıydım.

Perşembe öğleden sonra bölük emir eri çadırımıza geldi ve beni karargâha çağırdı. Büro sadece iki kulübeden ibaretti; kapılarının üze-

rinde milliyetçilerin bayrağı ve ABD bayrağı asılıydı. Bölük Komutanı Wang Yong masasında oturuyor, ben ayakta duruyordum. Önündeki bir sandalyeye oturmam için işaret etti, sonra masanın üstündeki açılmış pakete hafifçe vurdu. Herhangi bir şey söylemeden, "Sen iyi eğitimli bir adamsın Feng Yan. Yabancı kelimeler bilirsin, hı?" dedi.

"Evet, İngilizce okuyabilirim."

Kahve fincanına saki koyup bana uzattı. "Biraz al" dedi.

"Ben içki içmem, teşekkürler."

"Vay anasına, temiz bir adam" dedi alayla.

Sonra bana sigara tuttu; aldım. Elinin altında olan şeylere hayret ettim. Gözlerini kısarak, "Sana şunu söyleyeyim, bu bölüğe adımını attığın anda senin sıradan bir balık olmadığını anladım" dedi.

"Dikkatiniz için teşekkür ederim." Onun sözlerini kompliman olarak almış gibi yaptım.

"Söylemek istediğim şu, sen iddia ettiğin gibi askere alınmış herhangi bir adam değil, bir subaysın."

"Ben yalnızca bir yazıcıydım, 539. Alayın 3. Bölüğünde."

"Haydi, bu yaşlı adamı aldatmaya çalışmayı bırak. Ben hem Beyaz Ordu'da hem Kızıl Ordu'da görev yaptım. Yüzlerce adama rastladım ve senin önemli biri olduğunu biliyorum. Komoların peşinden gitmeyip bizimle Tayvan'a gelmeni ısrarla tavsiye ediyorum. Bu günlerde Başkomutan Çan'ın kuvvetleri tüm kızılları silip süpürecek ve anakarayı yeniden ele geçirecek. Senin safını seçme zamanındır; aklını kullan, kararını ver."

"Şef Wang" dedim ciddiyetle, "dürüst olursak, ben bir komünist değilim. Tayvan için adımı yazdırmamamın nedeni, evde yaşlı bir annem olmasıdır. Yalnız başına ve ben onun tek çocuğuyum. Babam uzun zaman önce öldü."

"Anlıyorum, komolar senin gibi tek erkek çocuğu bile askere aldı. İnsanları mühimmat gibi kullanıyorlar. Lanet olsun onlara, bizim tümen geçen ilkbaharda, İngiliz taburuyla tek bir muharebede binden fazla adam kaybetti. Çarpıştığımız tepenin yamacına o kadar çok kan aktı ki ertesi sabah, etrafta kanatları kana bulanmış yüzlerce karga uçuyordu. Yine de üstlerimiz buna bir zafer diyordu çünkü düşman mevzisini ezip geçmiştik."

"Doğru" diyerek ona katıldım. "Bu kadar çok Çinli'nin Kore'de gömüleceğine hiç inanmazdım" dedi. Bu sözleri bir türlü aklımdan çıkaramadığım korkunç bir imgeyi gözümde canlandırdı: Savaş ateşi asker ölüleriyle beslenen bir fırındı.

"Söylediğim şeyleri düşün Feng Yan. Seni kararın için zorlamayacağım kardeşim; ama dürüst olup doğru konuşursak, daha fazla oyalanacak vaktin yok çok yakında herkesin kararını vermesi gerekecek."

"Bunu düşüneceğim."

"Tamam, son fikrini bana bildir. Şimdi bunu da alıp gidebilirsin." Ambalaj kâğıdına sarılmış paketi işaret etti.

Onu darıltmaya cesaret edemedim. Benden hoşlanmasa, beni kolaylıkla yok edebilirdi. Zaten bölük karargâhına alınmış epey adamı vardı ve onları antikomünist bir yemini imzalamaya zorluyordu, sonra da adlarını afişe ediyordu. Böyle yapmakla bu adamların, bundan böyle kendilerini cezanın beklediği, Çin'e geri dönüş yolunun önünü keserek onları dönmek istemeyenler listesinde yer almaya zorluyordu. Bu sıralar Wang, kollarına, göğüslerine, karınlarına, hatta alınlarına kelimeler yazdırmaya ve resimler yaptırmaya gönüllü olan milliyetçilik taraftarı esirler arasında bir dövme hareketi geliştirmekle meşguldü. İlkel bir tekniği olan bu işlem acılı değildi; bir yazı fırçasıyla kelimeleri ya da bir resmi adamın üzerine yazıyorlar, sonra siyah mürekkeple boyanmış cildi delmek için de bir iğne kullanıyorlardı. Kelimeler genellikle şöyle sloganlardı: "Kızıl Haydutlarla Ölüme Kadar Savaş!", "Marks'a ve Rusya'ya Diren!", "Mao Zedong'u Canlı Yakala!", "Milliyetçiliğe Sadık Ol!" ve "Komünizmin Kökünü Kazı!" Resimlerse milliyetçilerin amblemi olan ışınsal bir güneş, Mao'yu sembolize eden kıllı bir domuza saplanmış bıçak, Hazine Adası'na yani Tayvan'a giden bir tekneydi. Dövmeli adamlar, genellikle kelimeler ve resimleri göstermek için vücutlarının üstü çıplak geziyorlardı, bu çoğumuzu elbette korkutuyordu.

Çadırıma dönerken pakette gıcır gıcır bir İncil görünce sevindim. Deri kaplı, standart Amerikan versiyonuydu; İsa'nın sözleri kırmızıyla yazılmış ve arkasında kısa bir açıklama vardı. Çadırın içinde çok fazla gürültü olduğundan dışarıda oturdum ve Yaradılış bahsini okumaya başladım. Kutsal Kitap'ın anlamı yüzünden değil, sadece propaganda olmayan bir şeyi okuyor olduğum için, kelimeler beni hafiften sersem-

letti. Altı aydır gerçek bir kitaba rastlamamıştım; yoksunluk iştahımı kabartmıştı. İncil'in İngilizce'si zor değildi, nadiren yeni bir kelimeye rastlıyordum. Bu, bundan böyle her gün birkaç sayfa okuyabileceğim demekti!

Ertesi sabah Ming'le tekrar buluştum. Tayvan'a gitmek için sıkıştırıldığımı ve yakında herkesin son kez bir daha kararını gözden geçirmek zorunda kalacağını anlattım. Kendisinin de bunu duyduğunu söyledi. Gerçekten Koreli esirlerin kaldığı 76. Bölme'de bir operasyon zaten yapılıyordu. Buna "eleme" deniyordu; her savaş esiri biçimsel olarak nereye gitmek istediğini beyan etmek zorundaydı, Koreliler Kuzey ya da Güney Kore, Çinliler Çin ya da Tayvan. Ming; komünistler 86. Bölme'nin 3. Taburu'nda gücü yeniden ele geçirdikleri için birkaç eski yoldaşımızın, şimdi Komiser Pei'nin de olduğu bölüğe geçtiğini de söyledi. Ming yakında oraya gidebilecekti; komünist liderler 86. Bölme'deki yoldaşlara katılabilmem için, bizim alayın 1. Taburu'ndaki bir milliyetçiyi benimle değiştirmeyi önerdi fakat Wang Yong, bana izin vermedi. Bu son olay sinirimi bozdu. Wang beni niçin avcunun içinde tutuyordu? Ona ne faydam olabilirdi? Sonra birden anladım ki hem komünistler hem milliyetçiler, İngilizce bildiğim için benimle ilgileniyordu.

Vaaz vermeye ek olarak Peder Woodworth, esirlere çarşamba öğlenleri ilahi de öğretiyordu. Kaba saba Koreli adamlar akordeon çalıyordu. Çoğu insan, muhtemelen yalnızca eğlencesi için, ayinden çok ilâhi söylenen bölümle ilgileniyordu. Bununla birlikte pek azı ilâhilerin içeriğini anlıyordu; onları çeken müzikti. Ben ilahileri çok seviyordum. Neşeli, melodik nağmelerini ne zaman duysam kalbim çarpıyordu. Tanrı ve İsa hakkındaki anlaşılmaz sözlerine takılmazsanız, müzik bu cehennem gibi yerde tek güzel şeydi. O yüzden çok fazla insan, ilahi söylemeyi öğrenmeye geliyordu.

Martın son çarşambası, şarkı söylenen bölüm bittiğinde Peder Woodworth beni çağırdı. Heyecanla kalkıp yanına gittim. Etkileyici bir sesle, "Ben de size bir şey sormak istiyorum Bay Feng" dedi.

Birkaç kamp sakini, ne konuştuğumuzu duymak için etrafımızda dolanmaya başladı çünkü bizim gardiyanlarımız, genellikle bir esire "Bay" diye hitap etmezdi. "Tabii, ne yapmamı istiyorsunuz?" diye sordum.

Kelebek gözlüğünün iplerine dokunarak, "Bazı ilâhileri Çince'ye tercüme etmeyi düşünür müsün?" dedi.

"İyi çevirebileceğimi sanmıyorum çünkü aslında, müzikle ilgili çok şey bilmiyorum. Hem ben Çince'ye tercüme etsem bile söylemesi zor olabilir."

"Senden istediğim ayetleri orijinali gibi çevirmen değil. Nasıl söyleneceğini öğrenmeden önce başkalarıyla okuyabilelim diye, sadece kaba bir çeviri yapman. Şayet bir ilahinin genel anlamını bilirlerse, daha iyi söyleyebilirler diye düşünüyorum, öyle değil mi?"

"Doğru."

Yıpranmış deri evrak çantasını açtı ve yeni bir not defteri, bir kalem ve bir ilahi kitabından birkaç sayfa çıkardı. "Bunları kullanabilirsin" dedi.

Duygulandım ve söz verdim. "Elimden gelenin en iyisini yapacağım" dedim.

Bütün bir hafta ilahiler üzerinde çalıştım, çevirmek zor değildi; her şarkının yalnızca ana fikrini vermeye çalışıyordum. Önümüzdeki çarşambadan itibaren, Peder Woodworth bize ilahi öğretirken ön sırada oturacaktım. Biz söylemeye başlamadan önce beni çağırdı ve "Yedi numara, 'Tanrı'nın Lütfunda Bir Enginlik Vardır' ya da Dokuz numara, 'Çağların Kayası Benim Yolumdan Çekildi" dedi. Ayağa kalkıp dinleyicilere döndüm ve Çince çevirimi okudum. Vaize yardım etmem bölmedeki insanların dikkatini çekti. Esir kampında her bölmenin en azından bir çevirmeni vardı, çoğu ancak birkaç kelime İngilizce biliyordu. Muhtemelen yüzlerce insanın önünde, Peder Woodworth'le heyecanlanmadan konuştuğum için bana bu çevirmenlerin hepsinden daha iyi İngilizce konuştuğumu söylüyorlardı. .

Kalemi ortadan kırdım ve silgisi olmayan parçayı sonraki perşembe buluştuğumuzda Ming'e verdim. Heyecanlandı ve "Bunu Komiser Pei'ye vereceğim. Kırtasiye malzemesine fena halde ihtiyacımız vardı. Bunu görünce sevinecektir" dedi.

"Ne yapıyor?"

"Şimdilik iyi."

"Selamlarımı söyle."

"Söylerim. Bu arada, Woodworth'e yardım etmekle meşgul olduğunu duydum, doğru mu?"

"Evet, bu onun verdiği kalem. Bazı ilahileri onun için çevirmemi istedi."

Ming kalın kaşlarını çattı. "Bunu yaptın mı?"

"Evet."

"Çok safsın Yuan. Bize gelen bilgilere göre Woodworth da tıpkı Rahip Hu gibi. yoldaşlarımıza işkence işine bulaşmış. Dikkatli olmalısın."

"Gerçekten mi? İyi kalpli biri gibi görünüyordu."

"Yalnızca görünüşte. Arkasında çok şey var. Aslında Komiser Pei, senin Woodworth'e yardım ettiğini duyduğunda pek mutlu olmadı."

"Niçin mutsuz olduğunu anlamadım." Pei'nin benim yaptıklarım hakkında bu kadar çok şey bilmesine şaşırmıştım.

"Din yalnızca ruhun afyonudur. Woodworth adamlarımızın savaşma azmini zayıflatmaya hizmet ediyor."

"Belki bize yardım edebilir."

"Hayır. Asla ona bir şey belli etme. Dikkatli ol. O bizim dostumuz değil."

"Tamam."

"Ona bir şey söylemeyeceğine bana söz vermeni istiyorum. Bu bir ilke sorunu."

"Peki, söz veriyorum."

Bazı kamp sakinleri yakınımızda geziniyordu, daha fazla birlikte kalmaya cesaret edemedik ve bölükten ayrıldık.

Peder Woodworth'ün geri dönmek isteyen esirlere eziyet etme işine bulaştığına ikna olmasam da Ming'in sözleri, beni bir hayli düşündürdü. Çarşamba günü öğlen, ilahi bölümünden sonra dinleyiciler salonu boşaltırken Woodworth'ün yanına gittim ve "İsa'nın komünyonundaki yeni sevgi topluluğu" ifadesinde geçen "komünyon"un anlamını sordum. İnsanların şarap içip ekmek yediği ayini bana anlattı. Pazar günkü törende bu bölümün de bulunduğunu ama hepimiz Hıristiyan olmadığımız için gerekli olmadığını söyledi. Aşai Rabbani'yi tam anlayamadım, hiç katılmamıştım. Aklımın karışmasına bakıp, "Komünyon kardeşlik demektir. Böyle çevir" diye ekledi.

Kapıya doğru yürürken tekrar, "Peder Woodworth, uzun zamandır kafamı kurcalayan bir sorum daha var" dedim.

"İstiyorsan bana açabilirsin" dedi.

"Görüyorsunuz ya İncil çalışmasının bir parçası olarak, tüm esirler burada şarkı söylüyor, o yüzden eşit olmalıyız. Niçin bazıları başkalarından daha ayrıcalıklı?"

Artık dışarıdaydık, hava ilkbahar hissi verecek kadar ılıktı. Bir an durdu ve "Tam olarak öğrenmek istediğin ne? Daha açık ol. Sorunun arkasında bir şey var" dedi.

Büyük çadırı, sonra da küçük çadırı gösterdim. "Burada insanlar eşit muamele görmüyor. Arkadaki çadırda yaşayan adamlara, yemek payları bile verilmiyor."

"Ve sen onlardan birisin?"

"Evet."

"Üzgünüm ama işleri yürütmenin tek yolu bu."

"Niçin?"

"Çünkü sizin hemen hepiniz komünistsiniz. Benim için ve Tanrı için komünizm şeytandır."

"Fakat çoğumuz hiç de komünist değiliz. Onlarla kalıyoruz ekseriyetle çünkü eve gitmek istiyoruz. Oğullar olarak ebeveynlerimize karşı görevlerimiz var. Bazı adamlar hem koca hem baba; mutlaka ailelerine geri dönmeleri gerek."

"Bunun zor bir seçim olduğunu anlayabiliyorum ama hayat seçimlerin toplamıdır."

"Bizim için hiçbir seçenek yok."

"Bay Feng, farklı türden görevler olduğunu bilmelisiniz. En yüce olanları sizin Tanrı'ya ve onun ruhuna karşı görevlerinizdir."

"Ama henüz din değiştirmedik. Tayvan'a gidecek olanların Hıristiyan olduğunu mu düşünüyorsunuz?" Artık sesim öfke sınırındaydı.

"Dinle, ben yalnız bir din adamı değilim, aynı zamanda bir askerim de. Bir elimde kutsal kitap bir elimde kılıçla dolaşıyorum."

Savı anlamak hiçbir yere varmıyordu. "Hepimiz acı çeken kardeşler olduğumuzdan, bize yardım edeceğinizi düşünmüştüm" diye söylendim.

"Buradaki her adam kendi acı çekme yolunu seçebilir."

Sırtını doğrulttu ve yürüyüp gitti. Ona şunu sorma niyetindeydim: "O zaman niçin bize Tanrı'nın lütfunun enginliğini öven ilahiler öğretiyorsunuz?" Elbette bunu sormadım. Belki sadece maaşını hak etmek ve

birkaç pagana din değiştirtmek için öğretiyordu. Onunla sohbetim beni derinden sarstı ve Tanrı'nın kucağında her insan için bir sığınak olabileceğine ilişkin yanılsamam parçalandı. Artık Ming'in söylediklerine inanma eğilimindeydim.

Peder Woodworth'le konuşmamızdan, Bai Dajian'a bahsettim. Onunla ben artık çok yakın arkadaştık. Ben onu kardeşim gibi görüyordum çünkü bana saygı gösteriyordu ve kardeşimle aynı yaştaydı. "Woodworth iyi bir adam değil" diye kendinden emin bir şekilde koca gözlerini kırpıştırdı.

"Nereden biliyorsun?" Sesindeki kesinliğe şaşırmıştım.

"Geçen gün ön avluda bir adamı hortumla döverlerken Woodworth oradan geçiyordu. Adam feryat etti: 'Peder, peder bana yardım et! Beni kurtar!' Ama Woodworth şöyle bir baktı ve tek kelime etmeden çekip gitti. Serserilerden biri adama, 'Onu Tanrı yerine koy, o zaman kesinlikle gelecek ve senin postunu kurtaracaktır' dedi. Hepsi katıla katıla güldü." Islak kırbaç burada milliyetçiler tarafından kullanılan bir cezaydı. Adamı bir kazığa bağlıyor ve bir su kovasında ıslatılmış çadır bezinden şeritlerle kırbaçlıyorlardı. Kırbaçlama kovanın tamamı kullanılana dek devam ediyordu.

Woodworth, açıkça hiçbir kamp sakinini cezalandırmasa da Dajian'ın anlattığı kayıtsızlığı, beni hayal kırıklığına uğrattı. Bizim taburun şefi Liu Tai-an'a bir hançer hediye ettiği söylentisi bile çıktı. Liu'nun sık sık bir kamp sakininin gırtlağına soktuğu, sedef saplı bıçağı ben de görmüştüm.

İngilizce'mi geliştirmenin bir yolu olarak hâlâ her gün İncil okusam da kısa bir süre sonra, Dajian ve ben ayinlere ve şarkı söylenen bölümlere gitmeyi bıraktık.

İhanet

Ming, sonraki buluşmamızda birisinin Komiser Pei'ye ihanet ettiğini anlattı. Şaşırdım, kendimi tutup benim Woodwoth'ün ayin ve ilahilerini bıraktığımı Pei'ye haber verip vermediğini sormadım. "Bir hain olmalı" dedi Ming. "Bizim tümenin Muhafız Bölüğü'nde borazancı olan Ding Wanlin'i duydun mu?"

"Evet. Benim arkadaşım, iyi ve mütevazı bir adam. Hastanede bana bakmıştı. Niçin soruyorsun?"

"Amerikalılar onu alıp götürmüş, sorgulamışlar önceki gün çadırına geri döndü. Dövmüşler, suratı bu kadar olmuş" Ming iki elini başının etrafında dolaştırıp iki kat büyüklük gösterdi.

"Hâlâ geri dönmek istiyor, değil mi?" diye sordum.

"Evet. Ama iki gün önce, onun dönmesinden yalnızca bir saat sonra Amerikan askerleri Komiser Pei'yi götürdüler."

"Onu nereye götürdüler?"

"Önce 86. Bölme'deki 2. Tabur karargâhına. Orada bütün gece sorguladılar. Sonra su odasına koydular, şimdi tek kişilik hücrede."

"Onu Wanlin'in ispiyonladığını mı düşünüyorsun?"

"O bir şüpheli."

"Nasıl bir hain olabilir? Komiser Pei'ye o ihanet etmişse niçin hâlâ Çin'e geri dönmek istesin ki? Bu bana pek anlamlı gelmiyor."

"Ben sadece onun şüphelilerden biri olduğunu söyledim. Endişelenme." Ming postallarının topuğunu takırdattı; postalları Amerikan askerlerinin giydiği türdendi ama eşleri birbirini tutmuyordu, birinin dili dışarı sarkıyordu.

Woodworth'le sohbetimizi anlattım. Ming, rahiple hiçbir ilişkimin kalmamış olduğunu duymaktan memnun oldu.

Soğuk bir sabahtı, yabani otlar kırağıdan kabuk bağlamıştı ve kuzey rüzgârı uçuruyordu; hiç kimse çadırın dışında güneşlenmiyordu o yüzden ikimiz her zamankinden daha uzun konuştuk. Düşmanın Komiser Pei'ye nasıl muamele ettiğini anlattı Pei; standart mandarin konuştuğu, bilimsel bir yaklaşımı olduğu, soğukkanlılığını hiçbir zaman kaybetmediği ve gerçek duygularını belli etmediği için, kampta Çin dili uzmanı olarak bilinen Amerikalı Albay Frederick Johnson tarafından sorgulanmış. Johnson savaştan önce Virginia'da bir üniversite profesörüymüş. Bu hapishane kampta, bir "iyi niyet" jesti olarak önemli savaş esirlerine verilen, eski Çin klasiklerinin kopyasını çıkarıyordu. Ama biz başından beri onun, burada özel bir görevinin olduğunu biliyorduk. Şimdi nihayet, Komiser Pei'yi şahsen sorgulayınca kim olduğu ortaya çıkmıştı. Ona ne kadar ağır baskı yaparlarsa yapsınlar, Pei gerçek kimliğini itiraf etmeyi reddedip bir aşçı olduğunda ısrar etti. Düşmanın elinde bir dosyası olduğu için bu beyhudeydi. Yüksek rütbesinden dolayı bu aşamada fiziksel istismar yapmadılar. Sorgudan sonra tek kişilik bir kulübeye kondu. Öğleye doğru devasa bir çömlek yüklü bir el arabasını çekerek beş Çinli adam geldi ve su kabını odasına koydular. Sonra her biri iki sıcak su kovası taşıyan, başka üç adam gelip suları çömleğe döktüler. Onların peşinden gelen başka bir adam katlanmış bir havlu, temiz iç

çamaşırı ve bir gömlek taşıyordu. Grubun başı Pei'ye, "Poff, ne kadar kirlendiğini bilmiyorsun. Bir teke gibi kokuyorsun. Albay Johnson senin yıkanmanı istiyor" dedi.

"Benim yıkanmaya ihtiyacım yok" dedi Pei.

"Suya girmen emredildi" dedi kısa boylu, şişman lider.

"Emri veren kim?"

"Albay Johnson."

"Ona söyle, ben ondan emir almam."

"Hastir! Hâlâ burada bir amir olduğunu düşünüyorsun, ha?" Bir el hareketiyle diğer adama, "Suya sok ve bir güzel yıka şunu!" dedi.

Pei'yi çömleğe sürüklediler, giysilerini yırtmaya başladılar ve kaldırıp buğular çıkan suyun içine batırmaya çalıştılar. Fakat komiser kabın kenarlarına yapıştı ve onlara izin vermedi. "Benim ruhum temiz, yıkanmaya ihtiyacım yok!" diye bağırıyordu.

Onu tokatlamaya başladılar, kaba etlerini tekmelediler, sırıkla vurdular ve saçlarını çektiler. Hâlâ boyun eğmiyordu. İtip kakmanın ortasında bir Amerikalı çavuş geldi ve Komiser Pei'nin pantolonunu yırtmalarına yardım etti. Pei dönüp askerin elini ısırdı. Bu daha fazla yumruk yemesine neden oldu; yine de kararından dönmüyordu, bir can simidi gibi çömleğin kenarına yapışmıştı. Şöyle bağırıyordu: "Beni öldürürseniz yıkanamam. Bana vurun, haydi devam edin de bakın bakalım dedeniz bu suyu kullanacak mı."

Bir başka yumruklama ve tekmeleme raundundan sonra ümidi kestiler ve çömleği alıp gitmeye karar verdiler. Hepsi Pei'ye artistlikte uzman, pis bir göt olduğunu söyleyip küfrederken, iki adam suyu kovalara geri boşaltı. Adamlardan biri onu parmağıyla dürterek, "Sana bu banyoyu hazırlamak için bütün öğleden sonramızı harcadık. Aslında seni canlı canlı haşlamalıydık" dedi.

Düşman; Pei'den bir tür su korkusu olanların banyo karşısında verdiği yaygaracı karşılığı alınca onu, ertesi öğleden sonra, Japon Ordusu tarafından yapıldıktan sonra paslanmış su odasına koydular. Ben Çin'de bunun gibi birkaç hücre görmüştüm; buradaki de aynı tipti. Yarısı toprağın altında bir bodrum kattaydı, içinde biri geniş diğeri dar iki havuz vardı, ikisi de demir çubuklara tutturulmuş dikenli tellerle çevrilmişti ve doksan santim karanlık, iğrenç bir suyla doluydu. Küçük havuz tek

başına kapatılma içindi oysa büyük havuza, aynı anda beş kişi konabiliyordu. Her havuzda ayaklarının üstünde sabit durmak zorundaydın. En sonunda ayakta duramayacak kadar uykun gelir, dikenli telin üzerine düşerdin ve etin yırtılırdı. Kışın soğuk su iliklerine işler ve morarmış bir suratla titrersin; yazın böcekler aralıksız ısırır ve cildin yarım günde çürümeye başlar. Ortalama olarak bir savaş esiri, aralıksız beş altı saat geniş havuza konur fakat Komiser Pei, bu küçük havuza bütün bir gece hapsedilmişti. Ancak kendini suda bırakıp boğmaya çalışınca onu sudan dışarı çıkardılar. Ertesi gün sorgusuna yeniden başladılar. Söyletmeye zorlasalar da cevap vermedi ve sık sık uyuyakaldı; uyanık kalması için tekrar tekrar tekmelediler. Subaylardan biri işkence tezgâhına götürmekle tehdit etti. Fakat Pei, "Neden infaz alanına almıyorsunuz beni? Benim için fark etmez, bıktım artık" diye yanıt verdi. Ondan hiçbir şey alamayacaklarına anlayınca onu, tek kişilik hücreye koydular.

Acı çektirme sanatında Çinli ve Koreliler; Amerikalılardan daha uzmandı. Amerikan askerleri yumruk vururken onlar, ekme ve sopayla döver, kaburgalarınızı kırar ya da suratınızı dağıtır fakat nadiren ince bir yöntemle işkence yaparlardı. Bu acımasız olmadıklarını söylemek değildir. Bazı kamptaki esirlerin üzerinde sigara söndürdüler, hatta bir adama telleri bağlayıp sonra da jeneratörün şalterini kaldırdılar. Fakat Çinli esirler, özellikle de milliyetçilerden bazıları, bedensel işkence konusunda ustalaşmıştı, başkalarına acı vermekten büyük bir zevk alıyorlardı. Ucunda bir topuz olan özel bir sopayla topuğunuza vururlardı; adamın anüsünden hortum sokup musluğu açarlardı hatta bu şekilde bir kişi öldü. Ellerinizi bağlar ve gözlerinize kırmızı biber sürerlerdi; açılmış bir tenekenin keskin kenarına diz çökmeye zorlarlardı; etinizi bıçakla keser ve mikrop kapmasın diyerek yaraya tuz basarlardı; bir kibrit çöpünü sivriltip tırnağınızın arasına sokarlardı, sonra da diğer ucunu yakarlardı; boş bir çömleğe baş aşağı sokar ve tabanlarınıza ince dalla vururlardı; bir sandalyeye bağlayıp midenizi acı biberle doldururlardı; giysilerinizi yırtar içinde bira şişesi kırıkları olan yağ bidonuna sokarlardı sonra da kapağını kapatıp sallarlardı. Milliyetçilerin aksine komünistler daha az yaratıcı, daha kaba sabaydı. Onların eline düştüyseniz ya bir ders almanız için öldüresiye döverlerdi ya da doğrudan öldürürlerdi. Vurup yere devirir ve sizi boğmak için kafanızın üstüne kum torbası koyarlardı.

Belki de kampta azınlıkta oldukları ve çok az güçleri olduğu için her şeyi gizli yaparlardı.

Komiser Pei'nin işkencesinden yaklaşık bir hafta sonra, bir sabah bir grup esir, kamyonlara taş doldurmak için bir buçuk kilometre kuzeydeki bir taş ocağına gönderildi. Bazen rıhtımda ve yakınındaki inşaatta acil işleri yapmak için, bizim bölmeden genellikle de apar topar adam seçilirdi. Amerikan askerlerinden daha sert olan Kuzey Koreli muhafızların refakat etmesine rağmen, çalışmak için kamptan ayrılmak hoşumuza giderdi; bu bize bir değişiklik ve biraz özgürlük hissi verirdi. Bacağım ağır yüke tahammül edemese de bizim bölmenin şefi Wang Yong'a ara, sıra çıkmama izin vermesi için yalvarırdım. Epeydir hafif işleri yapacak kadar güçlendiğimi hissediyordum ve yerimde duramıyor, bacağımı denemeye sabırsızlanıyordum. Wang bana uygun iş olmadığını ve doktorun tavsiyelerine uymam gerektiğini ve beni bir işçi saymadığını söylemişti fakat bugün nasıl olduysa gidecek grupta ben de vardım. Bu fırsat için çok sevindim. Dürüst olmak gerekirse Wang bana yumuşak davranıyordu, onunla birlikte Tayvan'a gitmeyecek esirlere uyguladıklarını bana yapmıyordu. Şimdiye kadar istemediğim bir şey yaptırılmamıştı bana ve bölme içinde, başka bir çadıra gitmek istediğimde izin almak zorunda bile değildim. Her ne kadar zayıf beslenmemiz her gün egzersiz yapacak enerji vermese de Wang, yaralı bacağımı kuvvetlendirebileyim diye avluda yavaşça koşmama izin verdi. Kimi zaman; genellikle ekmek, konserve meyve ve sosisten oluşan yemeğe ortak olmak ve onunla bir tek atmak için beni davet ediyordu. Onun bürosuna da gittim ama yarım saatten fazla kalmadım. Onun ikram ettiklerinden yalnızca bir sigara ve bir şekeri kabul ettim. Benim için çok cazip olsa da onun alkol ya da sigaralarına elimi sürmedim.

Ön kapı açıldı ve taş ocağına doğru yola çıktık. Sıcak bir gündü, beyazımsı gökyüzü hafif bulutluydu. Yol kenarında şurada burada minik ağzı açılmış makaslar gibi duran otlar fışkırmıştı. Esir kampına yer açmak için adayı terke zorlanan köylülerin bıraktığı çeltikler, yosun tabakalarıyla kaplanmıştı. Yaban ördekleri tarladaki böcek ve bitkileri yemekle meşguldü. Havadaki gübre kokusu burnumun direğini sızlattı. Normal çalışabileceğimden emin olmadığımdan heyecanlı olduğum kadar sinirliydim de. Esir kampının güney köşesini dönerken kafilede

birdenbire bir kargaşa başladı; birkaç adam başını dikenli tellere çevirdi ve fısıldadı: "Birisi ölmüş." Muhafız, "Kasseyo! Kıpırdayın!" diye bağırdı ama biz bakmak için durduk.

Kalın bir çit kazığına zayıf ve başı açık bir adam asılmıştı. Tamamen dışarı çıkmış dili, göğsüne doğru sarkmıştı. Giysisinin bir kolu yoktu ve sarı derisinin altında kan damarları ve tendonları seçilebilen hurdahaş olmuş kolu görülüyordu. Yüzüne yakından bakmak için gözlerimi kaldırınca onu tanıdım: Wanlin! Bayılacak gibi oldum.

İki adam ayakta durmama yardım etti. Bağıran bir muhafızın emirlerine kulak asmayıp ölü adama doğru koştum, aramızda çit olduğundan ulaşabilmem imkânsızdı. Gözyaşlarına boğuldum. "O benim kardeşimdi. Hastanede bana bakmıştı!" diye durmadan onlara anlattım.

Kimse beni tutmaya çalışmadı. Tersine sessizce izlediler, birkaç adamın gözleri doldu ve bazıları içini çekti. Arkadaşlığı aziz tutan ve hem birçok kişinin önünde kendinden geçerek ölünün yasını tutan birine saygı duyuyorlardı. Dört muhafız, elli kamp sakinini yeniden bir araya topladı ve beni arkalarında yalnız başıma bırakıp, bütün ekip yoluna devam etti. Sorumlu Koreli çavuş taş ocağında onlara katılmamı emretti, zaten görünüyordu, yaklaşık altı yüz metre uzaktaydı. Duygularıma gem vuramadım. Kendimi ihanete uğramış hissediyordum. Bu cinayeti komünistlerin tezgâhladığını biliyordum ama Wanlin'in bir hain olduğundan kuşkuluydum. Keşke işkencede Komiser Pei'nin gerçek kimliğini ifşa etseydi, o zaman öldürmezlerdi. İyi, temiz kalpli bir adamdı ve hiçbir zaman bilerek birisine zarar vermemişti. Komünistler onu, başkalarına ibret olsun diye cezalandırmış olmalıydı.

Wanlin'e tekrar baktım. Mavimsi yüzünde kesikler vardı, gözkapakları şişti. Şüphesiz asmadan önce dövmüşlerdi. Elleri arkasından bağlıydı, mavi çiçeklerin sarılıp üzerindeki kan pıhtılarından beslendiği çıplak ayakları hafifçe sallanıyordu.

On beş dakika sonra taş ocağına doğru yoluma koyuldum. Artık yalnızdım, istediğim yere gitmekte özgürdüm. Muhafızların hiçbiri benimle kalmaya zahmet etmedi, kaçabileceğimden zerre kadar korkmuyorlardı. Doğrusu zaten yumuşak başlı olan Çinli savaş esirleri için esir kampının dışına çıkınca, Amerikalı askerlerin ve Güney Korelilerin aldığı pek az güvenlik önlemi olurdu. Birkaç ay önce cepheden gelen bir

tren dolusu Çinli tutsak, tek bir muhafız olmadan, yalnızca Amerikalı bir doktorun eşliğinde Pusan'a varmıştı. Çinlilerin hemen hepsi o kadar insan canlısı ve birbirlerine o kadar bağlıydı ki içimizden çok azı kaçmayı denedi. Yalnızlığa dayanamazdık. Ne kadar çok bir arada olursak o kadar az tehlikede olacağımıza inanıyorduk. Kore dili konuşamadığımız için nereden yiyecek bulacağımıza ya da nerede saklanacağımıza dair de en ufak fikrimiz yoktu. Kaçış hakkında epey konuşsak bile, pek azımız tek başına bu fikri eyleme dökme cesareti bulabildi. Tam tersine Kuzey Koreli esirler, bir fırsat çıktığı anda kaçmakta tereddüt etmezlerdi. Bu yüzden onlara nadiren bölme dışında çalışma izni veriliyordu. Sıradan her Çinli gibi ben de ürkekleşmiştim, o yüzden tüymeye cesaret edemedim.

Deniz kenarından ağır ağır taş ocağına doğru yürüdüm; aklım sorularla ve arkadaşımın ölümünün kederiyle meşguldü. 81. Bölme'yi geçince Kuzey Koreli esirlerin sabah sporu yaptığını gördüm; uygun adım yürürken slogan atıyorlardı. Bazıları uçları yan kesilerek mızrak gibi sivriltilmiş bambu sırıklar taşıyordu; bazılarında tahta sopa ve yabalar vardı; birkaçı omzuna bıçkı ile keskinleştirilmiş bahçe beli asmıştı; sıranın önündeki dört adam sedye sırıklarından yapılmış kargılar taşıyordu. O kadar cesurlardı ki hiç esire benzemiyorlardı, daha çok milis güçleri gibiydiler. Ming'in Korelilerin bizden daha iyi örgütlendiğini söylemesinde şaşacak bir şey yoktu, gizli güçleri kampa nüfuz etmiş ve pek çok yerinde kontrolü ele geçirmişti. Korelilerin kaldığı bölmelerin hemen hepsinde bir demir atölyesi ve kendi yaptıkları silahlarla donanmış yüzlerce adamlık bir güvenlik birimi olduğunu duymuştum. Bir seferinde Komiser Pei, daha azimli olan Koreli yoldaşlardan öğrenmemiz gereken çok şey olduğunu söylemişti.

Fakat bizim durumumuz onlardan farklıydı. Sivillerle iletişim kurmada bir zorlukları olmamasının ötesinde, dağlardaki gerillalarla gizli temasları da vardı. Pek çok Koreli başka yelere gitmiş olsa da etrafta hâlâ Amerikan askerleri için vazgeçilmez olan, çok sayıda fahişe vardı. Bu kadınlar, Koreli savaş esirleriyle gerillalar arasındaki iletişim kanalını oluşturuyordu. Dahası, Güney Koreli gardiyanların bir kısmı ajan olarak Kuzey'e hizmet ediyordu. Sonuç olarak, Koreli esirler burada, Amerikalılardan daha fazla, evlerinde sayılırdı.

Taş ocağına vardığımda çalışma devam etmekteydi. İki kamyon yüklenmişti, bir diğeri gidiyordu. Kamp arkadaşlarım bacağımın yaralı ve yaslı olduğumu bildikleri için, sadece küçük granit parçalarını taşımama izin verdiler. Ayrıca kayaların üzerine basmamamı, kaygan olduğunu da söylediler. Bir kayanın üzerine çıkar çıkmaz uyluğumda bir uyuşukluk hissettim ve düşecek gibi oldum. Femurum kırıldı korkusuyla böyle ağır bir iş istediğime hayıflandım. Bazı kaya parçaları iki adamın kaldırabileceğinden daha büyüktü, o yüzden kalın tahta kamyonun arkasına yaslanan dört kişi, aracın içinden kendir bir iple kayayı yukarı çekerken birkaç esir koca kayayı itiyordu. Kaya parçası kamyonun kenarına gelene kadar gıdım gıdım ilerliyordu. Adamların gücüne hayran olmamak elde değildi. Keşke ben de o kadar güçlü olsaydım.

Bereket kamyonun yükleme kapasitesi azdı; bir buçuk saat içinde yüklemeyi tamamladık. Sonra inşaat sahasında taşları boşaltmak üzere her birine altışardan, iki kamyona on iki kişi dolduruldu. Kalanlarımızın bir sigara içmek için sahilde kalmasına izin verildi. Bu en iyi ödüldü; kendini birazcık özgür hissedeceğin bir şey. Büyük bir kayanın üzerine sırt üstü yatıp gözlerimi kapadım ve arkadaşımın katledilmiş bedeni yine gözümün önüne geldiğinde, deniz havasını derin derin içime çektim. Yaşlar gözkapaklarımı ve yanaklarımı sızlattı.

Birkaç yalınayak çocuk etrafımızda dolanıyordu, her biri keten bir askıyla çaprazlama omzuna asılmış bir ayakkabı sandığı taşıyordu. Çamura batmış buzağıları şeker kamışı kadar zayıftı. Muhafızlara yanaşıyor ama bizden uzak duruyorlardı, bizde para olmadığını biliyorlardı. Canı sıkılan bir Koreli asker onlara doğru bağırdı: "Carra! Carra!" Bunun anlamı herhalde "Gel" demekti. Bu arada esirler yan gelip yatıyordu; balık kokan havanın zevkini çıkarıyor ve denizdeki tekneleri seyrediyorlardı.

Bir Akşam Yemeği

Ertesi sabah buluştuğumuzda Ming'e, "Ding Wanlin'i neden öldürdüler?" diye sordum.

Afalladı sonra kendini gülümsemeye zorladı, suratı buruştu. "Komiser Pei'ye ihanet etti" dedi ağzının içinde.

"Bunu yaptığından nasıl emin olabiliyorsun?"

"Tüm kuşkuluları analiz ettik ve onun olduğu sonucuna vardık."

"Bu bahsettiğin 'Biz' kim?"

"Bunu söyleyemem Yuan. Ding Wanlin'in senin arkadaşın olduğunu biliyorum. Üzgünüm."

"Düşman ona işkence yapmıştı. Onun acı çektiğini hesaba katmıyor musun? Böyle bir işkence altında kim çözülmez? Hiç değilse ona bir şans vermeliydiniz."

"Yuan o kararın alınmasında ben yoktum. Karar Parti tarafından verildi. Buradaki mücadelemiz bir ölüm kalım meselesi. Birisinin bize ihanet etmesini nasıl cezasız bırakabiliriz? Bunu şimdi durdurmazsak daha çok hain çıkar."

"Burada Parti'yi kim temsil ediyor?"

"Söyleyemem."

"O zaman niçin benimle görüşme zahmetine katlanıyorsun?"

"Çünkü biz arkadaşız. Doğrusu, Parti tarafından alınan bazı kararlardan benim de içim rahat değil. İkimiz de üniversite mezunuyuz, birbirimizi daha iyi anlayabiliriz. Ama beni bağışla, henüz Parti üyesi değilim, o yüzden sana her şeyi söyleyemem."

Onun koca gözlerindeki dürüst bakışlar beni biraz yumuşattı. Konuşmasını şöyle sürdürdü; her esirin Çin anakarasına dönüp dönmeme kararını vereceği eleme yakında olacağı için uyanık olmalısın. Parti liderleri eleme öncesinde ve esnasında şiddetin artacağını tahmin ediyor, bu yüzden bütün yoldaşlar birlik olmalı ve birbirine yardım etmeli.

Konuşmamızdan sonra kampta bir Parti komitesi olması gerektiğine karar verdim. Düşman tarafından yakalanan en üst rütbeli subay o olduğundan, başında Komiser Pei'nin olması kuvvetle muhtemeldi. Fakat Wanlin'in ölüm emrini onun verip vermediğinden emin olamadım çünkü o, tek kişilik hücredeydi ve başkalarıyla teması yoktu. Ayrıca Ming, onunla iletişim kurmaya çok çalıştıklarından ama bir sonuç alamadıklarından söz etmişti, o yüzden buradaki topluluğun lideri olarak işlev gören, başka bir grup Parti üyesi olmalıydı.

İki gün sonra, 26 Mart 1952 akşamı bizim tümen bürosuna çağrıldım. Kulübeye adım attığımda, bazı adamların toplandığı iç odadan sesler duydum. Sesleri yüksek değildi ama alkolün kokusunu alabiliyor ve çatal kaşık seslerini duyabiliyordum. Masasında yalnız oturan Tümen şefi Wang Yong eliyle oturmamı işaret etti. Önünde buğusu çıkan bir kakao fincanı duruyordu, zengin koku midemde ani bir sancı yarattı. Yamru yumru yüzünde bir gülümsemeyle, "Feng kardeş, bu oyunu daha fazla oynamak için zamanımız yok. Kim olduğunu söyle bana" dedi.

"Ben yalnızca bölüğün yazıcısıydım."

"Yalan söylemeyi bırak. Huangpu Askeri Akademi'sine gittiğini

biliyorum. Yanılıyor muyum? Ha ha, seni yakaladım." Başını sallayıp kıkırdadı.

Telaş içindeydim, sesiz kaldım, bu bilgiyi nereden aldığına şaşırdım. Wanlin bana da mı ihanet etmişti? Mümkün değil. Ona sorguda bir sorun yaratacak kadar önemli olamazdım. Şöyle demeye çabaladım: "Bunu nasıl kanıtlayabilirsiniz? Ben hiç üniversiteye gitmedim."

"O zaman İngilizce'yi nereden biliyorsun?"

"Bir misyonerden öğrendim."

"Haydi, bu yaşlı adamla kafa bulmayı bırak. Geçmişini nasıl öğrendiğimi sana söyleyeyim. Aşçılarımızdan biri, zamanında senin akademinin mutfağında çalışmış. Yüzünü hatırladı ama adını çıkaramadı. Huangpu'da okuduğun kesin. Görüyorsun sana karşı dürüst ve açığım."

Ne diyeceğimi bilemedim ve gözlerimi çarpık masaya diktim.

Devam etti: "Feng kardeş, seni çok severim. Öyle masum, temiz yüzlü bir adamsın ki daha bir kadınla bile, birlikte uyumamış olduğuna bahse girerim. Niye komolara bağlanasın ki? Onların hemen hiçbiri canlı kalamayacak. Onlar için ölüp Kuzeydoğu Asya'nın bu kokmuş bağırsağında gömülmeye değmez."

Kore'yi tanımlamak için kullanılan bu ifadeyi ilk kez duyuyordum. Bir şekilde güldüm, içtenlikle şöyle dedim: "Ben bir komünist değilim şef Wang ama eve gitmek zorundayım. Anakarada hasta ve yaşlı bir annem ve bir nişanlım var." Cebimden Julan'ın vesikalık fotoğrafını çıkarıp ona gösterdim.

Bir göz attı, anlaşılan etkilenmedi ve "Hepimizin ana babası ve kardeşleri var ama gerçek bir erkek, evini kalbinin olduğu yere kurmalıdır. Kadınına gelince, söylediğin şey doğru değil" dedi.

"Nasıl olur?"

"Ben Komünist Ordu'da hizmet verdim, kurallarını bilirim. Tabur komutanı rütbesine gelene kadar kadınınla yaşamana izin verilmez. Sen bu rütbeyi ne zaman alacaksın? Ondan böyle ayrı kalabilir misin? Huangpu Akademisi'nde ne zaman olduğunu ve hoşlandığın kızı ne zaman bulduğunu hatırla. Büyük bir fark var, değil mi?"

"Nişanlım benim tümenimin kaldığı Chengdu kentinde bir üniversite öğrencisidir o yüzden ben bir subay olmasam da birbirimize yakın yaşabildik."

"Bence sen hem saf hem dürüstsün. Tümenin zaten Amerikalılar tarafından dağıtıldı. Artık yok. Chengdu'ya nasıl geri dönebilirsin? Ve de ona?"

Keskin bir sancı göğsümü sıkıştırdı ama şunu söyleyebildim: "Ben nişanlıyım ve eve dönmek zorundayım."

"Şunu unutma kardeş. Tayvan'da bir yığın güzel kadın var. Sana söz veriyorum gittiğimizde hesaplar benden, seni bir randevuevine götüreceğim, öyle mutlu olacaksın ki evdekini unutacaksın." Kendisini yakalamış gibi durdu. "Kusura bakma" dedi. "Kibar bir adam olmadığımı ve kendimi kaba bir şekilde ifade ettiğimi bilirsin. Gerçekte ben ortaokula bile gitmedim ve hayatım boyunca bir kitap bile okumadım. Şu an bu kaba kelimeleri kullanmamalıydım ama iyi bir şeyler söylemeye çalışıyorum."

"Burada oluş nedenim buysa çok müteşekkirim komutan. Artık gidebilir miyim?"

"Bir saniye bekle, gerçek işe henüz gelmedik." Sallanarak masanın etrafında dolaştı, bir yandan da şöyle dedi: "Bu akşam yemeğe kalmanı arzu ediyorum o yüzden istersen biraz daha sohbet edelim."

Benim cevabımı beklemeden beni dirseğimden tutup iç odaya soktu; burada yedi adam toplanmıştı, görünüşe göre onun astları ve kafadarlarıydı. İçeri adım attığımız an bir alkış koptu. "Hoş geldiniz Subay Feng" diye hitap etti biri bana. Sonra diğerleri de benim Huangpu Akademisi'nde sadece öğrenci olduğumu gayet iyi bildikleri halde onların üstüymüşüm gibi beni saygıyla selâmladı.

Buradaki sigara dumanından gri hava, insanın ciğerlerini yakıyordu. Pis döşemenin üzerinde beş uzun lamba duruyordu, keskin ışık gri duvarlara dev insan gölgelerini düşürüyordu. Anlaşılan bu akşam yemeğini benim için hazırlamışlardı. Yüksek voltajlı ampuller odayı ısıtmıştı. Adamların önündeki yuvarlak masanın üzerinde dört çeşit yemek vardı; bir tas kızarmış kalamar, bir tabak kurutulmuş midyeyle sotelenmiş lahana, bir kâse karışık turşu ve kızarmış domuz önkolu. Tabakların yanında bir buğday likörü kavanozu ve iki konyak şişesi duruyordu; içinde pirinç bulunan havsız bir havluya sarılmış alüminyum bir tencere de vardı. Sofra takımı çeşit çeşitti: farklı büyüklük ve renkteki tabak ve kâseler, orduya ait fincanlar, çatallar, bıçaklar, kaşıklar ve Çinlilerin kul-

landığı çubuklar. Bu her şeyi bol akşam yemeği görüntüsü beni oldukça kötü etkilemişti, bakmamaya çalıştım. Bu benim bir yıldır gördüğüm en bereketli yemekti. Bu kadar çok iyi malzemeyi nereden bulmuşlardı? Pek çok esirin, liderlerinin suistimallerinden şikâyet etmesine pek şaşmamalı.

Wang Yong açıklama yaptı: "Bugün burada iki amaç için toplandık. Birincisi, kardeşlerimizle birbirimizi daha iyi tanımamız. İkincisi, pek yakında Özgür Dünya'ya gitmek üzere hareket edeceğimiz iyi haberini kutlamak için!"

Hepsi alkışladı, ben de el çırptım. Sonra Tayvan'ın neye benzediği ve orada yeni hayatlarına nasıl başlayacakları üzerine konuşmaya başladılar. Bu noktada çoğu yalnızca içti. Bazılarının domuz önkoluna göz ucuyla bakması dikkatimi çekse de kimse yemeye pek istekli görünmüyordu. Bir fincandaki brendiyi yudumladım, ne yapmalıydım? Kalmak ya da gitmek? Bir türlü karar veremiyordum. Burada olmanın riskini biliyordum: Birisi bu masada bir resmimi çekse işim biterdi çünkü bunu onlarla işbirliği yaptığımın kanıtı olarak sunabilirlerdi. O zaman da komünistler beni kesinlikle cezalandırırdı. Ellerinde bir fotoğraf makineleri olup olmadığının kuşkusu düştü içime.

"Subay Feng" dedi hafif oval yüzlü bir adam. "Bizimle Tayvan'a geliyor musunuz?"

"Hayır" dedim sakince; bütün gözler bana döndü.

"O zaman ABD'ye?"

"O ülke bizim gibi Çinli esirleri almaz, biliyorsunuz."

"Peki nereye gideceksiniz?"

"Anakaraya döneceğim."

"Niçin? Anlamıyorum. Niçin kızıllara bu kadar sadıksınız? Onlardan neden ayrılamıyorsunuz?"

"Subay Feng" dedi çilli bir adam. "Henüz fırsat kaçmadı. Ama şimdi bizimle gelmezseniz, hayatınızın geri kalanında pişmanlık duyacaksınız."

"Haydi" diyerek bir başka adam söze karıştı. "Bir düşünün Subay Feng. Huangpu Askeri Akademisi'nden kaç kişi mezun oldu? Ve kızıl çetelerle yapılan tüm bu savaşlardan sonra, onların kaçı hâlâ hayatta? Tayvan'a varınca sen milliyetçiler için bir hazine olacaksın. Başkomutan Çan; Huangpu'dan mezun olanlara her zaman kendi oğulları ve torunları gibi davranır. Bizimle gelirsen güzel bir geleceğin olacak."

"Haklı olabilirsin" dedim, "ama benim evde yaşlı bir annem var. Onu bırakamam."

Wang Yong onlara, "Tamam, bugün sadece yiyip içelim, bu kadar politika yeter. Dostluktan ve güzel şeylerden söz edelim, yersiz konulardan değil" dedi. Benim için bir kadeh beyaz likör doldurdu. "Kardeşim Feng, senin genellikle içmediğini biliyorum ama bu, buradaki son toplanmamız. En azından kardeşliğimizin şerefine bir kadeh kaldırmalısın."

O kadar samimi, hatta mütevazı görünüyordu ki bir kadeh kaldırdım ve bir yudum aldım.

"Bitir!" dedi ısrarcı bir ses.

"Fondip!"

"Evet, adam gibi iç."

Bazıları tabaklara saldırırken, bazıları da kupalarını ve fincanlarını dolduruyordu. Kalktım ve "Lütfen beni bağışlayın, daha fazla kalamam" dedim.

"Yo, benim kupamdan içmedin daha" dedi, çoktan çakırkeyif olan oval yüzlü adam.

"Gidemezsin!" Adaleli bir adam ayağa fırladı, ceketimin yakasına yapıştı ve belinden bir hançer çıkardı. Sonra bir başka adam suratıma yumruk attı ve sırt üstü döşemeye düştüm.

Wang Yong kalkmama yardım etti. Dönüp adaleli adama bir tokat attı ve "Onu yerine koy seni hayvan! Daha fazla içme!" dedi.

Daha da öfkelenen adam, ayaklarını yere vurdu ve hançeri salladı. Bağırıyordu: "Feng Yan, sen eski kardeşliğimizin kadrini hiç bilemedin. Hepimize tepeden baktın. Sen kimsin? Sadece Huangpu Akademisi'nden bir osuruk çuvalı. Bir köpek gibi kızılların peşinden gittin; milliyetçi davamız için sen bir hainsin. Bir düşün: Biz seni herhangi bir gruba katılman için asla zorlamadık, sana asla dövme yapmadık, bir savaş esirinin sahip olabileceği tüm imtiyazları sana verdik... ama sen bizim dostluğumuzu kötüye kullandın. Senin... senin etinden bir parça alacağım bugün. Nasıl davranacağını sana öğretemediğimize inanmıyorum!" Hançeri masaya sapladı; şişenin yanında öylece kaldı.

"Lanet olsun sana, defol buradan!" diye bağırdı ona Wang Yong. Birkaç el; adamı büroya sürükledi ve bir köşedeki karyolanın üzerine koydu.

Benim kalbim küt küt atarken odada sessizlik hâkimdi.

"Herkes otursun" dedi Wang. Biz yeniden oturduktan sonra bana döndü. "Doğru söylemek gerekirse..." diye devam etti. "Kardeşim, gerçekten seni, yeteneklerini, halini tavrını severim. Bunlar tek başına büyük bir kariyere, üst rütbeli bir subaya delâlet eder. Ayrıca senin dürüstlüğünü görebildiğim için seninle dost olmak istedim. Ben kaba bir adamım, görgülü değilim, yalnızca üç yıl okula gittim. Senin gibi birisiyle dost olmakla böbürlenmek istiyorum. Her şeyi ortaya dökmemin bir sakıncası yok; günün birinde bize yardım edebileceğin için seni Tayvan'a götürmek istiyoruz."

"Ben mi?" Şaşırdım, acaba çok mu içti diye düşündüm.

"Evet, sen."

"Nasıl?"

"Sen Huangpu'dan mezunsun ve hiç kuşkusuz Tayvan'a varır varmaz Başkomutan Chiang sana yüksek bir mevki verecektir. Ama biz kimiz? Sadece aptal köylüler sürüsü. Hiçbirimiz ilkokulu bile bitirmedi. Anakarada bize çöp muamelesi yapılırdı; Tayvan'da da tamamen aynı hikâye olacak. Sen farklısın. O yüzden ben senin hep bir general olduğunda, benim gibi bir zamanlar sana dostu gibi davranmış kaba adamları hatırlayıp hatırlamayacağını düşünmüşümdür. Feng Yang çok gençsin ama kalbin komolarca zehirlenmiş. Niçin bizimle Tayvan'a gelemiyormuşsun? Aramızda güçlü bir adam olmadan buradaki hiç kimse bir yere gitmeyecek yoksa yine toplumun en alt kademesine düşeceğiz." Yüzünü iki eliyle kapattı, umutsuzca hıçkırdı. Diğer adamlar onu sakinleştirmeye çalıştı ama o küçük bir çocuk gibi daha da fazla ağladı.

Açık kalpliliği içime dokundu. "Şef Wang, bu kadar üzülmemelisiniz. Sizin bana her zaman dediğiniz gibi; her insanın kendi seçimi vardır. İnanın bana ben bir komo değilim. Yalnızca annemi ve nişanlımı özlediğim için eve dönmek istiyorum. Onları bırakırsam başka bir yerde hayattan nasıl zevk alabilirim?" Ben konuşurken gözyaşları yüzünü ıslatıyordu. Ayağa kalktım ve bir likör kadehi kaldırdım. "Şef Wang sizin dostluğunuzu kalbimde taşıyacağım ve bu geceyi hiçbir zaman unutmayacağım. İçelim" dedim.

Hepsi ayağa kalktı, fincan, kupa, kadehlerindeki içkilerini kafalarına diktiler. Sonra ben, "Beni unutun kardeşlerim, ben gitmek zorundayım"

dedim. Etrafında dönüp büroya baktım; çadır bezi perdeler gerilmişti. Serin gecede ağır adımlarla yürüdüm.

Ay ağzı kulaklarında dişleri görünen bir yüzü andırırken, yıldızlar lacivert gökyüzünde birbirine sürtünüyordu. Uzaklarda bir köpek havladı, denizde bir gemi kızgın bir boğa gibi düdüğünü çaldı. Başım ağrıyor, şakaklarım zonkluyordu. Daha önce hiç böyle midem bulanacak kadar içmemiştim. Büyük bir çadırın köşesinde afalladım. Birden önüne bir gölge fırladı. "Kim o?" diye bağırdım.

Sonra ağır bir nesneyle enseme vuruldu ve yere düştüm.

Küçük bir çadırda ayıldığım zaman karnıma, göbeğimin sağ altına, dövmeyle yazılmış iki İngilizce kelime gördüm: FUCK COMMUNISM. Dajian ve birkaç kafadarı yanıma oturmuş, milliyetçilere sövüp sayıyorlardı. Alnımda ıslak bir havlu duruyordu ama hâlâ sersem gibiydim. Dövme beni dehşete düşürdü. Üzerimdeki bu kelimelerle Çin'e nasıl dönebilirdim? Durdurmak için gözkapaklarımı sıkmama rağmen, gözyaşlarım fışkırdı. Sanki kalbime bir hançer sokulmuştu, yeniden bayıldım.

Bana dövme yapılmasını Wang Yong'un emredip emretmediğini bilmiyorum. Olabilir de olmayabilir de. Bu kelimeleri cildimden asla sildiremeyeceğim düşüncesiyle ürperdim.

İki gün sonra Dajian, Wang Yong'un adamları tarafından kaçırıldı. Onu bölüğün bürosunda bir sandalyeye bağlayıp sağ koluna dövmeyle KOMÜNİZMLE SAVAŞ RUSYA'YA KARŞI KOY yazdılar. Öyle utanıyordu ki ağlayarak bana, kendisini mahvettiklerini söyledi. Yine de şanslıydık; bir komünistle özdeşleştirdikleri domuz gibi bir hayvanla işaretlenmemiştik. Milliyetçilerde adamın kendisinin seçtiği bir sloganın altında, Moğolistan'ın tamamını ve Sibirya'nın bir kısmını içine alan bir Çin haritası dövmesi çok yaygındı. Dajian da ben de dövmelerimizle ilgili ne yapacağımızı bilmiyorduk. O bir çözüm için benden bir fikir bekliyordu. Ona umutsuzluğa düşmemesini ve kendimizi aklamanın bir yolu olması gerektiğini ama gerçekte, benim de ne yapacağımı henüz bilmediğimi söyledim.

Elemeden Önce

Dikenli telin arkasından dövmemi Chang Ming'e gösterdim. Çince yerine İngilizce kullanmalarına hayret etse de, şaşırmış görünmedi. "Günün birinde bunu sildirebilirmiyim ne düşünüyorsun?" diye sordum.

"Eminim ki bir doktor temizleyebilir."

"Şimdi ne yapmalıyım? Üzerimdeki bu kelimelerle anakaraya dönmeye nasıl cesaret edebilirim?"

Son sözlerim onu ürkütmüş gibiydi. Üzüntüyle, "Onların bizim adamlarımıza dövme yapacağını tahmin edemedik" dedi.

"Ne yapmam gerektiğini Komiser Pei'ye sorabilir misin? Belki onun bir talimatı olur."

"Onunla hâlâ bir temas kuramadık."

"Koreliler vasıtasıyla iletişim kurmaya ne dersin? Gizli bir kanalları olmalı."

"Deneyelim."

"Hemen yap yoksa hepimiz telef olacağız. Eleme yarın başlarsa konuyla ilgili nasıl davranacağımızı gerçekten bilmiyoruz."

Benim de aklımda Dajian vardı; "biz" zamirini kullanmayı bırakma nedenim buydu. Ming ne olduğuna dair beni bilgilendirmeye söz verdi. Son zamanlarda uykusuz görünüyordu, gözleri donuk ve yorgun, çene kemiği daha çıkıktı fakat son derece iyimserdi ve bununla başa çıkmak için bir yol olması gerektiğine beni inandırıyordu. "Ben olsaydım Wang Yong'a eyvallah demeden önce onu kızarmış domuz ve kalamarla doldururdum" diye şaka bile yaptı. Yalnızca "sıkı bir entelektüel" gibi davranmak yerine, daha diplomatik olmam gerektiğini söyledi.

Gerçek şu ki Ming benim durumumu anlayamıyordu. O da üniversite mezunu olmasına rağmen benim tersime, milliyetçilere asla bulaşmamıştı. Komünistler için o temiz bir adamdı oysa ben, geçmişimin ağır yükünü taşıyordum. Ben Wang Yong'un adamlarıyla akşam yemeği yemişsem tüm bölüğün bundan haberi olacaktı. O zaman komünistlerin itham edici parmağı yüzüme dönünce, kendimi nasıl temize çıkarabilirdim? Beni de bir hain olarak cezalandırmayacaklar mıydı? Bereket yemeğe dokunmamıştım yoksa karnımdaki korkunç kelimeler de düşünülecek olursa, milliyetçilerle başımı bir daha kendimi kurtaramayacak kadar çok derde sokardım.

Dövme yapıldığından beri benim gibi Dajian da kederliydi. Zaman zaman biçare hıçkırıklara boğluyordu. Hatta bir seferinde, Tayvan için adımızı yazdırmalı mıyız diye bana sordu. Ona bu yolu düşünmediğimi ve bu kadar kolay umudumuzu kaybetmememiz gerektiğini söyledim.

İki gün sonra Ming ve ben dikenli telin kuzeybatı ucunda tekrar buluştuk. Dövmeler için çok fazla endişe etmememizi, elemede anakaraya dönmek için ısrarcı olmamız gerektiğini söyledi. "Bu Komiser Pei'nin emri mi?" diye sordum.

"Hayır, onunla hâlâ temas kuramadık."

Talimatı veren bizim tümenin eski topçu komutanı Hao Chaolin'di; anlaşılan Komünist Kuvvetler'i artık o komuta ediyordu. Ming aracılığıyla, Chaolin dövmelerin silinebileceğine bizi inandırdı. İkna edici

bir kanıt da gösterdi; birkaç yıl önce Çin'in kuzeybatısındaki Warlord Yan'da bir tümenin bütün askerlerinin göğsüne dövmeyle gerici sloganlar yazılmıştı; daha sonra bu adamların çoğu Komünist Ordu'ya teslim olduklarında, ordunun cerrahları onların yazılarını yok etti. Bu bilgi beni biraz rahatlattı ve ülkeye geri dönme seçeneğimi güçlendirdi. Heyecanla Dajian'a hikâyeyi anlattım ama bu onu neşelendirmedi. Yalnızca ben nereye gidersem arkamdan geleceğini söyledi. Bu günlerde dizanteriden mustaripti, kan ve mukuslu tuvalete çıkıyordu ama yalnız başına öleceğinden korktuğu için hastaneye yatmıyordu. Su kaybını telafi etmek için ona, bol miktarda kaynatılmış su içirdim. Ayrıca Koreli bir doktorun verdiği bazı ilaçları kullandı. Hapların faydasını gördü ve iyileşmesi çok hızlı olmasa da tuvalete taşınmaları azaldı.

Kore'de ilkbahar Çin'in iç kesimlerine göre daha uzundu ya da daha doğrusu, bir mevsim olarak daha belirgindi. Gökyüzünde lacivert kırlangıçlar ve fırtına kuşları görülüyordu. Rüzgâr da değişmişti, genellikle Pasifik'ten geliyordu, gündüzleri sıcak olmasına rağmen gece dondurucuydu. Artık denizde daha çok balıkçı teknesi vardı, tekneler bulutlarla suyun arasında kocaman kuşlar gibi inip çıkıyordu. Bazen saatlerce onları seyrediyordum, sanki onlarda bazı insanları görür gibi oluyordum. Hatta kendimi okyanusta bir balıkçı olarak yaşarken hayal ediyordum; evet, bunu severdim. Hâlâ gençtim ve hayata yeni baştan başlayabilirdim. Herhangi bir tür hayatı bu kapatılmaya tercih ederdim; kalbim engelleri olmayan bir hayat arzusuyla doluydu.

8 Nisan sabahı hoparlörlü bir Amerikan kamyonu bizim bölmenin kapısına geldi ve eleme politikası yayınına başladı; önce Korece, peşinden Çince, sonra da İngilizce... Üst üste tekrarlanan sözler kamp sakinlerinin çoğunu hareketlendirdi ve huzursuz etti. Çince bölüm yumuşak, düz ve cana yakın, temiz bir erkek sesiyle anons ediliyordu:

> ...Uluslararası yasalara göre, iki taraf da esir aldıkları personeli en kısa zamanda geri göndermek zorundadır. Vatana dönüş reddedilmeyecektir çünkü bazı esirler, itiraflarını yazmaya ya da normal şartlarda yapmayacakları şeyleri yapmaya zorlanmışlardır, zorla üzerlerine dövmeyle yazılar ya da şekiller yapılmıştır. Bunların iradeleri dışında yapıldığını biliyoruz. Bu yüzden sorumlu tutulmayacaklarına söz veriyoruz. Anavatanımızın kollarına dönen her birinize tüm kalbimizle hoş geldin diyo-

ruz. Kardeşler ve yoldaşlar ana babanız ve aileniz sizi bekliyor. Lütfen eve dönün ve barış içinde yaşamak için, büyük ülkemizin inşasına katılmak için onlarla el ele verin...

Bu cümleden sonra başka bir adam resmi bir Çince'yle elemede Birleşmiş Milletlerin pozisyonunu bildiriyordu. Bu ses hapishane idaresini temsil ediyordu ve vatana dönmemizde ısrar ediyordu. Bildiri şöyleydi:

BM Komutanlığı kendi halkınıza dönmeyi reddedenlerin nihai kaderi konusunda hiçbir garanti veremez. Bu yüzden geri dönüşe karşı çıkan herhangi bir değişmez karar almadan önce, kararınızın aileniz açısından sonuçlarını düşünmelisiniz. Şayet geri dönmemezlik ederseniz, hükümetiniz ailenizi sorumlu tutabilir. Bundan daha da önemlisi, onları bir daha asla göremeyebilirsiniz...

Bu sözleri duyan pek çok savaş esiri ağlamaklı oldu. Bazı adamlar çadırlarına döndü ve başlarına battaniyelerini çekip ağladı. Wang Yong küplere binmişti. "Si...m Amerikalıları!" diye küfrediyordu. "Bir el bombası olsa bu kamyonu havaya uçururum."

Fakat hoparlör devam ediyordu: "Lütfen şu olasılığı da düşünün: eve gitmeyi reddederseniz, en azından birkaç ay daha, burada gözetim altında tutulacaksınız. Birleşmiş Milletler sizi sonsuza kadar besleyemez, geleceğiniz için söz veremez, güvenli bir yere gönderilmenizi garanti edemez..."

Gerçekten yayın, milliyetçilerin özene bezene yaptığı işi bozdu ve bazı esirlere evini daha da özletti. Geleceklerinden kaygılanan kimileri, Tayvan'a gitme kararını değiştirmek istedi. Anonsun İngilizce bölümü de tutsakları eve dönmeye teşvik ediyordu. Birleşmiş Milletlerin yalnızca "vatana dönüşe şiddetle karşı" olanları tutacağı vurgulanıyordu. Amerikalılar geri kalan savaş esirleriyle hiç ilgilenmeyecek gibi görünüyordu. Belki de dönmeyenlerin sayısının çok olmasıyla Çin ve Kuzey Kore'yi rahatsız etmek istemiyorlardı, ki bu, esir değişimini ve kendi adamlarını geri almayı güçleştirirdi. Öte yandan ellerinde on binlerce esir olması da onlar için muazzam bir yük olmalıydı.

Hoparlörlü kamyon, bitişik bölmede ilanı keser kesmez bizim bölük Özgürlük Salonu'nda toplandı. Bizim alayın komutanı Han Shu konuşacaktı. İnce, yumuşak konuşan bir adamdı; her yönden bir subaydan çok bir memura benziyordu. Liu Tai-an'ın yardımı olmadan Han Shu bölmeyi yönetemezdi. Fakat Amerikalılar onu bir şekilde sevmiş ve en üst mevkiye getirmişti. Ellerini arkada kavuşturmuş, platformda ileri geri yürürken Han Shu, düşüncelere dalmış görünüyordu. Biz sessizce onu izliyorduk. Sonra zekice bir ifadeyle yüzünü kaldırdı ve bize dedi ki: "Uzun zamandır aklımda bir soru var." Ön sırada oturan Dajian'ı işaret ederek, "Şimdi, kardeşim, bir cevap bulmak için senin yardımına ihtiyacım var. Evet sen. Buraya gel. Heyecanlanma" dedi.

Dajian güçlükle platforma çıktı. Han Shu devam etti: "Şimdi, benim sorumu anlamak zor değil. Daha önce hepimiz Kızıl Ordu'daydık ve cevabı yüreğimizden biliyorduk. Şimdi, kardeşim, adın neydi?"

"Bai Dajian."

"Söyle bana Bai kardeş, Komünist Ordu'nun Temel Davranışları'nın yedinci maddesi nedir?"

Dajian hırıltıyla, "Asla teslim olma. Hayatın pahasına bile olsa, asla esir düşme" dedi.

"Doğru. Lütfen yüksek sesle söyle ki, herkes seni duyabilsin."

Dajian dinleyicilere tekrar etti.

"Güzel, şimdi yerine dönebilirsin." Han Shu bize döndü. "Anlatmak istediğim şey işte bu. Komünistlerin disiplinini hepiniz biliyorsunuz ve bir savaş esiri olarak döndüğünüzde başınıza neler geleceğini tahmin ediyorsunuz. Hâlâ vatana dönmeye niyetliyseniz suçlanmaya, bedensel cezalandırmaya, hapislik dönemine ve infaza hazırlıklı olmalısınız. Komünistler canlı kalmanıza müsaade etse bile hayatınızın geri kalanında, toplumunuzun ayak takımı olacağınıza garanti verebilirim. Kardeşler hepiniz doğru söylediğimi biliyorsunuz, bazılarınız bununla yüzleşmekten korkuyor. O yüzden bundan bahsetmek zorundayım. Tarih göstermiştir ki komünistler, düşmanlarına her zaman kendi insanlarından daha yumuşak davranmıştır. Yalnızca onların önemli düşmanları olmakla saygıdeğer yaşayabilirsiniz. Ben burada sizin komutanınızım ve sizin güvenliğinizle ilgilenmek zorundayım. Bu kampa bir kez ayak basınca, komünistlerin sizi suçlamasından kurtulamazsınız çünkü

Çin'e utanç getirdiğinize inanırlar. Disiplini korumak için, rütbelerinize uygun olarak, sizi acımasızca cezalandırırlar. Karşı çıkabilir ve onlara, 'Ama ben her zaman ülkeme sadık kaldım!' diyebilirsiniz. Şöyle karşılık verirler: 'O zaman onurumuzu korumak için neden kendini öldürmedin?' Ne diyebilirsiniz? Bir korkak olduğunuzu mu kabul edersiniz? Bunu yapmak zorunda kalabilirsiniz. Gerçekten cesur bir adamsanız şimdi, burada hepimizin önünde intihar edebilirsiniz. O zaman kahramanlıklarınızdan bahsedecek, hikâyenizi halka anlatacaklar, sizi bir 'Devrim Şehidi' ilan edecek ve başkalarına ilham vermek için büyük bir kahramana döndüreceklerdir."

"Kardeşler, hepimiz insanız, aynı etten ve kandan yapıldık o yüzden acıdan, açlıktan ve ölümden korkarız. Bizi genellikle kendini koruma iç güdümüz yönlendirir. Sizler gibi ben de evi çok özledim ve sık sık rüyamda ana babamı ve evlatlarımı görüyorum, geceleri yastığımı gözyaşlarıyla ıslatıyorum. Ama işkence edilmek ve beş para etmez bir hayvan gibi kesilmek istemiyorum, o yüzden Hür Dünya'ya gitmeye, hayatımın geri kalanında bir evsiz gibi başıboş dolaşmaya karar verdim. Bizim trajedimiz vatanımızın artık insan gibi yaşayabileceğimiz bir yer olmamasıdır. O halde niçin dönmeliyiz? Şu bir gerçek ki bir komünist olsanız ve onlardan biri gibi hareket etseniz bile bıraktığınız evdeki eski yoldaşlarınız artık sizi bir komünist saymaz. Onlara göre hepiniz korkak ve bitiksiniz; daha fazla yaşamanız bile kabahattir. Onun için unutmayın ki yarınki kararınız, sizin için bir ölüm kalım meselesi olacak. Artık gidebilirsiniz."

Dinleyenler donup kaldı, hiç kimsenin ketum Han Shu'dan beklemediği bu ateşli konuşmayla mıhlanmışlardı. Liu Tan-an sopasını sallayıp, "Şimdi çadırlarınıza dönün!" diye bağırdı.

Dönüş yolumuzda Dajian da ben de sallanarak yürüyorduk, toplantının kısalığı ve kunduracı bizi* gibi içimize batan Han Shu'nun sözleriyle sersemlemiştik. Bizim takımdaki pek çok kişi, Komutan Han'ın konuşmasında bahsettiği şeylerin çoğunun doğru olduğunu bildiğinden morali bozuk döndü. Dajian ve ben milliyetçilerin pençesinden nasıl kurtulacağımızı bilemez durumdaydık ve aynı zamanda bizi bekleyen cezadan da korkuyorduk. Bizim bölümdeki komünistlere gelince, onlar da Han Shu'nun sözleriyle sarsılmışlardı, bazıları hiç konuşmaz olmuştu.

* Biz: Ayakkabı yapımı sırasında kullanılan, köseleyi delmeye yarayan aparat. (ç.n.)

Öğleden sonra ülkeye geri gideceklerden yaklaşık beş yüzünü ön avluda topladılar. Her biri bir baston kadar kalın ama onun iki katı uzunlukta sopalarla donanmış iki yüz "polis" bizi yakından gözlüyordu. Liu Tan-an, "Kardeşler, Başkomutan Chiang'ın gönderdiği, bizi Tayvan'a götürecek gemi limana vardı, orada özgür ve mutlu bir hayatımız olacak. Yarın her biriniz nereye gideceğinize karar vereceksiniz. Doğru yolu seçmenizi; komolarla ilk ve son kez bağlarınızı kesmenizi ısrarla tavsiye ediyorum" dedi. Liu büyük altın dişleri olan, kare suratlı bir adamdı. Konuştuğu zaman sağ elinde bir sopa tutarken sol elini kemerine sokardı.

Aniden aramızda bir ses uğuldadı: "Biz Çin'e dönmek istiyoruz, Tayvan bizim vatanımız değil."

"Bunu kim dedi? Çıksın!" diye emretti tabur komutanı. Kimse kıpırdamayınca devam etti: "Eğer adamsan, benimle yüz yüze gelmeye de kıçın sıkmalı."

Biz şaşkın bakınırken, kafasını usturaya vurmuş bir adam öne çıktı ve sakince itiraf etti: "Ben söyledim ve bu doğru."

"Lin Wushen, senin geçmişini si...m! Bir daha söyle bakayım." Liu Tai-an o kadar öfkelenmişti ki, dört köşe suratı patlıcan rengine döndü. Bu adamı daha önceden tanıdığı anlaşılıyordu. Gözüne sokmaya niyetleniyormuş gibi, parmağını Lin Wushen'in yüzüne uzattı.

Iriyarı adam korkmadan şöyle dedi: "Benim evim anakarada. Niçin Tayvan'a gidecek mişim? Cenevre Sözleşmesi'ne göre her esirin gideceği yeri seçme hakkı vardır. Gerçek niyetimi ifade etmemde yanlış olan ne var? Hepimiz esiriz ve bir diğerimizin kararına müdahale etmemeliyiz."

Liu Tai-an, cebinde ya da yakasında P ve W harfleri işlenmiş bir hapishane giysisi olmadığını göstermek için yeni ceketinin önünü açtı. "Ben sizin gibi savaş artığı değilim. Ben özgür bir adamım, bu tabura komuta etmeye atanmış bir adam."

"Tabii, Amerikalıların kıçını öptükten sonra" dedi Lin Wushen. Birkaç adam kıs kıs güldü.

Çileden çıkan Liu Tai-an onun yanına geldi ve sol yakasını yırtıp omzunu ortaya çıkardı. Bir dövme vardı; milliyetçilerin amblemi olan, dairesel ışınlar yayan bir güneş resmi. Komutan şöyle dedi: "Bu işarette

anti-komünist tavrını çoktan ifade etmişsin; niçin fikrini değiştirmiyorsun?"

"Onu sen iğneyle üzerime tutturdun. Benim gerçek duygularımı göstermiyor. Ben eve gitmek istiyorum."

"Lanet olsun, gerçekten anakaraya dönmek istiyorsan bu dövmeyi burada bırakmalısın."

"Tamam, zaten ona tahammül edemiyorum."

Biz şaşkın bakarken, Liu Tai-an Wushen'in kolunu tuttu ve yeşim saplı hançeri kaldırdı, şöyle dedi: "Son kez nereye gitmek istediğini söyle bana."

"Anakaraya."

Liu iki darbeyle siyah dövmenin bulunduğu eti kesti. "Ahh!" Wushen eliyle yarayı kapattı ve sesini kısmak için dudaklarını ısırdı; gözyaşları fışkırırken gözleri kav gibi parlıyordu. Kan, pantolonunun bacağına ve kumlu döşemeye damladı. Birkaç gardiyan içeri girip, Wushen'i kollarından tutarak çekip götürene kadar insanlar korkuyla nefeslerini tuttu.

"Onu sınıfa götürün!" diye emretti Liu Tai-an. "Ona yapacağımı daha yapmadım."

Elemeyi baltalayabilecek ve hatta bir ayaklanmayı kışkırtabilecek azılı komolar olarak gördükleri yirmiden fazla adamı zaten eğitim merkezine kilitlemişlerdi. Gerçekte onlar yalnızca ne pahasına olursa olsun eve gitmeye karar verenlerdi.

Kalabalığın önünde bir kargaşa devam ediyordu. Wushen'in kanının görülmesiyle adamlar hınçlarını dile getirmeye başladılar. Kolektif öfkenin cesaretlendirmesiyle bazıları kavga aranıyorlardı. Liu Tai-an telaşa kapılmış görünüyordu ama soğukkanlılığını korudu ve şöyle dedi: "Lin Wushen size iyi bir örnek olsun. Herhangi biriniz anakaraya dönmek isterse derisinde bizim sözlerimizi ve resimlerimizi taşıyan parçayı bize bırakacaktır. Bu adil bir şey, öyle değil mi?"

Hem Dajian hem ben kalabalığın ön sırasında duruyorduk. O titredi ve gözlerini sıkıca kapadı; yaşlar soluk yanaklarından süzülüyordu. Ben de taş kesilmiştim, bir an için dilim tutuldu. Bütün yapabildiğim dikkati üzerine çekmemesi gerektiğini hatırlatmak için kolunun yenini çekiştirmek oldu. Ona yandan bakarken saçlarında koca bir bit gördüm.

"Kardeşler ve arkadaşlar..." dedi yüksek sesle Liu Tai-an. "Şimdi aklınızı başınıza alma zamanıdır. Bu akşam, saat yedide konferans salonunda ek bir çalışma seansı olacak. Yarınki elemede seçilecek rota konusunda netleşmeniz için, hepinizin katılması gerekiyor. Şimdi gitmekte serbestsiniz."

Akşam yemeğinden sonra Dajian ve ben ne yapacağımızı konuştuk, onun isteğinin tersine karar verirsek Liu Tai-an'ın bizi gözünü kırpmadan öldüreceğini biliyorduk. Ben hâlâ Çin'e geri dönme kararındaydım, Dajian da benimle geleceğini söyledi. İkimiz de daha allak bullaktık ve yapabildiğimiz kadar uzun süre niyetimizi açıkça göstermekten kaçınmayı istiyorduk. Kalbimin derinliklerinde kimi komünistlerin yaptığı gibi fikrimi değiştirmeden, fiziksel işkenceye dayanıp dayanamayacağımdan emin değildim. Yemek bu akşam güzeldi, ıspanakla karışık domuz kokoreç ve ince erişte; ilk kez tam dolu bir kâse ve tabağın yanına koca bir kepçe pilav. Tayvan'a gitmeye niyetli olanların bazıları saki bile içti; muhtemelen Güney Koreli gardiyanlara battaniye ve botlarını vererek almışlardı. Bazıları özel günler için sakladıkları jambon konserve kutularını açmışlardı. Bugünü yeni bir hayatın arifesi olarak gören aç kurtlar gibiydiler. Tersine; vatana dönmek isteyenlerimiz kederli ve durgundu.

Yemekten sonra, alacakaranlık koyulaşıp adamlar çene çalmaya ve büyük çadırların birinden gelen bambu bir flüt sesiyle eğlenmeye başladığında, biz iki geniş sınıf ve konferans salonundan ibaret olan Sivil Bilgi ve Eğitim Merkezi'ne doğru gittik. Ön tarafta ABD ve milliyetçilerin bayrakları dalgalanıyordu. Girişte Stalin ve Mao Zedung'un beton heykelleri matem çanı çalıyordu; ikisinin de omuzları düşmüş ve bir suçlu gibi başlarını eğmişlerdi. Yüzleri, kurumuş balgam ve sümük parçalarıyla kaplanmıştı. Biz geldiğimiz zaman eğitim çalışması çoktan başlamıştı. Wang Yong'un adamı olan kapıdaki muhafız, geç kaldığımız için küfretmeden bize izin verdi. Salondaki atmosferin yoğunluğu hissedilebiliyordu; hepsi de pis döşemeye oturmuş insanlar o kadar dikkat kesilmişti ki kimse bizim gelişimizi fark etmedi. Akşam sınıfa kapatılan adamlar öndeki alçak sahneye çıkarılmıştı. Liu Tai-an üç saat öncekinden daha kararlı görünüyordu ve gerçek bir komuta eden subay gibi konuşuyordu.

"Özetle anlatırsak..." dedi. "Komünistlerin peşinden gidenlerin sonu kötü olacak çünkü yaralanmadan çekip gitmelerine izin vermeyeceğiz."

Sonra elleri arkadan bağlanmış olan Wushen'e döndü. "Seninle başladık. Şimdi, Lin Wushen bana son kez söyle: Nereye gideceksin?"

Ona bakmadan, iriyarı adam bize doğru döndü ve bağırdı: "Ben Çin'de doğdum. Başka bir yere de gitmem!"

Onu sessizlik izledi, sanki hava donmuştu.

Liu Tai-an bağırdı: "Madem anakaraya gitmek istiyorsun, seni şimdi oraya göndereceğim." Bir eliyle Wushen'in boynunu yakaladı öteki eliyle hançeri salladı, tıslıyordu: "Sana bir kez daha sorayım: Nereye gideceksin?"

Lin Wushen ona dik dik baktı, sonra bize döndü. Aniden avazı çıktığı kadar bağırdı: "Yaşasın Komünist Parti! Yaşasın anavatanımız!"

Liu Tai-an hançeri göğsüne sapladı ve kanırttı. Başka bir şey söylemeden Lin Wushen yere düştü. Liu hemen eğildi ve ölen adamın ayakları hâlâ seğirirken karnını yardı. Kan ve bağırsaklar etrafa saçıldı, birkaç adam öğürmeye başladı. Bir yan kesikle Liu'nin göğsünü yardı, sonra ciğerlerini ve kalbini çıkardı, tüm organlar üzerinde buharla titriyordu. Kalbi kesip çıkardı ve hançere şişledi. Kalbi havaya kaldırdı ve kanlı diğer elini bize doğru sallayıp, "Bakın, yara almadan gitmenize izin vermeyeceğiz derken kastettiğim buydu. Anakaraya dönmek isteyen başka biri varsa, önce onun kalbinin gerçek rengini görmem gerekecek" dedi. Dönüp cesede bir tekme attı.

Bir dakika için salonda hiç ses olmadı. Hava kan kokusuyla ağırlaşmış gibiydi. Ben yalnızca Liu'nun yaptığı gaddarlığa değil, insan kesmek sanki gündelik işiymiş gibi adamın içini boşaltmasındaki becerisine de şaşırmıştım.

"Devam edelim. Sıradaki!" diye emretti Liu Tai-an, kalp hâlâ bıçağının ucundaydı.

Sonra ele aldıkları adam benim tanıdığımdı. Yang Huan kocaman, parlak gözleri ve yanağında büyük bir yara izi olan sıska bir arkadaştı. O da Huangpu Askeri Akademisi öğrencisiydi. Benden bir yıl önce girmişti ve burada başka bir bölmede kalıyordu, o yüzden birbirimize rastladığımızda uzun boylu konuşma imkânımız pek olmadı. Okulumuzdaki milliyetçilere karşı başkaldırıya kılavuzluk etmede çok aktif olduğunu hayâl meyâl hatırlıyorum. Muhtemelen bir komünistti.

Yang Huan'ı sahnenin ortasına sürüklediler. Sonra uzun zayıf bir adam ona doğru yürüdü ve sordu: "Yang kardeş, beni hatırlıyor musun?"

"Mei Lufu, niçin buradasın?" Yang Huan'ın aklı karışmış gibiydi.

"Kardeşim, sana yardım etmeye geldim. Huangpu'da üç yıl aynı yatakhanede kaldık ve senin bana nasıl dostça yardım ettiğini unutamam, o yüzden şimdi seni komoların tuzağından kurtarma sırası bana geldi."

"Senin yardımına ihtiyacım yok."

"Senle ben ikimiz de Huangpu'dan mezun olduk ve bize bir baba gibi davranan Başkomutan Chiang'ın öğrencileriydik. Ama neden anakaraya dönmek istediğini anlayamıyorum. Kızıllara o kadar mı sadıksın?"

Şaşırdım. Mei Lufu bizim okuldan olduğunu söylese de ben onu hatırlayamadım. İki adam bir zamanlar oda arkadaşı ve iki kafadar olduklarına göre buna şüphe yoktu. Yang Huan yanıtladı: "Çin benim evimin olduğu yerdir, niçin dönemeyecek mişim?"

"Ağzının üzerine bir tane yapıştır!" diye emretti Liu Tai-an.

İtaatkar Mei Lufu eski arkadaşına tokat attı.

"Dönek!" Yang Huan yüksek sesle küfretti. "Çin'in yüz karası, er ya da geç senin de icabına bakacağız."

"Tanrı'nın cezası, sen bir hainsin! Sen Başkomutan Chiang'a ihanet ettin." Mei Lufu onu yumruklamaya başladı. "Al sana. Ne cesaretle bana dönek diyorsun?"

Sonra bir muhafız güruhu üzerine çullandı, o hâlâ bağırıyordu: "Yaşasın devrim! Yaşasın komünizm!"

Sopalar ve demir çubuklar üzerine iniyordu, o hâlâ bir şeyler söylemeye çalışıyordu: "Yaşasın... Yaşasın..."

Bir dakika içinde onu öldürecek kadar dövdüler. Tıknaz bir adam botunun topuğuyla Yang Huan'ın boğazına basıyordu. Yang Huan biraz döndü, sonra hareketsiz kaldı. Baştan ayağa ürperdim, Mei Lufu gibi eğitimli bir adamın, Liu Tai-an kadar kötü olabileceğini hiç düşünmemiştim. Ayrıca onlar hayvan gibi keserken, iki komünistin ölümden hiç korkmadıklarını görmek de beni şaşırttı. Benim gibi Dajian da düpedüz korkuyordu; ayakta durabilmek için elini benim omzuma koymuştu.

Liu Tai-an sahnedeki yirmi adama, kanlı kalbi sallayarak, "Bugün şanslısınız. Yarın ne yapacağınızı görmek için şimdi sizi öldürmeyece-

ğim" dedi. Sonra bize döndü. "Hâlâ bazılarınızdan dövmeleri toplamaya niyetli olmama rağmen bugün burada bırakalım. Kardeşler! Lütfen Lin Wushen ve Yang Huan gibi kötü örnekleri takip etmeyin. Şimdi gitmekte serbestsiniz" dedi.

Hem Dajian hem ben telaşlandık, Huangpu Askeri Akademisi öğrencisi olduğumuzu kabul etmiştik, biz de milliyetçilerin hedefiydik. Bizi zorlamak için her aracı kullanabilirlerdi. Komünist Parti üyelerinin tersine, vatana dönmek için hayatımızı feda etmemiz gerektiğini hissetmiyorduk. Yöntemimizi kısaca konuştuk; şartlara göre davranmamız ve Tayvan'a gitmeyi açıkça reddetmememiz gerektiğinde anlaştık. En başta hayatta kalmalıydık. Canlı kaldığımız sürece Çin'e dönmek için bir fırsat bulabilirdik.

Pek çok esir, Liu Tai-an'dan nefret etse de bazı milliyetçiler onu sevip sayıyordu, hatta bazıları onu bir kahraman olarak görüyordu. Onu görünce, bazı sadık komünistler bile titremekten kendini alamazdı, nerede kaldı Dajian ve benim gibi sıradan kamp sakinleri. Bu kısa boylu, kaslı adam sloganı başlattı. "Tayvan'a gitmeliyiz!" Bu vahşi adam koca bir kâse saki doldurdu, içine kanı damlayan ortaparmağını soktu ve böylelikle bazı savaş esirlerini aynısını yapmaya teşvik etti: kan ve likörü karıştırdılar ve kardeşlik bağı kurması için birlikte içtiler. Dürüst olursak Liu Tai-an milliyetçilere karşı yüce gönüllüydü. Alayın şef muavini ve bizim taburun lideri olarak, Han Shu gibi özel yemekler yemeye hak kazanmıştı ama o, bu ayrıcalığı hiçbir zaman kullanmadı ve her zaman diğer esirlerle aynı yemeği yedi. Bir gün öncelik olarak subayların yemeğini pişirmesi gerektiğinden mutfak; gün ortası yemeğini zamanında veremedi. Liu Tai-an içeri girdi ve kaynayan dar kazanını; içinde midye yahnisi ve patates olan çömlekleri tekmelemeye başladı. Bu olaydan sonra özel karavanadan hoşlanan bazı subaylar bile yemek zamanı ondan uzak durdular. Bir başka gün okuma yazma bilmeyen bir esir, okuma sınıfına kaydolduktan sonra dersi asmıştı. Liu Tai-an diz çöktü ve bu okuma yazma öğrenme fırsatına değer vermesi için ona yalvardı. Liu için iyi ve kötü, siyah ve beyaz kadar nettir; kafasında herhangi bir belirsizliğe yer yoktur. Bana öyle geliyordu ki; yalnızca ilkokul mezunu olmasına rağmen, kötü bir adamı öldürüp etini yemekte ve kanını içmekte duraksamayan Zhang Fei ve Li Kui gibi vahşi figürler-

de somutlaşan ve klasik Çin romanlarındaki maço kahraman imgesiyle zihni çarpıtılmış hasta bir adamdı. Elbette pek çok milliyetçi bu kurgusal kahramanlarla Liu Tai-an'ı kıyasladı; halbuki onun bu benzetmeden dolayı göğsü kabardı ve dehşet saçma yeteneğinden zevk aldı.

Çadırımıza geri geldiğimizde bile Liu Tai-an'ın küfürlerini hâlâ duyabiliyorduk. Bir adam; önceki kış, bir gece, bir grup komünistin onun dizlerine vurduğu ve onun merhamet için yalvardığı olaya gönderme yaparak, "Komünistler onun işini orada bitirmeliydi" dedi. Bazıları kendi silah güçleri olmadığına hayıflanıyordu. Silahlar olmayınca milliyetçilerin istediği zaman keseceği et haline gelmişlerdi. Bazıları Çin'e dönünce Liu Tai-an'ın ve tüm ona yakınların ailelerini ve akrabalarını yakalayıp öldüreceğini söyledi. Dajian onlara Mei Lufu'nun küçük erkek kardeşinin Tianjin'de yaşadığını ve bir gazetede çalıştığını söyleyince, bir adam günün birinde onunla görülecek hesabının olduğunu söyledi. Biz konuşurken Liu Tai-an ve Wang Yong polis gücüyle geldi. Çadırdan derhal çıkmamızı emrettiler.

Biz sıra olup hazır olda dururken Liu Tai-an, "Dövmesi olanlar öne çıksın" dedi.

Yaklaşık otuz adam öne çıktı; Dajian ve ben de onları takip ettik. Liu konuşmaya başladı. "Unutkan olduğumu sanmayın. Söylediğim gibi dövmeleri toplamaya geldim. BM'nin yiyeceğini yerseniz BM'nin kampında etinizden bir parça bırakmak zorunda kalırsınız. Her kim anakaraya dönmek istiyorsa bileyim. Onun dövmesini çıkaracağım. Haydi, yatın."

Otuzumuz yüzükoyun, kollarımız önde kendimizi yere attık. Liu bağırdı: "Tayvan'a gitmek isteyenler bir adım öne çıksın."

Birkaç dakikalık tereddütten sonra ben bir adım attım. Dajian beni takip etti. Ama adamların yarısı bunu yapmadı. Liu Tai-an onların ilkini işaret etti ve korumasına emretti: "Bu piçi alın!"

Onlar adamı ayakta tutarken Liu sordu: "Anakara mı Tayvan mı?" Elde yapılmış bir bıçağı yüzüne doğru tuttu: Bir jiletle bir diş fırçası kemik sapın ucuna tutturulmuştu.

"Anakara" diye mırıldandı birisi. İki adam kollarını arkada tuttu.

"Tekrar söyle."

"Anakara."

"Öyleyse bunu çıkarayım."

"Ah!"

Liu göğsündeki dövmeyle yazılmış kelimeleri kesmeye başladı. Adam inliyordu ama hâlâ net olarak konuşuyordu. "Evet, atalarının aşkına, beni bu lanet olası kelimelerden kurtar."

Küçük bir tele geçirilmiş, her biri hemen hemen bir buçuk santimetre kalınlıkta onlarca kanlı deri parçası tutan bir "polis" gözüme ilişti. Başka bir çadırda dövme toplamayı daha yeni bitirdikleri açıktı. Liu Tai-an'ın yanında, çocuksu bir adam, beyaz emaye bir kova tutuyordu, içinde mürekkeple boyanmış pek çok et parçası vardı. Artık zorla dövme yapılan tüm esirlerin milliyetçilerin hedefi olduğunu anladım. Aramızdaki iki tür insanı damgalamışlardı; onlar için değerli olanlar ve onların ölümüne düşmanı olanlar.

Liu Tai-an adamdan şimdi kestiği et parçasını salladı, öteki eliyle korumalarının birinin tuttuğu bir gaz lambasının camını çıkardı. Eti alevin üzerine tuttu; et birkaç dakika cızırdadı, hafifçe kavruldu. Sonra ağzına attı, vahşice çiğnedi. Çok şaşırdım, midem bulanmaya başladı. Dişlerinin arasından, "Keşke siz kızılların hepsini öldürüp kalplerinizi ve karaciğerlerinizi çıkarıp yiyebilseydim nefretim belki biraz dinerdi" dedi.

Üzerimize ağır bir sessizlik çöktü. Dajian ağlamaya başladı. Dövmeleri toplamaya devam ettiler; boyun eğmeyenleri birer birer ayaklarından sürükleyerek, soruya cevap vermeye zorladılar, sıradan daha fazla çığlık ve inleme yükseldi. Başta öne çıkmayan pek çok adam şimdi fikrini değiştirdi ve Tayvan için adını yazdıracağını söyledi. Öne çıkarken beni de alacaklarını beklemiyordum. Titriyor ve zor konuşabiliyordum. Suratı sivilceli bir adam kanlı bir bıçağı karnıma dayadı ve "Okullum, şimdi nereye gideceğini söyle bana" dedi.

"Sizinle geleceğim" diye geveledim.

"Yüksek sesle söyle!" diye Wang Yong söze karıştı.

"Tamam, Tayvan'a gideceğim."

Dajian yerden atladı ve benim yaptığımı yaptı. Bizimle işleri bittiği an Wang Yong yeni "dönek"leri, içi geniş ve temiz olan büyük bir çadıra nakletti. Küçük çadırlardaki o adamların aralıksız haykırma ve küfretmelerini dinlemekten, sabahın erken saatlerine kadar uyuyamamıştım.

Utanıyordum ve kendini bir yandan bir yana atan Dajian'la konuşmak içimden gelmiyordu. Beni takip etmekle bana sadece suçluluk duygusu yüklemişti. Derinden derine, gözünü kırpmadan ölümü göze alan, çılgın ve gerçek bir komünist kadar cesur olabilmeyi isterdim.

Eleme

Ertesi sabah altıda, kahvaltıdan sonra bütün pılı pırtımızı denk edip sırtımıza astık ve Özgürlük Salonu'nun önünde beklemeye başladık. Benim sadece bir sırt çantam ve rulo yapılmış bir battaniyem vardı; bazı adamlarınsa hırpani giysilerinden başka hiçbir şeyleri yoktu; kumarda her şeylerini kaybetmişlerdi. Eleme sabah 8.00'de başladı. Gruplar halinde salona alındık, orada hakemlerle tek tek görüşmek için çağrılmayı bekledik. Yan kapıdan geçip, eleme için özel olarak kurulmuş üç beyaz çadırın birine girecektik; orada vatana dönmek isteyip istemediğimiz sorulacaktı. Bundan sonra hem Tayvan'a gidecekler hem anakaraya dönecekler bir araya toplanacaktı. Bizim grup salona girdiğinde yerimde duramıyordum, orada her şeyin biteceğinden emin değildim. Odanın bir köşesinde dün gece öldürülen iki adamın cesedi hâlâ pirinç

saplarının üzerinde yatıyordu. Çinli "polis"in kolunun yeninde sakladığı demir çubuk beni korkuttu ve dışarıdan, "Yakala şunu! Patlat kafasını!" sesleri geliyordu. Gözlerimi kapattım ve düşünmemeye çalıştım.

Bir BM görevlisi kendi kayıtlarıyla bizim kimlik etiketlerimizi kontrol etmek için içeri girdi ve bir sarı zarfın üzerine adımızı yazdı. Elleri boş, altı kadar BM muhafızı ortaya çıktı, o yüzden salon biraz sakinleşti.

Bu arada Dajian benim arkamdaydı, aramızda pek çok adam vardı, bana baktı ve gözünü kırparak ne yapacağımızı sordu. Onunla yüz yüze gelmek istemediğimden, başımı çevirdim çünkü benim de bir fikrim yoktu. Bana birkaç kez çenesini salladığını göz ucuyla gördüm ama karşılık vermedim. Bir de bizim alayın polisi, birisiyle konuşmaya izin vermediğinden ona cevap veremedim ve elbette hepimizin şartların gerektirdiği şekilde davranacağımızı söyledim.

Sırtıma sıramın geldiğini işaret eden bir çakıl taşı geldi. Sarsak adımlarla yan kapıya doğru hareket ettim. Neye benzeyip benzemediğini görmek ve durumu değerlendirmek için yavaş yavaş yürüdüm. Beyaz çadırın girişinde birkaç Amerikan askeri vardı, hepsinin miğferlerinde ve lacivert pazıbentlerinde Askeri Polis anlamında "MP" yazılıydı. Sonunda aklıma bir fikir geldi: Şayet hakem beni Tayvan'a gitmeye zorlarsa çadırdan fırlayacak ve Amerikan askerlerine beni anakaraya gidecek gruba almaları için yalvaracaktım. İngilizce konuşursam bana yardım edebilirler diye düşündüm.

Bir çadıra girdikten sonra iki Amerikan subayının önüne oturmam emredildi, aramızda bir masa vardı. Onlardan biri beyaz ve uzun boyluydu, uzun yüzlü ve açık yeşil elbisesi vardı; öteki tıknaz bir Çinli'ydi. Yüzbaşı olan beyaz, Cenevre Sözleşmesi ve benim kararımın sonuçları hakkında konuşmaya başladı. Çinli arada bir Kanton lehçesiyle, anlamadığım bir şeyler söylüyordu.

Dalgın görünüyor olmalıyım ki beyaz subayın sabırsızlığı arttı ve "Peki, şimdi söyle bana Tayvan'a mı Çin anakarasına mı gitmek istiyorsun?" dedi.

"Anakaraya" diye cevapladım net bir şekilde.

İnanmıyormuş gibi, bir an için yüzüme baktı. Sonra, "Doğru ön kapıya git ve bu kartı muhafıza göster" diyerek elime bir kart tutuşturdu.

Yüzümde yaşlarla ikisine de başımla selam verdim ve "Teşekkür ederim" dedim, sonra çabucak kapıdan çıktım. Elimdeki kart on üçe sekiz santimetreydi, şu kelimeler yazılıydı: "Çin Halk Cumhuriyeti."

Kartı orta kapıda duran, göğsünde çapraz bir tüfek asılı Amerikan askerine uzattım. Karta bir göz attı, omzumdan tuttu ve bölmenin dışına doğru itti. Nöbetçi kulübesinin yanında, arkası tenteli bir kamyon duruyordu. Bir Amerikan askeri, arkasındaki merdivenden araca binmem için eliyle işaret etti. Tırmandım, Dajian'ın arkamdan gelmesi ümidiyle dönüp beyaz çadıra baktım.

"Bakınma orospu çocuğu!" diye bağırdı başka bir Amerikan askeri ve beni kamyonun arkasına itti. Yalnızca on iki adam vardı, hemen hiçbiri tanıdık görünmüyordu. Keşke Dajian'a bir göz işareti yapabilseydim! Onu zor durumda bırakmış olmaktan dolayı kendimi kötü hissediyordum.

On dakika kadar sonra kamyon, vatana döneceklerin hepsinin toplandığı 602 No'lu Bölme'ye doğru hareket etti. Daha sonra akşam bize katılan bir arkadaştan duydum, Dajian eski bölüğümüze döndükten sonra herkese, "Feng Yan nerede? Onu gördünüz mü?" diye sormuş. Hepsi de hayır anlamında başını sallamış. Saatlerce yalnız başına gözyaşı dökmüş. O sabah olan şuymuş: Eleme çadırına girmeden önce benim "akıllı bir seçim" yaptığımı söyleyen iki milliyetçi arasında kalmış. Bu yüzden Dajian, benim Tayvan'ı seçtiğimi düşünüp hakeme, Tayvan'a gideceğini söylemiş.

602. Bölme

Daha birkaç dakika önce 72. Bölme'den ayrılmıştık, 602. Bölme'ye yaklaşırken, bir bambu sırığının tepesinde sallanan kırmızımsı kumaş parçaları gördüm. Biraz daha yaklaşınca, elde yapılmış, beş sarı yıldızlı ulusal bayrağımızı tanıdım. Bayrağı görmek bizi heyecanlandırdı; bu alanın komünistler tarafından kontrol edildiğini anladık.

Vatana dönme kararı veren dört binden fazla adam zaten günlerdir buradaydı. Biz de yoldaşlarımızın saflarına geri döndük demekti. Aslında bu alan 72. Bölme'den çok farklıydı. Tüm çadırlar aynı büyüklükteydi ve herkes aynı karavanayı paylaşıyordu. Adamların hemen hepsi başkalarına yardım etmeye hazır, güler yüzlü ve cana yakındı. Daha sonra bu alana takılan adın "Anakara Bölmesi" olduğunu duyduğumda, böyle bir yapının ancak çok çetin mücadeleler sonucunda kurulduğunu düşün-

düm. Bu adamların çoğu, vatana dönmek istemeyenlerden ayrılmayı talep edip gösteriler yapmış, mektuplar yazmışlardı. Kamp yöneticileri ve milliyetçilerin temsilcileriyle görüşmeler için delegeler göndermişlerdi; üç gün süren görüşmelerden işe yarar bir şey çıkmamıştı. Sonunda Kızıl Haç'tan iki İsviçreli müdahale ederek ayrı bir yer için arabuluculuk yapmış, böylece Çinli savaş esirleri gidecekleri yerlere göre ayrılmıştı.

72. Bölme'deki sekiz bin kişiden yalnızca yedi yüz kadarı buraya geldi. Kalanların hepsi, onlara söylendiği gibi Tayvan'dan gönderilecek gemiye binmeyi sabırsızlıkla bekleyerek eski barakalarda kaldı. Ama bu bir yalan ya da kandırmacaydı. Çünkü onları almaya hiçbir gemi gelmedi.

602. Bölme'ye vardığım günlerde, dikenli telin ardından düzenli görüştüğümüz, tümen bültenimizin eski editörü Chang Ming'e rastladığıma sevindim. Birbirimize sarıldık ve gözyaşı döktük. Bana bir paket Kore sigarası verdi; markasını sökemedim ama kırmızıyla yazılmış kelimelerin altında iki yunus vardı. Burada uzun süre kalmayacağımızı söyledi; Amerikalılar bizi birimler halinde organize etmeye zahmet etmemişti ve her şey bize bırakılmıştı. Durum bu bölmenin geçici olduğunu gösteriyordu.

"Bunu nereden duydun?" diye sordum, sigaramdan kısa bir nefes çekerek.

"Yalnızca benim gözlemim."

"Vay canına, çok uyanıksın."

Eskisinden daha deneyimli ve sertleşmiş görünüyordu; kalın dudakları ve kahverengi gözleri hâlâ masumiyetine ve iyi huyluluğuna işaret eder gibiydi. Bir editör gibi göğüs cebinde, kalın bir dolmakalem taşıyordu. Bunu korumayı nasıl başardığını sordum. Sırıttı ve mürekkep olmadığı için fiilen kullanamadığını söyledi. Onun çadırına gitmem için ısrar etti, bütün adamların önceden farklı birliklerde olduğunu, birlikte kalmamızın iyi olacağını söyledi. Bundan mutlu oldum. İkimiz barakaların ön sırasındaki üçüncü çadıra doğru yürüdük, orada bana pencere olarak hizmet gören bir açıklığın altına serilmiş bir yaygı verildi. Burada hava çimen gibi kokuyordu; çadır yeni kurulmuş olmalıydı. İçerinin aydınlık olmasından memnun bir şekilde, battaniye rulomu yere koydum. Ming; ben yerleşir yerleşmez bir toplantı için çıktı. Bu bölmenin bir tür liderliğini üzerine almış olmalıydı.

Aynı gün öğleden sonra Hao Chaolin'e rastladım, beni pek coşkuyla selamlamadı. Buradaki yoldaşları örgütlemede Komiser Pei'ye yardım etmekle meşgul olduğunu anlattı. Belki eski tümenimizde benden daha üst rütbeli olduğu için benimle içli dışlı olmaya gönülsüzdü. Ne olursa olsun Komiser Pei'nin de burada olmasına ve liderliği ele almasına memnun oldum. Amerikalıların onun bizimle olmasına izin vermelerine hayret ettim. Bu bir ejderhayı kendi sularına bırakmak gibiydi. Ne ahmaklık.

Öte yandan yeni bölmede ötekilerden daha fazla yaralı adam olduğunu gördüğüme üzüldüm; bir kolunu kaybetmiş olanlar, boş göz yuvarını bir kapakla kapatanlar, saçlarını, kulaklarını, burunlarını napalmla kaybetmiş olanlar, sağır olmuş ve işaretlerle iletişim kuranlar, koltuk değneğiyle ve kesilen yere tutturulan tahtayla dolaşan bacağı olmayanlar. Bu adamları hiçbir ülkenin istemeyeceğini düşündüm, bunlar yalnızca savaş artığıydı, hâlâ ailelerinin olduğu Çin'e dönmekten başka seçenekleri yoktu. Komünistleri takip etmeliydiler.

Akşam yemeği aynı malzemedendi; haşlanmış arpa ve soya çorbası ama burada insanlar eşit, hatta dosttu. Yemek üzerine bir kavga yoktu, subaylar özel yemekler almıyordu. O akşam bölmenin karargâhı olarak hizmet veren çadırında, Komiser Pei'i görmeye gittim. Çadırın dışındaki çimenlere pek çok insan uzanmıştı, sigara içip laflıyorlardı. Sanki birkaç gün içinde eve doğru yola çıkacakmışız gibi gevşemiş ve ümitli görünüyorlardı. Komiseri görmek istememdeki bir başka neden de ne zaman eve gidebileceğimizi keşfetmekti. Çadırda hararetli bir toplantı vardı, o yüzden bir koruma beni girişte durdurdu ama hiç oyalanmadan geldiğimi bildirdi.

Bir dakika sonra Pei dikkatli adımlarla dışarı çıktı. "Hah! Yu Yuan, işte tekrar görüştük" diyerek elini uzattı, iki elimi tuttu. Ellerinin içi eski günlerdeki gibi pürüzsüz ve yumuşaktı.

"Eve ne zaman gidebileceğiz Komiser Pei?" diye sordum.

"Daha fazla bekleyemiyor musun?" Gözlerinde bir gülümseme parıldadı.

"Doğrusu hayır. Keşke uçabilseki"

"Bir süre daha kampta kalmak zorunda kalabiliriz. Ama endişelenme. Burada yoldaşların arasındayız; 72. Bölme'deki gibi acı çekmeyeceksin."

Gömleğimin önünü sıyırdım ve dövmeyi gösterdim. "Komiser Pei bunu sildirebileceğimi düşünüyor musunuz?"

Kelimelere baktı, "Sana dövme yapıldığını duymuştum ama İngilizce olduğu için anlayamadım. 'Komünizm'i anladım ama diğer kelimelerin anlamı nedir?" diye sordu.

"Becermek."

Başını arkaya atıp güldü. "Endişelenme. Belki de şimdi sildirmemelisin. Bunu düşünelim, tamam mı?"

"Eminmisin? Bu beni gerçekten rahatsız ediyor."

"Anlıyorum. Ama şimdilik sana bir zararı yok."

Toplantı olduğu için onunla daha uzun kalamadım o yüzden onu tekrar görmeye geleceğimi söyleyerek ayrıldım. Ayrılmadan önce onun eliyle kaldırdığı kanattan çadırın içindeki sahneye bir göz attım. Yüzlerin hemen hepsi tanıdıktı, bunlar eski tümenimizde hizmet veren komünistlerin bazıları olmalıydı. Burada kontrolün Pei'nin elinde olduğu açıktı. Bu bölmede resmi olarak herhangi bir mevkisi yoktu, onun üstü, eskiden 540. Alay'da bir bölüğün komutanlığı yapan, sağlam ve popüler bir adam olan Zhao Teng'di. Fakat Zhao'nun Komiser Pei için yalnızca bir paravan olduğu çok belliydi. Hao Chaolin bölmenin şef yardımcısıydı ve çoğu mevzuda Zhao Teng'den daha fazla konuşuyordu. Belki bu bölmenin geçici tabiatı nedeniyle Amerikalılar, birkaç tepe lideri atamış ve buradaki esirleri onların örgütlemesine izin vermişlerdi. Bizi kapatanların, bu tür şeyler için endişelenemeyecek kadar az elemanı olduğu görülüyordu.

İki gün içinde bir 'vatana dönenler alayı' oluşturuldu, buradaki her adam bu alaya dahildi. Pei alayın başına seçildi, Chaolin Birinci Tabur'un şefi oldu, diğer iki tabura da 180. Tümenimizden, içlerinde Zhao Teng'in de olduğu, subaylar kılavuzluk ediyordu. Ordu birliklerine ek olarak, gizli şifreler ve dokümanlar, iletişim, diplomasi tercüme ve mütercimliği içeren, propaganda, eğitim ve eğlence işlerinden sorumlu olan sekreterya denen bir büro da kurdular. Hem Ming hem ben bu büroya alındık, buradaki meslektaşlarımızın hepsi eğitimli adamlardı, üçte birinden fazlası üniversite mezunuydu. Fazla zorluk çıkmadan tüm seviyelerde liderler tesbit edildi ve çalışmaya başladı. Şimdi anlıyordum ki adamlarımız için, milliyetçilerden ayrılmayı

istemenin başka bir nedeni daha vardı; komünistlerin, özellikle takım ve manga seviyesinde, kendi kontrol sistemlerini yenileyebilecekleri bir alan yaratmak. Liderlik yerine oturunca faal bir birlik gibi yeniden işlev görmeye başlayabilirdik. Bizi kapatanların bu saklı gerekçeği fark etmediği belliydi.

Askeri örgütlenmeyi takiben, Birleşmiş Komünistler Birliği adlı politik bir birim de oluşturuldu. Aramızda fazla sayıda parti üyesi yoktu ve komünistler ellerinden geldiğince çok insanı çekmek istiyorlardı, o yüzden birlik çok sayıda esire cazip gelecek biçimde şekillendirildi. Sekreteryadaki işim aşağıdaki tüzüğü okumaktı:

1. İLKELER

Birleşmiş Komünistler Birliği, Çin Komünist Parti üyeleri ve BM Esir Kampı'ndaki savaş esirleri arasındaki devrimci askerlerden müteşekkil bir gizli örgüttür. İstisnai şartlarımızın ışığında, birliğimiz şu ilkeleri takip eder:

Komünizmi savunuruz.

Komünist Parti'nin ve vatanımızın onurunu korumak için esirleri örgütleyecek ve onlara yol göstereceğiz.

Panmunjom görüşmeleri ve ülkemizin askeri mücadelesiyle eylemlerimizi koordine edeceğiz.

Alıkonan esirlere karşı düşmanın kumpaslarını teşhir edeceğiz.

Çin'e dönmekte ısrar edeceğiz.

Panmunjom görüşmeleri başarısızlığa uğrarsa kendi başımıza, kamptan kaçıp kurtulmaya çalışacağız.

2. ÖRGÜTLENME

Çin Komünist Partisi tüzüğünde konmuş kuralları takip ederiz. Birliğimizin her seviyesi, devrimci ahlak ve cesaretle ama yeraltında, mücadeleyi sürdürmelidir. Örgütsel yapımızı gizli tutmalıyız; liderlerimiz göz önünde olmamalı ve üyelerimiz birlikle yalnız ve yalnız bir kanaldan iletişim kurmalıdır. Birlik içindeki hücreler birbirleriyle temas kurmamalı ve tüm üyelerin katılacağı herhangi bir toplantı yapılmamalıdır. Her seviyedeki lider, demokratik merkeziyetçilik ilkesine uymalı fakat özel durumumuz nedeniyle bölüm yöneticileri tarafından seçilmesi gereken, birlik başkanı hariç tüm liderler, üstleri tarafından belirlenmelidir. İlke olarak yeni üyelere grup olarak değil tek tek görev verilmelidir.

3. ÜYELER

Birlik üyeleri düşmana karşı mücadelemizin bel kemiğidir. Çin Komünist Partisi tüzüğünü benimsemiş, esir kampında temiz bir tarihi olan ve Birliğimizin

ilkeleri için dövüşmeye istekli olan biri, Komünist Parti üyesi olup olmadığına bakılmaksızın Birliğimize katılmaya aday olabilir. Üyeliği en az bir üye tarafından tavsiye edilmeli ve alt komite tarafından onaylanmalıdır. Şayet durum karmaşıksa genel komite tarafından onaylanmalıdır. Her üye Birliğin düzenli aktivitelerine katılmakla yükümlüdür; liderinin yanılgılarını teşhir etme ve eleştirme hakkı vardır, kendininkinden önce devrimin çıkarını gözetmelidir, gizliliğe uymalı; kapatılma, işkence ve ölümden korkmamalıdır.

4. DİSİPLİN

Disiplin sağlamak için eylemlerimiz dört çeşittir: nasihat, uyarı, liderlikten azil, üyeliğin geri alınması. Şayet bir üye devrimci iradesini kaybeder ve tekrarlanan uyarılara rağmen değişmezse üyelikten çıkarılması için durum, en üst seviyeye rapor edilmelidir. Fakat beklenmedik olaylardan kaçınmak amacıyla onunla teması sürdürebilmek için bir üye görevlendirilecektir. Birliğimiz disiplin sağlayıcı eylemleri yerine getirmek için bir büro kurmamıştır; bu iş tüm seviyelerdeki güvenlik subaylarının kontrolündedir.

Birliğin kurulmasından kısa bir süre sonra, tüm esirlere üç görev verildi: sıkı birlik olmak, düşmana karşı mücadele etmek ve çok çalışmak. Buradaki adamların yarısından fazlası okuma yazma bilmiyordu ve hiç kimse bu görevlerin anlamını bile sormadı. Hemen hepsi üç göreve sıkıca sarıldılar, bunlar birdenbire hayatlarının amacı oldu. Aslında güçlü bir liderliğin yokluğundan korkuyorlardı; bu olmadığında milliyetçilerin yönettiği kampta başlarına gelen acıları tekrar çekebilirlerdi. Ayrıca, Panmunjom görüşmeleri ilerlese de başarıyla sonuçlanacağından emin değildik. Müzakereler başarısızlığa uğrarsa, Amerikalıların bizi öldürmeye başlayacağına ya da gemiye koyup Alaska'daki bakır ve kömür madenlerine göndereceğine inanıyorduk; o yüzden tek çare hapisten kaçmaktı. Aldığımız istihbarata göre Mareşal Kim Il. Sung, gizli bir emir yayınlamıştı; Koreli savaş esirleri, kendi başlarına özgürlüğe ulaşmanın bir yolunu bulmalılardı. Bizim de aynı şeyi yapmamız gerekebilirdi. Böyle bir teşebbüs güçlü liderlik ve birleşik çaba olmadığı takdirde imkânsızdı. Pek çok kişinin Birleşmiş Komünistler Birliği'ne katılmaya gönüllü olmalarının ana nedeni buydu.

Ben de onlar gibi örgüte üyeliğe müracaat ettim. İlkelerine uymak istedim çünkü sosyalizmin, Çin'i korumanın tek yolu olduğuna inanıyordum. Ülkemin milliyetçiler tarafından nasıl mahvedildiğini görmüş-

tüm. Enflasyon, yozlaşma, suç ve yoksulluk gibi tüm kötülük güçleri, eski Çin'e amok koşucusu gibi dalmıştı. Amcalarımdan birinin iki çuval dolusu parayı yüklediği bisikletiyle bakkala gidip, yirmi kilo tatlı patatesle döndüğünü hatırlıyorum. Bu rejimde halk, yaşamaya nasıl devam edebilirdi? Tersine komünistler iktidara geldikten kısa süre sonra, çok yoksul insanlara yardım edildi, tefecilik ve tekelcilik yasaklandı, suç çeteleri ortadan kalktı. Ne olursa olsun komünistler, ülkeye düzen ve umut getirmişti.

Bir öğleden sonra, Ming'in benim Birleşmiş Komünistler Birliği üyeliğine başvurumdan söz etmesi benim için sürpriz oldu. "Senin girişine izin vermeyebilirler" dedi. Beni kabul etmeyeceklerini ima ediyordu.

"Niçin?" diye sordum.

"Muhtemelen Peder Woodworth için ilahiler çevirdiğin için. Ayrıca, bazı insanlar senin sık sık yalnız başına İncil okuduğunu söyledi."

"Tanrı aşkına, benim yalnızca İngilizce'mi geliştirmek niyetinde olduğumu sen biliyorsun. Pederin gerçek niyetini anladığım anda ise onun için herhangi bir şey yapmayı bıraktım."

"Sakin ol. Aynı şeyleri onlara ben de söyledim. Endişelenme. Onlar sorduğunda her şeyi net olarak açıklarsın. Eminim senin başvurunu yeniden ele alacaklardır. Bu arada, az daha unutuyordum, Komiser Pei bu akşam seninle konuşmak istiyor."

"Ne zaman?"

"Sekizde, onun çadırında..."

Akşam, ön kapı kilitlendikten sonra dikenli tel boyunca tek başıma yürüdüm. Toprak hamur kıvamındaydı, sağda solda yeni çıkmış ot öbekleri vardı. Altı aydır hiç bu kadar özgür olmamıştım ama pis bir duygu da içimi kemiriyordu. Yoldaşlar arasında dışlanmış olma düşüncesiyle kıvranıyordum. Uzaktaki bir patika, bir tümsekte sonlanıyordu, aşağısında hâlâ bazı balıkçı ailelerinin yaşadığı küçük bir köy vardı. Dev bir mantar kümesini andıran ot çatıdan mutfak dumanı çıkıyordu. Bu köyde hayat sakin görünüyordu, ara sıra bir eşek anırıyordu. Bu evlerin ötesinde yalnızca bir parçası görülebilen, mavi bir körfez uzanıyordu, suyu donmuş gibi hareketsizdi. Bir yerlerde bir kuş, alarm sesi gibi telaşlı ötüyordu. Zaman zaman serin deniz rüzgârı, hafif bir esintiyle balık kokusunu getiriyordu.

Ben kaderimi komünistlere bağlamıştım fakat onlar bana hiç güvenmeyecek miydi? Onlar için ben her zaman sorunlu bir geçmişle damgalanmış bir adamdım. Fakat savaş meydanında ve arazide yaptıklarım güvenilir ve anavatanımıza sadık olduğumu kanıtlamadı mı? Huangpu Askeri Akademisi'nden mezun olanların çoğunun tersine, komünistlerin peşinden bu bölmeye gelen on iki eski öğrencilerinin biriydim. Diğer esirler kadar güvenilir olduğumu doğrulamak için başka ne istiyorlardı? Peder Woodworth'e ilahi çevirmekte yardım ettiğim doğruydu ama zamanında bıraktım, hiçbir zarar olmadı. Buradaki kimi adamlar, ben bıraktıktan sonra pazar ayinlerine gitmeye devam etti. Niçin yalnız ben?

Sonra birdenbire anladım ki komünistler için Peder Woodworth'le ilişkim, benim gibi eğitimli bireyleri eleştirmede sık kullandıkları bir deyimle, "küçük burjuva bakış açısı" ortaya seren, ahlaki bir çöküş anlamına gelmiş olmalıydı. Bununla birlikte ben Komünist Parti'ye değil bir kitle örgütü üyeliğine başvurmuştum. Beni reddetmeleri için bir neden yoktu. Sonradan düşününce, onların beni kabul etmelerine niçin bu kadar can attığıma hayret ettim. Bu örgüte katılmaya niçin bu kadar kafayı takmıştım? Belki tecrit olmaktan korktum ve kendimi güvende hissetmek için bir gruba bağlanmak istedim. Başka birinin peşine takılmadan, niçin yalnız başıma kalamadım? Aslında insan kendinden başka kimseye bel bağlamamalı. Dajian benim peşimden gelmeseydi yolunu şaşırmayacak ve Wang Yong'un pençesinde kalmayacaktı. Sürüden ayrılsam iyi olacaktı.

Hayır. Çin'e dönmek istiyorsam bu komünist aktivitenin bir parçası olmalıyım, aksi takdirde başıma daha çok problem çıkacak. Onlara katılsam da katılmasam da hiçbir zaman beni yalnız başıma bırakmayacaklar o yüzden uzak durmamalıyım. Ya onların dostu olursun ya düşmanı. Komünistler birisinin yansız kalabileceğine inanmazlar...

"Gelebilirsin" dedi Komiser Pei sakince, beni görünce. Sonra gülümseyerek gelip yanına oturmamı işaret etti.

"Karnını düşündüm Yuan" dedi oturduğum anda.

"Karnım?"

"Evet, dövme demek istiyorum."

"O konuda ne yapmalıyım?"

"Hiçbir şey."

"Olduğu gibi bırakayım mı?"

"Evet."

"Niçin?"

"Burada onu silebilecek doktor yok."

"Ama bazı yoldaşlar başka kelimeler ya da çiçek gibi şeylerle dövmelerini kapattılar."

"Bunu biliyorum ama sen özel vakasın."

"Nasıl yani?" Vurgusu hafifçe keyfimi kaçırdı. Niçin her zaman bana farklı davranıyorlar?

Yüzünde esrarlı bir ifadeyle şöyle dedi: "Sen sıradan bir esir değilsin. Amerikalılarla pazarlık etmemiz gerekebilir ve seninki gibi bir dövme sana yardımcı olabilir, anlamadın mı?" Yüzü bir deri bir kemik kalmış olmasına rağmen, dişlerini gıcırdatırken sol yanağında uzun bir gamze belirdi.

"Anlamadım" dedim.

"İnan bana, dövmeni sildirmek için telaşa gerek yok."

"Ya Çin'e döndüğümde bunun için cezalandırılırsam?"

"Ben Parti'ye açıklayacağım, söz veriyorum. Bu mücadelemiz için gereklidir."

"Bu durumda bu lanet olası şeyi üzerimde taşımaya devam edeceğim. Ama size bir soru soracağım Komiser Pei."

"Sor bakalım."

"Size, göre Parti bana ihtiyaç duyuyor ama niçin Birleşik Komünistler Birliği'ne başvurum, sanki bir gericiymişim gibi, geri döndürülüyor?"

"Bunu biliyorum. Doğru söylemek gerekirse hâlâ bazı yoldaşların seninle ilgili çekinceleri var. Aslında bu konuşmak istediğim bir başka konu. Bir değerlendirme toplantısı olacak, özeleştiri yapmak isteyebilirsin."

Bayılacak gibi oldum çünkü bu bana alenen suçlama yöneltecekler demekti. "Böyle bir muameleyi hiç hak ettim mi?" diye sordum.

"Bu kadar tez canlı olma. Bütün yoldaşlar bu sorgudan geçecek."

"Ama ben özel bir vakayım, değil mi?"

"Evet, başkalarından daha fazla söyleyecek şeyin olabilir."

"Woodworth'e yardım ettiğim için mi?"

"Bu da bir parçası."

"Benim dinsiz olduğumu biliyorsunuz."

"Ama sık sık İncil okuyorsun."

"Bu yalnızca okuyacak başka bir şey olmadığı içindi. İnanın bana eğer bir Kapital olsaydı her gün onu okurdum. 72. Bölme'deki adamların hemen hepsi her dakika kumar oynuyordu. Bunun İncil okumaktan daha iyi olduğunu söyleyebilir misiniz? En azından İngilizce'mi geliştirmeye çalıştım ve faydalı bir şey yaptım."

"Ben, bunun İngilizce öğrenmekten daha fazla bir şey olduğuna inanıyorum. Yalnız olduğunu düşünüyorsun, o yüzden de Hıristiyan Tanrı'sının dünyasında sığınacak bir yer arıyorsun."

Zekâsı beni şaşırttı ve aslında ben de kendimde kimi dinsel özlemler olduğunu fark ettim; Woodworth'le temasımda uyanmış olmalıydı. Bir sessizlik anından sonra kabul ettim: "Bazen İncil okuduğumda kendimi daha iyi hissediyorum. Niçin bilmiyorum. Kendimi daha az çaresiz hissediyorum."

"Hakiki yardım yoldaşlardan ve Parti'den gelir, Tanrı'dan değil. Hiçbir Tanrı bizi koruyamaz. Görüyorsun, başkalarından farklı düşünüyorsun. Bu seni özel yapar."

"Ben hiçbir zaman bir komünist olduğumu iddia etmedim, kendimi böyle düşündüğüm çok azdır. Ama yalnızca sosyalizmin Çin'i kurtarabileceğine inanıyorum ve bu yüzden komünistlerin peşimden gitmeyi istiyorum. Onun için de buradayım."

"İyi anlattın. Açık yürekliliğini sevdim."

Bu sözlerin verdiği cesaretle dilim çözüldü. "Ben komünistlerin coşkularına, adanmışlıklarına ve disiplinlerine hayranım ama sizin çalışma yönteminizin mantığını tam olarak kabul edemiyorum."

"Ne demek istiyorsun?"

"Komünistler her insana yalnızca bir sayı gibi muamele ediyorlar. Bir artı bir eşittir iki. Yüz insan bir araya geldi, o zaman yüz insanın gücünü elde ettiniz, sanki insanlar atmış gibi. Benim için bu çok basit. Ben bir bireyden daha büyük bir gücün oluşabileceğine inanıyorum, tıpkı bir çarpan gibi. O gücü yakalayabilirseniz kendinizi çoğaltabilirsiniz. Yüz ya da bin olabilirsiniz, çarpana bağlı olarak."

"Çok düşüncelisin Yuan. Peki, senin bulduğun Tanrı'nın böyle bir gücü var mı?"

"Hayır, henüz yok ama insanoğlu için böyle bir çarpanın mevcut olması gerek."

"Ben onu buldum" dedi kesin bir şekilde.

"Gerçekten mi?"

"Evet. Marksizm!" diye ekledi içten bir samimiyetle.

Birkaç dakika için ne söyleyeceğimi bilemedim, sonra geveledim: "O yüzden her şeyi bu kadar kesinlikle yapabiliyorsunuz."

"Doğru."

"Pek çok güçlüğü aşmanıza da yardım ediyor."

"Evet, bizim gücümüz ve cesaretimizi çoğaltan komünist idealdir."

Saygıyla, "Sizin gibi olmak isterdim" dedim.

"Olmayı denemelisin. Yarın yoldaşlar seni eleştirdiğinde sakin ve sabırlı olmaya bak. Onlar yalnızca sana yardım etmek istiyor, kötü bir niyetleri yok."

"Bunu hatırlayacağım."

Gece yaygının üzerine yattığımda Komiser Pei'yle sohbetimizi düşündüm. Beni şaşırtan, onun Marksizm düşüncesinin sosyolojik bir teori değil de bir tür din gibi olmasıydı. Bu din hissi, bazıları eğitimsiz ve Marksizm'i kavramaktan aciz, bu kadar çok komünistin, niçin bu kadar fanatik ve bu kadar davasına adanmış olduğunu açıklayabilirdi. Beni anladığı görülen komiserle konuşmaktan memnundum.

Sekretaryanın yalnızca on iki üyesi olduğundan, biz alay karargâhı için yemek pişiren mutfak mangasıyla çalışmaya gönderildik. Akşam, yirmi beşimiz, yemek çadırının kirli zemininde oturduk ve sorgumuzun başlamasını bekledik. Altı yedi kişi, sırayla farklı birimlerdeki deneyimleri hakkında konuştu; hepsi, gerici güçlerle daha aktif ve nesnel mücadele edebilmeleri için Parti'nin bu alanlarda daha yol gösterici olmasını istediklerini söyledi. Sıra bana geldiğinde, ilahileri çevirmedeki yanlışımı ve Bai Dajian'ın milliyetçilerle kalmasına katkısı olan ihmalimi kabul ettim. Kabulümün bazı eleştirilerin yerini alacağını düşünmüştüm fakat o kadar kolay geçmeme izin vermeyeceklerdi. Sorular birbiri ardına kurşun gibi üzerime sıkıldı. İncili nasıl elde etmiştim? Niçin her gün okuyordum? Peder Woodworth şarkıları çevirmek için neden beni seçmişti? Onun için başka bir şey yapmış mıydım? Sesleri o kadar haşindi ki sabrımı kaybetmeye başladım; onların bazıları gibi kumar oynayarak

zamanımı boşa harcamamak için İncil okuduğumu dobra dobra anlattım.

"Ama niçin hâlâ okuyorsun?" dedi biri.

Hoşuma gidecek bir karşı suçlama yapmak istedim; ama münasip bir cevap aklıma gelmediğinden sessiz kaldım.

Sorgu altında bana kendimi bir hain gibi hissettirdiler. Bu gülünçtü ve niçin sorgu yapıldığını merak etmemek elde değildi. Keşke bizi kapatanlar, bu anlamsız toplantılara bu kadar enerji harcamayalım diye, bizi ağır işlerde çalıştırsalardı. Sabrım taştı ve dedim ki: "Bakın, Parti üyesi değilsem de ben sizin yoldaşınızım. Sizlerden daha az acı çekmedim ve hiçbir zaman ülkeme ihanet etmedim." Wang Yong'un adamlarından biri tarafından yapılan kafamdaki koyu renkli yara izini görebilsinler diye başımı eğdim.

O zaman bir kurmay üye, Li Manyin, elini kaldırdı ve konuşmak için izin istedi. Yuvarlak gözlerini bana dikip, şaka gibi, "Pusan'da Amerikalı bir kadınla oldukça samimi olduğunu duydum. Bu özel ilişkiyi bize anlatabilir misin?" dedi.

Birkaç adam kıkırdadı. Öfkelendim ve "O benim bacağımı iyileştiren doktordu" dedim.

Bir başka adam söze girdi: "Çince yazmayı öğretirken elini tutmadın mı?"

Hayretler içinde kalıp cevap vermedim, nasıl bu kadar çok şey bildiklerine şaştım. Dostum Ding Wanlin mi bana ihanet etmişti? Olabilirdi. Hayır, Dr. Greene'le ilişkimde kayda değer bir şey yoktu. O zaman bu bilgiyi nereden almışlardı?

"Yoldaş Yu Yuan lütfen soruya cevap verin" dedi Hao Chaolin. Çok fazla konuşmasa da toplantıya o başkanlık ediyordu. Bu sorunun ortaya atılacağını önceden biliyor olmalıydı.

"O benim hastalığımdan sorumlu bir doktordu. Çin'de büyümüş, o yüzden bize iyi davranıyordu. Aslında oradaki tüm hastalara karşı iyiydi" dedim.

"Ama bir Amerikalıydı, değil mi?" diye sordu, mutfak mangası lideri.

"Evet, öyleydi."

"Eski bir şiiri yazmayı öğretmedin mi?" dedi bir başka aşçı.

"Aman Tanrım, bu bir çapraz sorgu gibi! Bizim sevgili olduğumuzu

mu düşünüyorsunuz? Bu komik, ben onun ilk adını bile bilmiyorum. Tamam, ben ona harfleri yazmayı öğrettim. Bunda gizli bir şey yok. Şiiri de örnek olarak kullandım. Komiser Pei ondan bilgi alabilmem için yakın olmamı söylemişti bana."

"Ne kadar yakın?" diye sordu bir başka adam.

"Evet, ne verdi sana?" diye söze karıştı üçüncü bir ses.

"Çikolata?"

"Süttozu?"

"Dolmakalem?"

Bazıları kıkırdadı. Chang Ming müdahale etti, ciddi bir yüzle, "Bu konuda daha fazla zaman harcamamalıyız. Komiser Pei o kadınla dostça bir ilişki kurmasını istedi. Yoldaş Yuan da Komiser Pei için ondan birkaç kâğıt aldı" dedi.

Birkaç aşçı anırırcasına güldü. Fakat Ming'in sözleriyle paçayı kurtardım; kendimi tutamayıp minnettarlıkla ona baktım. Bir üniversite mezunu olmasına rağmen bu adamlarla nasıl baş edileceğini biliyordu, onu seviyor ve saygı duyuyorlardı o yüzden sözleri onları susturdu. Chaolin'in kabuk bağlamış yüzünden karanlık bir gölgenin geçtiğini fark ettim ama sonraki adama geçilmesini işaret etti.

Aşçılar, öğleden sonra 3.30'da çalışmaya başladıkları için bugün toplantıyı, öteki gruplardan erken bitirmek zorunda kaldık. Toplantıyı bitirmeden önce Chaolin, üstlere İncilimi teslim etmem konusunda bir önerge verdi ve bu ezici çoğunlukla onaylandı. Elini kaldırmayan yalnız bendim; dinletemedim. Sonra benim İncil karargâhta yazı kâğıdı kaynağı oldu.

Çok öfkelendim. Komünistler onlara yakın insanlara ve kendi insanlarına karşı kötü davranmakta çok iyiydiler. Adamlarının bazıları başka bölmelerde daha yeni öldürülmüştü ama buradaki hiç kimse, elemede bir karşı çıkış örgütlenme konusunda, komünistlerin ihmalini sorgulamaya cesaret edemiyordu. Onun yerine kendi saflarını disipline etmeye başlamışlardı. 72. Bölme'nin komutanı Han Shu'nun sözleri beynimde yankılanıyordu: "Tarih her zaman komünistlerin düşmanlarına, kendi insanlarından daha yumuşak davrandığını göstermiştir. Ancak onların önemli düşmanları olmakla, yeterince hayatta kalabilirsin."

Bir Oyun Sahnelenmesi

Liderlerin örgütlenme çabalarına ve esirlere şevk vermelerine rağmen 602. Bölme'de birlik için baştaki coşku kısa sürede eriyip gitti ve pek çok adam tekrar karamsarlığa düştü. Komünistlerin eleme savaşını kaybettikleri ortadaydı; yirmi binin üzerinde Çinli savaş esirinin, on dört binden fazlası vatana dönmeyi reddetmişti, bazıları sadece üstleri istediği için olsa da hemen hepsi kalmaya gönüllüydü. Yoldaşlık güvenini yeniden tesis etmek ve onun ruhunu canlandırmak için bir sahne sanatları topluluğu kuruldu; birkaç şarkı bestelendi, içinde şiirler, karikatürler ve genellikle elde yapılmış bir enstrümanla çalınan müzik olan birkaç eğlence hazırlandı. Sonra bir grup esir, *Wall Street Rüyası* adlı bir oyun yazmak için işbirliği yaptı; oyun Amerikan kapitalistlerinin Beyaz Saray ve Kongre'yi nasıl kontrol ettiği ve dünyayı yönetmeye

çalışarak Kore Savaşı'nı nasıl desteklediği hakkındaydı ve üç bölüm, beş sahneden oluşuyordu. Metni okuyan birim liderleri oyunun sahnelenmesine karar verdi. Bunu yapmak için topluluğun bir sahneye, dekora ve kostümlere ihtiyacı vardı. Bunlar burada nasıl bulunabilirdi?

Bazı adamların, bir "açık hava tiyatrosu" inşa etmeye başlamasına şaşırdım. Barakaların ön tarafında çıkıntıları ve çökük bir yeri olan, açık bir alan vardı; kuzey köşesine doğru toprak çok az çıkıntı yapıyordu ve arazinin geri kalanından 50-60 cm. daha yüksekti. Her alaydan, alanda oturan tüm seyirciler gösteriyi görebilsin diye toprağı düzlemek ve yüksek bir sahne yapmak için toprak yığmak üzere, 60 adam tahsis edildi. Üç gün içinde benzin varilleri, kayalar, sandıklar, çadır sopaları, su boruları ve brandadan geniş bir platform kuruldu. Keşmekeşe rağmen "tiyatro" çok etkileyici görünüyordu. Sonbahar hasadını yapan köylülerin, kendilerine gösteri yapsın diye topluluklara kiraladığı Çin'in taşra bölgesindeki çoğu sahneden daha iyiydi. Oyun ilgimi çekmedi, bir propaganda hicviydi ama adamların sahnelemedeki marifetlerinden etkilendim. Birçok güçlüğün üstesinden gelmişlerdi ve gösteri için gerekli olan tüm yapıları oluşturmuş, dekorları yaratmışlardı. Un çuvallarını açmış, temizce yıkayıp birbirine dikmiş ve perde olarak asmışlar; batılıların giysilerini ve Amerikan subaylarının üniformalarını yapmak için haki battaniyeleri kullanmışlardı. Alaylar aydınlatmayı yapmak için elektrikçiler tahsis etmişti. Işık yoğunluğunu ayarlamak için, sırf bu iş için üretilmiş bir direnç –eski bir porselen çömlekteki tuzlu su– kullanarak elektrik akımını kontrol ediyorlardı. Dekorların hemen hepsi çeşitli renklere boyanmış tahtadan ve çuval bezinden yapılmıştı. Davullar; dibi çıkarılmış benzin tenekelerinin iki tarafına yağmurluklar sıkıca bağlanarak uydurulmuştu. İki de keman yapmışlardı; yapımcılar bambu, yazı tahtası ve naylon ayakkabı bağlarından çıkarıp büktükleri ipleri kullanmışlardı.

Oyunun yönetmeni, sağ ayağını kaybetmiş bir adam olan Meng Feihan'dı. Komünist Ordu'ya katılmadan önce Hong Kong'da, bir üniversite öğrencisiymiş. Yetenekli bir müzisyen ve besteci de olan Feihan, esirlere şarkıyı nasıl daha etkili söyleyeceklerini ve müziği nasıl hissedeceklerini öğretti. Başkalarına öğretmekten hiç usanmıyordu; üç adam da ondan nasıl beste yapılacağını öğrenmekle meşguldü. Sakatlığına

rağmen herkesten daha hareketliydi. Her sahne işi bittiğinde, tere batmış oluyordu. Yarasının henüz tam olarak iyileşmediğini tahmin ediyordum. Provalarda çok sertti; bir şey doğru olmazsa kendisi tatmin olana kadar oyuncuya tekrar ettiriyordu. Hepsine rollerini ezberlemesi için ısrar ediyordu. Onlara karşı haşin olsa da kamp sakinleri, ona saygı duyuyordu.

Bir haftalık hazırlıktan sonra oyun sahnelenmeye hazırdı. Ming, Harry Truman rolündeydi. Rolünde iyiydi ve provalarda insanları kahkahadan kırıp geçiriyordu. Karakterlerin çoğu beyaz olduğundan, oyuncular makyajla Asyalı özelliklerini kapatmak zorundaydı fakat hiç kaş kalemi, macun ya da uygun boya yoktu. Ming, Dr. Wang'dan aldığı birkaç aspirini, makyaj malzemesi karşılığında iki Güney Koreli gardiyana verdi. Toz boya, çiklet, gündüz kremi, katı parafin ve bir kaş kalemi aldılar. Makyaj malzemesi hazırlanmak için oyuncular renkli tozları bir sıhhiyeciden aldıkları vazelinle karıştırdılar. Çinli burunlarını genişletmede mum kullanıldı. İki adama mumu ağzında çiğneme sonra topakları temizce yıkama görevi verildi; yalnızca yumuşak değil yapışkandı da ve tiyatroda bu amaç için kullanılan geleneksel malzeme olan macundan daha iyiydi.

21 Nisan akşamı, *"Wall Street Rüyası"* 602. Bölme'deki altı bin savaş esirine gösterildi. Ana karakterler arasında Harry Truman, özel delege John Foster Dulles, iki senatör ve Wall Street'den iki şişman banker vardı. Propaganda amaçlı oyun, alayla bozulmasına rağmen, epey eğlenceliydi. Elde yapılmış kötü enstrümanlarla çalınan müzik, pek etkili değildi ama özellikle gong yerine kullanılan leğenler ve zil çifti olan, biri diğerinden büyük iki kazan kapağı, gösterinin canlandırılmasına yardım ediyordu. Işıklar da iyi idare ediliyor, oyunun gelişimine uygun olarak parlaklaşıyor ya da loşlaşıyordu. En şaşırtıcı olanı oyuncuların yeteneğiydi, özellikle de Truman rolündeki Ming ve şişman bir milyoneri oynayan Jin Shang... Hareketleri ve diyalogları komik, bazen de kaba güldürü şeklindeydi ama her zaman, seyirciden yeterince kahkaha alacak kuvvetteydi. Amerikan askerleri bile güvenlik kulesinden oyunu izliyorlardı ve görünüşe göre bazıları eğleniyordu.

Tel çerçeveli gözlüğüyle Ming, Harry Truman rolü için fazla uzundu o yüzden ayaklarını, V biçiminde ayırıp dizlerini büküyordu. Bu onu

bir palyaçoya benzetiyordu. Bankere dedi ki: "Paul, milyon dolarlara ihtiyacımız var."

Fraklı ve silindir şapkalı kapitalist, bir eli şiş karnında yanıtladı: "Sayın Başkan bankamızda kalmadı. Geçen yıl size iki milyon verdik." Konuşurken bastonunu hızla döndürüyordu.

"O bir hibe değil, bir borçtu."

"Fakat biz zaten savaşın bedelini paylaşmıştık, değil mi?"

"Boş ver, bu yıla bakalım. Bize biraz daha borç veremez misiniz?"

"Bu durumda savaş yakında bizi iflas ettirecek, efendim."

"Bana bir şans verin. Ne zaman bir savaş olsa sizin çocuklar tonlarca para alır."

"Ama kâr elde etmek için belli bir miktar sermayeyi elde bulundurmamız gerek."

"Lanet olsun! Ben sizin sermayenizim, ben sizin yatırımınızım, ben Birleşik Devletlerin başkanıyım!"

"Ama bir milyar dolar bizim için astronomik."

"Elbette bu devasa bir meblağ. Kore Yarımadası'nda büyük bir orduyu beslememiz gerek."

Pazarlıkları biri posbıyıklı, diğeri kısmen kel iki senatörün çıkagelmesiyle kesilir. Sohbet yeniden başlar ve uzun süren tartışmaların sonunda milyarder kabul eder ve yüksek faizle borcu verir.

Bu sahne oynanırken birdenbire bir Amerikan askeri, güvenlik kulesinden bağırdı: "Hey! Subay Feng, lanet olası soytarı! Başkanımızla alay etmeyi bırak!"

Bana seslendiğini zannedip korktum. Sonra onun Ming'i yalnızca benimkine yakın öteki adıyla, Feng Wen olarak tanıdığını anladım. Bir başka Amerikan askeri gürledi: "Sahneden inince Truman senin götüne koyacak!"

Bir üçüncüsü alaycı bir tonla: "Hey, Truman yandın! Sahneden inmezsen ateş açacağım."

Fakat kendi çıkarları için, birkaç bağırma dışında sonraki sahnelere müdahale etmediler ve oyunun kalanında iyi bir izleyici oldular. Amerikalılardan daha ağır başlı olan Güney Koreli gardiyanlar, oyunu, çitin gerisinde, dikenli tel boyunca toplanıp dikkatle izlediler. Bazıları perde kapanırken alkışladı bile.

Sonraki birkaç gün boyunca, pek çok Amerikalı bana gösteriden söz etti. Bu uzunlukta bir oyunu sahnelemenin, esirler için nasıl mümkün olduğuna ve bütün o tiyatro dekor ve kostümlerini nereden bulduğumuza hayret etmişlerdi. Ben de başta yönetmen Meng Feihan olmak üzere, bazı esirlerin profesyonel ve sahne sanatlarında uzman olduğunu söyledim. Daha da etkilendiler. Biri dedi ki: "Aranızda sanatçılar olduğu hiç aklıma gelmemişti." "Sanatçı" kelimesini o kadar rahatça kullanmasına şaşırdım. Biz Çinliler için yalnızca bir maestroya sanatçı denmeliydi.

Amerikalılar, bizim insandan ziyade öküz gibi cahiller ordusu olduğumuzu zannediyorlardı. Oyun, bizi algılayışlarını biraz değiştirmiş görünüyordu. Daha sonra gardiyanların birkaç oyuncuya, sıradan esirlerden daha farklı, daha saygılı davrandığını fark ettim. Artık onlara küfretmiyorlardı. Bu beni şaşırttı çünkü Çinlilerin hemen hepsi için bir aktör, yalnızca bir eğlendiricidir ve yetenekli de olsa hâlâ toplumun alt tabakalarına aittir. İşi yalnızca başkalarının gönlünü eğlendirmektir ve bir subay ya da bir memur kadar önemli değildir.

Garip Bir İstek

Yeni bölmeye geldiğimizden beri Amerikan askerleri, bize daha iyi davranıyorlardı. Bu esas olarak çadırlarımızı temiz tuttuğumuz ve Koreli esirler gibi kavgacı olmadığımız içindi. Bir grup BM gözlemcisi barakalarımızı ziyaret etti; düzenden ve sağlık koşullarından tatmin oldu. Kamp sakinleri Amerikalıları daha iyi tanımaya başlıyordu; bazıları genellikle boştaki Amerikan askerlerinden bir sigara otlanmak için ön girişe gidiyor ya da kulübenin arkasına konmuş bir gaz sobasının üzerindeki büyük bir kazandan, kepçeyle kahve koymalarını seyrediyordu. Pek çok adam bana kahvenin tadını sordu. "Acı. Şekersiz içemezsiniz" dedim onlara. Kurala göre Amerikan askerlerinin bizimle konuşması yasaktı ama çoğu bir yolunu buluyordu.

Ben sık sık onlarla sohbet ediyordum çünkü öyle yapmakla görevlendirilmiştim. Karargâhımız ABD ordu gazetesi *Yıldızlar ve Şeritler*'e ulaşabilmesine rağmen, biz bu gazeteleri kamp dışındaki olayları takip etmeye yetecek kadar düzenli alamıyorduk. Amerikan askerlerinin yattıkları yeri temizlemek ve düzenlemekle sorumlu pek çok adamımız vardı, müsait olduğu zaman gazeteyi gizlice alıp getiriyorlardı. Benim işim, haberleri okumak ve yararlı bilgileri Komiser Pei ve kurmayları için çevirmekti. Bu iyi ve memnunluk verici bir işti, hoşuma gidiyordu. Bir çevirmen olarak rolüm epey okumaya imkân veriyordu ve kendimi önemli hissediyordum. Gazeteden Panmunjom barış görüşmeleri hakkında çok şey öğrendik, savaş esirleri sorunu görüşülüyordu. Bir makalede; Çin'in artık kendi hava kuvvetleri olduğu, pilotları deneyimsiz olduğu için pek etkili olmasa da Kuzey Kore üzerinde, Amerikan uçaklarıyla sık sık muharebeye tutuştuğu yazıyordu. Ülkemizde hepsi MiG-15'lerle donanmış on iki kadar hava tümeni vardı. Fakat kaç uçağın bir tümen oluşturduğuna dair bir fikrimiz yoktu o yüzden kamp sakinleri, kesin sayı hakkında sık sık tartışıyorlardı; bazıları yüz derken bazıları yetmiş ikide ısrar ediyordu. Ayrıca Amerikan askerlerinin eve gitmeye can attığını ve normal olarak Kore'de bir kıştan fazla kalmayacaklarını okudum, kışın sertliği onları korkutmuş. Bir makale ise Amerikan askerleri arasında firarın, son aylarda hatırı sayılır oranda arttığını ve bazı Amerikan askerlerinin, kendilerini sakatlayarak cephede işe yaramaz hale getirdiklerini ima ediyordu.

Yoldaşlarımızın cesaretini kıracak bazı haberler de vardı o yüzden her şeyi çevirmiyordum. Mesela Kuzey Kore ve Çin askerlerinin, esir kampına doğru yürürken, diğer tutsaklara ayak uyduramayacak kadar zayıf esirlere rasgele ateş ettiği bildiriliyordu. Bir başka raporda, Halkın Gönüllüleri Ordusu'nda yürütülen gizli bir soruşturmanın birinci hedefinin, "kılık değiştirmiş karşı devrimcileri bulup çıkarma" sözüyle kastedilen, politik geçmişi belirsiz olan acemi erler ve benim gibi eski Milliyetçi Ordu'dan sığınanlar olduğu yazıyordu. Bundan kimseye söz etmedim. Fakat Komiser Pei'ye Başkan Mao'nun büyük oğlu, Mao Anying'in bir hava saldırısında öldüğünü anlattım. Pei afalladı ve uzun süre konuşamadı.

"Bu basit bir kaza gibi görünmüyor" diye fikir belirttim. "Amerikan bombacıları nasıl bu kadar isabetli olabilir? Onlar saldırdığında o bir sığınaktaydı."

"Bundan kimseye bahsetmeyelim" dedi Pei.

"Bahsetmem."

"Başkanımızın öteki oğlu deli. Bu o ihtiyar adam için ağır bir darbe olmuş olmalı, Amerikan emperyalistlerinden bir kat daha nefret ediyordur şimdi. Korkarım bu savaşın sonunu yakın zamanda göremeyeceğiz."

602. Bölme'deki bilgi akışının benim kontrolümde olması, bana bir güç duygusu kazandırdı; dürüst olmak gerekirse bundan hoşlandım. Ama en çok hoşuma giden şey, İngilizce'mi geliştirme fırsatı bulmam ve kolay bulunamayan gazete türü çeşitli Çince yayınlara erişebilmemdi. Gazetelerin her nüshası, yirmiden fazla sayfadan ve pek çok fotoğraftan oluşuyordu ve ben her kelimesini atlamadan okuyordum.

Kısa bir süre sonra Amerikan askerleri, adamlarımızın gazetelerini aşırdığını fark edip, yayınları ortalığa bırakmayı kestiler. *Yıldızlar ve Şeritler*'i tedarik etmemiz daha düzensiz bir hal aldı, bazen aynı nüshadan beş altı tane alıyor ama sonra bütün bir hafta tek bir tane bulamıyorduk.

O yüzden ben gardiyanlardan bilgi koparmak için, onlarla mümkün olduğu kadar sık sohbet etmekle görevlendirildim. Amerikalıların hemen hepsinin epey konuşkan olduğunu keşfettim. Neredeyse istisnasız hepsi, dillerini anlayabilen bir düşman askeri tarafından dinlenmekten hoşlanıyordu. Bazen bir konuşma seansından sonra nöbet noktasına dönüyor, birkaç dakika sonra geri gelip tekrar konuşmaya başlıyorlardı. Çok yalnız görünüyor ve buradan içten içe nefret ediyorlardı. O yüzden genellikle onların konuşmasını dinliyor ve onlardan yararlı bilgi kırıntıları topluyordum.

Tek bilgi toplayıcısı ben değildim. Sayısız başka kaynaklar da vardı. Mesela hela takımı, dergi ve gazeteleri bölmeye gizlice sokarak kayda değer bir iş yapıyordu; öyle iğrenç kokuyorlardı ki pek az Amerikan askeri onları aramaya katlanabilirdi. Gardiyanların hemen hepsi derin bir nefes alır, bütün grubun geçmesi için el hareketi yapardı. Her sabah, on taneden fazla kamp sakini buradaki helaları temizler, omuzlarındaki sırıklarla dışkı dolu kovaları sahile taşır ve hepsini okyanusa boşaltırlardı. Yumuşak huylu bir Amerikan askeri, iriyarı, açık tenli bir zenci olan

Jim Baker, bir ileri bir geri onlara eşlik ederdi; bir er olmasına rağmen ona çavuş diyorlardı. Esirlere dostça davranıyordu ve onlar da onun zayıf noktası olan dalkavukluğu bol bol yapıyorlardı. Karşılaştıkları en yakışıklı siyah adam olduğunu ve geniş gülümsemesiyle Çinli kızları heyecanlandıracağını söyleyecek kadar ileri gidiyorlardı. Ona, "Kaplumbağa Yumurtası" dediklerinde ve başka isimler taktıklarında bile darılmaz, her daim parlak beyaz dişleriyle gülümserdi. Hela mangasının bir üyesinden Çince öğrendiğinden beri, bu küfürlerin anlamını biliyordu. Bu hela görevlileri bilgi toplamanın yanı sıra, diğer bölmelere, özellikle de Koreli esirlere, mesaj taşıyordu; onların da hela takımı olması işi kolaylaştırıyordu.

Çukurda mavi gözleri ve çıkıntılı burnunun iki tarafında çilleri Richard adlı bir onbaşı vardı. Doğru hatırlıyorsam, soyadı Randell ya da Randal'dı. Her gün sabah nöbetini tutardı. Arkadaşı Amerikan askerlerinden daha yaşlı gösteriyordu. Memlekette bir kız arkadaşı varmış. Kore'ye gelmeden önce Detroit'de tarım aletleri üreten bir fabrikada teknisyenmiş. Bir gün bana kız arkadaşıyla bir göl kenarında nasıl kamp kurduğunu, ateş yakıp domuz yağında alabalık ve sazan kızarttığını anlattı. Ben her nasılsa artık duygularımı kontrol edemedim ve yere çöküp ellerimle yüzümü kapattım. Ağlamıyordum, yalnızca mutsuzdum ve onun benim kederli yüzümü görmesini istemiyordum.

"Kayış gibidir, dostum. Bilirim, kayış gibidir" diyerek kimi duygularını tekrarlayıp dururdu. Kız arkadaşıyla ne kadar yakın olduğunu bilmiyordum. Konuşması bana Julan'ı hatırlatıyordu, o benim için bir nişanlıdan daha fazlasıydı. Bizim tümenin Szechuan'ı terk etmesinden iki gün önce, benim bebeğimi istediğini söyleyerek, onu sevip sevmediğimi sormuştu. Sanırım savaştan hiç dönmeme ihtimalimden korkuyordu, o yüzden bir bebek onun saklayabileceği benden bir parça olabilirdi. Bütün bir gece boyunca çılgınlar gibi, tekrar tekrar sevişmiştik; bir parçam evde kalsın diye sanki benliğimin tamamını onun içine boşaltmak ister gibiydim. Azgın bir açlıkla beni aldı; sıcak terler ve sessiz kasılmalarla... Ertesi sabah, beyaz yeşim tokasını ikiye ayırıp yarısını bana verdi ve gözlerini indirerek dedi ki: "Bu günden sonra sen benim kocamsın. Unutma, ölsem bile ruhum seninle birlikte olacak." Ben de hayatta kaldığım müddetçe ona döneceğime söz verdim. O

günden beri kırık tokayı yanımda taşıyorum. Ne zaman üstüm aransa, kemerimde ya da ayakkabımda sakladım onu. Bir kez mektup yazmama ve bu konuya dokundurmama rağmen, Julan'ın gebe olup olmadığını bilmiyorum. Açıkça sormaya cesaret edemedim çünkü mektupların açıldığından emindim. Her bölmenin ön kapısında, ara sıra mektuplarımızı attığımız bir posta kutusu vardı fakat aramızda hiç kimse evden bir haber işitmemişti.

Richard'la yavaş yavaş dost olmaya başlamıştık. O bana sigara ve limon şekeri veriyordu. Üzerinde bir gazete varsa, dikenli telden bana uzatıyordu. Oldukça açıkgözdü, genellikle bıyık altından gülümsüyordu. Bir sabah bana, "Bana bir iyilik yapabilir misin Feng Yan?" diye sordu.

"Elbette, elimden gelirse..." Şaşırdım, çaresiz bir esir olan ben, onun için ne yapabilirdim ki?

Hafif bir sırıtışla dedi ki: "Bu lanet savaş yeniden kızışırsa cepheye gönderilebilirim. Bana bir güvenlik belgesi bulabilir misin?"

"O nedir?"

"Bilmiyor musun?"

"Gerçekten bilmiyorum."

"Bir tanesini bile görmedim. Fakat bana söylediklerine göre, 'Bu adamı öldürme, o bizim dostumuz' diyen bazı Çince ya da Korece laflar varmış. Böyle bir şey."

"Ne için?"

"Siz Çinliler esirleri vurursunuz. Bir subayın, cephede alaylarını kaybettiği için kırktan fazla Amerikalı savaş esirini vurduğunu duydum. O kâğıdı bana verirsen yakalanırsam onlara gösteririm ve beni öldürmezler."

Bu saf laflarına şaşırdım ama yorum yapmadım ve sadece yardım edeceğime söz verdim. Utanma ya da mahcubiyet duymaksızın korkuları hakkında konuşmasını da takdir ettim o yüzden gömleğimi göbeğime kadar sıyırdım ve ona dövmeyi gösterdim; FUCK COMMUNISM. Güldü ve "Dostum, bunda haklısın" dedi.

Onun isteği benim aklıma dövmemin, ihtiyaç olursa bir "güvenlik belgesi" olarak hizmet görebileceğini getirdi. Fakat bir an düşündüm de zaten bir esir kampındaydım ve hayatım tehlikede değildi. O zaman

niçin Komiser Pei dövmemin bana faydası olabileceğini söylemişti? Bunu nasıl yapabilirdi? Tahayyül edemedim.

O akşam Richard'ın isteğini Komiser Pei'ye bildirdim. Öğleden sonra karargâhta, benim de hazır bulunduğum acil bir toplantı yapıldı. Hiç kimse böyle bir şey görmemiş olsa da liderler, Richard'ın tarif ettiği gibi bir belge düzenlemeye karar verdi. Ming bu işe bakmaya tayin edildi ve o gece, bir belge hazırlamaya koyuldu. Beyaz kâğıttan avcu boyutlarında bir kare kesti, küt uçlu bir kalemle en üste bir yıldız çizdi sonra resmi el yazısıyla şunları yazdı:

GÜVENLİK BELGESİ

Ordudaki –Çin Halk Gönüllüleri ve Kuzey Kore Halk Ordusu'ndaki– Değerli Yoldaşlar:
Bu ABD askeri kendi iradesiyle teslim olmaktadır ve bizim dostumuzdur. Lütfen ona iyi davranın.

Devrimci Selamlar,
Koje Adası'ndan Yoldaşlar
24 Nisan 1952

Ertesi gün kâğıt parçasını Richard'a verdiğim zaman, bakmadan ceketinin altındaki gömlek cebine koydu sonra elini kaldırıp başparmağı ve işaretparmağıyla bir yuvarlak yaptı. Bunun iyi ya da mükemmel demek olduğunu tahmin ettim. Bu sözlerin anlamını bile sormamasına şaşırdım. Ya bu belge üstlerinin eline geçerse? Onu divanı harbe vermezler miydi? Çinli bir askerin üzerinde böyle bir şey bulunsa idam edilmese de hapse atılacağından emindim.

Sonraki bir sabah Richard'ın yüzü asıktı, dokunsanız ağlayacak gibiydi. Neden mutsuz olduğunu sordum. "Evden bir Sevgili John aldım" dedi.

"Bu nedir, bir hediye mi?"

Yüzünü buruşturdu. "Kız arkadaşımdan güle güle mektubu."

"Üzüldüm."

"Damdan düşer gibi oldu."

"Başka bir adam mı var?"

"Bir fikrim yok."

İç çektim. "Bir askerin hayatı belirsizliklerle doludur, bir kadınsa genellikle istikrarlı bir hayat ister."

"Hepsi bu lanet olası savaş yüzünden!" Başını salladı, burun delikleri genişledi.

"Doğru."

"Niçin burada olduğumu bilmiyorum. Ne için savaşıyorum?"

Ben niçin Kore toprağında olduğumu biliyordum; vatanımı savunmak için! Bunu ona söylemek istedim ama kendimi tutum. O kadar üzgündü ki o gün daha fazla gevezelik edemedik.

Frank Holeman adlı başka bir siyahi er vardı uzun, sıska, karmakarışık saçlı; Louisianalı, utangaç ve iyi huyluydu. Sık sık burundan bir sesle kıkırdardı. Pek çok Amerikan askeri gibi, Kore'de ve Mançurya'da yabani olarak yetişen marihuana içmekten, gözlerinin feri sönmüştü. Koreliler de Çinliler de ottan hoşlanmaz; biz onu genellikle ip yapmada kullanırız, içmek içinse tütünü tercih ederiz. Frank'la birkaç kez sohbet ettim, ben bir esir değilmişim gibi sorularıma cevap veriyordu. Bir seferinde *Tom Amca'nın Kulübesi*'nden bahsettim, başını salladı ve "Hiç duymadım. Ben hiç kitap okumam" dedi.

Şaşırdım. Kölelerin gerçekten tavuk, hindi, jambon ve bisküvi yiyip yemediklerini sormak istemiştim, o yüzden dedim ki: "Yazar siyah kölelerin tavuk kanadı, tavuk budu ve tuzlanmış domuz eti yediklerini söylüyor. Güney'de böyle güzel yiyecekleri yiyorlar mı?"

"Elbette."

"Sen istersen her gün tavuk yiyebilir misin?"

"Tavuğun ucuzluğu ev ekonomisine katkıdır, anlarsın ya. Halkın çoğunun tavuk almaya gücü yeter."

"O zaman pahalı yiyecek hangisi?"

"Biftek. Zengin halk, biftek yemek için lokantaya gider. Deniz ürünleri de pahalıdır."

"Karidesi mi kastediyorsun?"

"Hı, ayrıca somon, kerevit, istiridye ve ıstakoz. Dostum, ağzım sulandı."

Kelimenin Çince'sini bilmeme rağmen –ejder karides– ıstakozun neye benzediği hakkında en ufak fikrim yoktu. Bana sorarsanız, bir çeşit

dev karides olmalıydı. Fakat istiridyenin pahalı bir yiyecek olmasından söz etmesine pek şaşırmıştım çünkü Çin'in sahil kentlerinde, sokak satıcılarının, kabuğu ayrılmış istiridyenin yarım kilosunu beş sente sattığını görmüştüm. Ben istiridyeyi sevmedim ve bedava olsa bile ona dokunmam. Frank'a Çince dedim ki: "Tavuk en iyi yiyecektir, Kanton ve Fujian gibi güney taşralarında bile tavuk budu, lokantalarda makbul bir yiyecek olarak servis edilir." Islık çaldı ve "Dostum, bu savaş olmasaydı siz Çinlilerden tonlarca para kazanacağım tavuk işine girecektim" dedi.

"İlk siyah milyoner olmak ha?"

"Neden olmasın?"

İkimiz de güldük.

Çin'deyken gördüğüm *Bir Gemi Dolusu Köle* adlı kölecilik karşıtı bir filmden de bahsettim ama o, filmin adını bile duymamıştı. Kitap ve film konusundaki cahilliği, bunlardan konuşmamızı engelliyordu. Bana sık sık çiklet veriyordu, ben de karşılık olarak bir şey verebilmeyi isterdim. Bir seferinde bana esrar verdi; çektim ama hoşlanmadım. Daha sonra Richard'ınki gibi bir belge almasına yardım edip edemeyeceğimi sordu. İki gün içinde benzer bir tane daha hazırlayıp verdim, pek memnun oldu.

Boş kâğıt çok kısıtlı olduğundan, bu tür belgeleri her istendiğinde hazırlayamıyorduk. Kâğıt bulunmazsa adamlara, eski keplerimizden çıkardığımız bir kızıl yıldız verecektik; onlara belki faydası olabilirdi. Cheju Adası'ndaki yıllarımız da dahil, esirliğimizin süresince Amerikan askerlerine, yüzden fazla güvenlik belgesi verdik. Buna karşılık hiçbir Güney Koreli, bizden böyle bir şey istememişti.

Bir Test

İlkbaharın sonlarına doğru bir gece, gemi boşaltmaya gönderildik. Genellikle rıhtımda çalışmıyorduk. Takma adı İşçi Çetesi olan 70. Bölme'deki adamlar, kargoyu boşaltıp depoya taşıyacaktı. Bazıları da yolları tamir edecek, ağaçları kesecek, ocaktan taş çıkartacak, dikenli telleri yapacak, temel kazacak ve tuğla örecekti. Bugün istisna bir gündü çünkü iş acildi ve gemi yarın sabah demir alacaktı. İskeleye giderken "Gerillanın Şarkısı"nı söyledik. Gardiyanlar sözlerini anlayamadığından müdahale etmediler.

Rıhtımda çok sayıda nöbetçi vardı. Bir çift ışıldak, yeri ve göğü tarıyordu; lambaların ışığı hemen hemen tüm alanı aydınlatıyordu. Sıcak bir geceydi, o kadar sıcak ki kendinizi ilaç almış gibi uykulu hissederdiniz. Dört gruba ayrılmıştık; üçü gemiden yük boşaltırken biri de

depoda yükü istifliyordu. Zayıf bacağımla, gemi güvertesine dayanmış sallanan kalaslardan çıkamadım, o yüzden istifleme işi yapan grupla birlikte çalıştım. Arada bir içinde ne olduğunu anlamak için çuval ya da kutuları bir çubukla dürtüklüyorduk; mısır, pirinç, yer fıstığı, sigara, saman kâğıdı, ilaç... Yükün arasında çimento torbaları ve kullanılmış giysi balyaları da vardı.

Biz köle gibi çalışırken, kuzeyden şarkı söyleyen kadınların dokunaklı ve gamsız sesleri geliyordu. Şehrin bu bölgesinde bir takım lokantalar ve genelevler olduğunu duymuştuk. İster istemez arada bir o yöne bakıyorduk. Yaralanmamdan bu yana ilk kez kuvvetli bir cinsel heyecan hissediyordum. Soluduğum hava bile burnumu keskinleştirir gibiydi sanki üç yüz metrelik mesafeden, kadınların teninin ve parfümlerinin kokusunu alabiliyordum. Şakaklarım zonkladı, nabzım hızlandı. Küçük bir baş dönmesi olsa da kanımın basıncını hissetmekten mutluydum çünkü bu, fiziksel olarak gücüme yeniden kavuştuğumun göstergesiydi. Yetersiz besinlerle yaşamaya çalışırken mucizevi şekilde iyileşmeme hayret ettim. Hâlâ gençtim, hâlâ yaşam doluydum.

Kamaralarda, geminin güvertesinde ve depodaki istifler arasında, esirler; kolileri, kutuları ve çuvalları kaldırma ve omzunda taşımakla meşguldü. Hepimiz terden sırılsıklam olmuş ve nefes nefese kalmıştık. Buna rağmen bir Amerikan askeri, kırmızı yüzlü bir adam, havlar gibi, "Pahly, pahly!" diye bağırdı. Bu, Kore dilinde "çabuk" demekti.

Uzun boylu bir esir, yığından bir giysi balyasını düşürdü ve kısık bir sesle "orospu çocuğu" diye küfretti. Sonra muhtemelen bir mola vermek için, sessizce sıvıştı.

Merakla, ne yaptığını görmek için istiflerin köşesini döndüm. Fermuarını açıp çadır bezlerinin üzerine işedi, sidiği kısılmış musluk sesi çıkarıyordu. Tam o bunu yaparken bir Amerikan subayı, muhtemelen Koreli geyşalardan öğrendiği bir ezgi mırıldanarak yaklaşık elli metre ötede, karanlıktan çıktı. İçkili görünüyordu, bizi fark etmedi, sallanarak su kulesinin altındaki evlere doğru yönünü değiştirdi, tabancasını yan tarafına asmıştı. Uzun boylu esirin istiflerin arasından çıkıp, subayı yaklaşık otuz metre uzaklıktan takip ettiğini görünce şaşırdım. Ne kadar işinin ehli olduğuna hayret ettim. Onu öldürmek mi istiyordu? Yoksa sadece kaçmak mı?

Burada daha uzun süre kalmaya cesaret edemedim, taşımak için en hafif eşyaları seçmeye dikkat ederek işime döndüm. Çalışırken bir yandan da uzun boylu adamın ne yaptığını merak ediyordum. Keşke Ming burada olsaydı da ona sorsaydım. Sonra dikenli tel balyalarını yığarken iki adamla fısıldaşan Chaolin'i gördüm. O buradaki iki yüz adamın lideriydi. Benim gibi o da bölmeden mümkün olduğunca sık çıkmak istiyordu; her zaman, "Kol ve bacaklarımı germeye ihtiyacım var" derdi. Onunla hiçbir zaman yakın olmadık, o yüzden onun yanına gidip esirin ortadan kaybolduğunu bildirmedim.

Yaklaşık yirmi dakika sonra uzun boylu adam geri geldi, nefes nefeseydi ve gözleri parlıyordu. Chaolin'e bir Amerikan subayının odasının kapısını kilitlemeden uyuduğunu ve odada bir tabanca bulunduğunu söyledi. "Geri dönüp onu alayım mı?" diye sordu.

"Niçin hemen kapmadın?" diye bir adam lafa girdi.

"Yapılacak doğru şeyin bu olduğundan emin değildim o yüzden izin almak için döndüm."

Chaolin, "Silahı almalıyız ama yalnız başına gidemezsin. Yuan, sen niçin onunla gitmiyorsun?" dedi.

"Ben mi?" Birkaç çift göz bana çevrilirken afalladım.

"Evet, onunla git. Sen silah için girerken, o evin dışında kalıp gözlesin."

"Ya subay uyanırsa?" Bu iş için neden ben seçildim anlayamadım.

Başka bir adam, "Bununla onu öldür!" dedi ve yaklaşık altmış santimetre uzunluğunda bir demir çubuk uzattı.

Chaolin'in beni sınadığını anladım; almaktan başka çarem yoktu. Kabul ettim. Fakat hemen göreve başlayamazdım çünkü rıhtımdaki nöbetçiler hâlâ alarmdaydı. Çalışmaya devam etmeliydik.

On buçuktan sonra muhafızlar esnemeye başlar oysa pek çok esir, daha da güçlü olmak zorundaydı ve şimdi onların etrafında toplanıp sorular soruyor ve sürekli aç olduğumuzdan şikâyet ediyorlardı. Bir yer fıstığı çuvalını bölüşmek istediler ama nöbetçi çavuş onlara izin vermedi. Onlar yalvarırken, artık adının Wang Yabing olduğunu bildiğim uzun boylu adamla ben yola çıktık. İstiflerin arkasına gizlendik ve iskele boyunca ışıklardan kaçınarak sıvıştık. Kalbim, göğsümde kapana kısılmış bir tavşan varmış gibi çarpıyor ve adımlarım dolaşıyordu. Beş dakika

içinde, kiremit damıyla sivil bir eve benzeyen alçak bir binaya vardık. Gerçekten de kapı kilitli değildi ve hafif bir itişle açıldı. Sonra subayın horlama sesi duyuldu. Bereket uykuda ses çıkarıyordu.

"Şimdi içeri gir" diye fısıldadı Wang Yabing. "Birisi gelirse, kızışmış kedi gibi miyavlayacağım."

Kolumun altında demir çubukla, parmaklarımın ucuna basarak odaya girdim. Masa lambası hâlâ açıktı, açık kahverengi kâğıttan bir abajuru vardı. Uyuyan kısa boylu adamın kır düşmüş bıyığı vardı, giysileri üzerindeydi, sert sakallı yüzü karanlık tavana dönüktü. Bir şey çiğniyormuş gibi dişlerini takırdatarak, hafifçe kımıldadı. Aniden çenesini okşayıp, "Ah dostum, ne karavana. Ona başka bir çatal verebilir misin Cathy?" dedi. Donakaldım. Bir an sonra horlamaya devam etti. Yastığının yanında kirli bir Colt tabanca ve siyah bir el feneri duruyordu. Her yanım titreyerek silahı aldım ve kapıya kadar geri geri yürüdüm. Döndüğüm anda demir çubuk bir tangırtıyla taş basamağa düştü fakat almak için durmadım ve hemen çılgın gibi koşup karanlığa karıştım.

Wang Yabing az sonra bana yetişti. Omzumdan tutup beni sarstı. "Ne yaptın?"

"Bilmiyorum" dedim. Yüzüm ter içinde, dilim tahta gibiydi.

Hâlâ nefes nefeseydim. O tekrar sordu: "Aldın mı?"

"Evet." Tabancayı gösterdim.

"Muhteşem!" Silaha baktı ve gökyüzüne ateş edecekmiş gibi salladı. Birlikte geri döndük.

Biz döndüğümüzde arkadaşlarımız işi paydos etmişlerdi. Chaolin tabancayı görünce öyle sevindi ki nasıl çaldığımı dinlerken beline taktı. Demir çubuğu arkada bıraktığımı itiraf etmeme rağmen, hiç kimse bunu bir aksilik olarak görmedi o yüzden ben de bununla ilgili endişelenmeyi bıraktım. Sonra beklemediğim bir sorun çıktı, silahı bölmeye nasıl sokacaktık? Wang Yabing'le kısa bir konuşma yapan Chaolin, muhafızların çoğuyla samimi olduğum için kapıdan benim geçirmeme karar verdi.

Beş mermiyi boşaltıp, geri almak üzere beş ayrı esire verdim. Bu onlar için kolaydı; kapıdan geçerken mermileri ağızlarına koyabilirlerdi. Ben tabancayı sağlam uyluğuma bağlamak için bir ayakkabı bağı kullandım; ipin ucunu donumun lastiğine tutturdum. Büyük ihtimalle muhafızlar uyluğuma dokunmayacaktı.

Dönüş yolumuzda, tabanca kasığımı fena halde acıttı ama her şey normalmiş gibi yaptım. Yine de elimde olmadan çarpık yürüyordum. Bazı esirler rahatsızlığıma güldü, hatta badi badi yürümemi taklit ettiler. Chaolin onlara dik dik baktı; göz işaretiyle muhafızların dikkatini çekmemelerini söyledi. Yaralı bacağım yüzünden her zaman topalladığımdan, Amerikan askerleri olağanüstü bir şey fark etmediler.

Ön kapı açıldı ve iki muhafız bizi aramaya başladı. Sıram gelince kuvvetli bir esnemeyle ileri adım attım. Amerikan askeri, boynumdan topuklarıma kadar önüme ve arkama dokundu ama başka bir yerime el sürmedi. Kapıdan geçtim sonra Chaolin'e doğru yürüdüm, o beni bölmenin içinde bekliyordu. En yakın çadıra girdiğimiz anda tabancayı çıkardım ve ona uzattım.

Uyluğum ve hayalarım sürtünmekten yara olmuştu ama doktor çoktan yatmıştı o yüzden pansuman için ertesi sabaha kadar beklemem gerekiyordu. Rıhtımdan dönüşte, biçimsiz yürümekten dolayı adalelerim de zedelenmişti. Yine de mutluydum ve daha fazla oyalanmadan yatmaya gittim. Yarı uykulu bir durumda, kendimi tekrar bir Amerikan subayının yatak odasında gördüm, tabancasını arıyor ama bulamıyordum. Aniden haykırdım: "Alamayacağım!" Uyandım, kalbim çarpıyordu; gömleğimin önü terden ıslanmıştı. Acı ve korkuya rağmen zihnimde bir kuşku gölgesi kalınlaşsa da testi, bir askerin yapması gerektiği gibi geçmekten memnundum. Bu testi Chaolin'in kendisinin mi uydurduğu yoksa bana böyle zor bir sınav yapılması kararının, Parti içinde mi alındığından emin değildim. Daha sonra Ming'e sordum; böyle bir olayla benim sadakatimi sınayacak teste, gerçekten bir hafta önce, Parti'nin karar verdiğini bana bir sır olarak söyledi.

Ertesi sabah bir bölük Amerikan askeri, bölüme girdi ve tüm esirlere çadırlarından çıkması emredildi. Süngülerini öteye beriye sapladılar, tüm barakaları alt üst ettiler, yaygılarımızı ters çevirdiler ve iğreti eşyalarımızı kırıp döktüler ama bir şey bulamadılar. Tabancayı ele geçirmeleri imkânsızdı; lağımcı takımı tarafından çoktan bölme dışına çıkarılıp sahildeki kayaların arasına saklanmıştı. Amerikalılar, önceki gece bizden kimlerin çalıştığından emin değildi, Chaolin'i aldılar ama o da tüm yüzleri ve adları hatırlayamadığını iddia etti. O yüzden adamlarımızdan bazılarına, kalabalıktan öne çıkmalarını emrettiler. Böyle bir emre

hazırlıksız olan esirler itaat etti. Kalabalığın arkasından kalbim küt küt atarak onları seyrettim. En öne çıkan adam kesin masumdu ve hemen hiçbiri önceki gece gitmemişti. Onları inceledikten sonra görevli olan uzun boylu, her göğüs cebinde bir tane olmak üzere göğsünde iki el bombası asılı olan subay, dört esiri seçip ayırdı ve onları kapının dışında park etmiş olan kamyona götürdü. Birinin beti benzi atmıştı ve bağırdı: "Ben yanlış bir şey yapmadım! Bu nasıl iş?" Amerikan askerleri bu esirin ne dediğini anlamadı ve zavallı adamı sürükleyerek götürdüler.

Korkuyordum, dört esirin her birinin tabancayla ilgili bir şey bilip bilmediklerinden emin değildim. Subayın Chaolin'i niçin çekip almadığını anlayamadım. Belki Chaolin'in zorlu bir komünist olduğunun ve ondan herhangi bir bilgi alamayacaklarının farkındaydı. Düşürdüğüm demir çubuğun, Amerikalıların elinde olabileceğinden de endişeliydim ki bu bir kanıt olabilir ve parmak izimi saptayabilirlerdi. Alnım ve boynum tere batmıştı ama dikkat çekerim korkusuyla, silmek için elimi kaldırmaya cesaret edemedim. Ming bir çevirmen olarak önde dururken ben kalabalığın içinde kalarak göze batmamaya çalıştım.

Bu arada hayal kırıklığına uğrayan ve aramadan bir sonuç alamayan subay, bize küfretmeye başladı ve hırsızlığa bulaşanların adını vermezsek bazılarımızı tek kişilik kapalıya atmakla tehdit etti. "Sizinle daha çok uğraşacağım. Duydunuz mu beni?" diye bağırdı. "Hırsız sürüsü! Adam gibi yüzüme bakmaya cesaretiniz bile yok!"

Ming bu sözleri çevirmeye zahmet etmedi. Sanki hiç kimse subayı anlamamış gibi hepimiz sessiz kaldık. Pek çoğu gerçek bir şaşkınlıkla ona bakıyordu. Yarım saat sonra Amerikalılar gitti. Ama ayrılmadan önce subay, bu yalnızca soruşturmanın başlangıcı diyerek bizi uyardı.

Öğleden sonra kazma ve kürek taşıyan iki manga Amerikan askeri tekrar geldi ve aldıkları kamp sakinlerini bize teslim ettiler. Dört adam epey dövülmüştü, burunlarında kanlı tamponlar vardı; yüzleri ekmek somunu gibi kabarmıştı. Birinin gözü morarıp kapanmıştı. O kadar korkmuşlardı ki güçlükle konuşabiliyor, başkalarının onlara söylediklerine yalnızca evet ya da hayır anlamında başını sallıyorlardı. Hiçbirine güvenilmeyeceğini düşünüp kendimi kötü hissettim. Benim çaldığımı bilseler beni ele verebilirlerdi.

Biz dönen adamlara yardım etmekle meşgulken Amerikan askerleri yeri kazmaya ve etrafı karıştırmaya başladılar. Bu angaryayı başlarına açtığımız için bize ana avrat küfrediyorlardı ama bazı esirler, ıslık çalıp onlara keplerini sallıyordu. Bu onları daha da kızdırdı.

Herhangi bir silah ya da beş merminin birini bile bulamadılar, sadece bizim için küçük bir kayıp olan iki kerpetenimizi aldılar. O akşam Parti Komitesi'nin cesur hizmetim için beni takdir ettiği bildirildi. Takdir üçüncü sınıftı. Bundan sonra hayatımın daha kolaylaşacağını ve beni bir daha test etmeyeceklerini umarak sevindim.

Tabanca daha sonraki mücadelemizde hiçbir zaman kullanılmadı. Daha önceden de bazı küçük ateşli silahları olan Kuzey Koreli esirlere verildi.

Komünistler şüphelendikleri adamları her zaman test ederler. Kampta buna benzer pek çok olayı biliyorum. Bir adama, savaş esirleri için erzak konulan bir depoyu yakması talimatı verilmişti; adam karanlıktan yararlanarak yalnızca ana binayı değil, yanındaki iki kereste yığınını da yakmıştı. Alevler on beş metre yükseğe çıkmış ve beş itfaiye aracı, deniz kenarından su getirmek için bir aşağı bir yukarı koşuşturmuştu; sönmek bilmez yangın herkes tarafından görülmüştü. Adam daha sonra, Parti Komitesi tarafından özel bir takdirle ödüllendirildi. Şansı vardı ki Amerikalılar, çoğumuzu sorguladıktan sonra kundakçıyı araştırmaktan vazgeçti. Başka bir adama, geceleyin bir depodan bir jambon konserve sandığı çalması emredildi. Yapamadı çünkü çitteki bir delikten geçerken ışıldağa yakalandı ve vurulup öldürüldü. Muhafızlar telleri ya kerpetenle kestiğini ya da jambon sandığını andıran patlayıcı kutusuyla havaya uçurmaya çalıştığını düşünmüş olmalı. Gerçekten de çit boyunca bir gedik açmayı planlamıştık. Bölmede, hepsi esirler tarafından bir yerlerden aşırılmış, on tane kerpeten ve pense vardı. Düşman bunu biliyordu ve sık sık onlar için arama yapıyordu. Hapisten kaçmamız zorunlu bir noktaya gelseydi bu aletler elzem olabilirdi o yüzden liderlerimiz, sık sık birisine, bir aleti çalmayı emreder, bir yandan da onu test etmiş olurdu.

Mr. Park'la Görüşme

Bölme Koreli kominist lerin kontrolündeydi ve bizim kendi aramızdaki ilişki her zamanki gibi sürüyordu. Komiser Pei, Koreli yoldaşlarımız tarafından ona sağlanan çelik kayışlı bir İsviçre saati takıyordu. 30 Nisan'da onlardan gizli bir mesaj aldık, önemli bir toplantıya katılmak için iki temsilci göndermemiz isteniyordu. Pei, Chaolin'le benim gitmemi istedi. Başta tabancayı çaldığım için artık Parti'nin bana güvenmeye başladığını sanarak, bu görevlendirmeden heyecanlandım fakat iyice düşününce, aslında İngilizce konuştuğum için Chaolin'e yardımcı olarak seçildiğimi anladım. Aramızda hiç kimse Korece bilmiyordu ve Pei Korelilerin bizim hiçbir yabancı dili bilmediğimizi düşünmesini istemiyordu; o yüzden mahcup olmamak için beni de yanında gönderiyordu.

Koreli savaş esirleri bizden daha uzun zamandır buradaydı ve daha fazla kaynakları vardı. Sivillerden daha iyi tedarik sağlıyor ve bir bakıma, Güney Kore askerlerinden daha bile iyi yiyip içiyorlardı. Diğerlerinin yeterli ilacı yoktu ve genellikle açlardı. Kuzey Koreli yoldaşlarımız her zaman, köylülerle turşu ve soya fasulyesi ezmesiyle giysi değiş tokuşu yapabiliyordu ve yeraltı kanalları milli liderleriyle temas sağlıyordu.

Kural olarak birçok bölmenin katıldığı bir toplantı yapıldığında, farklı bölmelerden katılanların hepsi, toplantının yapılacağı 64. Sahra Hastanesi'ne gitme izni almak için hastalık numarası yapıyordu. Orada pek çok Koreli tıbbi personel çalışıyor ve hastanenin bir bölümünü komünistler kontrol ediyordu. 1 Mayıs'ta Chaolin ve ben bizim birimdeki Dr. Wang'dan izin aldığımız için muhafızlar çıkmamıza müsaade etti. Chaolin kampı iyi biliyordu zira hapishane yöneticileriyle görüşmek için sık sık bölme dışına çıkıyordu. Aç bir tavuk gibi kavruk görünüyordu fakat çelik bir iradesi vardı ve sık sık Amerikalılarla ağız kavgası yapıyordu, 602. Bölme'nin şef yardımcısı olarak altı bin adamın adına konuşuyordu; kâğıt üzerindeki şef Zhao Teng az konuşurdu. Chaolin büyük dinleyici kitlelerine etkileyici konuşmalar yapmada da iyiydi. Ne zaman onunla olsam ne yapacağımı ve söyleyeceğimi kontrol etmekte zorlanmama rağmen, hatipliği ve deneyimi yüzünden ona saygı duyuyordum.

Hastane kampın içindeydi ve yalnızca savaş esirlerine hizmet veriyordu; sekiz çadır, iki bina ve üç kulübeden oluşuyordu. Bir kulübenin arkasında iki Koreli adam tarafından karşılandık; birinin Koreliler arasında nadir olan toplu bir yüzü vardı oysa diğeri epey kadınsı, narin, dal gibiydi. Arka avluda oturduk; salkım söğütlerin arasına gerilmiş tellere yıkanmış çamaşırlar asılmıştı, avlu epeyce gözden saklanmıştı. Sanki kulübede çocuklar yaşıyormuş gibi bir salıncak, rüzgârda nazlı nazlı sallanıyordu. Chaolin daha önce subaylarla karşılaştığı için onları tanıyordu, beni Lee ve Choi'le tanıştırdı. İkisinin de Kore Halk Ordusu'nda albay olduğunu söyledi. Toplu yüzlü Choi, bir üniversiteden mezundu, tarih ihtisası yapmıştı, biraz Rusça ve İngilizce konuşuyordu. Lee o kadar eğitimli değildi fakat çok iyi Çince konuşuyordu, on yıldan fazla, Japonlarla savaşan bir gerilla olarak Mançurya'da yaşamıştı. Sıradan

esirlerden daha sağlıklı ve rahat görünüyorlardı. Yolda, binanın önündeki büroda, steril sargı bezlerini katlayan iki genç Koreli hemşire dikkatimi çekmişti; gerçekte bu kadınlar bizim için nöbet bekliyorlardı. Ara sıra bir şarkı mırıldanıyorlardı; gülmeleri kaygısız tınlıyordu. Tatlı sesleri beni başka bir zamana götürdü.

Görüşme kısa sürdü; arka avluda daha uzun süre kalmak güvenli olmayacaktı. Görüşme sonrasında hepimiz subayların söylediklerileyle şoktaydık: Koreliler Koje Adası'ndaki ABD komutanı General Bell'i kaçırmayı planlıyorlardı. Bizim bölmenin de onlarla işbirliği yapmasını istiyorlardı.

"Bu gözü pek planınızı uygulamada size nasıl bir yardımımız olabilir" diye sordu Chaolin.

Bizim bölmeye çağırıp onu kuşkulandırmadan konuşarak, generalin dikkatini dağıtmamızı istediler; sonra onların da barakalarını ziyaret etmesini isteyeceklerdi. Chaolin, eğer bizim bölmeye gelirse General Bell'i bizim yakalamamızı önerdi ama Lee, kadınsı adam, onların çoktan düzenleme yaptıklarını ve bizden daha fazla "silahlı güce" sahip olduklarını söyledi. "Amerikalılar sert karşılık verirlerse sizin okkanın altına gitmenize izin veremeyiz. Siz zaten yeterince zarar gördünüz" dedi. Ortak düşmanımızla savaşmak için en başından Kore'ye gelmemiz olgusuna gönderme yapıyor olmalıydı. Chaolin ısrar etmedi ve planlarına katılmaya söz verdi.

Ayrılmadan önce bizi barakada bir yan odaya aldılar, burada Koreli savaş esirlerinin en üst lideri Mr. Park'a takdim edildik. Mr. Park kısa boylu ama kaslı bir adamdı, kısa bir ceket giymişti. Yüzü kırmızı, gözleri delici parlaktı. Yanında birkaç subay oturuyordu. Chaolin'le el sıkıştı ve ikimize de sigara uzattı, biz yaktık ve hırsla içimize çektik. Onda, bir Amerikan markası olan Lucky Strike olmasına hayret ettim. O konuşurken Lee, yüzünü bize çevirdi. Benim çaldığım tabancayı onlara verdiğimiz için bize teşekkür etti. Sonra dedi ki: "Kalbimizin derinliklerinden Çin Komünist Partisi ve halkın gönüllülerine müteşekkiriz. Siz bizim en yakın silah yoldaşımızsınız. Sizler, bizim için büyük fedakârlıklar yapıp acılar çektiniz. Sizleri selamlıyoruz."

Chaolin düşmanımızın aynı, Amerikan emperyalizmi olduğunu ve Kore'ye gelerek aynı zamanda kendi ülkemizi de savunmak için savaş-

tığımızı söyledi. Onun, sanki ev sahibimizle seviyelerimiz eşitmiş gibi, abartılmış bir rolü kabul etmedeki rahatlığı beni etkiledi. Sonra Mr. Park, General Bell'in ele geçirilmesinin önemi üzerine konuştu; bu olay dünyayı şoke edecekti. Mareşal Kim Il Sung'un esir kampında "ikinci bir cephe" açılmasını emrettiğini; bizi kapatanları şaşırtmamız ve bize insanca muamele ettikleri yalanını teşhir etmemiz gerektiğini söyledi. Bu operasyonun başarısının, Panmunjom'daki müzakerecilerimize yardımı da olacaktı. Chaolin planlarıyla ilgili karargâhımıza bilgi vereceğine ve elimizden gelen her şekilde, onlara yardım edeceğimize söz verdi. Ayrılacağımız zaman Mr. Park bizi kucakladı ve çok yakında mutlaka tekrar görüşeceğimizi söyledi.

Bizi uğurlarken Albay Choi bana İngilizce olarak, Mr. Park'ın Moskova'da çalıştığını ve Kore'deki Kuzey Sarı Deniz Eyaleti'nin yöneticisi olduğunu söyledi. Şimdi kampta onların komutanıydı. Choi'ye Mr. Park gibi önemli bir subayın nasıl esir düştüğünü sorduk. Choi anlatmadı, sadece gizemli bir şekilde gülümsedi. Ben Mr. Park'ın hâlâ yaşamasından ve burada bir eyalet yöneticisi gibi işlev görmesinden, iyi muhafaza edilmesinden ve tamamen korunmuş olmasından etkilenmiştim. Bu kampın patronu Amerikalılar değil de oymuş gibi kendine güvenen bir havası vardı.

O akşam karargâhımızda, Komiser Pei'nin başkanlığında bir toplantı yapıldı. Komiser sekiz adet ters çevrilmiş mukavva kutunun üzerine bir battaniye koyularak yapılmış bir "masa"ya oturdu. Ara sıra sigarasının ucunu paslı bir emaye tasa vuruyordu. Ellerinin üzerindeki damarlar göze çarpıyordu; başparmağının ucunda bir yara izi vardı. Koreli yoldaşların planlarına coşkuyla yaklaşmadı; düşünceli görünüyordu, hafifçe yüzünü buruşturdu. Ne zaman kahverengi gözlerini bana dikse, sanki içimi görebiliyormuş gibi hissederim. Kendi fikrini söylemedi ama toplantıdan önce Chaolin'le bana, Koreliler hakkında dedi ki: "Çok gözü karalar. Umarım sonuçlarıyla nasıl başa çıkacaklarını biliyorlardır." Kafam karıştı ama tam olarak ne kastettiğini sormaya cesaret edemedim.

Korelilerin planlarıyla ilgili raporumuz üzerine, insanlar heyecanlandı. Komiser ertesi gün gösteri yapmamız talimatını verdi ve sonrasında bir açlık grevi başlatıldı. Bu arada Korelilerin eline düştüğünde General Bell'i suçlayabilmemiz için sekretarya, bizi kapatanların karıştığı suç-

larla ilgili kanıt toplamak zorundaydı. Toplantıdan sonra Ming, biri Panmunjom görüşmelerindeki delegelerimize, diğeri Uluslararası Kızıl Haç'a hitaben, savaş esirlerinin mustarip olduğu kötü muameleleri teşhir eden ve Amerikalıların muharebe alanında öldürdükleri tüm yoldaşlarımızın cenazelerini geri vermesini ve şiddeti yok etmek, katilleri yargı önüne çıkarmak için önlemler almasını talep eden iki mektup yazmaya koyuldu. Taleplerin ilki beni şaşırttı çünkü eski tümenimizin ölülerinin, 1951 ilkbaharında, cephede yol kenarına gömüldüğünü hatırlıyordum. Yüzlerce adam hava saldırılarında öldürüldü ve arazide bırakıldı; eminim hiçbirinin cesedi gemiye konup memlekete geri götürülmeyecekti.

Ming'le ben bölmede çevirmen olarak çalıştık. Ben iyi İngilizce konuşuyordum o yüzden Amerikalılarla görüşmelerimizde, çoğu zaman ben hazır bulunuyordum. O bir Parti üyesiydi ve ben alınmadığım için gizli toplantılara o katılıyordu. İkimiz iyi geçiniyorduk ve sık sık notlarımızı karşılaştırıyorduk o yüzden Parti içinde olup bitenler hakkında bir hayli bilgim oluyordu.

General Bell'le Görüşme

Ertesi akşamüstü, yaşam koşullarımızın iyileştirilmesini ve General Bell'le yüz yüze konuşmayı da talep eden resmi bir dilekçeyi, bizim bölmenin güvenliğinden sorumlu Teğmen East'e sunduk. Ben bütün bir geceyi mektubu İngilizce'ye çevirmeye harcamıştım. Sınırsız bağlantılara sahip olduğu anlaşılan Ming, bir Amerikan parkasını Kuzey Koreli bir subaydan İngilizce-Japonca bir sözlükle değiş tokuş etti. Sonraları dili bilmeksizin çoğu Japonca kelimenin anlamını doğru tahmin edebilsek de bu sözlük epey kullanışlıydı. O olmadan ben, herhangi bir belgeyi doğru olarak İngilizce'ye çeviremezdim.

Dilekçemize cevap gelmeyince, ertesi gün bölmede bir gösteri düzenledik. Her biri altı yüz adamlık üç grup, sırayla güneydeki çitlere yakın bir alana gitti, sloganlar atıldı ve üzerinde hem İngilizce hem Çince

sözler yazılı sunta parçaları taşıdılar: "Cenevre Sözleşmesi Uygulansın!", "İnsan Gibi Muamele İstiyoruz!", "Kampta Şiddete Son!" ve "Katiller Cezalandırılsın!". Muhafızların çoğu sinirlendi ama bazıları bizimle alay edip el hareketi yaptılar. Biri bağırdı: "Daha iyi muamele istiyorsanız, Başkan Mao'ya söyleyin önce Cenevre Sözleşmesi'ni imzalasın."

Ben bu sözleri yoldaşlarıma çevirmedim. *Yıldızlar ve Şeritler*'de bir süre önce ne Çin'in ne de Kuzey Kore'nin sözleşmeyi imzalamadığını okumuştum; Birleşik Devletler imzalamıştı ama Kongre henüz onaylamamıştı. Washington'da ABD Ordusu'nun sözleşmeye fiilen uyması gerekip gerekmediği konusunda bir tartışma vardı. Çinli esirlerin pek azı gerçeği biliyordu. Liderlerimizin bizim bilmemizi istememelerinin iki nedeni vardı: bir, bunu onlara açıklamak zor olurdu ve iki, cehaletin, adamlarının cesaretle savaşmasını mümkün kılan güç olduğuna inanıyorlardı.

Öğleden sonra üçe doğru kısa boylu subay göründü, ona leylek bacaklı Teğmen East eşlik ediyordu. Kısa adam kendisini Yargıç Leach olarak tanıttı ve bize dedi ki: "Ben General Bell'i temsil ediyorum, benimle konuşabilirsiniz. Kendisi şu anda meşgul." Dar yüzü her nasılsa bana bir sıçanı hatırlattı.

"Biz yalnızca şahsen General Bell'le konuşacağız" dedi üçüncü eylem grubunun başındaki Danwei.

Onun söylediklerini çevirdim. Sonra yargıç ne derse desin, esirler yanıt vermedi. Altı yüz adam kollarını kavuşturup orada öylece durdu. Yarım saat boşa dil dökme ve yüksekten atmalardan sonra Yargıç Leach kızarak ayrıldı.

Ertesi sabah bizim bölmede bir açlık grevi başladı, hiçbir gösterici avluya çıkmadı, yalnızca yirmi gözcü ön girişin yakınında duruyordu. Yememe kararlılığımızı ifade etmek için bazı karavana kapları ve taslar dikenli tele asılmıştı. Öğlene doğru bir kamyon dolusu arpa, ıspanak ve turp gönderildi ama gözcülerimiz aracı durdurdu, her şey döküldü ve kapının dışına kondu. Chaolin'le ben Teğmen East'la konuşmaya gittik. General Bell'e şu bilgiyi vermesini istedik: Bu kriz ancak bizim temsilcilerimizle kişisel olarak görüşmekle çözülebilirdi, bizim güvenliğimizi yalnızca o garanti edebileceği için generalden başka hiç kimseye güvenmiyorduk.

Teğmen East ağzındaki tütün suyunu tükürdü ve "Yiyip yememeniz kimin si...de? İstediğiniz kadar aç kalın. İsteklerinizi ona iletmeyeceğim" dedi.

Reddetmesi bizi endişelendirdi fakat Komiser Pei, General Bell'e bildirmeden teğmenin taleplerimizi örtbas etmeye cesaret edemeyeceğini söyleyerek sakin olmamızı istedi. Hem ben hem Ming hayal kırıklığına uğradık ve bu meseleyi kendi aramızda konuştuk. Koreliler kaçırma işini niçin kendi başlarına yapamıyorlardı? Niçin bu böyle karmaşık olmak ve bizi de bulaştırmak zorundaydılar? Generali kendi birimlerine çekip orada ele geçirebilirlerdi. Belki de akıllıydılar ve planları için daha geniş bir destek arıyorlardı. O zaman niçin protestonun daha az riskli bir yolunu benimsemiyorlardı? Pazarlık ettiklerinden daha fazlasını elde edebilirlerdi.

Hakikaten, Komiser Pei'nin tahmin ettiği gibi, ertesi sabah kapıda bir cip göründü. İçinde General Bell ve Yargıç Leach vardı; arkalarında on tekerlekli bir kamyonda yirmi kadar Amerikan askeri onları takip ediyordu. Ming Amerikalılara, generalle sekretaryamızın çadırında konuşmak istediğimiz bilgisini vermek için yola çıkarken, ben bizim karargâhı çağırmaya gittim. Birkaç dakika sonra Ming, Teğmen East'dan bir mesajla geri döndü; bizim ön girişe gelmemiz ve generalle orada konuşmamız konusunda ısrar ediyordu. Onun için Chaolin, ben ve altı adam kapıya yaklaştık; kapının gerisinde kalmamız emredildi.

Teğmen East cipteki kısa boylu General Bell'e doğru uzandı. Bell al al cildiyle güçlü kuvvetli bir adamdı, kırklı yaşların ortalarındaydı, parlak botlar giyiyor ve pırlanta bir yüzük takıyordu; zarif bir görüntüsü vardı. Kepinin altından kırlaşmış saçları görünüyordu. Bu olay için kendine çeki düzen verdiği belliydi; kepindeki kokart bile parlıyordu. Kısa boylu yargıç onun arkasında, kolunun altında bir evrak çantası ve elinde kalın bir kitap taşıyordu. Tüm Amerikan askerleri kamyondan atladı ve yelpaze şeklinde durdu, ellerinde M1 Garant tüfekleri vardı. Chaolin, "Ona zarar vereceğimize gerçekten inanmışlar, değil mi?" dedi, sonra subaylara yaklaşmak için yürüdük.

Kapıdaki dikenli telin üzerinden Chaolin, "Hoş geldiniz General Bell. Şahsen gelme zahmetinde bulunduğunuz için teşekkür ederiz" dedi.

Ben söylediklerini çevirdim. Bell kendini beğenmiş bir gülümsemeyle başını salladı ve "Siz Çinlilere saygı duyarım. Ayrıca sizin bölme disiplin ve temizlik yönünden örnektir. Şimdi bana derdinizi söyleyin" dedi.

Chaolin gülümsedi ve yine, "Buradaki kamp sakinlerinin hemen hepsinin mustarip olduğu yetersiz beslenmeyi denetlemeniz için sizi davet ettik. Yaralanmış pek çok adam yatağa bağımlı durumda ve tıbbi tedaviye ihtiyaçları var fakat yeterli ilaç ve yardımcı personel yok. Yeterince sebze yiyemediğimiz için bu bölmedeki esirlerin hemen hepsi gece körlüğü, skorbüt, beriberi, cilt rahatsızlıkları ve diğer hastalıklardan mustarip. Cenevre Sözleşmesi'ni gözeteceğinizi ve bize insanca muamele edeceğinizi umuyoruz" dedi. Chaolin'in kamptakilerin fiziksel şartlarını tasviri bütünüyle doğruydu. Bazı esirler geceleri karanlık bir duvardan başka bir şey göremiyordu, bazılarının yaraları hâlâ cerahatliydi.

General gırtlağını temizledi ve dedi ki: "Biz zaten Cenevre Sözleşmesi'ne riayet ediyoruz ve elimde yeterli personel ve malzeme olmamasına rağmen, tüm maddelerin gereğini yapmak için elimizden geleni yapıyoruz. Hafızanızı tazelemek için yardımcım size sözleşmeden bazı paragraflar okusun."

Yargıç ciddiyetle büyük yeşil kitabı açtı ve bas bir sesle okumaya başladı. Çevirmeye zahmet etmedim çünkü Chaolin ilgili maddelerin Çince versiyonuna aşinaydı. Bu arada General Bell dalgın görünüyordu, vücut ağırlığını bir ayağından öteki aktarıp duruyordu. Ceketinin cebinden tırnak makasını çıkarıp törpünün ucuyla tırnaklarını temizlemesine şaşıp kaldım. Ellerinin üstü kahverengi kıllarla kaplıydı.

Bu maddeleri ezbere biliyorduk o yüzden hiçbirimiz yargıcı dinlemedik. Amerikalıların hakkını vermek için, hem Çince hem Korece olmak üzere, her bölmeye uluslararası yasaların ilgili fıkralarını gönderdiklerini ve her takıma metni içeren bir kitapçık dağıttıklarını söylemeliyim. Kitapçığı görmeden önce Cenevre Sözleşmesi'ni yalnızca duymuştuk ama içeriğini bilmiyorduk. Belge üzerinde çalışan liderlerimiz, Amerikalıların, "Savaş esirleri, düşmanlığın kesilmesinden sonra gecikmeksizin serbest bırakılmalı ve yurtlarına gönderilmelidir" diyen 118. maddeyi ihlal ettiği sonucuna varmıştı. Bununla birlikte düzenleme üç yıl önce kaleme alınmıştı, dünya o zaman daha az karmaşıktı ve bu

sözleşmeye katılan ülkelerin hiçbiri, bizim durumumuzu tasavvur ediyor olamazlardı. Çinli savaş esirlerinin üçte ikisinden fazlası, eve gidemeyecekti. Yine de mümkün olan her fırsatta, bizi kapatanları, 118. maddeyi ihlal etmekle suçlayarak ve çoğu zaman baskın çıkacaktık.

Ülkeye geri dönüş meselesine ilave olarak, liderlerimiz Amerikan tarafını sözleşmenin başka ciddi ihlalleriyle de itham etti. Dürüst olmak gerekirse, ben bizi kapatanların bize çok kötü muamele ettiğini düşünmüyordum. En azından barınıyorduk ve yiyeceğimiz vardı. Koşullar hâlâ düzeltilmeye ihtiyaç duysa da yaralı esirlerin hemen hepsi, tıbbi tedavi almıştı. Yaklaşık altı bin insan küçük bir bölmeye doldurulmuştu, hastalık salgını yoktu çünkü temizlik layıkıyla yapılıyordu. Bazı kamp sakinlerinin yüzüne biraz renk bile gelmişti, özellikle bazı aşçıların yanakları dolgunlaşmıştı. Sık sık bölmedeki tuvaletlerin, Çin'deki kışlalarımızdakinden daha iyi ve donanımlı olduğu konusunda şaka yapardık. Bazı kısımlara oturaklar yerleştirmişlerdi ve odanın ortasında yıkanma olanağı vardı, su akan musluklara ve yuvarlak beton tablaların içine konmuş metal su çukurlarına sahiptik. Genelde Amerikalıların cömert, en azından materyalist olduğunu kabul etmeliyim. Yiyeceğin yanı sıra her savaş esirine haftada en az bir paket, bazen iki paket sigara veriliyordu. Amerikalı tıbbi personelin, Pusan'daki esir hastanesinde yaralı sivilleri tedavi ettiğini gözlerimle gördüm. Burada her bölmede Birleşmiş Milletler, sivil eğitim için bir program uyguluyor; kamp sakinlerine kitaplar dağıtılıyor, tamircilik, zanaatkârlık, Hıristiyanlıkla ilgili kurslar veriliyor ve sık sık film gösteriliyordu. Ne yazık ki komünistlerin kontrolündeki bizim bölmede, böyle bir programla ilgili hiçbir şey yapılmıyordu. Ne zaman bir esir battaniyesinin ya da yaygısının kaybolduğunu söylesek, bir başkası veriliyordu çünkü bölmede, bu eşyalardan fazlasıyla vardı. Bazen üniforma için bile bu yapılıyordu. Böylesi bir ikmal bizim ordumuzda tasavvur edilemez bir şeydi, orada kayıp için disipline verilirdiniz. Çin'deyken bir askerin yaygısını kaybettiğini hiç duymadım.

Chaolin'in sivri bir dili vardı. Yargıç okumasını bitirdiği anda Chaolin, "Açık ki bizim gördüğümüz muamele sözleşmenin koyduğu standartların gerisinde kalıyor. Mesela biz Çinliler arpa yemeyiz, memlekette onu hayvanlara veririz. Ama diyetimizin ana ürünü olarak arpa

kullanıyorsunuz ve çoğu zaman o bile herkese yetecek kadar olmuyor. Her bir adam günde yalnızca iki tas alabiliyor; bunun da kalorisi vücut ihtiyacının minimumunun altında kalıyor. En kötüsü de diyetimizde sebze çok çok az, etse oldukça nadir. Ülkeniz zorluk içindeyse lütfen bizim ülkemize bildirin. Eminim Çin, bizi açlıktan kurtarmak için, gemiler dolusu pirinç, et ve yumurta gönderecektir."

Arpa hakkında söyledikleri doğru değildi. Hiçbir Çinli hayvanlara arpa yedirmez; pirinç kadar sevmeyiz ama tadı Kuzey Çin'in ana gıda maddesi olan mısır ve darıdan iyidir. Benim çevirimi dinleyen General Bell kıpkırmızı oldu ve "Sizin garip Çin diyet alışkanlıklarınızı göz önünde bulunduracağım ve bu sorunu çözmeye çalışacağım. Şayet her daim açsanız size önerim; adamlarınızın sefaletini daha da artıracak ve yiyecekleri ziyan edecek açlık grevini hemen bırakmanızdır. Tıbbi şartlara gelince, elimden geleni yapacağım" dedi.

Chaolin karşılık verdi: "Size minnettarız. Eğer yaşam koşullarımızın iyileştirilmesi için adım atmayı kabul ederseniz, açlık grevini memnuniyetle sonlandıracağız."

General Bell doğruldu ve "Size söz veriyorum" dedi.

Chaolin'le öteki adam birkaç saniye birbirlerine baktılar. Sonra Chaolin, "Samimiyetinize inanıyoruz, General Bell. Görüşmeye şahsen geldiğiniz için lütfen minnettarlığımızı kabul edin" dedi.

"Bunun anlamı açlık grevini bitireceğiniz mi?"

"Evet, bugün bırakacağız."

"Çok güzel, sizinle görüştüğüme ve konuştuğuma memnun oldum."

"Sağ olun general."

Bell tatminkâr bir gülümsemeyle başını salladı ve sonra başını arkaya attı. Cipine bindi, bir birikintideki çamurlu suları saçarak yanımızdan ayrıldı.

Kapının pek uzağında olmayan, buruşuk beyaz elbiseli, orta yaşlı bir kadın, çöp yığınının üzerine çömelmiş; yaklaşık altmış santim uzunluğunda bir kazmayla etrafı eşeliyordu. Gözleri görmüyordu ama yenebilir bir şeyler bulma umuduyla buraya her gün geliyordu. Boynunda iyileşmiş bir bıçak yarası vardı. Yanında büyük bir su kabağı tası ve dört beş yaşlarında, kulaklarının üzerinden düz kesilmiş saçları olan küçük bir kız vardı. Çocuk bir çekirge destesi tutuyordu, hepsi

ağızlarından geçirilerek, it kuyruğu otunun sapından yapılma, bir ipe dizilmişti. Ara sıra bir çekirge yakalamak için annesinden uzaklaşıyordu. Bir an için çocukluk hatıralarıma döndüm; arkadaşlarımla sık sık böcek yakalamak için kırlara gider ve onları kızartıp yerdik. Ağustos böcekleri ve çekirgeler en sevdiklerimizdi. Hayalim kadının kızına seslenmesiyle kesildi, kayış gibi elinde ne tuttuğunu sordu. Çocuk şalgam kabuğu parçası olduğunu söyledi. Kadın elindeki şeyi kaldırıp kokladı sonra hayal meyal bir gülümsemeyle su kabağı tasının içine koydu.

Durumumuzun ne kadar kötü olduğunun önemi yoktu, her zaman daha kötü durumda olan birileri vardır. Bu kör kadının hayali, yıllarca geri gelip bana musallat olacaktı. Bazen umutsuzluğa düştüğümde, aklıma bu savaş malulü kadın ve onun sadece bir şalgam kabuğu için esrarengiz gülümsemesi gelecekti. O zaman yaşam arzusu ve devam etmek isteği tekrar göğsümde kıpırdayacaktı.

Chaolin, "Hey! haydi gidelim" deyince, kampa döneceğimizi hatırladım. Görüşmemizin muhasebesini yapmak için birlikte karargâha döndük.

Söylediklerimizi duyan herkes heyecanlandı, bazıları General Bell'in bir enayi olduğuna inandı. Bana şimdi bile belki biraz saf ama onurlu bir adam gibi görünüyor; muhtemelen dalaveremizi anlayamamıştı. Oldukça üzgündüm çünkü eğer kaçırılırsa, Bell'in yaşam koşullarımızı iyileştirme sözü boşa gidecekti.

Rulo kâğıtların bir sayfasına Ming, generalle görüşmemizin kısa bir izahatını, özellikle de kendi tavrını ve uyanıklığını yazdı. Bilgi aynı akşam Koreli yoldaşlara gönderildi.

General Bell'in Kaçırılması

Yargıç Leach, 7 Mayıs akşamı bir ciple gelerek iki subayımızın yanında birlikte Koreli esirlerin kaldığı 76. Bölme'ye gelmesini istedi.

"Niye?" diye sorduk.

General Bell'in bir toplantı yapacağını ve farklı bölmelerden temsilcileri davet ettiğini söyledi. Chaolin bana çürümüş sakızını açığa çıkaran bir sırıtış fırlattı. Garip bir şeylerin döndüğünü tahmin ettik. Aceleyle karargâhımıza döndük ve yeni gelişmeleri Komiser Pei'ye bildirdik. Daha önce Koreliler ve Bell'le biz görüştüğümüz için, Pei, Chaolin'le beni Yargıç Leach'le birlikte gönderdi. İkisi de önceki gece yazılmış olan, bizi kapatanların suçlarına ilişkin dilekçemizi ve muhtıramızı aldık ve Leach'e yetişmek üzere çıktık. Ming'in müsaadesiyle yanı-

ma İngilizce-Japonca sözlük de aldım. Biz ayrılmadan önce Komiser Pei'nin emir eri dışarı koştu ve durmamız için elini kaldırdı. Hızla geldi ve her birimize birer hizmet madalyası uzattı; cip ilerlerken Chaolin ve ben madalyalarımızı taktık.

Hava hafif rüzgârlıydı, sanki bizi takip ediyormuş gibi kuzeyde gri bulutlar birbirini kovalıyordu. Alacakaranlık pusluydu; biteviye yüzümüzü yalayan ve sessizce uçan tatarcıkların esintisini getiriyordu. Bir kırlangıç sürüsü tiz sesleriyle cıvıldaşarak küçük sinek ve sivrisinekleri yakalıyordu; süzülüp dalıyor ve it dalaşındaki bir minyatür uçak gibi sarmallar çiziyordu. Yol kenarındaki pembe ve kırmızı açelyalar salkım saçak çiçeklenmişti. Tarlaların yarısı ekilmemiş, yabani otla kaplanmış olsa da sarı çiçeklerle süslenmiş çeltik tarlaları uzayıp gidiyordu. Bir sığır göletini geçer geçmez, çeşitli bölmelerde toplanmış Koreli esir kitleleri gördük. Hemen hepsi omuz omuza ritm içinde sallanıp mücadele şarkıları söylüyorlardı. Birkaç adam cipi görünce, çoğu sadece şekilsiz giysi parçalarından olan kızıl bayraklar salladı. Slogan da attılar. Olağanüstü bir şeyler olduğunu biliyor görünüyorlardı.

76. Bölüm'e yaklaşınca cip biraz yavaşladı. Yol, Amerikan tankları ve üstünde makineli tüfekler olan kamyonetler tarafından çizgi çizgi yapılmıştı. Etrafta hepsi tüfekli, askeri polis ve yüzlerce deniz piyadesi vardı. Bir telsizci el telsizinden bağırıyordu; bir kamyonetin kaputuna oturmuştu, telsizin anteni sallanıyordu. Biz geçerken kendimi onların önemli bir konuğuymuşuz gibi hissettim; tüm esirler ve Amerikalılar dikkatle gözlerini bize dikmişlerdi. 76. Bölme'nin kapısında çok sayıda araç ve deniz piyadesi toplanmıştı; muhafız kulesinden gelen hareketli ışık huzmeleri çelik miğferlerinde yansıyordu. Dikenli tellere seyyar projektörler yerleştirilmişti ve bir yerlerde bir jeneratör vınlıyordu. Bölme kapısının yanına asılı, birbirine dikilmiş parçalardan bir seksene dokuz metre koca bir bez parçasına, şu İngilizce sözler oyulmuştu: "BELL'İ ELE GEÇİRDİK. TALEPLERİMİZ KARŞILANANA KADAR GÜVENLİĞİ TEMİNAT ALTINDADIR. ATEŞ AÇMA VE BOMBALAMA GİBİ İNSANLIK DIŞI EYLEMLER OLURSA HAYATI TEHLİKEYE GİRERİ" Ünlem işareti bir harfin iki kat büyüklüğündeydi. Korelilerin ince hazırlığından etkilendim; pankart için çok çalışmış olmalıydılar.

Cip kapıya yanaştı. Chaolin'le ben bölmenin içine doğru yürürken Yargıç Leach geride kaldı. Burası aydınlıktı; her yerde lambalar ve el fenerleri vardı. Çuval gibi üniformaları içinde, yüzden fazla esir bizi karşılamak için iki sıra halinde duruyordu, alkışlıyor ya da kâğıttan yapılmış küçücük Çin ve Kore ulusal bayraklarını sallıyorlardı. Biz daha ileri gidince insanlar resmi Çince'yle slogan atmaya başladı: "Kore ve Çin!", "Kim Il Sung!" ve "Hoş geldiniz Çinli Yoldaşlar!".

Korece bilmiyorduk ama o kadar heyecanlanmıştık ki biz de, "Selam Koreli Yoldaşlar!", "Kardeşçe Birlik Olalım!" ve "Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi!" diye bağırdık. Arkamızdan deniz piyadelerinin küfürleri geldi; bütün silahların üzerimize doğrultulduğunu fark ettim.

Farklı bölmelerden gelen temsilciler için hazırlanan çadıra girdik, aralarında bizim için şaşırtıcı olan üç genç kadın vardı. El sıkıştık, hatta bazı adamlar kucaklaştı, belli ki birbirlerini uzun zamandır tanıyorlardı. Çadırda Korece ve Çince sohbetlerin uğultusu vardı. Gürültü beni inceden sersemletti; burada olmaktan heyecanlıydım, enerjik atmosferden etkilenmiştim. Herkes sevinçli ve dost görünüyordu. Sonraki yarım saat boyunca Albay Choi, General Bell'i nasıl ele geçirdiklerini temsilcilere anlattı.

7 Mayıs'ta 76. Bölme'deki adamlar, General Bell'le yüz yüze diyalog talep eden iki günlük gösteri yapmışlar. Öğlen 1.30'da nihayet general gelmiş; ona bir manga Amerikan askeri eşlik ediyormuş. Yargıç Leach da onunla berabermiş. Korelilerle konuşmak için hep birlikte ön girişe gelmişler. Kapıya gelirken Amerikan askerleri hep onu takip ediyormuş. Koreliler askerleri işaret edip Bell'e sormuşlar: "Bu ne demek oluyor? Sizin gibi bir Amerikan generalinin, bizim gibi silahsız esirlerden niçin korktuğunu anlamıyoruz." Bell bir adamlarına bir de bölmenin içine bakmış, sonra askerlere geri dönüp kapıdan bir miktar uzaklaşmaları için bir hareket yapmış. Bir tek Leach onunla kalmış.

Koreliler; kamp yetkililerinin Cenevre Sözleşmesi'nin ihlal eden uygulamalarını birer birer saymış sonra da Bell'in suçlu olduğunu kabul etmesini istemişler. Başta general gayet ciddiymiş. Yaverine, sözleşmenin bazı maddelerini yüksek sesle okumasını söylemiş sonra esirlerin iddialarını çürütmeye çalışmış. Fakat Koreliler bağıra çağıra eleştirme-

ye devam etmişler, general sabırsızlanmaya ve yorulmaya başlamış o yüzden bir kenara oturmuş ve Yargıç Leach'in soruları cevaplamasını istemiş. Bir sigara yakıp dalgın dalgın içmiş; arada bir başını hüsranla sallıyormuş. Subaydan elli metre uzakta olan askerlerin giderek dikkatleri dağılmaya başlamış, fısıldaşıyor ve intizamsız dikiliyorlarmış.

O anda bölmenin içinden bir hela temizleme ekibi gelmiş ve ön girişe yönelmiş, her adam omuzlarındaki bir sırıkla iki büyük dışkı kovası taşıyormuş. Kapı onlar için açılmış. Amerikalı subaylar burunlarını tutarak kenara çekilmiş. Sonuncu dışkı kovası çıkınca, hepsi de kampın baskın birliğinin kılık değiştirmiş üyeleri olan helacı adamlar, aniden ellerindekini atıp generali ve Yargıç Leach'i yakalayarak ve hapishanenin içine sürüklemiş. Leach iki eliyle kapıya yapışıp, yardım etmeleri için askerlere bağırmış. O yüzden Koreliler onun gitmesine izin vermiş. Fakat genç subay kadar atik olmayan General Bell, bölmeye sokulmuş. Esirler derhal ön kapıyı sürgülemiş.

Her şey o kadar ani olmuş ki askerler, bir şey yapamadan donup kalmış. Adam kaçırma olayı olduğu kafalarına dank edince kapıya koşmuşlar ama çok geçmiş. Dört güçlü kuvvetli adamın, generali bir çadıra doğru çeke çeke götürdüğünü hepsi görebiliyorlarmış. Bell dönüp askerlerine bağırmış: "Yardım edin! Tanrı'nın cezaları, yardım edin!"

"Durun! Durun!" Yargıç Leach esirlere bağırmış, askerler tüfeklerini doğrultmuş.

İki Koreli koşarak İngilizce yazıların olduğu pankartı göstermiş. Sonra elde yapılmış silahlarla Amerikalılarla çarpışmaya hazır, yedi yüz kişiden fazla savaş esiri alayı avluya girmiş. Bu durumda Yargıç Leach, askerlere ateş açmamalarını emretmiş o yüzden hepsi, komutanlarının gözden kaybolmasını yalnızca seyretmişler. Çadırın girişinde hâlâ bağırıp çağıran Bell girmeyi reddetmiş, o zaman dört adam, generalin tepinmesine bakmadan onu kaldırıp götürmüş.

Birbiri ardına sirenler çalmaya başlamış. Yarım saat içinde, bir uçak başlarının üzerinde dönerken, tankların ve personel taşıyıcıların içindeki deniz piyadeleri bölmeyi kuşatmış; esirlere vakit geçirmeksizin General Bell'i serbest bırakmalarını emrediyorlarmış. Bu durumla nasıl başa çıkacağını bilemeyen düşman, adam kaçıranlarla temas kurmak ya da hiçbir şey yapmadan beklemek konusunda tereddüt etmiş.

Bir saat kadar sonra bir kamp sakini kapıya gitmiş ve General Bell'in imzaladığı bir kâğıdı, Amerikalı subaylardan birine göstermiş. Anlaşılan mektup Koreliler tarafından oluşturulmuştu. Şöyle diyormuş:

"Esirlere asla ateş etmemenizi emrediyorum! Bu krizin büyümesini bu şekilde önleyebilir ve benim güvenliğimi sağlayabiliriz. Diğer bölmelerden esir temsilcilerini kapsayan bir konferans toplanmasını kabul ediyorum. Problemin çözümünü aramayı ve olanakları tartışmayı da kabul ediyorum. Askerlerimiz 76. Bölme'yi terk etsin. Lütfen uzak durun! General Matthew Bell"

Bütün araçlar ve askerler oldukları yerde kalmış. Kırk dakika sonra Bell'in el yazısıyla yazılmış bir başka mektup gelmiş. 76. Bölme barakalarına bir telefon hattı bağlanmasını ve bundan böyle talimatlarını yakından takip edilmesini emrediyormuş. Gecikmeden dağıtılacak şeylerin bir listesini vermiş. Aralarında battaniyeler, konserve et, pirinç, kalem, not defteri, fabrikasyon sigara, katlanan masa ve sandalyeler ve kişisel rahatlığı için gerekli birkaç şey de varmış. Geçici olarak Bell'in yerini almak için hemen oraya koşup komutaya vekalet eden General Fulton, Bell'in dostuymuş, ikisi de Virginia Askeri Enstitüsü'nden mezunmuş, o yüzden Fulton, Bell ne isterse yerine getiriyormuş. Birkaç cip esir temsilcilerini alıp getirmek için farklı bölmelere gönderilmiş. Sonra bir kamyon, General Bell'in kişisel eşyalarını vermek için gelmiş; bunların arasında birkaç şişe soda ve bir tuvalet varmış. Daha sonra toplantı için erzakla dolu büyük bir kamyon gelmiş.

General için baraka sırasının arkasında özel bir çadır kuruldu. Önünde, her birinde beyaz bir çember içinde kızıl yıldız olan, sekiz el yapımı kızıl bayrak rüzgârda dalgalanıyordu. Sopalar, ucu sivriltilmiş bambu sırıklar, büyük kazma ve kürekler taşıyan onlarca nöbetçi, çadırın etrafına dikilmişti. Ekibin lideri olduğu açık olan bir adam, kemerine parlak bir orak takmıştı. Chaolin'le benim girmemize ve içeri bir göz atmamıza izin verildi. Bir muhafız, bizim için kapının kanadını açtı. Aman Tanrım! İçerinin süsünden çarpıldım; baştanbaşa döşenmiş ve dört beş ayrı alan halinde ayrılmıştı; tüm taban, askeri battaniyelerle

kaplanmıştı. Geceleri hâlâ soğuk olduğundan, duvarlar bile battaniyelerle kaplanmıştı. Çadırın arkasına doğru beyaz bir perde, banyo alanını kapatıyordu. Ön bölümün ortasında cilalı bir masa ve dört sandalye duruyordu, masanın üzerinde bir bira bardağı, içinde de beyaz ve sarı bir demet yabani zambak vardı, bazı çiçekler hâlâ goncaydı. Gizlenmiş bir köşede bir portatif karyola, generalin okuma gözlüğü ve kepinin konduğu minik bir dolap vardı. Perde çekilmemişti. Bell'in yatağında gözleri kapalı uzandığını görebiliyorduk, yüzü eskisinden daha uzun ve pörsüktü. Yaşlı görünüyordu. İçeri birilerinin girdiğini anladığından emin olsak da Chaolin'le ben generali rahatsız etmedik.

Koreli askerlerle görüşme ve kaynaşma sırasında farkettim ki bizden daha ihtimamlı şeyler yapmışlardı. Söz gelimi, onların subayları arasındaki rütbe farkı, omuzlarındaki dama ve yıldızlarla hemen görülebiliyordu. Hatta eratlarının rütbeleri bile kollarındaki pırpırlardan ayırt edilebiliyordu. Subaylarının üniformaları bizimkinden daha da formeldi; kokartlı şapkalar, pirinç düğmeli ceketler ve büyük apoletler, parlak deri botlar ve yan dikiş çizgisi boyunca kırmızı şerit dikilmiş mavi ya da yeşil pantolon. Mümkün olduğu kadar Rusları taklit ediyorlardı. Buna karşılık bizim subaylarımız, herhangi bir rütbe takmıyorlardı, onlarla adamları arasında çok az giyim farkı vardı. Albay ve generallerimizin hemen hepsi yünlü ceketler, pantolonlar ve belki deri ayakkabı giyiyordu. Erat ve alt rütbeli subaylara gelince; içi yünlü üniformalarımız, kulaklıkları bağlanmış keçe şapkalarımız ve üstü çadır bezi ayakkabılarımız o kadar kabaydı ki cephedeki Amerikan askerleri bize, "çamaşırcı" diyor.

General Bell ağırlanmasından o kadar etkilendi ki ertesi sabah, telefonda General Fulton'a, "Burada bir imparator gibi yaşıyorum" dedi. Gerçekten, çadırın içi Moğol kraliyet çadırını andırıyordu, belki daha da lükstü. Üstelik aşçısı yemek servisine günde üç kere geliyor ve iki Amerikalı emir erine, her sabah ortalığı toplaması için izin veriliyordu. Bell, yüzünde keder olsa da sanki bir seyahatteymiş, bir göl kenarında ya da dağda kamp kurmuş gibi görünüyordu

Chaolin'le ben girmeye ya da dönmeye kararsız kalmışken, General Bell gözlerini açtı. Fakat kalkmadı, düşünceye dalmış görünüyordu. Gözlerini tekrar kapattı ve biz daha yaklaştık. Koca vücudu karyolayı hatırı sayılır derecede çökertiyordu. Ceketinin üst iki düğmesi yoktu ve

bir yıldızı olan sağ apoleti, omzuna birkaç iplikle ancak tutturulmuştu. Daha birkaç gün önce bizimle konuşan derli toplu generalden ne kadar farklı görünüyordu.

"Onunla konuşmalıyız" diye fısıldadı Chaolin.

Adım attık ama general kıpırdamadı. Niçin böyle yaptığını tahmin etmeye çalıştık. Öfkeden miydi? Yoksa kibir ya da hor görmeden mi? Muhtemelen belirsizlik yüzünden. Bölmenin dışındaki adamları gibi o da bu kaçırılma durumunda ne yapacağını bilemez halde olmalıydı. Chaolin'le tekrar birbirimize baktık. Gülümsedi ve dilini çıkardı, dili ileri derecede paslanmıştı. Benim başlamamı isteyen bir baş hareketi yaptı. Biraz eğildim ve "Merhaba General Bell, sizi görmeye geldik" dedim.

"Ah, teşekkür ederim, teşekkür ederim." Gözlerini açtı, akları kanlanmıştı. Oturdu, seyrek saçlarını eliyle karıştırdı ve ayağa kalkmak için bacaklarını yataktan aşağı sarkıttı.

"Lütfen oturun" dedim. "Biz Çinli esirlerin temsilcisiyiz. Dört gün önce görüşmüştük."

"Gerçekten mi? Ah evet, bazı sorunlarınızı çözeceğime söz vermiştim."

Bizi tanımasına şaşırmıştım. Chaolin benim çevirimle, "Artık sizden bir hareket görmek istiyoruz. Aynı şeylerin tekrarlanmasını istemiyoruz; adamlarınızın barakalarımıza gaz bombası atması, hatta üzerimize ateş açması gibi sorunlar hâlâ çözülmedi" dedi.

"Burada asla böyle bir şey olmadı." Bell yanılmıyordu; bu tür şiddet Kore anakarasındaki kimi kamplarda olmuştu, bu adada değil.

"Ama adamlarınız sık sık kamptakileri dövüyor" diye bastırdı Chaolin.

"Demek ki askerlerim arasında daha sıkı bir disiplin sağlamam gerek."

"Burada size yaptıklarımız hakkında ne düşünüyorsunuz?"

General şaşırmış görünüyordu, Koreli esirlerin biz Çinlileri de temsil ettiğini düşünmemişti. Ben de çoğul zamir "biz"e biraz şaşırmıştım. Sonra Bell sorunun anlamını kavradı ve mırıldandı: "Evet, komünistlerin beni iyi ağırladıklarını söyleyebilirim."

"Bunu anladığınıza memnun oldum. Keşke General Ridgway de burada olsaydı da aynı dersi alsaydı."

"Ona bir mesaj gönderebilirim ve..." Bell ne yaptığını anladı ve utandı.

"Yarın konferansta esirlere yapılan muamele hakkında daha çok konuşacağız. Bu arada kendinizi fazla yormayın ve iyi istirahat edin."

"Öyle yapacağım."

"Şimdilik hoşça kalın."

"Güle güle." Ayağa kalktı ve el salladı ama elini uzatmadı.

Çadırdan çıktığımız an Chaolin, iki eliyle yanlarını tuta tuta kahkahayı patlattı. Ben de onun kahkahasına katıldım. Biz Bell'le görüşürken çadırın girişinde duran Koreli bir subay, İngilizce, "Amerikalı general, Stalin'in dediği gibi, kâğıttan bir kaplandır yalnızca" dedi.

Stalin'in bunu nerede söylediğini bilmiyordum. Subayın söylediklerini Chaolin'e çevirdim. Daha fazla gülmeye başladı. Koreli subay daha fazla gecikmeden bizi, en tepe liderlerinin toplandığı, barakaların arkasındaki bir çadıra götürdü.

Mr. Park bizi görür görmez kamış yatağından kalktı ve bizi kucakladı. Zar zor anlaşılan Çince'siyle, "Ah, dostlarım, hoş geldiniz!" dedi.

Yaygıya oturmamız için bir el hareketi yaptı. Diğerlerinin tersine, beyaz üzerinde siyah benekler olan bir pöstekide oturduğunu fark ettim. Hemen sohbete girdik. İnce uzun bir adam olan Albay Lee, liderinin yanına oturdu; çeviriyi o yaptığı için ben artık rahatlayabilirdim. Mr. Park bizim yaşam koşullarımıza derin alaka gösterdi ve 602. Bölme'de nasıl bu kadar iyi örgütlendiğimizi sordu. Chaolin yeni kurulan Birleşmiş Komünistler Birliği'nden kısaca söz etti. Mr. Park özünde Parti'nin liderliği ve ilkeleri devam ederken örgüte, mümkün olduğu kadar çok insanın dahil edilmesi niyetinden etkilendi. "Ben her zaman Çin Komünist Partisi'ne hayran olmuşumdur. Sizin daha fazla deneyiminiz ve stratejiniz var. Mücadelenizde yeterince destek olamadığımız için üzgünüm" dedi.

Chaolin müteessir görünüyordu ve söze girdi. "Sizin liderliğinizdeki Koreli yoldaşlar, General Bell'i ele geçirdi. Bu, savaş tarihinde olağanüstü bir olaydır ve ortak düşmanımıza ezici bir darbe vurmuştur. Bu durum bize muazzam coşku verdi. Koreli yoldaşlarımızdan yiğitliği ve cesareti öğrenmeliyiz."

"Tabii, sizin yardımınız olmadan bunu asla yapamazdık" dedi Mr. Park, gülümseyerek. "Onun için zaferin yarısı size aittir. Çinli yoldaşlar bize bir açlık grevinin nasıl yönetileceğini ve Bell'i bölmemize nasıl çekeceğimizi gösterdi, aksi takdirde içeri sokamazdık. Bu zafer halklarımızın ortak mücadelesinin yalnızca bir parçasıdır."

Yerine döndü ve yardımcısına bir şeyler fısıldadı. Lee bize göz kırptı ve "Mr. Park akşam yemeğine kalmanızı rica ediyor" dedi.

"Lütfen bize konuk muamelesi yapmayın" dedim.

"Siz bizim onur konuğumuzsunuz" diye söze girdi Lee, anlamlı gülümseyerek. Herhalde yemek düzenlemesi için, kalkıp çıktı.

Böyle bir yerde Mr. Park'ın bize sunabileceği yiyeceklerin çeşidini merak ediyordum. Belki bir kâse beyaz pirinç, biraz turşu ve onun en iyi eşlikçisi bir parça kurutulmuş balık ve biraz fırınlanmış mürekkep balığı. Düşüncelerim Chaolin'le ev sahibimizin içten kahkahalarıyla bölündü. Mr. Park, Komiser Pei'nin halini hatırını sordu ve ona selamlarını gönderdi; Chaolin ileteceğine söz verdi. Ben söz verilen akşam yemeğini düşünerek, sohbetten kopmamak için kendimi zorladım.

Sonra genç bir adam içeri girdi, beyaz undan yapılmış, dumanı tüten hayli kalın bir tür mantıyla dolu büyük bir kazan kapağı taşıyordu. Biz şaşakaldık; bu bir ev sahibinin bize sunabileceği en güzel Çin yemeğiydi! Yahu, böyle bir yemek için malzemeyi nereden bulmuşlardı?

Mr. Park gülümsedi ve kollarını açtı, neredeyse yaramazca, "Buyurun lütfen" dedi.

Chaolin, "Hep beraber yiyelim" deyip, daha yakına oturmaları için işaret etti.

"Yo, biz yedik"

"Bunun için ne kadar teşekkür etsek azdır."

"Konuşmayı kesin de yiyin. Bize teşekkür etmeniz gerekmez. Her şey Amerikalılardan geldi. Şayet un ve et dağıtmasalardı ne sunacağımızı bilemeyecektik. Keyfinize bakın. Şimdi kusura bakmayın." Mr. Park kalktı ve bir grup subayla bir şey tartışmak için bir köşeye gitti.

Birer tahta kaşık alıp yemeye başladık. İçi sığır eti konservesiyle karışık taze lahanadan yapılmıştı. Hamurda et o kadar çoktu ki ısırdığımızda yağ damlıyordu. Ben elimden geldiği kadar yavaş yemeye çalışıyordum,

Chaolin bana sırıtıp ağzını şapırdatmayı sürdürdü. "Eve döndükten sonra karıma, her hafta mantı yapmasını söyleyeceğim" dedi.

"Bu Yalu'yu geçtiğimizden beri yediğim en iyi yemek" dedim ağzımda bir lokma varken.

"Biliyorum. Haydi, bu kadar duygusal olma Yuan. Bize bakıyorlar."

Gözyaşlarıma engel oldum. Yemeğin keyfini çıkaracak yerde, hepten mutsuz olmuştum. Duygularımın karışmasına Chaolin'in karısından söz etmesi yol açmıştı. Evden ayrılmadan bir gün önce, annemin ve nişanlımın benim için pişirdiği yengeç eti aklıma gelmişti. Ama hayallerimi kestim ve kendimi gülümsemeye ve böyle bir durumda ailemi aklıma getirmemeye zorladım. Şahsi duygularımızın işimize karışmasına izin vermemiz mahcup edici olurdu. Bundan böyle kalbimde, yanlış bir zamanda ortaya çıkmasınlar diye, kişisel duygu ve düşüncelerimi içine kilitleyeceğim bir dolap yapmalıydım.

Akşam yemeğinden sonra olanlar daha da hayret vericiydi. Çadırın arkasında gizli bir bodruma götürüldük. Bir sığınak gibiydi ama daha iyi aydınlatılmıştı, sunta parçasıyla örtülmüş yer sedirinin üzerinde bir telsiz duruyordu; meşe görünümü verecek şekilde boyanmış, yaklaşık altmış santim eninde otuz santim yüksekliğinde parlak bir kutu. Albay Lee bana, bir kasapla konserve yiyecek ve battaniyeler karşılığında bu makineyi takas ettiklerini ve kampa soktuklarını anlattı. Ben acaba Kuzey'le telsiz bağlantıları var mı diye düşünürken Mr. Park, ellerini Chaolin'in ve benim omzuma koyarak dedi ki: "Sevgili yoldaşlarım sizi yalnızca General Bell'i ele geçirdiğimiz için davet ettik. Ama size ikram edecek özel bir şeyimiz yok, o yüzden belki Pekin'in sesini dinlemek hoşunuza gidebilir diye düşündüm."

Tanrım, Çin'den yapılan yayını yakalayabiliyorlardı. Bir yıldan fazladır ülkemizden tek bir ses işitmemiştik. Telaşla telsizi aramaya başladık. Parazitlerin içinden bir kadın sesi geldi; temiz, net, candan. Şöyle anons ediyordu:

> Son günlerde daha fazla bağış toplandı. Kore cephesindeki ordumuza destek için iki buçuk milyon insan, geçen hafta başkentte yapılan, kamusal toplantılara katıldı; Kore'deki Amerikan işgali kınandı ve antiemperyalist dava desteklendi. Yu Operası sanatçısı Chang Hsiang-yu bir

avcı uçağı için büyük bir meblağ bağışladı. Ressam Huang Ran beş tablosunu verdi. Bir grup ünlü yazar el yazmalarını satışa koydu. Tüm kazanç Kore'deki ordumuza gönderilecek...

Haberler sanki bir başka gezegenden geliyormuşçasına uzaktı. Aynı anda o kadar yakındı ki göğsümü sıkıştırıyor, kalbimi hızlandırıyor, başının zonklamasına neden oluyordu. Chaolin'in de benim de yanaklarımızdan gözyaşları süzülüyordu. Hava o kadar yüklüydü ki hiç kimse ses çıkarmadı uzun süre. Sessizce bıraktık gözyaşlarımızı; ıslak, sarı, yabancı toprağa aksın. Albay Lee de ağlıyordu.

Korelilerin karargâhında, yalnızca liderlerin katılacağı bir toplantı hazırlığı vardı. Chaolin toplantıya katıldı, o yüzden ben gecenin kalanında serbesttim. Çadırın dışına yürürken büyük duygular içimi kabartıyordu. Tuzlu rüzgâr, hâlâ ıslak yüzümü acıtıyordu; kalbim vatan hasreti ve aşkla doluydu. Keşke yarın eve gidebilseydim. Keşke ay, telgrafımı anneme ve Julan'a götürebilecek bir taşıyıcı olsaydı. Ama fantezilerimi frenledim ve ardında bir grup Amerikan askerinin olduğu dikenli tellere yanaşmamaya dikkat ederek yürüdüm. Sigara içip hızlı hızlı konuşuyorlardı; silahları menevişleniyor, çeliğin üzerindeki kamuflaj ağı parlak miğferlerini donuklaştırıyordu.

Nasıl olduysa zihnimde, devrimci Rus yazar Nikolai Ostrovsky'nin sözleri yankılandı: "İnsan için en değerli şey hayatıdır. Hayat yalnızca bir kereliğine ve geçmişini hatırladığında herhangi bir anını boşa geçirdiğine hayıflanmayacak ya da yaptığı hiçbir şeyden utanmayacak şekilde harcanmalıdır. Böylelikle ölüm döşeğinde şunu söyleyebilir: Bütün hayatımı, enerjimin tamamını en yüce insanlık davasına adadım; insanlığın özgürlük mücadelesine..." Pek çok insan gibi ben de *Ve Çeliğe Su Verildi*'den bu bölümü ezberlemiştim ama şimdi kulaklarımda çınlıyordu. İlk kez işe yarar bir adam olduğumu ve en nihayet hayatımın bir amaç tarafından biçimlendirildiğini hissettim. Bir birey ne kadar da küçüktür. Ancak kendinden daha büyük bir davaya katıldığın zaman, bireysel rolünü bir "çarpan"la büyütebilirsin. Şimdilik belki Amerikan emperyalistlerine karşı mücadele, benim elde etmeye çalıştığım "çarpan"dır. Bu toplantıdaki rolüm, kendimi daha önemli hissetmeme yol açmış olsa

bile ben, en nihayetinde yalnızca bir çevirmendim, Chaolin'in yanında ikinci keman bile değildim. Kendimi öyle kaptırdım ki Birleşmiş Komünistler Birliği'nde tekrar üyelik başvurusu yapmayı düşünmeye bile başladım.

Çadırda temsilcilere ayrılmış bir yer buldum ve doğruca yatağa gittim. Yarın uzun bir gün olacaktı, ona hazırlanmak için iyi dinlenmeliydim.

Kahvaltıda tüm temsilciler için, bir Kore yemeği olan *jook* vardı; içinde küp şeklinde doğranmış şalgam, pirinç ve et olan bir çeşit çorba. Bence *jook* kelimesi, Çince çorba demek olan *zhou* kelimesinden geliyordu. Çorbadan her birimize dolu bir tas servis edildi ve herkesin paylaşması için bir turşu tepsisi, masanın ortasına kondu. Koreliler turşusuz yaşayamaz; ki burada nadirdi. Neredeyse törenle yedik; herkes koşturmamak için çaba harcıyordu. Chaolin'le ben turşudan hoşlanmadık; biberi bizim için fazla acıydı. Fakat lahananın kokusu hoşuma gitti ve salamura edilmiş birkaç diş sarımsak yedim. Mamafih jook gevrek ve lezzetliydi; et konserve sığır etiydi. Korelilerin kaynaklarından bir kez daha etkilendim.

Toplantı sabah 9.00'da büyük bir çadırda başladı. Odanın ortasında birleştirilmiş ve üzerine battaniye serilmiş sekiz uzun masa duruyordu, sandalyeler masanın etrafına dizilmişti. En uçta girişin yanında, sanık koltuğu vardı ve karşı ucunda, toplantı başkanı için bir sandalye. Bu koltuğun arkasındaki duvarda Çin ve Kore ulusal bayrakları asılıydı. Önceki geceki genişletilmiş komite toplantısı, Albay Choi'yi başkan ve Hao Chaolin'le bir başka adamı başkan yardımcılığına seçmişti. Bu yüzden Choi, sandalyesini masanın başına aldı; onun soluna Chaolin'le ben oturduk. Üç Koreli kadın benim yanıma oturdu. On yedi bölmeden topu topu kırk iki temsilci ve tanık vardı.

Herkes oturduktan sonra toplantının gündemini tartışmaya başladık, oybirliğiyle kabul edildi. Sonra General Bell çağırıldı.

Bell ağır ağır yürüyerek geldi ve sanık sandalyesine oturdu. Albay Choi toplantının başladığını anons etti; gündemdeki en önemli madde, Bell'in temsilcilerin suçlamalarını ve kınamalarını dinlemesine ayrılmıştı. Generale İngilizce olarak, "Kendinizi savunabilirsiniz ama bazı olgulara saygılı olmalısınız" dedi.

Sonra temsilciler sırayla konuşmaya başladı. Koreliler yaşadıkları istismar ve şiddetin pek çok kanıtını hazırlamıştı; bazı yoldaşlarının Güney Kore Ordusu'na katılmak için zorlandığını bile iddia ettiler. Sırf Kuzey'e dönmek istedikleri için, adamlarına nasıl işkence yapıldığını ve onların nasıl öldürüldüğünü anlattılar. Pek çoğu yok olmuştu, hiç kimse nerelerde olduklarını bilmiyordu; biyokimyasal silah deneylerinde kobay olarak kullanılmak üzere gemiyle uzak bir yere mi götürülmüşlerdi? General Bell, ani ses yükselmeleri ve yanlış vurguyla İngilizce konuşan iki acemi çevirmenin ortak çabasına rağmen, ne dediklerini pek anlayamadığı için boş boş bakıyordu.

Uzun boylu bir adam ayağa kalktı ve kısık bir sesle konuşmaya başladı, gözyaşları yanaklarından süzülüyordu. İşaretparmağıyla sanığı gösterdi ve bağırdı. Yüzünün sol tarafında bir yara izi vardı, yoldaşlarına ihanet etmeyi reddedince kızgın demirle dağlandığını söyledi. Gömleğini sıyırıp göğsündeki koyu renkli yarayı gösterdi ve eliyle üzerine vurdu. Bu yara izinin, Güney Koreli muhafızlar ve Amerikan askerlerinin eseri olduğunu söyledi. Midesinin üzerinde en az on yıl önceden kalma, at nalı şeklinde, kapanmış bir bıçak yarası daha vardı. Koreli çevirmen onun suçlamalarını, asıl anlamı doğru fakat takip etmesi zor bir İngilizce'yle çevirdi. Bir ses alıcısına istedikleri konuşmayı yapmadığı için tıbbi tedavisinin reddedildiğini söylüyordu.

Ondan sonra bodur bir adam konuştu. Bir Amerikan subayının kendisine çelik bir çubuk verdiğini ve Mr. Park'ı öldürmesini emrettiğini söyledi. Bunu yapmadığı için onu işkence odasında bir direğe asmışlar ve neredeyse ölene kadar dövmüşler. Hatta Güney Koreli bir çavuş, anüsünü kesip bir köpeğe yedirmekle tehdit etmiş. Sonra on sekiz yaşında, fidan gibi bir çocuk ayağa kalktı ve ince sesiyle konuştu. Bir Amerikan askerinin, bölmenin kapısında üzerini ararken sık sık sarkıntılık ettiğini iddia etti.

Suçlama yapanlar konuşmaya devam etti, pek çok temsilci çileden çıkmaya başladı ve onların çatık kaşlı yüzlerine bakmaktan kaçınan General Bell'e vurmamak için kendilerini zor tutuyorlardı. Ara sıra General Bell o kadar dalgın görünüyordu ki Albay Choi, "Kulak ver!" diye emrediyordu.

Üç kadın temsilciden biri olan Shunji, İngilizce konuşabiliyordu. Yirmi beş yaşlarında tombul yanaklı bir kadındı, bir zamanlar şişman olmalıydı ama şimdi güneş yanığı yüzüyle bir deri bir kemik kalmıştı. Kalktı ve duygulu bir konuşma yaptı. Aksanı kelimeleri biraz perdelese de, sesi netti. Kamp muhafızlarının kadın esirlerin çoğunu istismar ettiğini, istedikleri zaman dövüp küfrettiklerini söyledi. Fiziksel istismarın her türüne gözlerini kapatmış olan Amerikan subaylarının önünde, bazı Güney Koreli adamlar onların yüzlerinde ve göğüslerinde sigara söndürmüştü. Shunji ayağını kaldırıp masanın üzerine koydu, bol pantolonunu uyluğuna kadar sıyırdı; bacakları vücuduna nazaran çok sıskaydı. Gerçekten bacağında her biri fasulye büyüklüğünde, ondan fazla yanık izi vardı. Bölmelerindeki on sekiz yaşındaki bir kızın, esir kampına gelmeden önce, dört Amerikan askerinin tecavüzüne uğradığını ve daha sonra sarışın yeşil gözlü bir çocuk doğurduğunu da söyledi. Kötü beslenen anne kalp hastalığından ölmüş; şimdi bebek en küçük esir olarak hâlâ onların barakasındaymış.

O konuşurken, ufak tefek bir kadın benim yanıma oturup hıçkırmaya başladı. Shunji parmağıyla onu gösterip şöyle dedi: "İki gün boyunca Seul sokaklarında, otuzdan fazla kız kardeşiyle birlikte gösteri yapmış. Amerikan emperyalistleri ve onların ciplere ve büyük atlara binen Koreli yarış köpekleri tarafından kırbaçlanmış ve herkes onları çıplak görebilsin diye giysilerini çıkarmalarını emredilmiş. Onlara orospu diyerek tükürmüşler. Bazıları taş atıp kamış ve değneklerle vurmuş. Kardeşlerinin biri beş aylık hamileymiş ama yalvarması fayda etmemiş, vurmaya devam etmişler, gelip geçen herkes onunla alay edebilsin diye, pijamalarını çıkarmaya ve sırtına üçgen şeklinde bir çerçeve takmaya zorlamışlar. Yoldaşım burada; o sizin suçlarınızın canlı bir kanıtıdır." Küçük, ay yüzlü kadına ayağa kalkması için yardım etti, etrafta dolaştırdı ve kadının gömleğinin arkasını sıyırdı. Kadının sırtı mahvolmuştu, bir dolu yara ve kabuk bağlamış sopa izleri vardı.

"Onun yüzüne bakın" dedi Shunji, oturmakta olan bir kadını işaret ederek. Bütün gözler bu yüze çevrildi; yara kabuklarından neredeyse görülmüyordu. Boynundaki yumuşak, sağlıklı cildine bakılırsa, yirminin altında, epey genç bir kadındı; bozulmuş yüz bir zamanlar çok çekici olmalıydı. Kalkıp, bir çevirmen olarak Shunji'yle konuşmaya başladı.

Bir gerilla olduğunu ve Amerikalılar tarafından yakalandığını söyledi; sonra yirmi yoldaşıyla birlikte Güney Kore polisine teslim edilmişler. Onu dövmüşler, geniş bir kalabalığın önünde birkaç erkek gerillanın kafasını kesmişler, hatta fotoğrafını çekebilmek için abisinin kesilmiş kafasını tutması için onu zorlamışlar. Bugün hâlâ kâbuslar görüyor, sık sık çığlık atıyor ve hayaletlerle mücadele edip geceleri yatakta kıvranıyormuş. Niçin polisler insana hayvandan da kötü muamele ediyordu? Niçin Amerikalılar onları teşvik ediyor ve bu duruma göz yumuyordu? Niçin Amerikan askerleri Pasifik Okyanusu'nu geçmiş ve hayatlarını mahvetmek için bu topraklara gelmişlerdi? Sesi o devam ederken gitgide tizleşiyordu. Yükselen duygularıyla o kadar tıkandı ki sözleri giderek Shunji'nin çeviremeyeceği kadar tutarsız olmaya başladı. En sonunda cümlenin ortasında durdu ve üç kadın, birbirine tutunarak feryadı bastılar.

Bir adam atladı ve General Bell'e doğru koştu, kollarını vahşice sallayarak çılgın gibi bağırıyordu ama iki temsilci onu tuttu. Yakalandığında Amerikalıların ona ve yoldaşlarına da çırılçıplak soyunmasını emrettiğini söyledi. Askerler kaba etlerine dipçiklerle vurmuş ve sapıkça tüfeklerinin namlusunu sokmuşlar. Sonuç olarak adamlardan birinin hâlâ büyük aptesinden kan geliyormuş.

Herkes gibi ben de çok öfkeliydim, milliyetçilerin bazı adamlara nasıl işkence yaptığını anımsadım. Albay Choi heyecanlanmamamızı söyledi, Bell'in yalnızca gerçek suçlulardan, ABD hükümeti ve Wall Street'ten aldığı emirlere itaat eden bir subay olduğunu hatırlattı.

Bell'in kocaman, kıllı, damarlı ve hafifçe titreyen ellerine baktım. Titremesini durdurmak için ellerini masanın kenarına koydu ve gözlerini önündeki çay fincanına dikti. Arada sırada altdudağıyla oynuyordu.

Öğleden sonra suçlama ve kınamalara devam edildi. Sol kolunu kaybetmiş Koreli bir subay, sanığın emri altındaki tıbbi personelin sağlam kolunu kestiğini iddia etti. General Bell'in üzerine yürüdü ve İngilizce bağırdı: "Doğru değil mi?" Yumruğunu masaya indirmekle kaldı ve fiziksel şiddeti yasakladığımız için Bell'e dokunmadı.

General kalktı ve dedi ki: "Emin değilim. Bahsettiğiniz kötü şeylerin bazılarının olmuş olabileceğini biliyorum fakat bazılarının doğru olduğunu düşünmüyorum. Yine de araştıracağım."

Koreli subay kendi yerine döndükten sonra bile o ayakta kaldı. Albay Choi, Bell'e oturmasını söyledi ve "Biz komünistiz ve size adamlarınızın bize davrandığı gibi davranmayacağız. Sizin insani haysiyetinize saygı duyuyoruz; onurunuzu kırmayacak ve sizi istismar etmeyeceğiz. Ama bir Amerikan generali olarak, gerçeklerle yüzleşmek için cesur olmalısınız" dedi.

Bell başını salladı, çıkık alnı boncuk boncuk ter olmuştu.

İkindi vakti verilen arada Chaolin'le ben, ertesi gün dağıtmak için programlanan konuşma planımız hakkında konuştuk. Tamamını yazmamıza rağmen daha fazla kanıt sunmamız gerektiğini hissettik. Üstelik bizim çok uzun suçlamalarımızı, tek başıma İngilizce'ye çevirmek benim için imkânsızdı; yardıma ihtiyacım olacaktı. O yüzden Chaolin, Albay Lee'yle konuşmaya gitti ve bir tanık getirme bahanesiyle akşam yemeğinden sonra 602. Bölme'ye döndü. Gerçek ise mevcut durum hakkında Komiser Pei'ye bilgi vermek istemesiydi. Önceki geceki başlangıç toplantısında, onu kurtarmak için düşmanın güce başvurması halinde General Bell'e nasıl davranılacağı üzerine ateşli bir tartışma vardı. Bazı Koreli subaylar, tüm güçleriyle direnmekte ısrar etti ve gerekirse Bell'i infaz edip ölümünden ayrım gözetmeden ateş açan Amerikalıları sorumlu tutmaları gerektiğini söyledi. Bazıları bu önerinin maceracılık demek olduğunu söyleyerek itiraz etti. Chaolin ne olursa olsun Bell'i korumamız gerektiğini savundu. Düşman saldırırsa Bell'i başka bir bölmeye götürmeliydik. Koreliler muhafızlar arasındaki ajanlarının sağladığı bir tür yeraltı bağlantısına sahipti. Bell bizim elimizde canlı kaldığı müddetçe, düşmandan birazcık üstün olacaktık. Mr. Park, Chaolin'in fikrini övgüye değer buldu ama hâlâ Bell'in bizimle işbirliği yapıp yapmayacağı belli değildi. Ya herhangi bir anlaşmaya imza atmazsa? Bu sorunun cevabı belirsiz kaldı. Chaolin gidip Komiser Pei'ye danışmaya can atıyordu, o daha deneyimliydi ve bize talimat verebilirdi.

Bir saat sonra Chaolin ve Ming başka bir adamla, Wu Gaochen'le birlikte döndü. Wu bir ay önce, Pusan'daki "eleme" sırasında Üçüncü Toplama Merkezi'ndeki kan dökümünün tanığıydı. O gece Ming'le ben ertesi günkü konuşmamızı gözden geçirdik; sonra tümünü ve Wu'nun suçlamalarının ana fikrini İngilizce'ye çevirdik.

Çalışırken geçen gece yediğimiz mantıdan söz açtım. Sırtıma vurdu ve "Lanet olsun, şimdi ben söyleyecektim Chaolin. Benden çok yaşayacaksın" dedi.

"Belki yarın biraz daha verirler" dedim.

"Umarım." Sözlüğümüzde bir İngilizce kelimenin karşılığını aramaya döndü. Toplantının geri kalanı boyunca diğer esirlerle aynı yemeği yedik.

Ertesi sabah kınamalar yeniden başladı. Bizim adamımız Wu Gaochen kalkıp konuştu. Onun suçlamasının İngilizce versiyonunu General Bell'e vermiştik o yüzden Gaochen'in sözlerini ağzından çıktığı gibi çevirmem gerekmiyordu. Albay Lee'de de bizim materyalin Çince'si vardı ve Gaochen konuşurken kendi yoldaşları için kâğıttan direkt çevirdi. Suçlayıcı, çatlak sesiyle bir ay kadar önce Üçüncü Toplama Merkezi'nde olan şiddet olayını anlattı. Önceki gece iki kere provasını yaptığı hikâye şöyleydi:

"On dört Nisan akşamı iki tabur Amerikan askeri bölmeyi kuşattı. Onlarla birlikte altı Sherman tankı vardı. Bölmemizin hemen dışındaki bir hoparlörden, beş dakika içinde çadırlarımızdan çıkmamız ve elemeye gitmemiz emredildi. Beş dakika geçmesine rağmen kimse çıkmadı. Hoparlörden emir tekrarlandı ve bir beş dakika daha mühlet verildi. Zaman doldu hâlâ kimse çıkmadı. Emir birkaç kez tekrarlandı. Bir saat kadar sonra harekete geçtiler. İki tank bölmeye girdi, onları bir takım asker izliyordu. Bizi zorla çıkarmaya çalıştılar, biz elimize ne geçirebildiysek onunla direndik. Çekişme içinde bazı askerlere vurduk ve ellerindeki iki tüfeği aldık. Beklediklerinden daha fazla adam kavgaya karıştığı için askerler korkup bölmeden çekildiler. Hatta tanklar da geri gitti. Bu komutanlarını çileden çıkardı, yirmi dakika sonra başka bir saldırı emri verdi. Makineli tüfeklerle ateş ettiler ve el bombaları attılar. O anda dört beş yoldaş öldü ve elliden fazlası yaralandı. Demir çubuklarla onlara direnmemiz imkânsız olduğundan iki yüzümüz elemeye razı oldu. Üstelik çoğumuz hasta ve hiç savaşamayacak kadar açtık. Gaz bombaları midemizi bulandırmış, gözlerimizi yakmıştı; nefes alamıyor ve sürekli kusuyorduk. Bu durumdan faydalanan Amerikalılar, etrafımızı sardı ve bizi elemenin yapılacağı alana götürdü."

"Kuzenimle ben de o iki yüz kişinin arasındaydık. Bu katliamdan önce ikimiz, elemeye gitmeye zorlanırsak ne yapacağımızı konuşmuş-

tuk; ikimiz de ne pahasına olursa olsun eve dönmeye karar vermiştik. Tüm adamlar sıraya girdi ama eleme masasına yalnızca birer birer gitmemize izin verildi. Sıram gelince Amerikalı bir subay bana sordu: 'Özgür Çin'e mi gitmek istiyorsun?' 'Orası neresi?' dedim; gerçekten böyle bir ülke olduğunu bilmiyordum. 'Formoza' dedi adam. 'Hayır, ben Çin anakarasına gitmek istiyorum' dedim ona. Benim kartımı aldı. 'Buraya git ve bu adamlara katıl' dedi ve kapıyı gösterdi. Bu şekilde Tayvan'a gitmekten kurtuldum. Sonra avludaki kalabalığın arasında aradım ama kuzenimi bulamadım. Birisi onun vatana ihanet ettiğini söyledi. Bu imkânsızdı! Eve birlikte dönmeye yemin etmiştik. O kadar üzgündüm ki gözyaşlarına boğuldum. Olan şey Özgür Çin'i, Çin anakarası olarak yanlış anlamasıydı, o yüzden bu soruya evet demişti. İşin doğrusu bizim gruptan dört adam aynı yanlışı yapmış ve hepsi de kendini düşman toprağında bulmuştu."

"General Bell şimdi söyleyin bana, sizin Amerikan ordunuz niçin bizi elemeye zorla götürdü? Ve niçin eleme masasında bize kasten tuzak kurdunuz? Dört adamın ikisi komünistlere sadıktı ve milliyetçilerin saflarına katılmayı istemiş olamazlardı ama aldatılıp şeytanın inine sokuldular. Kore'ye gelmeden önce amcama ve halama, küçük kuzenime göz kulak olacağıma söz vermiştim. Şimdi o gitti, ben ana babasına ne diyeceğim?" Gaochen sesli bir şekilde hıçkırmaya başladı, sözleri anlaşılmıyordu. Koreli bir adam ona mendil uzattı.

Suçlaması General Bell'i etkilemiş görünüyordu, içini çekti, çenesini avcunun içine aldı, dirseklerini masaya dayadı. "Savaşta çok fazla suç vardır ama hepsinden ben sorumlu tutulamam" dedi alçak bir sesle.

Gerçekte Gaochin'in katliam hikâyesi hepten uydurma değildi. Olayın dolaysız nedenini atlamıştı: Çinli esirler hapishaneden kaçmak için bir isyan planlamışlardı; yakındaki bir Amerikan bölüğüne saldırıp silah ele geçirecekler, sonra gerilla savaşını sürdürecekleri bir dağa çıkacaklardı. Fakat aralarındaki bir hain bu bilgiyi muhafızlara sızdırmıştı. Esirleri kontrol altına almak için böyle büyük bir gücün gelme nedeni buydu. Elbette suçlama hazırlanırken olayın nedenini atlamasını söylemiştik. Ne General Bell ne de Koreliler hikâyenin tamamını bilemezdi.

Şimdi sıra bendeydi. İngilizce konuştum, 72. Bölme'deki eziyeti anlattım; Liu Tai-an'ın Lin Wushen'in bağırsaklarını deşmesini, eski

okul arkadaşım Yang Huan'ın sopalamasını ve boğup öldürmesini. O bölmedeki milliyetçi subayların kendilerinin zorla yaptıkları dövmeleri toplamak için nasıl bazı insanları kestiğini anlattıktan sonra gömleğimi sıyırdım ve karnımdaki yazıyı gösterdim: FUCK COMMUNISM. General Bell'in kıkırdamasına şaşırdım. Derhal kendim kontrol ettim; ama koca burnunu hâlâ gürültüyle çekiyordu. Masaya yumruğumu vurdum ve "Komik olduğunu düşünüyorsun, ha? Lanet olsun sana!" dedim.

"Hayır, düşündüğüm o değil" dedi. "Böyle bir muziplik yapacakları aklıma gelmemişti."

"Muziplik ha?" diye bağırdım. "Bu kelimeler üzerimdeyken memlekette nasıl normal bir hayat yaşayabilirim?"

Yüzü al al oldu. "Bu açıdan düşünmemiştim." Başını eğdi ve dudaklarını ısırdı.

"Bu bir suç, değil mi?" diye sordum.

"Evet, tabii ki."

"Bu sizin sorumluluğunuz altındaki bölmelerin birinde oldu. Bundan siz sorumlu değil misiniz?"

"Belki kısmen diyebilirim" diye mırıldandı.

"Bu esir şefleri Japonya ve Tayvan'da eğitildi ve sonra sizin hükümetiniz tarafından, sizin yönettiğiniz kampa yardım etmek için gönderildi. Onlar da istediği gibi bizi dövdü ve öldürdü. Onların suçlarından Amerikan hükümeti sorumlu değil mi?"

"Söylediklerin doğruysa, hükümetimiz çok iyi bir iş yapmamış. Samimi olursak, onları kimin eğittiği konusunda bir fikrim yok."

Onun bu kaypak cevabı beni çok öfkelendirdi. Kendimi kaybettim ve histerikçe bağırdım: "Lafı dolandırmayı bırak! Temiz olduğunu mu düşünüyorsun? Sana söyleyeyim, sen de ellerine Çinlilerin ve Korelilerin kanı bulaşmış bir suçlusun. Adamlarının bulaştığı suçları bilmiyormuş gibi yapabileceğini mi sanıyorsun? İrademizi kırabileceğini ve vatanımıza ihanet etmek için bizi zorlayabileceğini mi sanıyorsun? Gerçek Çin ruhunun ne olduğunu biliyor musun? Söyleyeyim sana, eğer canlıysak bir Çinliyiz, ölüysek bir Çinli hayaletiyiz. Senin koruman altındaki bu piçler, bedenlerimizi sakatlamakla bunu asla değiştiremezler. Sana şunu söyleyeyim..."

Ming omzuma vurdu ve sakinleşmem için beni çadırın dışına çekti. "Dostum, bu kadar duygusal olabileceğini düşünmemiştim" dedi. Galeyanım beni de şaşırtmıştı; mahcup oldum.

Bir sigara içtikten sonra çadıra döndüğümüzde, Albay Choi ciddiyetle soruyordu: "General Bell adamlarınızın karıştığı suçlardan siz sorumlu musunuz, değil misiniz?"

"Bazıları için belki."

"Suçlu musunuz, değil mi?"

Uzun bir beklemeden sonra Bell cevap verdi: "Belki kısmen."

Chaolin ayağa kalktı ve biraz otoriter bir sesle konuştu. Bu arada ben de, sözlerini generale çevirecek kadar sakinleşmiştim.

Chaolin, "Bir subay olarak sizin, devletinizin emirlerine itaat ettiğinizi anlıyoruz. Yine de yaptıklarınız insanların arasına nefret tohumları ekmektir. Tıpkı Çinliler ve Koreliler gibi, Amerikan halkının da barışı sevdiğine, savaştan nefret ettiğine inanıyoruz. Olanları telafi etmek için bir şeyler yapabileceğinizi ümit ediyoruz" dedi.

Bell başını salladı ve "Anlayışlı sözleriniz için size teşekkür ederim. İnanın bana, bu deneyimi ya da dersi unutmayacağım. Yanlışlarımızı düzeltmek için elimden geleni yapacağım" dedi. Sesinde hafif bir titreme vardı.

Akşam iki belgeyi hazırlamaya devam ettik. Biri "Koreli ve Çinli Savaş Esirlerinin Suçlamaları" adını taşıyordu; hapishane muhafızlarının işlediği büyük suçları sıralıyordu ve bu durum tüm dünyaya duyurulacaktı. General Bell'in kaçırılması çoktan uluslararası çapta dikkat çekmiş ve bazı gazeteciler Koje Adası'na gelmişlerdi. İkincisi "Amerikalı Hapishane Yöneticilerinin Verdiği Sözler" başlığını taşıyordu, bize düzgün muamele edilsin ve yaşam koşullarımız düzeltilsin diye, Bell tarafından imzalandığı anlamına geliyordu.

Kısa bir toplantıdan sonra Bell'in serbest bırakılması için gerekli dört şart kabul ettik: bir, hapishane muhafızları esirlere şiddet uygulamayı durdurmalı; iki, kamp yönetimi sözde "Esirlerin Yurda Gönüllü Dönüşü" politikasını bırakmalı; üç, Kuzey Koreli ve Çinli askerlerin elemeleri iptal edilmeli; dört, savaş esirleri birliği meşru olarak tanınmalı ve onunla işbirliğine gidilmeli.

Artık her şey, General Bell'in bu şartları kabul edip etmemesine bağlıydı. Şayet kabul ederse serbest bırakılacak ve zafer bizim olacaktı.

Düşmanın taleplerimize ne yanıt vereceğini merak ediyordum. General Smart Fulton'un yerine geçmek üzere önceki gece gelen ve kampın tüm komutasını ele alan yeni komutanları, Bell'in şartsız salıverilmesini emreden altı ültimatom yayınladı ama biz hepsini reddettik. Tartışmamız devam ederken telefon çaldı. Albay Lee ahizeyi kaldırdı ve Koreli bir çevirmene verdi. Yanına oturdum, diğer taraftaki sesi duyabiliyordum. Arayan General Fulton'du, Bell'le konuşmak istiyordu.

Bir emir eri generali çağırmaya gitti. İki dakika sonra Bell geldi. Choi telefonu işaret ederek, "Fulton seninle konuşmak istiyor" dedi.

"Merhaba, ben Matt" dedi, Bell ahizeye.

"Nasılsın Matt?" diye sordu diğer taraftaki. Tüm konuşmaya kulak misafiri olayım diye boynumu uzattım.

"İyiyim Charlie."

"Dinle, Nancy Tokyo'dan geldi. Onu az önce gördüm. Ağlıyor, bu onun için de zor. Öyle heyecanlı ki seninle telefon irtibatımız olduğunu ona henüz söylemedim. Ama yakında seni arayabilir."

Bell'in alnı kırıştı. "Lütfen ona iyi olduğumu söyle, endişelenmesine gerek yok."

"Matt, söyle bana, hakaret ediyor ya da işkence yapıyorlar mı? Çok kaygılanıyoruz."

"İnan iyiyim." Bell, Albay Choi'ye bir göz attı ve devam etti: "Gerçekten saygılılar."

"Tanrı'ya şükür! Seni ne kadar tutacaklarını biliyor musun? Yardım için ne yapabileceğimi söyle bana."

"Bilmiyorum, belki toplantıları bitince. Onlara baskı yapmayın. Toplantılarının sürmesine izin verin."

"Tamam, ben burada kalacağım. Ne zaman ihtiyacım olursa ara."

"Teşekkürler Charlie. Bunun anlamı çok büyük. Umarım yakında görüşürüz."

"Evet, iyi şanslar dilerim Matt. Güle güle."

"Güle güle."

Amerikalı generallerin, böyle bir krizin ortasında kişisel meselelerden, havadan sudan konuşmasını beklemediğimden, telefon görüş-

mesine şaşırdım. Birbirlerine aynı ideali paylaşan ve aynı dava uğruna savaşan yoldaşlar gibi değil de dost gibi davrandılar. Herhangi bir ideolojik saçmalıktan bahsetmediler. Çinli subaylar bunun gibi bir durumda, kuşkusuz devrimci bir sesle konuşur ve bir taraf kesinlikle Parti'yi temsil ederdi.

Akşam yemeğinden sonra Chaolin'le ben, General Bell'i görmeye gittik. Önceki akşam Komiser Pei, Korelilerle Amerikalıların arasını bulma ve Bell'in anlaşmayı imzalamasını sağlama talimatı vermişti. Komiser mücadelemize destek için 602. Bölme'de bir gösteri düzenleyeceğini, bir zafer yalnızca dikkatli bir planlama ve sabırlı görüşmeyle kazanılabileceği için bizim sakin ve makul olmamız gerektiğini de söylemişti. Koreli yoldaşlarımız çok tez canlıydılar hatta Amerikan emperyalistleriyle aynı toprağı ve gökyüzünü paylaşmayan Büyük Stalin'in askerleri olarak gösteriyorlardı kendilerini. Çoğu soğukkanlılıklarını kolayca kaybediyordu.

General Bell bitkin görünüyordu ama bizi görünce sevindi. Oturduktan sonra Chaolin, benim çevirim aracılığıyla, "General sizi sağ salim ailenize döndürmek istiyoruz. Onun için sizinle konuşmaya geldik" dedi.

"Sağ olun. İyi niyetiniz için teşekkür ederim."

"Anladık ki karınız burada ve çocuklarınız da sizin için endişeleniyor olmalı. O yüzden lütfen anlaşmayı yarın imzalayın. İmzalamazsanız korkarız Koreli yoldaşlarımızın sabrı tükenebilir. Doğruyu söylemek gerekirse, çılgına dönmelerini önlemeye çalışıyoruz."

"Peki, imzalamadan önce o kâğıtta ne olduğuna bakmam gerek."

"Bunu anladık. Anlaşmanın bazı bölümlerini kabul etmezseniz, onları konuşalım. Kategorik olarak hemen reddetmeyin. Değiştirmek için onları ikna etmeye çalışacağım. Kısacası barış için bu fırsatı kaçırmayın."

"Bunu aklımda tutacağım."

"Tamam. Size iyi geceler."

"Size de."

Çadırdan çıkınca bir ferahlama hissettik. Hava bulutluydu, sessiz aydınlık, kuzey göğünü kesmişti ve uzak tepelerin silueti görünüyordu. Birbirimizden ayrıldık çünkü benim, yarınki belgeleri hazırlamak için Ming'in yanına gitmem gerekiyordu.

Ertesi sabah erkenden şartlarımızın bir kopyası General Smart'a verildi. Onun yanıtını beklerken anlaşmayı kutlama şarkıları söyledik. Çadırın dışındaki alanda, yedi yüzden fazla adam düzgün bir sıra halinde oturmuştu; bazıları el yapımı silahlar taşısa da görünüşlerinin birbirinden çok farklı olması, bir örnekliği engelliyordu. Onlar da üç günlük mücadelemizin nihai sonucunu duymak için bekliyorlardı. Bu arada çadırın içindeki atmosfer ciddi ve gergindi. Albay Choi bunun toplantımızın son bölümü olduğunu ve artık General Bell'in suçları hakkındaki tavrının samimiyetini test edeceğimizi bildirdi. El işaretiyle, tutsağımıza bu anlaşmayı okuması için bir çevirmen çağırdı:

> Yakınlarına kanlarıyla gerici mektuplar yazmaya zorlama, tek başına kapatmakla tehdit, kitlesel öldürme, tüfek ve makineli ateşi, zehirli gaz kullanmak, mikrop silahları, esirler üzerinde atom bombası deneyleri gibi barbarca ve onur kırıcı davranışlarımızın ve Koreli ve Çinli esirlere işkence yapılmasının derhal önleneceğine söz veriyorum.
> Cenevre Sözleşmesi'ne uyacağıma, esirlerime insanca muamele edeceğime, Büyük Stalin'in cesur askerlerine tıbbi bakım, insani yiyecek, yeni giysiler ve kırtasiye malzemesi vereceğime de söz veriyorum. Uluslararası yasalara uyacağım ve tüm esirlerin memleketlerine sağ salim dönmelerine izin vereceğim.
> "Gönüllü Yurda Dönüş"ün ve esir elemelerinin durdurulacağına ve esirleri döven ve küfreden askerlerimin cezalandırılacağına da söz veriyorum.
>
> Tuğgeneral Matthew Bell

Okunurken ensemdeki saçların diken diken olduğunu hissettim. Başımdan vurulmuşa döndüm. Önceki akşam bu belgenin neleri kapsayacağını tartışmıştık; hiç kimse kırtasiyeden, yeni giysilerden ya da atom bombasından bahsetmemişti. Koreli yoldaşlarımız yazının böyle kafadan atma bir bölümünü nereden çıkarmışlardı?

Çevirmen Bell'in yanına gitti ve iki eliyle kâğıdı sundu. Bell yakın gözlüğünü taktı ve kâğıda baktı. Sakince, "Bunu imzalayabilmem imkânsız" dedi.

"Niçin?" diye sordu Albay Choi, küçük gözleri üçgene döndü.

"Dil uygun değil ve bu taleplerin bazılarını karşılamaya ben yetkili değilim."

Chaolin bir adım attı ve "Hangisinin değişmesini istiyorsunuz?" dedi.

Bell bir an düşündü, sonra kafasını salladı. "Bunun düzeltilmesi imkânsız. Yeniden yazılması gerek."

Koreli çevirmen söylediklerini çevirdiği zaman bütün gözler öfkeyle generale yöneldi. Bell korktu ama ekledi: "Bunu imzalarsam ihanet olur. Ben onurlu bir adamım ve ülkeme karşı böyle bir suç işlemeyeceğim."

Koreli bir subay masaya vurdu ve ona bağırdı. İngilizce konuşan kadın, Shunji, sözlerini Bell'e çevirdi. "İmza yoksa gitmek de yok!"

Akıllı Chaolin generale, "Bizim taleplerimizin özünü içeren ve sizin de kabul edebileceğiniz bir şeyler siz yazsanız?" dedi.

"Peki..." Bell bıyığıyla oynadı, ağırdan alıyordu. Sonra, "Tamam, deneyeyim" dedi.

Bir tükenmezkalem alıp bir saman kâğıdına şunları yazdı:

"Talepleriniz konusunda, Koje Adası'ndaki esir kampında kan dökme ve istismar örnekleri olduğunu, bazı savaş esirlerinin diğer esirler tarafından öldürüldüğünü ve BM muhafızları tarafından yaralandığını kabul ediyorum. Komuta kademesindeki bir subay olarak can kayıplarından kısmen sorumluyum. Size garanti verebilirim ki gelecekte buradaki savaş esirlerine uluslararası yasalara uygun olarak, insanca muamele edilecektir. Şiddetin, kan dökülmesinin ve bedensel cezalandırmanın önlenmesi için elimden gelen her şeyi yapacağım. Böylesi olaylar tekrarlanırsa, hesabı benden sorulacaktır."

Cümlelerine dikkatle baktı ve bir noktada takıldı. Kalemi alıp bir not yazdı. Kâğıdı bize uzattı.

İçeriği kabaca Chaolin'e çevirdim. Başını eğdi ve birkaç dakika bunlar üzerine düşündü sonra sordu: "Bu bizim için kabul edilebilir bir şey, öyle düşünmüyor musunuz?"

"Evet, çok güzel" dedim.

Yazıyı Koreli çevirmene verdik. Subaylarına ve temsilcilere çevirmeye başladı, bazıları öfkelendi ve başını sallayıp bağırdı. Chaolin, Choi'nin yanına gidip onunla konuştu. Ekledikleri ayrıntıların çoğunun yokluğuna rağmen, özellikle Bell'in suçlardan kısmen sorumlu olduğundan bahsettiği yerde, yazının özünde orijinal taleplerimizin ruhunu ver-

diğinde ısrar etti. Esirlerin eleme meselesine gelince, aslında Bell yanıt verme durumunda olamazdı. Hem Choi hem Lee anlaşmayı başıyla onayladı; belki bu çıkmazdan kurtulmanın başka yolu olmadığını kabul etmişlerdi.

O yüzden Bell'e onun yazdığı şekli kabul ettiğimizi söyledik. Seve seve imzaladı, sonra gözlüğünü çıkardı ve sandalyenin arkasına dayandı, neredeyse duygusuzca bize bir göz attı. Gözlerini kapattı, alnında terler birikmişti.

Çadırdaki bütün insanlar ayağa kalkıp alkışladı. Bell de ayağa kalktı ve hafifçe ellerini çırptı. Chaolin'le ben yanına gittik. İlk kez el sıkıştık. Eli ağır ve nemliydi.

O zaman dışarıda bir hurra fırtınası koptu. Zaferimizin haberi bağrışlarla 76. Bölme'den diğer bölmelere yayıldı, kutlamalar da başladı. Bu arada bir grup esir, General Bell'in verdiği sözlerden doğrudan alınmış iki cümleyi, beyaz bir çarşafın üzerine, yağlı boyayla yazdı ve Amerikalıların göreceği şekilde ön çitlerin üzerine astı: "BİR DAHA ÖLDÜRMEYECEĞİZ!" ve "SAVAŞ ESİRLERİNE İNSANCA MUAMELE EDECEĞİZ!"

Yemekten sonra yeni Amerikalı komutan General Smart, Bell'i almak için ön kapıya geldi. BM güçlerinin komutanı General Ridgway, General Fulton'un bu hadiseyi ele alış tarzından, özellikle de toplantı yapmamıza izin vermesinden memnun olmadığı için, krizin üstesinden gelmek için yollanmıştı. Bell'i kapıya götürdük ve bir alındı kâğıdı imzalaması için General Smart'a uzattık. Smart tıknaz bir adamdı; sıkı bir karnı, kaslı bir yüzü, çipil gözleri vardı. Bizi hiç sevmediğini ve kâğıttan iğrendiğini söyleyebilirdik. Kâğıtta şunlar yazılıydı:

> Bugün Amerikan Tuğgenerali Matthew Bell'i 76. Esir Bölme'sindeki korkusuz Koreli askerlerden teslim aldım. Dikkatli bir muayeneden sonra, Bell'in her yönden iyi olduğunu, aşağılama izi ve fiziksel hasar olmadığını gördüm. Bu ifadeyi kabul ediyorum!
>
> Koje Adası'ndaki En Üst Amerikan Komutanı
>
> İmza.....
> 11 Mayıs 1952

General Smart homurdanarak imzasını attı. Sonra biz tekrar Bell'le tokalaştık. Mavi bir arabaya bindi, çoğumuz ona güle güle demek için el salladık. General Smart'ın asık yüzüne rağmen, Bell araba uzaklaşırken bizi selamlamak için kepini kısa bir süre çıkardı.

Öğleden sonra 2.00'de 76. Bölme'de bir kutlama başladı. Albay Choi'nin bu olayı ve önemini yedi yüz adama özetlemesinden sonra Chaolin de bir konuşma yaptı. Koreli silah yoldaşlarına bu büyük zafer için teşekkür etti ve biz Çinlilerin onların kahramanlık ruhundan ve cesaretlerinden çok şey öğrendiğimizi söyledi. Konuşmasını etkili bir biçimde bitirdi: "Çin halkı bu tarihsel olayı daima hatırlayacaktır!"

Benim de küçük bir katkım olan bu başarılı olayda, zafer çoşkusuyla sarhoş olmuştum. Büyük mücadeleye dahil olmakla, hayatımı sonunda bir amaca kavuşmuş gibi hissettim.

Alkış gürültüleri ortasında Ming öne çıktı ve Kore'deki, "Halla Dağı'ndaki Gerillanın Şarkısı"nı yüksek sesle söylemeye başladı. Bu şarkıyı toplantıdaki üç kadınlardan birinden daha yeni öğrenmişti. Dinleyicilerin tekrarını istediği parlak bir şarkıcı gibiydi; o da Çince *Beyaz Saçlı Kız* operasından küçük bir parça daha söyledi. Ondan sonra üç kadın kısa bir dans gösterisi yaptı ve sonra "Ruhun Şarkısı"nı söylediler. Son olarak da bir grup esir, "General Bell'in Canlı Ele Geçirilmesi" adlı kısa bir piyes oynadılar.

76. Bölme'deki adamlardan başka, bitişik bir bölmedeki savaş esirleri de gösterileri dar bir yolun karşısından izliyordu. Hep birlikte on üç bin seyirci vardı. Amerikalı askeri polis ve Güney Koreli muhafızlar bile gözlerini gösteriden alamıyorlardı.

Zaferden Sonra

Biz zaferimizi kutlarken yüzlerce Amerikan askeri, 76. Bölme'yi mühürledi; üç kadın hariç hiçbir temsilciye kendi bölmelerine dönmesi için izin verilmedi. Bu yüzden biz dört Çinli, burada kaldık. Aynı gün General Smart, baskı altında alındığını söyleyerek, Bell'in imzaladığı anlaşmayı feshetti. Kamptaki düzeni yeniden sağlamak için güç kullanma dahil, gerekli tüm önlemleri alacağını ilan etti. Az sonra Bell ve Fulton'un hem rütbelerinin indirildiğini hem Koje Adası'ndan alındıklarını öğrendik. Telsizden Pyongyang ve Pekin'in bizim zaferimizi geniş şekilde duyurduğunu duyduk; propaganda malzemesi ve Panmunjom görüşmelerinde biraz kaldıraç sağlıyordu. Bu zaferimizle ilgili endişe duymaya başladım; burada kapana kısılmamıza neden olmuştu ve Koreli esirlere daha fazla sorun çıkabilirdi.

Mayısın ortalarında Amerikan askerleri, savaş esirlerini taciz etti. Ateş açtılar, farklı bölmelere gözyaşartıcı bomba attılar ve tankları çitlere sürüp esirler tarafından asılan Stalin, Mao ve Kim İl Sung posterleri ve sloganları lav makinesiyle yaktılar. Muhafızlar 76. Bölme'deki esirlerin üzerine her gün ateş açıyordu. Üç hafta içinde yirmi beş kadar esir yaralandı. Düşmanın bizi cezalandıracak bir bahaneye sahip olmak için, esirleri provoke ettiği açıktı.

Chaolin ve Ming'in de katıldığı, 76. Bölme'nin liderleri arasındaki birkaç toplantıdan sonra şu sonuç çıkarıldı: Düşman intikam almayı planlıyordu, onun için buna hazırlıklı olmalıydık. Ayrıca General Smart'ın aklında başka bir şey olabilirdi; Koreli komünistler tarafından kontrol edilen altı bölme, BM personeli tarafından eleme yapılmasına defalarca karşı çıkmıştı o yüzden bu problemi de çözme niyetinde olabilirdi. Düşmanın, direnen başka bölmelere örnek olması ve gözlerini korkutup boyun eğdirmek için 76. Bölme'ye saldırması çok muhtemeldi. Bu nedenle liderler nefsi müdafaa, eli kulağındaki şiddet için hazırlık organize etme kararı aldılar. Aynı zamanda, onlara geniş ölçekli bir saldırı için olanak vermemeliydik; o yüzden düşüncesizce eylemlerden kaçınmalı ve nerede duracağımızı bilmeliydik. Koreli esirler liderlerinin çağrısına coşkuyla karşılık verdiler ve farklı gruplar halinde organize oldular. Bir saldırı müfrezesi kuruldu; üyeleri sopalar, benzin bombaları, benzin bidonlarından çıkarılmış teneke parçalarının sivriltilip bambu sırıkların ucuna telle bağlanmasıyla yapılmış mızraklar gibi el yapımı silahlarla donatıldı. Kendilerini mermilerden korumak için çadırların içine hendekler de kazmaya başladılar. Biz dört Çinli, savunma kurmada hepimiz onlara katıldık.

12 Haziran sabahı erkenden, kırk kadar tank ve zırhlı personel taşıyıcı ve bin iki yüz Amerikan askeri, 76. Bölme'yi kuşattı. Araçların homurtusuyla uyandık ve çadırımızın içinden onlara baktık. Operasyonu General Smart olay yerinden yönetiyordu, çelik bir miğfer takmış, geniş kemerinde bir tabanca ve bir dürbün vardı. Bütün silahların namlusunun, bölme içindeki barakalara yöneldiğini gördük. Gaz maskeleriyle hayalet gibi görünen bir tabur Amerikan askeri süngü taktı, hücuma hazırdı.

Bölme içimdeki esirler savunma pozisyonu için hendeklere girdiler.

Saat sekizde silah sesleri sessizliği yırttı. Hemen iki sıra personel taşıyıcı ve tank içeri daldı, ön kapıyı parçalayıp bölmenin içine girdi.

Onların peşinden hepsi maskeli piyadeler, yedi sekiz grup halinde girdi. Vakit geçirmeksizin lav makineleri çadıra alev sıkmaya, makineli tüfekler çatırdamaya başladı; el ve gaz bombaları orada burada patlıyordu. Yeşilimsi gaz, her yerin üzerinde dalgalanırken patlamalar, yeri göğü inletiyordu.

Çinliler olarak dördümüze çatışmaya katılma izni verilmedi; on adam bizi korumaya tahsis edildi. Ben böyle eşitsiz bir savaşta Korelilerin dövüşmesinin mümkün olup olmadığını düşünürken saldırı müfrezesi üyeleri, ellerinde sopa ve mızraklarla, siperlerinden fırlayıp düşmana hücum etti. "Mansai! Mansai!?" diye bağırıyorlardı. Korece "yaşasın" demekmiş. Bağırmaları biraz "hurra"ya benziyordu. Onlar saldırırken makineliler biçmeye başladı. Birkaç adam Amerikan askerlerine bıçaklayacak kadar yaklaşmıştı ama hemen hepsi onlara ulaşamadan vurulup düştü. Benzin bombalarının birkaçı personel taşıyıcılara ve tanklara isabet etti, yanmaya başladılar, alevler kısa sürmesine rağmen büyük hasar oluşturdu. Bu arada diğer esirlerin tümü, "Enternasyonal"i söylüyordu: "Uyanı Esirler ordusu. Uyanı Zulme karşı hıncımız volkan..." Biz de bağıra bağıra onlarla birlikte marşı söylemeye başladık. Garip ama bu bir çatışmadan çok, bir gösteri gibiydi.

Bazı Koreliler, süngülerle saldıran hatta burnunun dibinden onlara ateş eden Amerikan askerleriyle karşı karşıya geldiklerinde, ordu marşlarını söylüyorlardı. Esirlerin hemen hepsi İngilizce olarak, "Amerikan askerlerine ölüm!" ve "Kahrolsun Truman!" diye bağırıyordu. Beş dakika içinde saldırı müfrezesindeki adamların hepsi düştü, koyu dumanın ve yeşilimsi gazın içinde kayboldular. Wu Gaochen çıldırmış gibi, çatışmaya katılmak için öne atılmaya çalıştı ama iki Koreli, ölürse kendilerinin cezalandırılacağını söyleyerek ona engel oldu.

Yaklaşık yirmi dakika sonra silahlar sustu. Amerikan askerleri bizi toplamaya başladı. Çadırlarımıza girdiler, yakamıza yapışıp hendeğin dışına çektiler ve zorla ön avluya götürdüler. Oraya gittiğimizde çadırların hemen hepsinin yandığını gördüm; ikisi hâlâ ayaktaydı ama alevler içindeydi. Yerde çok sayıda yanık izi, her yerde boş kovanlar, şarapneller, bambu sopalar, cam kırıkları, ölü ve hâlâ kanları akan yaralı insanlar vardı. Hava iç bulandıran gaz, duman ve mazot kokusuyla ağırlaşmıştı; öksürmeden nefes alamıyorduk. Pek çoğumuz, yaralı yoldaşlarımıza

yardım etmek için yanlarına gitmek istedi ama askerler onları durdurdu. Korelilerin en iyilerinden, yaklaşık dört yüz adamdan oluşan saldırı müfrezesinin tamamı, paçavra denkler gibi saçılmış yerde yatıyordu, bazıları hâlâ için için yanmaya devam ediyordu. Onların en azından yarısı öldürülmüştü. Birkaçı annesini isteyerek ağlayan çocuklar gibi yardım çığlıkları atıyordu. İçlerinden biri ayağa kalktı; görünüşe göre beyin sarsıntısı geçiriyordu; gözlerinden, kulaklarından ve burnundan kan geliyordu ve hiçbir şey söylemeden kör gibi kollarını her yöne doğru sallıyordu.

Bu arada Kızıl Haç kollukları takmış bir grup sıhhiyeci, Amerikan askerlerini tedavi etmekle meşguldü, onları sedyelerle taşıyor ya da orada sargılıyorlardı. Tıbbi personelin hiçbiri, bütün Amerikan askerlerine yardım ulaşmadan, yaralı Korelilere aldırış etmiyordu.

Koreli bir esirin yardımıyla Amerikalılar, biz Çinlileri ayırdı ve bizi yerde oturan kırk kadar Koreli temsilci ve subayın olduğu bir köşeye götürdüler. Bizi de aynı şekilde çömelttiler. Öğleye doğru ellerimiz başımızın arkasında kenetlenmiş şekilde, sıraya geçmemiz emredildi. Sonra bizi gemiyle Koje Adası'ndaki "1 No'lu Hapishane"ye göndermek üzere, bir kamyona bindirdiler. Bize "savaş suçlusu" olduğumuzu söylediler. Giderken kuzeydeki bir tepedeki köyden ateş ve duman yükseldiğini gördüm. Düşman savaş esirleriyle işbirliği yapan bazı köyleri keşfetmiş ve Güney Kore askerlerinden bir birliği köyü yağmalamak için oraya göndermişti. Rüzgâr kadın ve çocukların çığlıklarını getiriyordu, sesler sinek vızıltısı gibi tizdi. Oradan ara sıra silah atışı geliyordu. Askerler köpekler havlarken, sığır ve koyunları alıp götürüyordu. Daha sonra sivillerin hemen hepsinin Pusan'a götürüldüğünü duydum.

Kapatıldığımız "1 No'lu Hapishane", üzerinde dikenli tel ruloları olan yüksek taş duvarlarla çevrili, standart bir hapishane binasıydı. Hapishanenin içi karanlık, soğuk ve rutubetliydi; hücreler gece gündüz Amerikan askerlerince korunuyordu. Yeni gelenlerin hepsi buradaki tek kişilik hücrelere atılıyordu. Gündüzleri ayağa kalkmamıza ya da uzanmamıza izin verilmiyordu. Tüm gün boyunca hemen hemen hücrenin tüm tabanını kaplayan, bir yirmiye iki metrelik, saz bir yaygının üzerinde oturuyorduk. Bana verilen yırtık pırtık bir battaniyeyi, gün boyu bacaklarıma sarıyordum. Yapacak başka bir şey olmadığından,

kan dolaşımına yardım etmesi için sürekli uyluğumdaki yaralı bölgeyi ovalıyordum.

Böyle rutubetli ve soğuk bir yerde, eklem romatizması olmaktan korkuyor o yüzden sık sık topuklarımın üzerinde duruyordum. Bazı gardiyanlar, beni bu pozisyonda görünce bağırıyor ve yaygının üzerine tam olarak oturmamı emrediyorlardı. Bazen etrafta olmadıklarında, birkaç çömelip kalkma hareketi yapıyordum.

Biz artık "özel esirler" olmamıza rağmen yiyeceklerimiz aynıydı; günde iki top arpa ekmeği, bazen içinde birkaç lahana yaprağı ya da taze hardal yüzen bir kepçe soya soslu çorba. Hücrenin bir köşesinde kapaklı bir tuvalet kovası vardı; kova her gün bir Koreli esir tarafından alınıyordu. Tek pencereli odada lamba yoktu, o yüzden alacakaranlık olur olmaz, yastık olarak kullandığım ayakkabılarıma başımı koyup yatmam gerekiyordu. Hücrede pireler cirit atıyordu, gece yarılarına kadar beni canımdan bezdiriyor, ondan sonra sakinleşiyorlardı. Tıka basa yedikten sonra tembelleştiklerini tahmin ediyorum. Fakat yavaş yavaş onlara alıştım, artık yattıktan kısa süre sonra uyuyabiliyordum.

Ortak mücadeleyle ilgili coşkum azalmaya başlamıştı. Kalbimde General Bell'in kaçırılmasının erdemine ilişkin bir kuşku doğmaya başladı. Gerçekte uluslararası haberlerin bir parçası olmayı başarmıştık ve Kore ve Çin hükümetleri için mühimmat sağlamıştık ama ne pahasına? Yaşam koşullarımız kesinlikle kötüleşmişti ve 76. Bölme'deki yüzlerce adam ölmüş ya da yaralanmıştı. Niçin sonuçlar üzerinde daha önceden düşünmemiştik? Yaşanan onca deneyin üzerine, yeni bir hikâye daha eklemenin bir anlamı var mıydı? "Zafer"e kim inanırdı? Elbette ki buradaki komünist liderler; toprağın altına giren ölen adamlar değil. Düşman zalimdi ama yine de onun vereceği zarardan kaçınabilirdik. Liderlerin gerçek görevi, savaş esirlerinin zarar görmeden hayatta kalmasını sağlamak olmalıydı. Bunun dışındaki bütün hareketlerin yüksek hedefleri olmalıydı. Yalnız ve mutsuzdum, ölen ve yaralananlarla kıyaslandığımda, şanslı olsam da kullanılmış olduğumu düşünüyordum.

Bu özel hapishanede, bedensel cezalandırma vakaları sıradan bir şeydi. Sık sık Amerikan askerlerinin sopalar ve kayışlarla vurduğu esirlerin çığlıklarını işitiyordum. Söylediklerine karşılık vermediğim için ben diğerleri gibi sık sık dayak yemiyor, tekmelenmiyordum. Bir

sabah sorgu için alındım. Amerikalılara Korelilerle nasıl iletişim kurduğumuzu anlatmadım o yüzden beni penceresiz bir hücreye koydular. Biri bir tüfek taşıyan, diğeri bir yangın hortumunu çekiştiren iki iriyarı Amerikan askeri içeri girdi. "Bugün biraz temizlik yapacağız" dedi hortum taşıyan, sırıtarak. Sonra suyu açtı. Su sütunu karnıma çarptı ve beni arkaya fırlattı. Başım duvara o kadar sert çarptı ki, o anda bayıldım.

Bir süre sonra kendime geldiğimde su hâlâ üzerime vuruyordu. Dizlerimi karnıma çekip, sırtım adamlara dönük tortop oldum. Pantolonum arkadan yırtılana dek, su belime ve sırtıma vurdu. Güldüler ve kaba etlerime birkaç tekme vurarak seansı bitirdiler.

"Ayağa kalk, sarı" diye emretti biri.

Titriyordum, göğsüm ve başım acıyordu. Dönmeyi becerdim ama kalkamadım.

Ayağımdan çekip binanın dışına sürüklediler ve giysilerimin kuruması için bir müddet küçük avluda bıraktılar. Sıcak güneşte oturdum, hâlâ midem bulanıyordu, bulutların altında süzülen martılara baktım. Yüzüm şişmiş, gözlerim yanıyordu. Ağlamak istedim ama kendimi tuttum; bazı gözlerin beni izlediğinin farkındaydım. Sahile doğru, uzaklarda bir çan çalıyordu, bir grup adam Çince bir çalışma şarkısı söylüyordu. Duymak için başımı çevirdim, o zaman hücresinin parmaklıklarının ardındaki Mr. Park'ın bakışlarını yakaladım. Yumruğunu kaldırdı ve düşmanımızın benden bilgi alma çabasını boşa çıkarmamı kutlamak için ellerini çırptı. Bitişiğindeki hücreden bir Koreli subay beni selamladı. Gülümsemeye çalışarak el salladım.

O akşam idareli bir şekilde yemek dağıtan tek gözlü Koreli adam, hücremin kapısındaki demir parmaklıklardan bir kâse arpa verdi. Kaba tahılın altında domuz eti ve soğandan yapılmış on tane kadar küçük köfteyi görünce şaşırdım. Gardiyanlar beni köfteleri yerken görmesin diye telaşla kapıdan uzaklaştım. Besbelli buradaki Koreli işçiler arasında ajanlar vardı. Mr. Park'a sık sık bu tür yemekler veriliyordu. Benim için köfteleri gizlice sokmasına minnettar olsam da "savaş suçluları"nın kaldığı bu hapishanede bile bir üst subay gibi hâlâ ayrıcalıkların tadını çıkarması canımı sıktı. Gardiyanların mutlak kontrolü sağlaması imkânsızdı.

Bir sabah uzun boylu bir Amerikan subayı hücreme geldi. Onu tanıdım: Teğmen East, ben oradayken 602. Bölme'deki muhafızlara komuta

ediyordu. Bir zamanlar General Bell'le ilgili görüşmelerde taleplerimizi şahsen ona iletmiştim. Burada bir şeyden sorumlu değil gibi görünüyordu. O koridorun öteki ucunu dönerken, ben hücremin kapısına geldim. İntizamsız giysileriyle, düğmelerinin yarısı açık ve ayakkabılarının birinin bağı çözük, sanki derin düşüncelere dalmış gibi koridorda ayaklarını sürüyordu.

"Teğmen East" dedim.

"Evet." Durdu.

"Beni hatırladınız mı?"

Başını salladı, gri gözlerini yüzüme dikti. O zaman beni tanıdı. "Evet, sen 602. Bölme'de sözcü olan kızılsın."

"Hayır, ben yalnızca çevirmenim. Buraya nasıl düştünüz?"

"Seni ilgilendirmez. Kızıllara lanet olsun, niçin General Bell'i kaçıran anasını sattığımın Korelilerine yardım ettiniz? Benim de başımı belaya soktunuz."

"Söylediğim gibi ben yalnızca bir çevirmenim, herhangi bir karar alınmasına karışmadım. Bir asker olarak seçme şansım yoktu, ben yalnızca emirlere itaat ettim."

Aniden sinirlenerek, işaretparmağını yüzüme doğru uzatıp "Sana bir şey söyleyeyim" dedi. "General Bell iyi bir adamdır. Bizimle beysbol oynardı. Güçlü bir top atıcısıdır. Buradaki pek çok herif onun topuna bile vuramaz. O kızıllara iyi davranırdı, değil mi? Konuşmak istediğiniz zaman buluşmaya geldi. Arpadan ve gece körlüğünden şikâyet etmenizden sonra ertesi gün, size daha fazla pirinç ve sebze gönderdi. Ama karşılığında siz ne yaptınız? Korelilerle kumpas kurdunuz. Onu kaçırdınız. Onu mahvettiniz! O adam bir baba ve bir kocaydı ve onurlu bir kariyeri vardı. Şimdi tümüyle aşağılandı, rütbesi albaylığa indirildi. Siz kızıllar böylesine pis bir oyunu ona nasıl oynadınız?"

Bu zayıf yüzlü adamın üstünü böyle tutkuyla savunmasını beklemiyordum, yargısını generalin iyi bir beysbol oyuncusu olmasına dayandırması da beni biraz şaşırttı. Bell'in karakterinin yaptığı sporla ne alakası vardı? Anlaşılan karşımda duran bu asker, hiç büyümemişti; koca bir oğlan çocuğu gibiydi. Yine de sözleri bir şekilde bana dokundu, "Onun için üzüldüm. 76. Bölme'de öldürülen yüzlerce Koreli için de ve evleri yakılan köylüler için de..."

Şaşırmış gibi gözlerini bana dikti. Yarım dakika kadar bir şey söylemeden birbirimize baktık. Sonra başımı çevirdim, o da yürüyüp gitti.

Teğmen East'in yorumu keyfimi kaçırdı. En hayret ettiğim şey bir subaydan beklendiği şekilde düşünmemesiydi. Kişisel olarak alıyordu, General Bell'i özel bir birey olarak düşünüyordu. Bana hâlâ bir kızıldan farksız baksa da bu, East'i farklı kılıyordu. Sözleri birdenbire bir şeyleri fark etmeme yol açtı. Onunla konuşmadan önce de intikamcı düşmana karşı, güç kullanmanın erdemi konusunda kuşkularım vardı ama düşüncelerim bulanık bir biçimde aklımın bir köşesinde duruyordu. Şimdi netleşti. Savaşta bir işe yarayabilmek için bir subayın, herhangi bir tereddüt ya da vicdan azabı duymadan onları kullanabilmesi ya da kurban edebilmesi için, adamlarına soyut figürler olarak bakması beklenir. Benzer soyutlamanın erat arasında da olduğu farz edilir; bize göre her Amerikalı asker bir şeytandır, onlara göre de bizim her birimiz bir kızılız. İnsani özellikleri böyle aşındırmaksızın nasıl acımasızca savaşılabilir? Bir general bir muharebenin sonucunu değerlendirdiğinde, bizim ordumuzun kayıplarıyla karşılaştırıldığında düşmanın zayiatı şu kadar diye, sayıları düşünür. En büyük zafer, pek çok insanın sayılara dönüşmesidir. Bu savaşın suçudur: Gerçek insanları sadece soyut sayılara indirger. Bu, Dr. Greene tarafından tedavi edilirken bile, onun gibi bir doktor olabilmeyi istememin nedenidir; o bir savaştaki tek tek hastalarla uğraşıyordu ve bir hayat ya da bir bacak kurtarmanın başarısından başka bir zaferin peşinde değildi.

Birkaç gün sonra Wu Gaochen ve ben 602. Bölme'ye geri gönderildik. İkimiz aynı gün döndüğümüz için şanslıydım. 1 No'lu Hapishane'den tek başıma çıksam, yoldaşlarım düşmanla pazarlık ettiğimden ya da bir şeyleri itiraf ettiğimden kuşkulanabilirlerdi. İkimiz 26 Haziran'da geri geldik ve önceden ayarlamadan, Komiser Pei'ye aynı hikâyeyi anlattık; yani düşman diğer "savaş suçluları" kadar önemli olmadığımız için bizi bırakmıştı. Teğmen East, gerçek subaylar için tek kişilik hücrelere ihtiyaçları olduğunu söylemişti. Altı haftalık ayrılıktan sonra yoldaşlarıma yeniden kavuştuğum için memnundum.

Komiser Pei'nin Tutuklanması

602. Bölme'deki Çinli savaş esirlerine, Sarı Deniz'de yüz elli kilometreden daha güneydeki Cheju Adası'na gönderilecekleri bildirildi. Bu haber esirlerde huzursuzluk yarattı; onların kuşku ve korkusunu anlayabiliyordum. Söylentiye göre Kore anakarasındaki BM güçlerine katılmadan önce eğitim görmüş, bazı milliyetçi askerler daha önce Tayvan'dan Cheju Adası'na gitmişti. Bu dedikodunun asılsız olduğu ortaya çıkmasına rağmen buradaki adamların hemen hepsi, milliyetçilerin eline düşme korkusuyla Cheju'ya gitmeye gönülsüzdü.

Akşam Komiser Pei'yi görmeye gittim. Benim dönmem hoşuna gitti, Chaolin ve Ming'i sordu, etrafta onlar olmadan kendini özürlü gibi hissettiğini söyledi. Sonra Cheju Adası'na olası gidişle ilgili fikirlerini anlattı. Düşmanın iki amacı olduğuna inanıyordu: bir, bizi Koreli

esirlerden ayırmak; iki, Çin anakarasına dönme kararımızı zayıflatmak. "Fakat biz henüz herhangi bir direniş planlamıyoruz" dedi. "Düşman 76. Bölme'yi daha yeni tahrip etti ve her an bize de yönelebilir o yüzden onlara herhangi bir güç kullanma bahanesi vermemeliyiz." Kırışık yüzü hâlâ azim yansıtsa da yorgun görünüyordu. Saçları kırlaşmıştı.

Onun hoşgörüsünden cesaret alarak, Amerikan askerlerinin nasıl 76. Bölme'yi yaktığını ve yerle bir ettiğini anlattım. O kadar kendimi kaptırdım ki, şunu bile söyledim: "Korelilerin kendini feda etmesi, Bell'in kaçırılmasına gerçekten değer miydi emin değilim. Onların baskın tugayının tamamı Amerikalılar tarafından yok edildi, en az dört yüz zayiat."

"Devrim yapmak kendini feda etmek demektir" dedi ciddiyetle. "Elbette böyle bir zafer için bedel yüksek ama düşmanı uluslararası alanda sıkıştırma ve uydurdukları hepimizin vatanımıza dönmeye isteksiz olduğumuz yalanını, teşhir etme amacımızı gerçekleştirdik."

Çok fazla konuştuğumu fark ettim ama kendime rağmen konuşmaya devam ettim: "Ben yalnızca o Koreliler için üzülüyorum, hepsi tanklara sadece bambu sopalarla saldıran cesur adamlardı."

"Koreliler bazen fanatik olabiliyor" dedi. Kendi kendine güldü, yeşil emaye kupasını kaldırdı ve bir yudum sıcak su içti.

Sonra Mr. Park'ı etkilememi ve Koreli komünist güçlerin "savaş suçluları" hapishanesine nasıl sızdıklarını anlattım. 76. Bölme'de kalışımıza dair daha fazla ayrıntı da verdim; bizim gördüğümüz muamelenin onun da hoşuna gittiğini gördüm; benim mantıyı anlatışımı dinlerken fark etmeden üstdudağını emiyordu.

. Ertesi sabah erkenden üzerinde büyük hoparlör olan bir cip bölmenin ön girişine yanaştı. Bir adam Çince bağırdı: "Pei Shan gerçekten erkeksen deliğinden çık ya da siz kızıl haydutların hepinize gününüzü göstereceğiz."

Niçin hemen gelip Pei'yi götürmediklerini anlayamadım. Belki şimdi tipinin nasıl olduğunu bilmiyorlardı. Komiserin fotoğrafını görseler bile onu tanıyamayabilirlerdi çünkü özellikleri gözle görülür derecede değişmişti; sakal bırakmış ve birkaç ay öncekinden daha zayıflamıştı. Bana; neredeyse bir haftadır her sabah cipin gelip aynı emirleri verdiğini söylediler.

Hoparlör yine yüksek sesle konuşmaya başladı, bu defa İngilizce:

"Pei Shan hemen çık ya da seni enselemek için geldiğimizde başka türlü davranacağız."

Bizim karargâhtan bir yanıt verilmedi, içeride komiser sigara içip sohbet ederek oturuyordu. Üç gün önce düşmanın talepleriyle nasıl pazarlık edileceğini tartışmak için bir toplantı düzenlemişti. Komiser, Birleşmiş Komünistler Birliği liderleri tarafından alınan kararlara uyacağını bile söyledi. Kendisinin düşmana teslim olması gerektiğine inanıyorlarsa bölmeyi tahrip olmaktan korumak için bunu yapacaktı. Elbette hiç kimse onun teslim olmasını istemedi. Düşmanın yaygarasını görmezden gelme kararı aldılar, bu noktada Amerikan askerlerinin komiseri aramak için içeri girmeye cesaret edemeyeceklerini tahmin ediyorlardı. 76. Bölme'deki katliam daha yeni uluslararası bir protesto yükseltmişti; bir grup Avrupalı gözlemci yanmış barakaları incelemek, fotoğraf çekmek, hatta Koreli savaş esirleriyle görüşmek için gelmişti. O yüzden düşman şimdilik kendini tutuyordu. Öte yandan Komiser Pei onların eline düşerse Cheju Adası'na gitmeden önce, liderliğimizi felce uğratmak için burada, muhtemelen savaş suçluları hapishanesinde, tutacaklarından korkuyorduk, Başka bir deyişle düşman bizi üst liderimizden ayırmayı planlıyor olabilirdi.

Komiser Pei alınıp bizden ayrılma olasılığının farkındaydı. Onların çoğunun alındığı ya da düşmanın bizi gruplara ayırdığı durum için, aramızdan iki lider seti hazırladı. Ayrıca Parti üyelerini gerekirse alt düzey liderliği alabilecek küçük setler halinde organize etti. Üst liderlerin durumuna gelince, Pei giderse onun yerini alacak olan, ateşli mizacıyla yassı yüzlü savaşçı Zhao Teng'di. Ahao'yu kaybedersek, yavaş düşünen ama güvenilir Zhang Wanren müdahale edecekti. Pei'nin şimdi gerçekten fena halde Chaolin ve Ming'e ihtiyaç duyduğunu gördüm; onlar daha kapasiteli liderlerdi.

Önümüzdeki üç gün içinde, 1 Temmuz ve Çin Komünist Partisi'nin otuz birinci kuruluş yıldönümü olacaktı, o yüzden bölmedeki liderler geniş olmayan, sadece düşmana gücümüzü gösterecek ve esirlere partinin varlığını hatırlatacak, sembolik bir eylem yapma kararı aldılar. Komiser Pei bana, plakalara bazı İngilizce sözler yazma görevi verdi: "Yaşasın Komünizm!", "Ülkemizi İnşa Etmek İçin Dönmemiz gerek!", "Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi!" ve "Daima Komünist Parti'yi Takip Et!"

Fakat 29 Haziran akşamı, gösteri planı üzerinde çalışırken General Smart geldi. Cipi ön kapıya yanaşır yanaşmaz bir megafondan sesi duyuldu: "602. Bölme'deki tüm esirler, bu alanı yarın sabah boşaltmanızı emrediyorum. Sizi yeni barakalarda yaşayacağınız Cheju Adası'na götürecek iki gemi gelecek. Herhangi biriniz gitmeye direnirse zor kullanarak tahliye edeceğiz." Orta yaşlı bir çevirmen emirleri esirlere tercüme etti, esirler karşılık vermeden dinlediler.

Smart gittikten sonra karargâhımızda acil bir toplantı yapıldı, ben sekreter olarak katıldım. Boş kâğıt olmadığı için, kimin ne dediğini takip edebilelim diye bir zamanlar sahip olduğum İncil'in kenarlarına birkaç not aldım. Liderler Cheju Adası'na kavgasız gidip gitmemeyi uzun uzun tartıştı. Komiser Pei, "Sadece gelecekteki mücadele gücümüzü korumak için, belki şu an direnmemeliyiz" dedi.

Birkaç adam itiraz etti, dövüşmeden boyun eğersek ülkemiz saygınlığını yitirebilirdi çünkü Koreliler, daha yeni büyük bir zafer elde etmişti ve gözleri üzerimizdeydi. Toplu direnişi ya da en azından Amerikalılara biraz güçlük çıkarmayı savundular.

"Senin bakış açını anlayabiliyorum" dedi komiser. "Ama Cheju Adası'ndaki durum hakkında bir şey bilmiyoruz. Bizi orada, Amerikalılar ya da Güney Korelilerden ya da Tayvan'dan gelen milliyetçi askerlerden kim koruyacak? O kadar çok bilinmeyen var ki şimdi, herhangi bir eylem yaparken dikkatli olmalıyız, enerjimizi boşa harcamamalıyız."

"Korkarım düşmanın bu işte gizli bir çıkarı var" diye söze girdi, bölmenin kâğıt üzerindeki şefi Zhao Teng, altın dişini yalayarak.

"Bu doğru" diye ekledi başka bir ses.

"Ya biz gemiye binmeden liderlerimizi alırlarsa?" diye sordu üçüncü bir adam.

Komiserin gözleri parladı. "Ben de düşündüm. Bu bir olasılık. Bunu konuşalım."

"Gitmeyi reddetmemiz gerektiğine inanıyorum" dedi Zhao Teng. "Birincisi, düşmana dövüşme kararlılığımızı göstermeliyiz, o yüzden seni aramak için geldiklerinde anlayacaklar ki seni bulsalar bile, kendileri için hayli soruna neden olmaksızın seni alamayacaklar."

"Adamlarımızı tehlikeye atmak istemiyorum" dedi komiser, yüzü hafif kızararak. Yüzünde bir renk değişikliği olduğunu ilk kez görüyordum.

"Onu biliyorum fakat bu mücadelenin bir parçası, kaçınamayız."

Saçsız bir adam söze karıştı: "Bu, aynı zamanda Amerikalılar için bir skandal yaratma fırsatıdır. Şayet ateş açar, çadırlarımızı yakarlarsa bütün dünya tarafından kınanırlar."

Pek çok adam direnişi savundu. Komiser Pei, sıkıntılı bir pozisyondaydı çünkü kişisel güvenliği de söz konusuydu. Daha önce olduğu kadar kararlı değildi. Saatlerce süren tartışmalardan sonra, sonunda pes etti ama bazı şartlar koydu: "Yarın sabah onlar bizi çıkartmak için gelmedikçe hareket etmeyeceğiz. Ama adamlarımızın hiçbirinin incinmeyeceğinden ve kan dökme olayı olmayacağından emin olmamız gerekir. Dünyanın gözleri önünde kendilerini açık etmeleri için, Amerikalıların sabrını tüketmeliyiz."

Toplantıdan sonra Pei'nin sözleri üzerine uzun uzadıya düşündüm. Hiç bu kadar ihtiyatlı, o yüzden adamlarının hayatını riske atmaya hiç bu kadar gönülsüz olmamıştı. Yaptığı uzlaşma planından etkilendim. Sonra kişisel nedenlerle sükuneti savunmuş olabileceği düşüncesi aklıma geldi. Topyekün karşı koyma ona dezavantaj getirecekti. Amerikalıların eline düşerse, tezgâhladığı direniş için ayrıca cezalandırılabilirdi. Çileden çıkmış Amerikalılar, onu sakat bırakabilir hatta öldürebilir, sonra da kaza oldu diyebilirlerdi. Başka bir deyişle, etrafında binlerce adam olmadığını bildiğinden, kişisel güvenliğinden endişeli ve düşmanın merhametine kalacağından korkuyor olmalıydı. O yüzden onun tavrı konusundaki duygularım karıştı. Bir yandan hep birden uysalca gitmek taraftarıydım öte yandan, doğal olarak Pei'nin uysal bir adam olmadığını biliyordum yalnızca görece pasif bir direnişi desteklemekten korkmuştu.

Ertesi sabah sekizde, altı kamyon dolusu Amerikan askeri bölmemize geldi. Haşin suratlı subayları battaniye rulolarımızı alıp çıkmamızı ve ön avluda sıra olmamızı emretti ama hiçbirimiz kıpırdamadık. Askerler de bekledi. Bir sessizlik bölmeyi sardı sanki herkes uyuyordu. Subay bağırarak emirlerini tekrarladı. Yine hiç kimse kıpırdamadı. Barakalar öyle sessizdi ki megafondan gelen statik çıtırtıları duyabiliyorduk ve eğri bir karaağacın tepesinde bir sarı asma kuşu sürüsü cıvıldıyordu.

Amerikan askerleri neredeyse yarım saat bekledi. Sonra kapı açıldı ve içeri girdiler, çadırlarımıza gözyaşartıcı gaz bombaları atarak ilerlediler. Bölme anında duman içinde kaldı ve insanlar öksürmeye başladı.

"Lanet olası kıçlarınızı kaldırın!" diye bağırdı subay.

Şimdi koyu duman topları batı tarafındaki iki çadırdan yükselmeye başladı. Askerlerin işi gibi görünsün diye, kendi yerlerini ateşe veren bizim adamlardı kesinlikle. Birkaç dakika sonra sıra halinde çadırlarımızdan çıktık, herkes battaniye rulosunu taşıyordu ve çoğu adam ıslak bir havluyla burnunu kapatmıştı. Bir bölük Amerikan askeri etrafımızı çevirirken biz avluda sıra oluşturduk. Subay yaklaşık üç yüz esire, yangına müdahale etmelerini emretti. Bağırdı: "Lanet olsun, hepinizi kasten yangın çıkarmaktan yargılayacağım."

İki itfaiye aracı geldi ve zorlanmadan yangını söndürdü.

Sonra bir manga Amerikan askeri bizi bölmeden çıkardı, pek çok muhafız iki yandan bize eşlik ediyordu. Çıkarken kapının dışında yüz kadar milliyetçi esir belirdi. Sopaları takırdatıyor, taş atıyorlar, sövüp sayıyorlardı. Hatta bazıları şöyle bağırıyordu: "Onları köpek balıklarına atın!" "Onları kömür madeninde iskelet olana dek çalıştırın!" "Onları okyanusa atın!" "Komolar, son saatiniz yaklaştı."

Bu adamları daha önce hiç görmemiştim ve hangi bölmeden geldiklerini merak ettim. Aniden onlardan biri, genç bir oğlan, sırasından fırlayıp bize doğru koştu. "Eve gitmek istiyorum. Beni onlarla gönderin!" diye bağırıyordu. Şaşırarak durup baktık. Oğlan on dört on beş yaşlarında gösteriyordu. Bizim Çin'e gittiğimize inanması ne ironikti. Güçlü kuvvetli bir adam onu kovalıyor, el yapımı bir baltayı sallayıp bağırıyordu: "Küçük tavşan, seni parça parça doğrayacağım." Oğlan hâlâ olanca gücüyle bize doğru koşuyordu.

Daha önce bana iyi davranmış olan Onbaşı Richard, yakında duruyordu ama eğlenerek seyrediyordu, diğer Amerikan askerleri neşeyle bağırıp ıslık çalıyorlardı. "Richard, lütfen ona yardım et" diye çığlık attım.

Bir adım attı ve tüfeğini kovalayan adama doğrulttu. "Dur" diye emretti.

Adam bir an durdu, sonra Çince itiraz etti: "Bu küçük piç bir Komo. Onun işini bitirmeliyim." Baltasıyla havayı biçti ve tepindi.

Ne dediğini anlamadı ama Richard, tüfeğini adamın göğsüne tutup, "Artık yerine dön" dedi. Çenesini öteki tacizcilere doğru öne çıkardı.

Havası sönen adam, çitin yanındaki partisine dönerken bize katılan oğlan hâlâ yüzünü buruşturmuş hıçkırıyordu. Richard işaret ve orta

parmağını kaldırarak beni selamladı, ben de aynı şekilde karşılık verdim.

Uzun yürüyüşümüz sahile kadar devam etti. Topallayan bazı adamlar hızlı yürüyemiyordu, onlara yoldaşları destek oluyordu. Ben Komiser Pei'nin yanında yürüyordum, yorgun görünüyordu, kalın dudakları çatlamıştı. Geçen gece iyi uyuyamadığını ve migreni tuttuğunu söyledi. Denizden balık kokulu ve sıcak bir rüzgâr geldi, bir köyden yanan odun kokularını taşıyordu. Üzerinde bazı gri yelkenlilerin salındığı sarımsı okyanus göründü. Tepelerdeki söğütler ve serviler büyümekten usanmış görünüyorlardı, sanki tuzlu rüzgâr tarafından bodur bırakılmışlardı. Solumuzda, güneşin altında parlayan kayalık uçurum hâlâ ıslaktı, asılı çalıların üzerinde çiğ damlaları, küçük ışıklar saçarak parlıyordu. Yol kenarında minyatür denizanaları gibi örümcek ağı topları, otların üzerinde sağa sola saçılmıştı. Yürüyüşte heyecanlandım. Bazı savaş esirlerinin gemiyle Kanada'ya götürülüp kimyasal silah deneylerinde kobay olarak kullanılacağı ve yüzlerce esirin Japonya yakınlarındaki bir adadaki altın madeninde zorla çalıştırılacağı dedikoduları vardı. Gemiye bir kez binince, Tanrı bilir düşman bizi nereye götürecekti. Başından beri Cheju Adası'yla ilgili yalan söylemiş olabilirlerdi.

Meyilli çam korusunun etrafında, yalınayak ve torba şortlu küçük oğlan grupları, sapanlarıyla gösteriş yapıyor ve baştankaralar, serçeler, çalı kuşları avlıyorlardı. İçlerinden biri ağızlarından geçirilmiş ince bir dala hep birlikte asılmış on tane kadar ölü kuş taşıyordu. Hâlâ ağaçlarda şakıyan bir sürü kuş vardı. Bir başka oğlan, en küçükleri, ucuna telden bir halka tutturulup örümcek ağı tabakalarıyla kaplanmış bir dal sallıyordu; bu aleti yusufçuk yakalamada kullanıyordu, onlarla da tavukları ve ördekleri besleyecekti. Ormanın içinde kaybolana dek çocukları izledim.

Yamaçtan iner inmez hemen görünen çamurlu sahil uzun bir şerit halinde kendiliğinden çıkmış çeltik tarlaları gibi uzanıyordu. Güney ucunda, iskelenin başladığı yerde, pruvalarında beyaz boyalı, hiçbirini anlayamadığımız Korece sözler yazılı olan iki büyük siyah gemi demirlemişti. İkisi de muhtemelen tonajları üç binin üzerinde yük gemisiydi ve koyu dumanlar çıkaran uzun bacaları vardı. Kıyıda çoktan yerini almış, yüzlerce silahlı Amerikan askeri vardı; General Smart da miğferini takmış bizi bekliyordu. Onunla birlikte bir grup genç subay ve üniformalarına PW işlenmiş yaklaşık yirmi Çinli vardı.

Kıyıda on sekiz sıra oluşturduk. Genç subayların her biri Çinli yardımcılardan birini almıştı, bir sıranın başına geçip bizi tek tek kontrol etmeye başladılar. Birisi, "Dönek!" diye işbirlikçilerin birine bağırdı. Benim yanımda duran Pei'yi aradıkları aşikârdı. Bu Çinli yardımcılar bizim tümende çalışmış ve daha önce Pei'yi görmüştü; belki komiserlerini tanıyabilirlerdi, parlak gözleri, yayvan burnu ve koca kulakları onlara tanıdık gelebilirdi. Onu teşhis ederlerse, ne yapmamız gerektiğini düşünüyordum.

Bizim sıradan sorumlu iki adam yaklaşıyordu. Onlara gözümü dikip baktım ve korku belirtisi göstermemek için kendimi zorladım. Beni geçtikleri an, ürkek Çinli adam elini kaldırdı ve Pei'yi işaret etti. Amerikalı subay dönüp bağırdı: "Onu bulduk!"

Onlarca Amerikan askeri koşturdu. Komiser sıranın önüne çıktı, bize el sallamak için döndü sonra bir kelime söylemeden onlarla gitti. Böylesine uysalca bir tutuklama beni şaşırttı. Bu Mr. Park'ın başına gelse, Koreliler kesinlikle çılgına döner ve Amerikan askerleriyle dövüşmek için sırayı bozarlardı.

"İşte, Mr. Pei, sonunda karşılaştık" dedi General Smart sırıtarak, kemerlenen üstdudağı kıvrıldı.

Komiser cevap vermedi ve yüzünü kısmen bizim görüş alanımızın dışında tutar gibi bize yanlamasına duruyordu. Birisi beni dürttü, döndüm. Zhao Teng'di. Fısıldayarak, "Öne çık ve onlara Komiser Pei olmadan gemiye binmeyeceğimizi söyle" dedi.

Tereddüt ettim, askerlerin bunu yapmama izin vereceğinden emin değildim. Zhao Teng beni itti "Haydi!"

Sıradan çıktım ve Pei'ye doğru yürüdüm. Bir çavuş, "Geri dön!" diye bağırdı.

"General Smart'a önemli bir mesajım var." Ellerimi kaldırdım. Bana doğru geldi, koca eliyle karnımdan itti ve üzerimi aradı, sonra yana çekildi ve geçmeme izin verdi.

Tıknaz generalin yanına gidip, "Size bu adamların hiçbirinin, Mr. Pei bizimle birlikte olmadan gemiye binmeyeceklerini söylemeye geldim" dedim.

Ölgün, zayıflamış yüzler sürüsüne bakmak için döndü. Ben de yoldaşlarıma bir göz attım. Korku ve öfkelerini hissedebiliyordum.

Gergindiler, gözlerini bize dikmişlerdi. Tekrarladım: "General Smart, Mr. Pei'yi alırsanız gemiye binmeyecekler."

"Sen kimsin?"

"Ben yalnızca hasbel kader İngilizce bilen, sıradan bir çevirmenim. Yalnızca bir elçi."

"Onlara söyle, bana blöf yapmasınlar!"

Birdenbire Çince bir ses patladı: "Gemilere binmeyeceğiz!" Bu Zhao Teng'di.

Altı bin adamın hepsi onun peşinden hep bir ağızdan bağırdı. Amerikan askerleri sesin şiddetiyle afalladı, ben de. Anladım ki yoldaşlarım korkmuştu ve koruyucuları olarak Komiser Pei'ye umutsuzca ihtiyaçları vardı. Onlara göre o liderlik vasıfları olan ve onları örgütleyebilecek tek adamdı; o olmadan kaybederlerdi. Onlara göre o partinin vücut bulmuş haliydi.

"Komiser Pei aramıza dön!" dedi bir ses. Yine hep birden kükrediler.

General Smart sırıttı ama talebin ciddiyetinin de farkındaydı. Silahsız olsak da sayıca askerlerden elliye bir oranında üstündük. Bir kapışma olursa kesinlikle iki taraf için de bir felaket olurdu. Smart, Pei'nin fotoğrafını çekmesi için bir fotoğrafçı çağırdı. Sonra muhtemelen yaveri olan bir subayla konuşmaya başladı. Bu arada esirler taleplerini haykırmaya devam ediyordu.

Fotoğrafçı geldiğinde Pei yanına gitmem için işaret etti. Fotoğrafa benim de girmemi istedi. General Smart kaşlarını çattı ama müdahale etmedi. O yüzden Pei'nin yanına gittim ve resim için onun yanında durdum.

Bundan sonra Smart doğruldu ve Pei'ye dedi ki: "Tamam, sana asla zarar vermek niyetinde değiliz, onlarla birlikte Cheju'ya gidebilirsin. Fakat şimdilik seni kalabalıktan ayıracağız."

Söylediklerini komisere çevirdim; başını salladı, memnun olduğu açıktı.

O ikinci gemiye binerken ben kalabalığa karıştım. Onun kıç taraftaki bir kamaraya girdiğini hepimiz gördük. Amerikalıların Pei'yi Koje Adası'nda bırakma niyetinde olduklarından şüphelensem de bu bizim için bir zaferdi. Zhao Teng omzuma vurdu ve "İyi iş başardın Yuan!" dedi.

Sonra gemiye bindik.

Cheju Adası'na Varış

Ambarlara kapatılmamıza rağmen gemi, iki saat daha demir almadı. Benim içinde olduğum ambar kimi oturan kimi ayakta duran beş yüz adamla kaynıyordu. Her yer tıklım tıkış doluydu; birinin uzanması imkânsızdı. Duvar boyunca sırlı camların ardındaki bir sıra lambanın saçtığı donuk ışık, esirlerin yüzlerine vuruyor ve onları daha sarı benizli gösteriyordu. Bereket sırtımı bir duvara yasladım da bir köşeye yerleşmeyi becerdim. Yerdeki toz, en azından bir buçuk santim kalınlığındaydı. Havada ağır bir dışkı kokusu vardı; gemi evvelce gübre ya da kuş gübresi taşımış olmalıydı. Benden on metre uzakta, bacağı ayaklar altında ezilmiş bir adam sızlanıyordu. Aramızda sıhhiyeci yoktu; kimse ona yardım edemedi. Ayakta durmaktan yorulan iki kişi, yaralı arkadaşlarının sağlam bacağının üzerine oturdu ama başkalarının itirazları

üzerine kalktılar. Amerikalılar bizi böyle taşıdığı için öfkeliydim. Niçin daha fazla gemi kullanmıyorlar ya da parti parti götürmüyorlardı?

Ambar giderek insan kokusu dolmaya başladı. Oradan buradan, makinelerin gürültüsünden bile daha yüksek sesli beddualar yükseliyordu. İnsanlar ayakta durmaktan iyice yorulmuştu; homurdanma ve sinirlilik artıyor, birbirlerini dirsekliyorlardı. Ambarın kıç duvarında bir sıra, yarısı kesilmiş benzin varili duruyordu; kampta dışkı taşımakta kullanıldığı için onlara "bal kovası" diyorduk. Yolculuğun başlarında bazıları onun içine kusmuştu ama az sonra hela olarak kullanmaya başladılar. Gemi ne zaman sallansa beş altı benzin varili kayıyor, hatta yan yatıyordu. Sonunda iki tanesi devrildi, içindeki sıvı yere döküldü; yine de insanların burada kalmaktan başka seçeneği yoktu, bazılarının battaniyeleri idrarla ıslanmıştı. Artık daha fazla tutamayınca, rahatlamak için kovaların birine güçlükle ulaşmaya çalışmıyordun; pek çok gözün önünde işemekten ya da büyük aptes yapmaktan utandığın için değil, bir kez yerini bıraktığında bir daha geri alman imkânsız olduğu ve sonraki bütün yol boyunca ayakta kalacağın için.

Ben köşemde kök saldım ve bu cehennemi görüntüye gözlerimi kapadım. Sersemlemiş bir halde zaman zaman uykuya daldım. Yukarıdan gelen metalik bir düşme sesiyle uyanmadan önce ne kadar uyuduğumu bilmiyorum. Güvertedeki kapak açıldı ve bir hava akımı içeri hücum etti. Ah, temiz hava! Kurt gibi içime çektim. Sonra kendir bir ipe bağlanmış, ağzına kadar soğuk pirinç dolu demir bir kova aşağı indi. Birdenbire açıklığın yakınındaki insanlar yiyeceği çekiştirmeye başladı, küfürler havada uçuşuyordu. Onlar itişip kakışırken, birkaç pirinç kovası daha indirildi fakat çoğu adam için yiyeceğe ulaşmak mümkün olmadı; sonuç olarak esirlerin yalnızca üçte biri bir parça alabildi. Ben pirinç kovalarına çok uzaktım o yüzden denemedim bile.

Yiyeceğin peşinden beş kova da su geldi, çoğu açıklığın altındaki adamların üzerine döküldü. Pirinç ve su akşam yemeğimizdi. Aslında bir kovaya ulaşabilsem bile, bir şey almayı iki kere düşünürdüm zira daha sonra helaya gitmek korkusu vardı.

Bugün sahilde olanlar üzerine düşünerek bu korkunç sahneyi gözümden silmeye çalıştım. Gemiye binmeden önce iki lider, Zhao Teng ve Zhang Wanren, Amerikan askerleri, onların dikkatlerini başka

tarafa çekmek için sahneye konan, iki esir arasındaki kavgaya dalmışken bana sokulmuştu. İkisi de büyük bir zafer dedikleri "Smart'la görüşmem" üzerine beni kutladı. Onların kullandığı terimlerden mahcup olarak generalin Komiser Pei'ye, "Onlarla Cheju Adası'na gidebilirsin. Ama şimdilik seni kalabalıktan ayıracağız" dediğini aktardım. İkisi de şaşırdı. Bir süre Smart'ın sözlerinin içeriğini anlamak için kafa patlattık. Pei ve bizim Cheju'da kalacağımızı söylediği görülüyordu. Bu bir bakıma iyi haberdi çünkü adada, gerçekten bir esir kampı olduğunu ima ediyordu. General Smart'ın söyledikleri, Amerikalıların, okyanusun ortasında bir yerde bizim işimizi bitirmeyeceğini de ima ediyordu. O yüzden biraz rahatladık.

Gemi sallanıyordu, yanımdaki bir adam öğürüyordu. Gözlerimi kapadım ve zihnimi aylak dolaşmaya bıraktım. Pei'nin sahilde onunla fotoğraf çektirmem için beni çağırmasına şaşırmıştım. Bir çocukluk ya da minnettarlık haricinde bir şey için yaptığından emindim ama nedenini çözemiyordum. Muhtemelen alışkanlıktan, böyle bir durumda bir şey yapmak için içgüdülerini takip ederek yapmıştı. Sonra anladım ki, resimde benim olmam en azından bir tarih ve ilişki sağlayabilirdi, o zaman düşman olayı propaganda için kolaylıkla çarpıtamazdı ve böylelikle Pei'nin üstleri, onun düşmanla işbirliği yaptığından şüphelenmezlerdi. Başka bir deyişle beni masumiyeti için potansiyel bir tanık olarak kullanmıştı. Ne zeki bir adam. Bu şekilde kullanılmış olmaktan rahatsız olsam da etkilendim.

Düşünmekten yoruldum, kestirmeye çalıştım. Ara sıra götürüldüğümüz yerle ilgili endişeler aklıma üşüşüyordu. Çevremdeki adamlar Amerikalıların bizi ırgat gibi çalıştırıp çalıştırmayacağından ya da savaş alanına gönderip göndermeyeceğinden konuşuyordu, o yüzden ben de bu olasılıkları düşünmeden edemedim. Yer için kavga etmek zorunda olan çoğu kişiden daha şanslıydım, köşenin girintisinde güvendeydim ve makinelerin gürültüsü en nihayet istop etmeden önce birkaç saat uyuyabildim.

Şafağa doğru Cheju Adası'nın kuzey ucundaki bir iskelede demir attık. Ambarlardan çıkarıldık ve sonra karaya ayak bastık. Ciddi şekilde ayaklar altında kalan dört adam, onlara eşlik eden yalnızca bir emir eriyle birlikte gemide bırakıldı. O an içimizden sadece birkaç kişi onları

düşündü çünkü herkes, temiz hava solumaya ve dizlerini gerdirmeye can atıyordu. Karada yeterince uzun kaldıktan sonra birileri, yaralıları gemiden aşağı taşıdı. Burada sahil kumdu ve deniz çok az sarı, hemen hemen yeşilimsi maviydi. Birer birer yaralı adamları kumun üzerine yatırdılar. Bir adam ellerini ağzının etrafında çukurlaştırarak bağırıyordu: "Su, kimde su var?" Az sonra yarı dolu bir matara yatan ve inleyen dört kişinin olduğu yere ulaştırıldı.

Yaklaşık yarım saat sonra bir ambulans onları hastaneye taşımak üzere geldi. Sahil hâlâ sisle kaplıydı. Solgun yumuşak bulutlar içerisinde toprak bir yol, beyazımsı kıyı boyunca uzanıyordu. Sisin içinden, bir inşaat alanının yakınında park etmiş birkaç buldozeri görebiliyorduk, minyatür resifler gibi, hareketsiz ve karanlıktılar. Komiser Pei çoktan öteki gemiden inmişti fakat iki Amerikan askeri ona nezaret ediyordu. Hepimiz sahilde toplandıktan sonra en nihayet güneş göründü; sis güneydoğuya doğru açıldı, birkaç kilometre ötede engebeli tepeler vardı. Önümüzdeki hapishanenin, 8. Kamp'ın dış duvarı gittikçe netleşiyordu. Muazzam büyük bir alan, üç sıra dikenli telle çevrilmişti. Bu alanın bizim için, ülkeye dönecekler için, özel olarak yapıldığı söylendi. Sayısız dikenli tel, kampın içinde, esirler için barakalar olan kulübe kümelerini çevrelenmişti. Kampın dış çiti boyunca birkaç muhafız kulesi vardı, tahta sütunlar verev çakılmış kalın kalaslarla güçlendirilmişti, bir çift ışıldak her kulenin tırabzanına oturtulmuştu. Kampın diğer ucunun ortasında, ana girişe yakın, muhafızların bürosu olan tuğla bir bina görülüyordu. Koje Adası'nın tersine burada böyle bir bina kapalı alanın içindeydi. Amerikalılar, bu alanı yönetmenin farklı bir yolunu bulmuş görünüyordu.

Richard'ın koruduğu narin oğlan, benimle aynı ambarda kalmamıştı ama sahilde göz göze geldik. Özel bir ilişki talep eder gibi konuşmadan geldi. Hâlâ heyecan dolu uzun kirpikli gözlerini bana dikti. Omzuna vurdum ve "Senin adın ne?" dedim.

"Shanmin" diye net bir ses geldi.

"Seni daha bir mangaya koymadılar mı?"

Hayır anlamında başını salladı. "O zaman benimle kal" dedim.

Pek istekli, başıyla evet dedi.

Ön kapıya varmak için çitin etrafından uzun bir yolu yürüdük. Kampa girdiğimizde burada niçin çok fazla dikenli tel olduğunu anladım. Kapalı alanın içinde on bölme ve her birinde on kadar kulübe vardı ve etrafı yaklaşık beş metre yüksekliğinde dikenli telle çevrilmişti. Bu bölmeler, eşit olmayan iki sıra halinde düzenlenmişti ve kapıdaki Amerikan askerleri tarafından bire bir korunuyordu; batıda aralarında yüz metre kadar mesafe olan dört bölme vardı; doğudaysa onlara en yakın mesafesi yaklaşık seksen metre olan altı bölme vardı. Bu düzen, herhangi bir barakanın komşusuyla doğrudan temas kurmasını imkânsız kılıyordu. Ek olarak, kampın kuzey çitinden üç yüz metre uzakta, denizin kenarında, küçük bir hapishane olan taş bir bina vardı. Düşman, General Bell'in kaçırılmasından sonra savaş esiri liderlerini dağıtma dersi çıkarmış görünüyordu o yüzden bizi, şimdilik küçük gruplar halinde tutacakları anlaşılıyordu.

Bizi, her biri altı yüz kadar kişiden oluşan on gruba ayırdılar. Shanin ve ben 6. Bölme'ye konduk, şartlar korktuğum kadar kötü değildi, eşyalar yeni ve genellikle yeterliydi. Bölme, kampın kuzeydoğu ucundaydı. İçinde hepsi koyu renkli volkanik taşlardan yapılmış, asfalt keçe damlı, sekiz uzun kulübe birbirine paralel uzanıyordu. Güneydoğu uçta, bodur bir bacası olan mutfak ve güneybatı uçta şekil olarak yatılan kulübelere benzeyen ama daha küçük olan hela vardı. Bu işeme yerini alışılmadık yapan şey, açığa kurulmuş olmasıydı, çitin yanında on beş derece meyilli beton bir yalak. Mutfakla ek bina arasında düzenlenmiş bir bölge, dört basketbol sahası sığacak genişlikte küçük bir oyun alanı vardı. Diğer dokuz bölmenin hepsi temel olarak aynı düzendeydi.

Her kulübede seksenden fazla insan kalmasına rağmen sıkışıklık, Koje Adası'ndaki kamp çadırlarından daha azdı. Duvarların kenarına iki uzun tahta yatak konmuştu, seksen adam da yatakta uyuyabiliyordu. Bu hiç de kötü değildi. Shanmin'le ben, mutfağın yanındaki ilk kulübeye verildik. Yatak dengimi açtığımanda dışarıda bir patırtı koptu. Bakmak için gittim. Tuhaf olan şu ki Komiser Pei, etrafındaki adamlara gülümseyip el sallayarak bizim barakada geziniyordu. İnsanlar hemen bağırmaya başladı: "Yaşasın Başkan Mao!", "Yaşasın Komünist Parti!", "Amerikan emperyalistleriyle ölene kadar savaş!" Bu sloganlar onların sevinçlerini ifade etme tarzlarıydı. Yaklaşık iki yüz adam hâlâ bölmelerine gönderil-

meyi bekliyordu; onlar da üst liderlerini görüp slogan atmaya başladılar. Komiser derhal, düşmanın dikkatini çekme korkusuyla sakin olma jesti yaptı. Muhafızlar General Smart'ın, Pei'nin bizden ayrı tutulması talimatını unutmuş olmalıydı. Onun bu şekilde geri gelmesine nasıl izin verebilirlerdi? Bir Amerikan askeri, küçümser bir tavırla bizim bölmedeki bir esire, dikenli tellerden, iki kutu jambon etli konserve uzattı. "Şuradaki herifler ağababalarınız için bunları size vermemi söyledi" dedi. Komiser Pei ve 7. Bölme'nin dışında, kalacak yerlerine götürülmeyi bekleyen esirleri kastediyordu. Besbelli Komiser Pei'nin görünmesi esirlerin moralini yükseltmişti. Sanki bir Tanrı ya da koruyucu melek aniden aramızda belirivermiş gibi, bazı adamlar gözyaşı bile döktü. Pei'ye Komünist Parti'nin ete kemiğe bürünmüş hali olarak bakıyorlardı. Bu adamların iman ettikleri bir tanrıları yoktu, o yüzden dinsel duygularını ancak bir lidere, bir insana yansıtabiliyorlardı, ki onun dönmesi bizim için bir şans olabilirdi. Komiser Pei'nin kendisi bile bana, "Amerikalıların geri gelmeme neden izin verdiklerini bilmiyorum" demişti.

Yerleştiği zaman yanıma oturup koca elini dizime koydu ve onun namına General Smart'la konuşmamı övdü. "Sen cesur bir adamsın Yuan" dedi, yüzüne konan at sineğini tokatladı. "Dün müdahale etmeseydin, kesin beni Koje Adası'nda bırakacaklardı. O zaman Tanrı bilir başıma ne gelecekti."

"Mesajı iletmemi söyleyen Zhao Teng'di" diye itiraf ettim.

"Ama sen Smart'la çok güzel konuştun. Soğukkanlılığından etkilendim. Partimizin senin gibi daha çok entelektüele ihtiyacı olduğuna beni inandırdın. Artık güçlü bir asker olduğunu düşünmüyor musun?" Başını arkaya attı ve içten kahkahalar attı.

"Belki. Bir parça geliştiğimi hissediyorum."

"Bir parçadan daha çok. Zorlukların seni çok fazla pişirdiği ortada. Dürüst olmak gerekirse, entelektüellere güvenilmez diye düşünürdüm ama sen farklı düşünmeme neden oldun."

Övgüsü hoşuma gitmişti ama ne karşılık vereceğimi bilemedim. Sonra Parti'nin bana bir başka ödül belgesi vereceğini söyledi. Bir tanesine de tabanca çaldığım için hak kazanmıştım ama bu kez, birinci sınıf belgeymiş söz konusu olan. Kendimle gurur duydum. İnsanların bana, eskisinden daha çok saygı duyduğunu resmen görebiliyordum.

Neredeyse bir yıldır hapistim ve bazen kendimi yalnız ve arkadaşsız hissetsem de gerçekten bambaşka bir adam olmuştum.

İkindiye doğru bir manga Amerikan askeri geldi ve Komiser Pei'yi kamp yöneticilerinin baştan beri orada tutmaya niyetlendiği, sahildeki hapishane binasına götürdü. Bu, Pei'nin bundan böyle kapatılacağı Cheju Adası'ndaki 1 No'lu Hapishane'ydi.

Haberleşme ve Çalışma

Temmuz ortasında muhafız kulesindeki bir Amerikan askerinin kafasına, bizim bölmeden bir esir tarafından atılan, bir "mesaj taşı" çarptı. Karşılık olarak bir silah ateşlendi ama arkadaş, bir kulübenin yanına atlayıp vurulmaktan kurtuldu. Bir mesaj bağlanmış olan taşın hedefi, seksen metre uzaktaki 7. Bölme'ydi. Mesafe çok olduğu için böyle bir taş ancak bir iple fırıl fırıl döndürüldükten sonra atılabilirdi; sonuç olarak sık sık yanlış yere gidiyordu. Cheju Adası'na vardığımız andan itibaren bu taş atma yöntemi, bölmeler arasında ana haberleşme kanalıydı.

Artık düşmanın elinde bir mesajımız vardı, liderlerimiz kendi yaptığımız şifremizi kırabileceklerinden korkuyordu. Bereket, şifreyi aylık olarak değiştirme kuralına uyan şifrecimiz, bir hafta önce, harflerin

yerine üç rakam koyarak, kısmen değiştirmişti; bu şifre epey kurallara aykırı ve kırılması zordu. Mesaj taşını atanı tespit edemeyen muhafızlar, bölmemizin şefi Zhang Wanren'i alıp götürdüler ve bütün bir gün sorguladılar ama Wanren saflığa yattı ve diğer bölmelerle temas kurmak için herhangi bir girişimden haberi olmadığında ısrar etti. Mesaj kendisine gösterildiği zaman başını salladı ve bunun ne anlamı olduğunu bilmediğini söyledi. Sonunda Amerikalılar, bundan böyle taş atmayı bir provokasyon eylemi olarak değerlendireceklerini ve ateş açarak karşılık vereceklerini söylediler. O yüzden taş atma yöntemini bırakmamız gerekti ve el işaretleriyle sinyal vermeye bel bağladık.

Her bölmenin bu işaretleri kullanabilen iki üç sinyalcisi vardı, onun için tüm taburlar yanındakiyle haberleşebiliyordu. Yeni icat edilen rakamlara dayalı elle sinyal sistemi şöyle çalışıyordu; sağ el göğüste 1, sol el göğüste 2, iki el de göğüste 3, sağ el belde 4, sol el belde 5, iki el belde 6, sağ el kulakta 7, sol el kulakta 8, iki el kulakta 9, iki el yüzde 0. Bir rakam seti gönderildikten sonra bir boşluğu işaret etmek için iki el indirilecekti; bir yanlışlık varsa gönderen yeniden başlamak için sağ ayağını sallayacaktı. Dört numara, bir kelimeyi temsil eden bir birimi oluşturuyordu.

Zekice tasarlanmasına rağmen el işaretleriyle haberleşirken uzun mesajları elle yazmak çok uzun ve zordu. Ayrıca, hareketleri okuyan sinyalcilerin arası fazla olduğu için, merkezi alanla ayrılmış bölmeler arasında kullanılamıyordu, Hemen Geniş Jest Telgrafı denen, başka bir işaret sistemi geliştirildi. Bunda dudak hareketlerini daha uzatmak gerekiyordu ve muhafızların dikkatini çekme ihtimali yüzünden, yalnızca alanın doğu ve batı tarafları arasında kullanılıyordu.

Ne zaman uzun bir mesaj gönderilecek olsa, tuvalet takımına iş düşüyordu. Bu helacı adamların, tek seferde yalnızca bir grubunun deniz kenarına gitmesine izin veriliyordu fakat dışkıları aynı noktaya boşaltıyorlardı. Çalılıkta mola verdiklerinde, diğer takım için bir mesajı bir taşın ya da oradaki başka şeylerin altına bırakılabiliyorlardı. Gizli nokta, işaret vasıtasıyla diğer barakalara önceden açık şekilde belirtiliyor o yüzden mesaj, çoğu zaman sorunsuzca alınabiliyordu.

Bölmeler arasında her zaman haberleşme olsa da Komiser Pei'yle temas kurmanın etkili bir yolunu bulamamıştık. Çok uzakta değildi,

sahildeki hapishane binasındaydı, egzersiz yapmak için çıkarıldığında ya da akşam güneşiyle güneşlenirken görebiliyorduk. Açık havada genellikle yirmi dakika kalıyor, uzun kumsalda yürüyordu. Kaldığı yer birkaç Çinli'nin yaşadığı kulübenin karşısındaydı. Bu adamlar da savaş esiriydi fakat Amerikalılarla işbirliği yapmaya gönüllü oldukları için, onlara hapishane binasına bakma ve orada hapsedilen özel mahkûmları gözleme görevi verilmişti. Orada kapatılan "savaş suçluları"na ek olarak, hapishanede baş belâsı tipler de vardı. Bazen Komiser Pei'yle birbirimize el sallıyorduk ama mesafe o kadar uzaktı ki sesimiz ona ulaşmıyordu. Keşke onunla daha fazla haberleşebilseydik.

Komiser Pei'yle haberleşme noksanlığı, kampta iyi bir liderin olmaması demekti. Çok önceleri Pei'nin ardılı olarak gösterilen Zhao Teng, şimdi kampın güneybatı ucunda, alanın doğusundaki bölmelerdeki adamların erişiminin dışında kalan Beşinci Tabur'daydı. Parti'nin merkezi liderliği ve rakip milliyetçi güçlerin olmaması yüzünden kamp, haftalardır sakindi, pek çok esir yollarını kaybetmiş gibi huzursuzlanıyordu.

İyi bir savaşçı ama zayıf bir stratejist olan Zhao Teng, sadece üç ay önce Koje Adası'ndaki 602. Bölme'de saptanan üç görevi sürdürme emri verdi: birlik, mücadele ve çalışma. Şimdi gruplar halinde tecrit edilmiştik, ilk görev, tamamen imkânsızdı. Burada milliyetçi güçler olmadığından nasıl "mücadele" edeceğimize dair bir ipucumuz da yoktu. O yüzden yegâne makul görev, esirlerin kendilerini seve seve hasredecekleri "çalışma"ydı. Taburlar arasında bir slogan dolaşmaya başladı: "Kendimizi devrim için daha faydalı hale getirmeliyiz."

Nasıl olduysa ağustos başlarında, hem Hao Chaolin hem Chang Ming gemiyle 8. Kamp'a getirildi. Onların geldiğini öğrenince sevindim. Ming'i şahsen göremedim ama Chaolin, bize komşu olan 7. Bölme'ye gittiği için ara sıra birbirimize el sallıyorduk. Şifresiz bir mesaj yazarak helacı takımıyla bize gönderdi. Oradan öğrendim ki Ming alanın batısındaki Dördüncü Tabur'a gönderilmiş. İkisinin de kampta olmasıyla liderlik yine etkili olacaktı. Onlar bizden çok daha yetenekliydi. Alanın doğusundaki altı bölmenin her biriyle doğrudan haberleşmek Zhao Teng için zor olduğundan, Chaolin kampın bu bölgesinin liderliğine üstlendi, Zhao Teng dört batı bölmesinden sorumluydu. İki lider önce haberleşecek sonra gerekirse kendi bölgelerindeki diğer

taburlarla temas kuracaktı. Burada uzun süre kalmak zorunda kalabileceğimizi bilen Chaolin, çalışma hareketini tam olarak destekledi,

Bizim bölmedeki esirlerin yarıdan fazlası cahildi; benim gibi birkaç eğitimli, onlara okuma yazma öğretmeye başladık. Kâğıt yoktu ama bu sorun kolayca halledildi. Kampın dışında hâlâ devam eden inşaatlar vardı, ne zaman çalışmaya götürülsek sınıfta kullanmak üzere çimento torbalarını alıyorduk. Kalem bulmak zordu ama bazı adamlar kutulardan kestikleri teneke şeritlerden kalem ucu yapmıştı. Mürekkebe gelince, sulandırılmış tütün katranı ya da sıkılan otlardan çıkan suyu kullanıyorduk. Karatahta olarak yağmurluklar duvara çivileniyordu, onun üzerine diş temizleme tozundan yapılan eriyikle yazabilirdiniz. Yeterli kraft kâğıdı olmadığında, bazı adamlar yazılarını mukavvaların üzerine yayılmış kum tabakalarının üzerine yazıyordu. Biz eğitmenlerin temel bir amacı vardı: Cahil adamların her biri, üç ay içinde, en az beş yüz yazı karakterini öğrenmeliydi. Bu başta akla uygun görünmüyordu ama adamların hemen hepsinin, öğrenmek için parlak ve istekli olması bizi hayretler içinde bıraktı. Sezgileriyle okuma yazmanın hayatlarını geliştireceğini anlıyor, o yüzden canla başla kendilerini veriyorlardı. Taburda Koje Adası'ndaki BM Sivil Enformasyon ve Eğitim Merkezi tarafından dağıtılan, James Yen'in *"Bin Karakter Dersi"* vardı. Akıllıca hazırlanmış bu Çince ilk okuma kitabı, çok kullanışlıydı ve okuma yazma bilmeyenler için hazırladığımız derslerin temeli olarak hizmet ediyordu. James Yen, Yale mezunuydu ve kitle eğitiminde yol gösterici bir uzmandı. 1920'lerin başında Avrupa'da Çinli ırgatlara eğitim vermiş ve Birleşmiş Milletler'den eğitim projesi için bir fon almıştı. Hatta bir zamanlar Mao Zedong, onun Changsha'daki derslerine kısa bir süre devam etmişti fakat Komünistlerin iktidara gelmesinden sonra Yen'in Çin'e girmesi yasaklanmıştı. Okuma yazma sınıfına ek olarak matematik, coğrafya, tarih, kaligrafi ve genel bilgi kursları da veriyorduk.

Cahil esirlere gelince, eğitmenler genellikle kahramanlık hikâyeleri anlatarak ve eski şiir mısralarını açıklayarak öğretiyordu. Genellikle muhafızların gevşediği ve şekerleme yaptığı, öğle vaktinden ikiye kadar yapılan çalışma seanslarına çok sık katılmadım. Ama aramızdaki çok sayıdaki yetenek beni etkiledi. Yiwen adlı bir adam, Rusça roman olan *Ve Çeliğe Su Verildi* ile *Sovyetler Birliği Komünist Parti Tarihi*'ni bölüm bölüm

akıldan çeviriyordu; Mihnsen adlı başka biri, *Üç yüz Tang Şiiri* adlı klasik antolojiden parçaların çoğunu ezberden okuyordu; ismini hatırlayamadığım bir başka arkadaş, onlarca halk şarkısı biliyor ve başkalarına nasıl söyleneceğini öğretiyordu; makineli tüfek bölüğünde siyasi eğitmen olan, tek gözü kalmış bir adam, Çin Komünist Parti tarihi üzerine bir kitapçık bile yazmıştı. Fakat beni en çok etkileyen genç arkadaşım Shanmin oldu.

Shanmin on altı yaşındaydı ve yakalanmadan önce topçu hedef tayin edicisiydi. Cahil olmasına rağmen hızlı öğreniyordu ve iyi bir görüş mesafesi vardı o yüzden taburu onu, düşmanın pozisyonunu gözlemekte eğitmişti. On iki güçlü dürbün, bir tabanca, on yedi on sekiz kilo ağırlığında iki vatlık bir telsiz taşıyarak, sık sık tek başına dağın tepesine tırmanırmış. Bir gün ABD Yirmi Beşinci Tümeni'ndeki kıdemli bir subay adamlarına, bir düşman askerini canlı yakalayana bir hafta izin vereceğini bildirmiş. Onun için çok sayıda asker Çinli bir acemi er ya da başıboş birini yakalamaya çıkmış. Telefon tellerini kesip bir tamircinin gelmesini beklemiş ve onu yakalamışlar. Cepheye yemek ve sıcak su dağıtmak için giden aşçılara da pusu kurmuşlar. Siyahi bir Amerikan askeri, bir tepenin zirvesinden havan bataryasının komutanlarına rapor vermekle meşgul Shanmin'i görmüş. Siyahi adam tatile hak kazanmak için onu arkasından vurup bayıltmış, omzuna alıp karargâhına kadar taşımış. Shanmin tabanca ve telsizini bıraktığı için üstleri önce on altı yaşında bir asker olduğuna inanamamış. Fakat koordinat aksisi ve numaraları olan dürbün, onu teşhis etmelerine neden olmuş. Taş kesilmiş çocuğu dövmemişler; onun yerine gerideki üslerine doğru giden bir tankın yan tarafına bağlamışlar. Oraya vardığında neredeyse ölecek kadar donmuş, konuşamaz haldeymiş.

Bir yıllık hapisten sonra Shanmin, hepten kemik torbasına dönmüştü, bir çıra demetine benziyordu ama boyu neredeyse yirmi beş santim uzamıştı. Yaşından küçük, on iki, on üç yaşında gösteriyordu, soluk bir yüzü ve kocaman gözleri vardı. Az beslenmişti, çoğu zaman halsizdi ve ellerini başının altına koyup yatıyordu. Yürüdüğünde ayaklarını kaldıramayacak kadar yorgun görünüyordu. Bununla birlikte çalışma hareketiyle canlanıyordu. Zekiydi ve okumayı öğrenmede zorlanmıyordu. Hikâye seansından çok hoşlanıyordu ve hikâye anlatıcısına neredeyse

tapıyordu. Onun büyülenmiş gülümsemesini görmek hoşuma gidiyordu; sıkışık dişlerini açığa çıkaran gülüşü masum ve içtendi. Baraka arkadaşı olduğumuz ilk günden beri, benim *Yıldızlar ve Şeritler* okumama hayrandı. Bir seferinde bana sordu: "Amerikan dilini öğrenmek zor mu?"

"Hayır, Çince daha zor" dedim.

"Yabancı bir dil öğrenmen kaç yılını aldı?"

"On yıldan fazla."

"Ah, keşke ben de o kadar iyi öğrenebilsem."

"Elbette öğrenebilirsin. Ayrıca ben senin düşündüğün kadar bilgili değilim."

"Umarım ülkemize döndüğümüzde okula giderim."

Sözleri beni çarptı. Bu kadar genç bir yaşta burada olmamalıydı. Ana babası Henan Eyaleti'nin kırsalında yaşıyormuş ve onu okula göndere-meyecek kadar yoksulmuş, o yüzden orduya girmiş ve Kore'ye düşmüş. Üç küçük erkek kardeşi ve ablası olduğunu söyledi. Hiçbiri okul yüzü görmemiş.

Sanki böyle bir talep beni kızdıracak ya da bana olan saygısını azaltacakmış gibi Shanmin, ona bir şey öğretmemi hiçbir zaman istemedi. Temmuz sonlarında bir gün, ona teke tek ders vermeyi önerdim. Fazlasıyla memnun oldu ve hayatı boyunca benim öğrencim olacağını söyledi. Bundan sonra ona günde on kelime, deyimler ve cümle kurmayı öğrettim. Dikkate değer bir hafızası vardı ve öğrendiğini asla unutmuyordu. Hemen fark ettim ki bunu nadiren gösterse de bilgi iştahı doymak bilmiyordu. Bir gece onun, öğleden sonra öğrettiğim "tutuşma" ve "hız" kelimelerini mırıldandığını duydum. Onu daha iyi tanıdıkça, günde iki üç deyim eklemeye başladım. Çarpma ve bölme de öğretiyordum. Hedef bulucu olarak çalıştığından, az çok aritmetik biliyordu ama bilgisi parçalıydı. Yalnızca iki gün içinde bütün çarpım tablosunu ezberledi. Yeteneği beni hayrete düşürdü ve liseye ya da yüksek okula gitme fırsatı olsaydı neler başarabileceğini düşündüm. Ona bir günlük tutmasını söyledim; her gün düzenli bir şekilde bazen üç dört cümle, bazen uzun bir paragraf yazdı. Ödevlerini kontrol edip yanlışlarını düzeltiyordum. Ona, büyük fasulyeleri ipe dizip sonra bir yemek çubuğuyla iplerin hepsini dikey olarak ayırarak yaptığımız, abaküsü kullanmasını da öğrettim.

Her fırsatta bana yardım ediyordu. Ayakkabılarımdaki çamurları temizliyor, giysilerimi yıkıyor ve bazen fincanıma sıcak su dolduruyordu. Saygısının ve bana ilgisinin gizli saklı bir yanı yoktu. Araba lastiğinden kesilmiş dört lastik şeritle ayakkabılarıma pençe bile vurdu; bunu ayakkabı tamircisi olan bir esirden öğrenmişti. Onun öğrenmesi hoşuma gidiyordu; bana kendimi daha faydalı bir insan gibi hissettiriyordu.

Öteki esirler de Shanmin'e karşı sevgi doluydular, ona küçük kardeşleri gibi davranıyorlardı. Esirlerin tamamının kardeşçe yaklaştığını söylemek istemiyorum. Hayır, çoğu yaşadıkları kötü hayat şartları nedeniyle sertleşmişlerdi ve müşfik duygular, onlar için neredeyse yabancı ve rahatsız ediciydi. Çok azı ki onların yoluna çıkmaktan kaçınırdım, açıkça kötüydü. Yine de Shanmin öyle sevecen tabiatlıydı ki kimsenin elinden, kardeşçe davranmaktan başka bir şey gelmezdi. İlk zaman ceketi çok uzundu, neredeyse bir palto gibi dizlerine geliyordu. Shanmin'inkinin bitişiğindeki tahta yatağa yerleşen sakallı bir adam, ceketinin üstünü bir jiletle kesti ve biye yaptı. Kanton eyaletinden arkadaşı, yuvarlak yüzlü Weiming, Amerikan askerlerinin karargâhını temizlerken yarı dolu, ciltsiz bir not defterini bulup, onu Shanmin için aldı. İlk sayfaya şöyle yazdı: "Küçük arkadaşı Dilerim bilgelik her zaman seninle birlikte olur." Başka biri ona kullanılmış bir kurşun kalem verdi, oğlan o kadar sevindi ki onu sürekli cebinde taşıdı. Kurşun kalem iki üç santim kaldığında, Shanmin kalemi "kapağa" takıp kullanmaya devam edebilsin diye, bir başkası arkasına teneke parçası sardı. Cheju'daki hapisliği sırasında derslerdeki başarısından iki madalya kazanmıştı: demir levhadan yapılmış ve kırmızıya boyanmış bir çift büyük yıldız.

Bir gün tesadüfen onu sigara içerken buldum. Mutfağın dışında duruyor ve çatlamış dudaklarının arasında sigara, kalkık burnundan çıkan iki duman sütunuyla gülünç görünüyordu. Bütün diğerleri gibi, ona da haftada bir paket sigara veriliyordu. Yanına gidip, "Söndür onu! Bunun için sen daha çok küçüksün" dedim.

Sözümü dinledi ve ayağını kaldırıp sigarayı lastik tabanıyla ezdi ama kırılmış görünüyordu, gözleri buğulandı. Yumuşadım ve "Ben kötü biri değilim Shanmin. Tütün hâlâ körpe olan akciğerlerine zarar verir. On sekizini geçseydin karışmazdım" dedim.

"Anlıyorum."

"Verem olmanı istemiyorum, tamam mı?"

"Hı hı."

"Hâlâ benimle çalışmak istiyor musun?"

"Elbette, istiyorum."

"O zaman şimdi sigara içmeye başlamamalısın."

"Bir daha sigara içmeyeceğim."

Sözünü tuttu. Bundan böyle ne zaman sigara dağıtılsa, yiyecek ya da kırtasiye malzemesi karşılığında başkasıyla değiştiriyordu. Esirler markası olmayan hep aynı sigarayı içiyordu. Beyaz paketin bir yüzünde kırmızı harflerle: ÖZGÜRLÜK, ADALET, BARIŞ kelimeleri yazılıydı; diğer yüzde bulutların arasına gizlenmiş bir yarım ay vardı. Sigaralar esirler arasında bir tür paraydı. Shanmin bazen birkaçını başkalarına veriyordu, onu daha çok seviyorlardı.

Okuma yazma sınıfına katılmasından yalnızca üç ay sonra, Çince bir gazetedeki makaleyi okuyabildiğini gördüğümde, nasıl şaşırdığımı hâlâ hatırlıyorum. Bir gün buradaki hapishane yönetimi için çalışan Çinli çevirmenlerin verdiği Hong Kong gazetesi, *Ta Kung Pao*'dan kesilmiş bir yazı keşfetti. Bir köşede oturup, çıkarma gemilerinin hızı üzerine bir yazıyı dikkatle inceledi. Zaman zaman dalıp gitmiş yüzüne bakıyordum. Dudakları kıpırdıyor, seyrek olarak bir gülümseme yayılıyordu. Bitirdiğinde sordum: "Yeni bir haber var mı?"

Gözlerinin içi güldü ve başını salladı. Onu kutlamak istedim ama bir şey söylemedim. Onun adına öyle mutluydum ki.

Shanmin, Güney Kore başkanı Rhee Synman hakkında, hicivli bir piyes bile yazdı. Başkalarından aldığı küçük bir editoryal yardımdan sonra oyunu, bizim bölmede sahnelendi ve oldukça beğenildi. Savaş ve hapisliğin milyonlarca hayatı yok ettiği gibi, bu çocuğu da mahvettiğini söylemek doğru olmayacaktı. O istisnai bir örnekti. Kampta gelişti. Hayat ne kadar anlaşılmaz, direngen ve mucizevi olabiliyordu! Shanmin evde kalsaydı okuma ve toplama yapmayı öğrenme fırsatı olmayabilirdi ve kardeşlerini büyüten ana babasına yardım etmek için tarlada çalışmak ya da şehirden şehire dilenmek zorunda kalabilirdi. Ama hapishanede gelişti, hatta neticede yetenekli bir adam olarak büyümesinde ona yardımı olacak bir eğitim aldı.

Yıllar sonra bana çok güzel bir mektup yolladı; evinin olduğu şehirde bir muhasebeci olduğunu, ondan başka kimsenin abaküs kullanamadığını söylüyordu. Ona o kadar iyi öğrettiğim için bana teşekkür ediyordu ve hâlâ sigara içmediğini bana bildirmekten gurur duyuyordu. El yazısı temiz ve güzeldi.

Pei Şifresi

Komiser Pei için biri aşçı, diğeri çevirmen olarak iki adam vermemizi bildirdi 8. Kamp'ın muhafız komutanı Albay Kelly. İkisi de komiserle birlikte hapishane binasının içindeki hücrede yaşayacaktı. Aşçı bulmak kolaydı; pek çok adam gönüllü oldu çünkü iş, daha iyi yemek vaat ediyordu. Hailin adlı arkadaş bu iş için seçildi. Ama çevirmen seçmek daha zordu. İngilizce bilen pek çok adam vardı, her birimde sözcü olarak en az bir çevirmen vardı. Komiser Pei'yle birlikte olacak subayın başka bir görevi daha olacaktı; hapishane ve bölmeler arasındaki haberleşmeyi sağlamak. Ben diğer çevirmenlerden daha iyi İngilizce biliyordum o yüzden bu iş için adaylardan biriydim ama çevirmen, hapishanenin sıkı yalıtımında acı çekmek durumunda kalacağı için de pek hevesli değildim. Benden sonra en iyi İngilizce'ye sahip olan

Chang Ming de adaydı. Farklı bölmelerin liderleri, esas olarak da Zhao ve Chaolin arasındaki mesaj teatisinden sonra, oraya gitmek için Ming seçildi. Bu uygun bir seçimdi çünkü o benden daha açıkgözdü, ayrıca bir Parti üyesiydi, çeviriden başka meselelerde, özellikle Parti'nin gizli işlerinde, komisere yardım edebilirdi.

Çürük dişli saçsız şef Zhang Wanren, 6. Bölme'de kalmamdan hoşnuttu, onun için vazgeçilmez olduğumu söyledi. Benimle sık sık bölmemizin sorunları hakkında konuşuyor ve fikrimi almak istiyordu. Bunun nedeni, kampta liderliğin işleyişi hakkında çok şey bilmemdi, oradaki çoğu adamın olan biten hakkında bir fikri yoktu. "Söz verilmeden soru sorma ve duyman gerekmeyen şeyi dinleme!" emrini sıkı sıkıya takip ediyorlardı. Pei ve Chaolin, Wanren'e benimle ilgili iyi bir şeyler söylemiş olmalıydı, bana bir tür lider gibi davranıyor ve beni taburun karargâhında tutuyordu. Bir seferinde Wanren bana, Cheju Adası'na geldiğimizden beri yeni üyeler alınan Birleşmiş Komünistler Birliği'ne katılmak isteyip istemediğimi bile sordu. Komiser Pei'nin benim uzun bir deneme döneminden geçmem gerektiğine inandığını söyledim. Bunu Pei'den doğrulatamazdı, o yüzden beni bir daha sıkıştırmadı. Gerçek şuydu: dört ay önce başvurumun geri dönmesinden sonra bunu yapmamı Pei bizzat istemedikçe, bir daha asla üyelik için başvurmamaya yemin etmiştim. Bu kendimi tekrar aşağılanmaktan korumanın bir yoluydu. Ayrıca komünizme inanmıyordum. Onların gerekliliklerine uygun düşmek için, niçin değişmek zorunda kalayım? Ben en azından kendi yüreğime sadık kalmalıydım.

Sahildeki hapishane binasında, yalnızca iki oda vardı; odalar aşağı yukarı aynı büyüklükte, üç buçuğa dört buçuk metreydi. Birine sorun çıkaranlar, ötekine savaş suçluları konuyordu; iki hücre bir taş duvarla ayrılmıştı. Pek çok kişi sorun çıkaran olarak, genellikle iki hafta aralıksız oraya kapatılmıştı, o yüzden orada kalanların anlatımıyla, hücrelerin iç planını biliyorduk. Ming hapishaneye iki oda arasındaki duvarda bir delik kazmak göreviyle gitti. Bu görevin tamamlanması bütün bir haftasını alacaktı. Duvarın güneydeki üst köşesinde oynayabilir görünen bir taş buldu. Aşçının ve Pei'nin yardımıyla bir manivelayla taşı oynatmayı başardı sonra sırayla kazıp haberleşme kanalı olacak bir delik açtılar. Ne zaman komiserden emir almak istesek, sorun çıkaranlar hücresine

gönderilsin diye, güvenilir bir adama birisiyle bir kavga çıkarması ya da bağırıp askerlere edepsiz hareketler yapması tembih ediliyordu. Hapishaneye girdiğindeyse orada duvardaki delikten en üst liderimizden emirleri alabilirdi. Salıverildiğinde sözlü mesajla geri dönecekti. Bununla birlikte bu haberleşme yöntemi ziyadesiyle yavaş, güvenilmez ve kullanışsızdı çünkü genellikle bir sorun çıkaran, en az beş günlüğüne oraya hapsediliyordu, bu bazen üç haftaya kadar uzuyordu. Çoğunlukla haberci geri geldiğinde emirler, kamptaki değişen duruma artık uymuyordu. Yine de Eylül başlarına kadar bu, eldeki yegâne yöntem olarak kullanıldı.

Pei şifresi bir plana göre yaratılmadı; şans eseri doğdu. Ağustos sonlarına doğru bir gün, bir muhafız cebimde başka bir bölmedeki adamlar tarafından bestelenmiş "Üç Görev Şarkısı" yazılı bir kâğıt parçası bulduğu için hapishane binasına gönderildim. Zhao Teng bizim taburun şeflerine iletmemi istemişti. Albay Kelly beni yarım saat sorguladı ama şarkıyı, kampın güney çitlerinin dışında yol tamiratı yapan esirlerden kendim kâğıda geçtiğimde ısrar ettim. Onlar çoğunlukla 9. Bölme'dendi ve şarkı söyleyebiliyorlardı. Albay gizli bir mesaj taşıdığımı düşünüp bana inanmadı o yüzden beni hapishaneye koydu. Olayların böyle gelişmesine fazla üzülmedim çünkü şimdi, nihayet Komiser Pei ve Ming'le doğrudan haberleşebilecektim.

Kapı üzerime kapatıldığında, sorun çıkaranlar hücresinde çoktandır iki adam vardı. Biri bizim ordunun telgrafçısı Mushu'ydu, öteki şifrecimiz Küçük Hou'ydu. Mushu 10. Bölme'yle haberleşirken yakalandığı için hapsedilmişti, Küçük Hou kepinin içine mermi gizlediği için buradaydı; bizim barakanın kapısındaki asker iki tane bulmuştu. Onu yumruk ve tekmeyle dövmüş, sonra sürükleyip buraya getirmişler. Bir hafta boyunca sorgulamışlar fakat söylediklerine inanmamışlar; gerçekten de elimizde silah yoktu. Mermileri yalnızca bir gün gelir kullanırız diye almıştı. Ertesi sabah buraya göndermişler. Bizim taburdaki tek şifreci o olduğu için, yokluğu bize zarar vermişti; şimdilik herhangi bir işaret mesajını okuyamıyorduk.

Küçük Hou da Muhsu da beni görmekten mutlu oldu, bu karanlık odada canlarının sıkıldığını söylediler. Hücrenin pis bir tabanı vardı, duvarlar volkanik taşlardan yapılmıştı, kuzeydeki okyanusa bakan bir

penceresi vardı. Oda akşam vaktine kadar günışığı almadığı için içerisi rutubetliydi.

Buradaki ilk günümde, şakalar yapıp hikâyeler anlatarak vakit geçirmeye çalıştım. Fakat az sonra canımız sıkıldı ve uyuklamaya başladık. Öğleden sonraya doğru biraz yürümemiz, helaya gitmemiz ve temiz hava solumamız emredildi. Hapishanenin arkasında uzanan dar kumsal boyunca, yüzüm Komiser Pei'nin bulunduğu hücrenin penceresine dönük yürüdüm. Kaşla göz arasında Ming'in bana baktığını ve demir parmaklıkları arkasından el salladığını gördüm. Saçı başı dağılmış ve pis ama neşesi yerinde görünüyordu; yüzü canlıydı ve sakalı uzamıştı. O pencereye yanaşmaya müsaade edilmediği için, onları gördüğümü ancak baş işaretiyle belli ettim. Yakında bu alanın bakımını yapan savaş esirlerin kaldığı bir kulübe vardı. Kuşkusuz onların görevlerinden biri, bizi gizlice dinlemek ve konuştuklarımızı Amerikalılara rapor etmekti o yüzden açık havada, iki hücre arkadaşımla ciddi herhangi bir şeyden konuşmayacaktık.

Mushu geri geldikten sonra huzursuzlanmaya başladı. Oda o kadar rutubetliydi ki pis döşemeye doğrudan oturamıyordu. Küçük Hou'yla ben, bir köşede dertop olmuşken o volta atıyordu. Rüzgâr hızlanıyor ve gel git yükseliyordu, köpüklü sular ritmik olarak resiflerde patlıyordu. Mushu her altı yedi adımda bir dönüyordu; bu volta onu çıldırtıyordu.

Ayakları yorgun düşünce oturdu. Çene çalmaya ve boş şakalar yapmaya başladı. Ama sohbetimiz devam ettikçe ciddi bir hal aldı. Buradayken ne yapmamız gerektiği üzerine konuştuk. Hiçbir suretle, Mushu'nun ifadesiyle "bir deste deniz hıyarı gibi" vakit öldürerek oturmamalıydık. El ele verirsek faydalı bir şeyler yapabilirdik. Bir savaş grubu oluşturmaya karar verdik, onların ikisi benim liderleri olmamı istedi çünkü ben bir tür subaydım ve onlardan daha yaşlıydım. Bu tür bir mevki verilmesinden mahcup olmama rağmen liderlik rolünü kabul ettim. Kamptaki yoldaşlarımızın en acil sorununun, Komiser Pei'yle etkili bir şekilde haberleşebilmek olduğunu biliyorduk. Bu durumu değiştirmek için ne yapabilirdik? Hem Mushu hem Küçük Hou, yeni bir haberleşme yöntemi icat edebileceğimize inanıyordu. Ben sinyal verme ve şifreler konusunda cahil olduğumdan, yalnızca onların söylediklerini ve tezlerini dinledim. Kırk yılda bir, bir soru soruyordum.

Üç saat boyunca durmaksızın konuştuk fakat bir yol bulamadık. Haşlanmış darı ve birkaç parça tuzlanmış şalgamdan oluşan, akşam yemeğinden sonra, kapı açıldı ve güneşin son ışıkları içeri doldu, arkadaşlarımın yüzleri kızıllaştı. İçeri bir muhafız girdi, bir zamanlar bizim orduda bulunmuş, şimdi bir dönek olan çukur çeneli bir adamdı. Mushu onun dönekliğini yüzüne söyledi. Bir işbirlikçi olsa da yalnızca dayanılmaz işkence altında düşmana teslim olmuş olabilirdi o yüzden, hücre arkadaşlarımın ona gösterdiği düşmanlıktan rahatsızlık duydum. Adam benim için yere bir battaniye attı, sonra tuvalet çıktılarımız için köşeye bir kova koydu ve kullanmış olduğumuz kovayı alıp gitti. Küçük Hou ve Mushu ona ters ters baktı ama o, başını kaldırıp bize bakmaya cesaret edemedi.

Kapı kapandı ve oda tekrar sessizleşti. Mushu'nun elinden volta atmaktan başka bir şey gelmiyordu, Küçük Hou ve ben uykumuz gelmese de gözümüzü kapatıp uyumaya çalıştık.

Gece oldu. Ay ışığından bir dörtgen duvara vuruyordu, gölge dört paralel çizgiyle dilimlenmişti. Sohbet etmekten ve düşünmekten yorgun düştüm, az sonra uyuklamaya başladım. Aniden diğer taraftan duvara bir şey vurdu. Sesi dikkatle hesaplanmış tıklamayı hepimiz duyduk, o yüzden üçümüz birden kalktık; Mushu'nun koca gözleri karanlıkta parlıyordu, Küçük Hou kulağını duvara yapıştırmıştı. Sonra eşit aralıklı dört vuruş geldi. Artık bir yanlış yoktu! Küçük Hou duvara üç kez peş peşe vurdu. Hepimiz nefesimizi tutup dinledik.

Duvarın üst güney köşesinde, tavana yakın bir yerden bir gıcırtı sesi geldi. Ayağa kalkıp bakmak için geri çekildik. Köşede yavaşça topak halinde bir şey belirdi. Hiçbirimizin boyu yetişmedi o yüzden Mushu çömeldi, ben onun omzuna bastım, Küçük Hou oynamasın diye bacağımı tutuyordu. Uzandım ve duvarla tavan arasındaki çatlaktan o şeyi çektim. Bir yağmurluk parçasına sarılmış bir paketti. Telaşla açtık; içinden bir blok pişmiş pirinç, her biri on santim uzunluğunda altı kurutulmuş kalamar çıktı. Yiyeceklerin üzerinde, Komiser Pei'nin el yazısıyla bir pusula vardı: "Mücadeleye devam, sağlığınıza dikkat edin, uyanık olun, yakında temas kuracağız." Savaş suçlularının bizimkinden daha lezzetli olan, yiyeceğini aç kurt gibi yuttuk. Mesajdan çok etkilenmiştik, epey bir zaman aramızda konuştuk. O kadar heyecanlandık ki saatlerce ne

yapabileceğimizi düşündük. Hemen hepimiz için Komiser Pei, su alan gemimize yol gösterebilecek bir deniz feneri gibiydi.

Sonra Küçük Hou, "Niçin Komiser Pei'yle kamp arasında bir haberleşme kanalı açmak için özel bir şifre yaratmaya zaman harcamıyoruz?" dedi.

"Çok iyi olur, yapabilirsek" dedi Mushu.

"Ama ben şifre hakkında hiçbir şey bilmiyorum" diye söze girdim. "Yalnızca üçümüz yapabilir miyiz?"

"Belki o yapabilir." Mushu gayretle bir şey çiğneyen Küçük Hou'yu işaret etti. Mushu devam etti: "Unutma, taburlar arasında kullanılan genel şifrenin çoğunu yapan bu vatandaştı."

Küçük Hou da Mushu hakkında, "O 10. Bölme'de sinyalciydi, bana yardım edebilir" dedi.

Üçümüz birbirimize baktık sonra sıkıca kucaklaştık. Lider ben olsam da onların verdiği her emre itaat edeceğimi söyledim. Güldüler. Onları cesaretlendirmem gerektiğini bilmeme rağmen, hâlâ nasıl bir haberleşme kanalı açabileceklerini aklım almıyordu. İşi parçalara böldükten sonra, ummadığımız güçlüklerle karşılaştık. Başladığımız anda kâğıda ve kaleme ihtiyacımız vardı. Bu cehennemin dibinde bu şeyleri nasıl bulabilirdik? Küçük Hou kaleminin dibini yanına almadığına hayıflandı. "Boş ver, alsaydın bile muhafızlara kaptırabilirdin" dedim.

Mushu kaburgalarımı dürterek "Şuna bak" dedi. İşaret ettiği pencere eşiğinde, beyazımsı bir tıkaç vardı. Koşup o şeyi aldım; ah, bir rulo tuvalet kâğıdı! "Amerikalılar çok düşünceliler" diyerek kahkahalar attı Mushu. "Memleketteyken bile böyle süslü tuvalet kâğıdı kullanmadım. Yoldaşlar, bahse girerim hiçbiriniz de kullanmamıştır."

"Ha, ha ben hariç." Küçük Hou ciddi bir yüzle çenesini salladı.

Sessiz olsa da makaraları koyuverdik. Kâğıt sorununu böylece çözmüş oluyorduk. Fakat kalemi ne yapacaktık? Bunu bilemedik; ertesi sabah yardım istemekte anlaştık.

Gecenin geri kalanında iyi uyudum oysa onlar, gözlerini kırpmamışlardı. Altı saat sonra uyandığımda, bana bir domuz gibi horladığımı söylediler. Gün ağarmadan önce yıldızların solup, okyanustan incecik bir sis yükselirken, duvara vurduk. Öteki taraftan anında yanıt geldi. Mushu'nun omzuna basıp delikten Ming'le konuştum. "Ben Yuan'ım diye fısıldadım.

"Ah, dün seni gördüğümde öyle mutlu oldum ki." Sesi canlıydı ama biraz bastırıyordu.

"Komiser Pei nasıl, sen nasılsın?"

"Gayet iyiyiz."

"Bak, kampla haberleşmede kullanmanız için bir şifre yapmayı planlıyoruz. Ama önce Komiser Pei'den olur almak istiyoruz. Ona bizim adımıza sorabilir misin?" Böyle bir proje hazırlandığında önceden üst lidere bilgi vermemiz gerekirdi.

"Elbette" dedi Ming.

İkimiz de taşıyıcılarımıza biraz dinlenme molası verdik. İki dakika sonra tekrar Mushu'nun omzuna çıktım. Ming, "Komiser Pei sevindi. Bu konuyu sizin inisiyatifinize bırakıyor. Başarı haberlerinizi bekleyeceğini söylüyor. Size herhangi bir yardımımız olabilir mi?" dedi.

"Bir kaleme ihtiyacımız var. Yanınızda bir tane var mı?"

"Burada küçük bir tane var. Bir dakika bekle, vereyim."

Mushu'nun sırtında beliren ıslaklığa bakıp, hemen ineyim mi diye sordum.

"Hayır, ben iyiyim." Pat pat bacağıma vurdu. Küçük Hou onun yanında çömelmişti ve bana sağ ayağımı onun omzuna basmamı söyledi ama Mushu onu itekledi. Bir kalemimiz olacak diye ikisi de heyecanlıydı.

Bir an sonra başka bir paket itildi delikten. Bu kez içinde biraz pirinçle birlikte, bir kalem vardı. Küçük Hou yedi sekiz santimlik kalemi kaptı, öptü ve göğsüne bastırdı.

Vakit geçirmeden çalışmaya başladık. Projenin iki kısmı vardı: bir, şifre; iki, şifreli mesajı gönderme ve almanın özel bir yolu olan, nakil yöntemi. Küçük Hou'ya göre şifre yapmak çok zor değildi; çoktan yapmaya başlamıştı. Mushu da ben de nasıl yapılacağını hiç bilmiyorduk o yüzden biz, işin zor kısmına, bütünüyle bizim tarafımızdan uydurulacak olan nakil yöntemi üzerine yoğunlaştık. Ne yazık ki herhangi bir yardımım olamıyordu. Şayet mesaj uygun biçimde nakledilemezse ne kadar zekice yapılırsa yapılsın, şifre işe yaramayacaktı ama hiçbir yöntem Mushu'nun aklına yatmıyordu. Mesela bölmeler arasında kullanılan işaret flaması, üç yüz metreden fazla uzaklıktan seçilemiyordu. Ya ışık? O da uygulanabilir değildi. En başta ışık kaynağımız yoktu. Olsa bile

kullanılması çok tehlikeliydi; düşman ışığı görebilir ve sinyalciye ateş edebilirdi.

Ne yapmalıydık? İkimiz bir çözüm için kafa patlatırken, Mushu yine hücreyi arşınlamaya başladı. İşin yabancısı olsam da çok yakında, uygun bir yöntem bulacağımızı söyleyebilirdim o yüzden, önce şifre üzerinde yoğunlaşmamızı önerdim, nakil kısmı üzerinde uzun boylu düşünmeyi ne zaman olsa yapabilirdik. Gündüz, vaktin çoğunda muhafızları ve korucuları izlemek için pencerede durdum. Güvenlik önlemlerini aramızda bölüşmüştük. Bir asker ya da korucu içeri girerse ben yanına gidip konuşarak yoluna engel çıkaracaktım; Mushu içeri girenin hücreyi araştırmasını engellemek için pantolonunu indirip tuvalete oturacaktı, Küçük Hou o an üzerine yazdığı tuvalet kâğıdını ağzına atacaktı. Küçük Hou, yazılmış sayfaları her zaman gömleğinin altında saklıyordu. Büyük bir dikkatle şifre üzerinde çalışmaya devam ediyorduk.

Günlerdir kafa patlatıyorduk ama hâlâ uygun bir nakil yöntemi bulamamıştık. Hou gerçekten zeki bir arkadaştı ve zamanının çoğunu, şifre üzerinde çalışmaya harcıyordu. Yemek yerken ya da mola vermişken bize olasılıklardan söz ediyordu ama hiçbirinden bir şey çıkmıyordu. Sonra bir sabah aklına parlak bir fikir geldi. Mors alfabesini mümkün olduğunca basitleştirecektik; rakamların yerine, üzerinde anlaşıldığı kadar nokta ya da tire geçecekti. Bu nakli hızlandırmakla kalmayacak, karışıklıkları da azaltacaktı. Bu ana fikir üzerinden Mushu'yla ben Yürümeli Telgraf Yöntemi'ni yarattık. Mesaj gönderen savaş suçluları hücresinin penceresinin gerisinde duracaktı. Sola yürürse, bu bir nokta demekti; sağa giderse, bu bir tireyi gösterecekti; pencerenin altına çömelirse, bu yeni bir rakam grubunun başladığına işaret edecekti. Bir nokta 1 demekti, bir nokta artı bir tire 2, iki nokta artı bir tire 3, iki nokta 4, üç nokta 5, üç tire 6, iki tire artı bir nokta 7, bir tire artı bir nokta 8, iki tire 9, bir tire 0. Kural olarak her dört rakam bir kelimeyi temsil edecekti. Alıcı rakamları kaydettikten sonra onları şifreciye verecekti, o da Küçük Hou'nun hazırladığı şifre kitabı yardımıyla bunları çözecekti. Bizim hücrenin ters tarafında, savaş suçluları odasının 6. Bölme'ye bakan bir penceresi vardı, bu odadan mesaj gönderip alabilirlerdi. Bu yöntem nakil sorununu çözdü. Ne kadar heyecanlıydık! Sevinçten bağırmak istiyor ama cesaret edemiyorduk. Yalnızca Küçük

Hou'yu omzumuza alıp hücrenin içinde birkaç tur attık. Sonra şifre üzerinde çalışmaya döndük.

Kalemin ucu bittiğinde, Mushu açmak için ucu ısırıyordu. Baş işçi olan Küçük Hou yeterince uyumuyordu, gözleri kan çanağı gibiydi. Onun için endişeleniyorduk ama elimizden bir şey gelmiyordu. Bir sözlük olmadan tüm hayati kelimeleri hatırlayamıyorduk fakat sekiz yüzün üzerinde ortak karakter çıkarabildik. Bu fena değildi. Şifre çok incelikli olmamalıydı; aksi takdirde hâkim olmak zor olurdu. O yüzden yüz karakterden daha azını hedefledik. Aklımıza ne zaman sık kullanılan bir kelime gelse, Küçük Hou'ya söylüyorduk. Yazılı sayfalar benim için karmaşık ve anlaşılmazdı ama Küçük Hou, tekrardan kaçınmak için ne yapacağını takip edebiliyordu. Beş gün boyunca çalışmaya devam ettik.

En nihayetinde tuvalet kâğıdının gevşek sayfaları üzerine yazılmış bir ayakkabı bağıyla bağlanan kitapçık tamamlandı; tüm şifreler sıralanmış ve Yürümeli Telgraf Yöntemi'yle ilgili talimatlar yazılmıştı. Kapağa bir başlık koyduk: *Pei Şifresi*.

Çalışma bitti, başarımızı öteki tarafa bildirdik. Derhal Komiser Pei'nin tebriki geldi. Şöyle yazıyordu: "Sevgili yoldaşlar; devrimci vazife duygunuzu ve şayanı hayret yeteneğinizi gösteren harikulade bir iş başardınız! Bu şifrenin gelecekteki mücadelemize ne kadar katkı yapacağını tasavvur etmek bile güç. Bu vesileyle belirteyim ki her biriniz birinci sınıf bir ödülle mükafatlandırılacaksınız. Komünist Parti adına sizlere teşekkür ediyor ve selamlıyorum." Enerjik el yazısındaki telaşı görebiliyordum; her zamankinden daha az formeldi. Bir başka kalemi olmasına da şaşırdım.

Başarımızın gururuyla birbirimizi tekrar kucakladık.

Sonra tahmin etmediğimiz bir sorun çıktı: Bu şifreyi barakalara nasıl verebilirdik? Orijinal şifre kitabı diğer hücreye verilmiş olacaktı; normal olarak bir kopya daha yapacaktık, ki yapması zor değildi. Ama hiçbirimiz böyle bir şeyi kampa geri sokamazdık çünkü oradaki yoldaşlarımızın yanına gitmeden önce, en az iki aramadan geçmek zorundaydık. Birbirimize baktık, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Odayı sessizlik doldurdu.

On dakika sonra Küçük Hou, "Ben her şeyi ezberleyeceğim. Beynimi de arayamazlar ya?" dedi.

Hücrede Mushu'yla benden daha uzun zamandır kaldığı için Küçük Hou, ikimizden de önce kampa dönecekti. Ona dedim ki: "Burada dokuz yüz kelimeden fazla var, seninse birkaç günün var. Bunların hepsini ezberleyebileceğinden emin misin?"

Kuşkuma rağmen tek yolun bu olduğunu biliyordum. Mushu, Küçük Hou'nun omzuna vurdu ve "Dostum, bütün şifreyi aklında tutabilirsen, benim ödülümü sana vereceğim" dedi.

Hepimiz güldük. Ondan sonra Küçük Hou, şifre kitabını ezberlemeye başladı. İki gün boyunca rakamları ve kelimeleri ezberlemekten başka bir şey yapmadı. Her anı kullanmak zorundaydı çünkü her an gönderilebilirdi. Yediği ve uyuduğu zamanlar haricinde, bir köşede oturup kah ince kitapçığa bakıyor kah gözlerini kapatıp okuduklarını tekrarlıyordu. Ağzı sürekli kıpırdıyordu.

Gitme zamanı yaklaştıkça şifre kitabına daha sık baktığını fark ettim. Üçüncü günün sonuna doğru bize, "Yaptım, şimdi beni test edebilirsiniz" dedi.

Alacakaranlık çöktüğünden hepimiz pencereye yanaştık, hafızasını sınamaya başladık. Önceleri yanıtları gayet yavaş ama doğruydu. Biz devam ettikçe harflerle rakamları daha hızlı eşleştirmeye başladı. Gerçekten her şeyi ezberlemişti. Tek bir yanlış yoktu. Ağzımız açık kaldı.

Mushu, Küçük Hou'ya, "Hep senin biraz havai olduğunu düşünmüştüm. Artık bir insanı yalnızca dış görünümüyle değerlendiremeyeceğimi biliyorum" dedi.

İkimiz Küçük Hou'yu omzumuza kaldırdık, Amerikalılar ve Korelileri taklit ederek Hurra! ve Mansai! diye bağırdık. Onu yere indirir indirmez uykuya daldı.

Küçük Hou sorun çıkaranlar hücresinden salıverilmeden önce şifre kitabını Komiser Pei'ye ilettik. O andan sonra Ming, savaş suçluları hapishanesinde hem sinyalci hem şifreci oldu.

Daha sonra Mushu sık sık, diğer esirlere, *Pei Şifresi*'ni icat etme hikâyemizi anlattı. Küçük Hou da bununla övünüyordu. Çimento torbası kâğıdıyla kampta, ondan başka kimsenin kullanamadığı bir şifre kitabı yaptı. Yürümeli Telgraf Yöntemi'ni tek başına, Mushu'nun tasarladığı iddiasından hoşnut değildi; Küçük Hou onu sık sık kendi

"patent"ini çalmakla suçluyordu. Ne olursa olsun, başarımız bir efsane, esirlerin hikâye repertuarında ana parça haline geldi.

Şifre etkili bir şekilde çalıştı. Artık Altıncı Taburumuz haberleşmenin merkezi olmuştu çünkü bizim bölümün, karşı karşıya olduğumuz hapishane binasıyla tek başına haberleşme olanağı vardı. En üst liderden gelen tüm mesajlar, bizim personelimiz tarafından aktarılıyordu. *Pei Şifresi*'nin etkinliğini göstermek için şöyle bir örnek verebilirim. Bir gün rıhtımda çalışan Sekizinci Tabur'dan bir esir, Şanghay'da yayınlanan büyük bir Çince gazete olan *Liberation Daily*'den bir sayfa buldu. Sayfada Kore'deki Çin Halk Gönüllülerinin sivillere tarlalarını sürmede, evlerini onarmada, bentler ve barajlar yapmada, sulama kanalları açmada nasıl yardım ettiği hakkında kısa bir haber vardı. Makale yaklaşık 120 kelime uzunluktaydı. Şifrenin içermediği yedi kelimeyi atlamak zorunda kalsak da bir gün içinde, Yürümeli Telgraf Yöntemi'yle tamamı hapishane binasına nakledildi.

Pei Şifresi oturduğuna göre, komiser artık kamptaki altı yüz adama komuta etmeye başlayabilirdi. Taburlar arasındaki faaliyetler eşgüdümlü hale geldi; düşmanla baş etmemiz daha etkili ve sonuç alıcı oldu.

Amerikalılar başından beri haberleşmemizi engellemeye çalıştı. Güney Koreli bir subaydan, üç mesaj gördükten sonra bizim "tıraş şifre"mizi kırabileceğiyle böbürlenen bir şifre kırma uzmanının, uçakla Hawai'den getiriltildiğini duydum. Düşmanın elinde sayısız mesaj vardı fakat Amerikalı uzman, hepsini inceledikten ve şifrenin mantığını çözmek için kafa patlattıktan sonra, hiçbir şey anlamamıştı. Biri kamp içi haberleşmede kullanılan, diğeri *Pei Şifresi* olmak üzere, aynı anda iki şifre kullanıldığını bile anlayamamış. Şöyle demiş: "Bu o kadar karmakarışık ki kesinlikle profesyonel işi değil." Gerçekten bizim şifremiz çok düzensizdi, şifrecimizin keyfine ve doğaçlamasına kalmıştı. O yüzden de kıramadılar.

Genç Bir Kadının Ziyareti

İki gün sonra bir akşam Mushu 10. Bölme'ye geri döndü, ben sorun çıkaranlar hücresinde yalnız başıma kaldım. Yağmur çiseliyordu ve gri bir pusa gömülen deniz görünmez olmuştu. Parmaklarımın arasında kalemi döndürüyordum, ucu boşa harcamamak için bir şeyler çiziktirmiyordum. Yandaki binadan bir motor homurtusu geliyordu.

Kalemi pantolonumun cebine koydum ve dışarıda ne olduğuna bakmak için kalktım. Bir de baktım ki Amerikalı bir subayın kullandığı ve içinde genç bir kadının olduğu cip, hapishane binasının önünde patinaj yaparak durdu. Sahilde Ming ve aşçı dikiliyordu. Niye onları bir daha dışarı çıkarmışlar diye merak ettim; iki saat önce ikisi de havalandırmada sabah sporlarını yapmıştı.

Kadın ve kartal burunlu subay cipten indi. Kadın diğerine bir şeyler fısıldayıp omzuna vurduktan sonra, tek başına savaş suçluları hücresinin kapısına yöneldi. Otuzların altında gösteriyordu, uzun boylu, saçları toplanmamış, büyük gözlü ve kalp şeklinde bir yüzü vardı. Önce Koreli bir kadın olduğunu düşündüm. Ama daha yaklaşınca, kesin olarak Çin anakarasından diyemesem de Çinli olduğunu söyleyebilirdim. İnce bir bluzun içinde küçücük bir kadındı, portakal rengi ipek eteği ve krem rengi önü açık bir giysisi vardı. Sağ elinde tıka basa dolu olduğu görülen, küçük bir kahverengi çanta taşıyordu. Kalçaları hafif sallanıyor, adım atarken etek dalgalanıyordu, yüksek topuklu ayakkabıları bir parça beyaz kumu kaldırıyordu. Binanın köşesini dönerken profili, göğüslerinin ve kalçalarının narin kıvrımlarını ortaya serdi. Çok güzel değildi ama işveli bir tarzda cazipti.

Gözümü dikip ona bakarken boynumun tutulduğunu ve kanın şakaklarıma hücum ettiğini hissettim. Altı aydır bir kadın görmemiştim, heyecandan kalbim çarpıyordu. Niçin Pei'yi görmeye gelmişti? Açıktı ki kadın, komiserle yalnız görüşebilsin diye, muhafızlar Ming'le aşçıyı mahsus çıkarmıştı.

Köşedeki yarığa yakın olmak için hücrenin güney ucuna seğirttim. Daha iyi duyabileyim diye boş bir kovayı çevirip üzerine çıktım. Sahildeki gelgit devam ediyordu ve hava rüzgârsızdı ama ilk söyledikleri her şeyi yakalayamadım. Kulağımı yapıştırdım ve yavaş yavaş kelimeleri seçmeye başladım.

"Vay canına, sen gömleğini yamıyorsun" dedi kadın, ahenkli bir mandarinde oynak bir nameyle.

"Bir asker her şeyi kendi yapmalıdır" diye soğuk karşılık verdi Pei. "Aslında bunu aşçım için yapıyorum."

"Çok zor, değil mi? Bu tür iğne işi senin gibi bir adama uygun düşmez. Bu, kadın işi. Onu yapmada sana yardım edebilir miyim?"

"Hayır. Sen misafirsin. Bit dolu bu kokmuş şeylere dokunmana izin veremem. Beni görmek için onca yoldan gelmene zaten çok müteşekkirim."

"Uzun zamandır seni görmek istiyordum."

"Kusura bakma, senin için bir sandalyem bile yok, seni böyle ayakta bıraktım."

"Olsun. Bir fotoğrafını çekebilir miyim?"

"Hayır, filmini boşa harcama. Hayır, hayır, makineni çıkarırsan yüzümü gömleğimle kapatırım."

"Tamam, o zaman çekmeyeceğim."

"Söyle bana, beni niçin görmeye geldin? Bir daha görüşeceğimizi düşünmemiştim."

"Özel bir nedeni yok, sadece ne yaptığını görmek için geldim. Sen evi özlemedin mi?"

"Elbette özledim. Ama binlerce adamım da evi özledi."

"Çin'e geri dönmek istiyor musun?"

"Evet."

"Başka bir yere gidemez misin?"

"Mesela nereye?"

"Özgür Dünya'ya."

"Orası neresi?"

"Formoza ya da Amerika ya da Avrupa. Buna ne dersin? Özgür Dünya'ya gidiyoruz. Demek istediğim, sen ve ben birlikte."

"Kastettiğin tam olarak bu mu?"

"Komünist Çin'e dönmediğin sürece, neresi olursa olsun senin yanında olacağım."

"Fakat ben bir komünistim. Başka nereye gidebilirim?"

"Her zaman değişebilirsin."

"Bir hain olmayı mı kastediyorsun?"

"Hı hı."

"O zaman ana babam beni reddeder, hatta çocuklarım bana baba demez." Kendi kendine gülüp devam etti: "Buraya kendin için gelmediğini biliyorum. Sen Amerikalıları ve Çan Kay Şek'i temsil ediyorsun. Lütfen git ve onlara söyle, şekillendirilmek için çok yaşlıyım. Hiç zahmet etmeyip, yakamı bıraksınlar."

"Mr. Pei çok dar görüşlüsünüz."

"Ne anlamda?"

"Dünya öyle geniş ki herhangi bir yere gidebilirsiniz. Yaşarken mutlu olduğum sürece, gömüleceğim yer benim umurumda olmaz. Gerçek bir erkek, aklını denizle kara arasındaki mesafeye vermelidir."

"Benimle Çin'e dönmeye ne dersiniz?"

"Hayır! Bunu nasıl söyleyebilirsin?"

"İyi bir kadın kalbindeki erkeğin peşinden gitmelidir." Pei katıla katıla güldü.

"Kızıllarla karışmak istemiyorum, nokta."

"Ama benden hoşlandığını sen söyledin."

"Keşke Özgür Dünya'ya gitmeyi kabul etsen."

"Tamam, o zaman senin hakkında ne düşündüğümü söylememe izin ver." Sesi ciddileşti. "Sen denizaşırı bir Çinlisin ve makul bir insan gibi görünüyorsun. Niçin bu şekilde Amerikan emperyalistlerine hizmet ediyorsun? Belki de buraya Tayvan'daki milliyetçiler tarafından gönderildin. Bu yaşlı adama bütün numaralarını yapman için sana ne kadar ödediler? Değerin bundan fazla değil mi?"

"Kes şunu! Bu martavalları öteki komolara sakla. Benimle böyle konuşma."

"Bak sen, bu kadar çabuk parlayacağını düşünmemiştim."

"O zaman hapishanenin tadını çıkar."

"Geldiğin gibi gidiyorsun, öyle mi?"

Kapı çarpıldı. Hemen kovadan atlayıp pencereye koştum. Darılmış kadın binanın köşesinden çıktı. Koca bir teneke kutu, arkasından pat diye düştü ama dönüp bakmadı ve arabaya doğru yürüdü. Elini salladı, Amerikalı subaya yüksek sesle, "Faydasız. Öyle dik kafalı ki!" dedi.

Subay boynunu uzattı ve savaş suçluları hücresine doğru bağırdı: "Lanet olsun, günün birinde senin testislerini sökeceğim."

Cipe atladı. Karanlık, rutubetli alacakaranlık içinde araba, sahil boyunca doğuya gitti, orada Güney Kore Ordusu'nun eğitim merkezi vardı.

Portakal rengi teneke kutuda şeker ya da fındık olmalı diye düşünmüştüm. Bir bakıcı gelip kutuyu yerden aldı. Açtı, bir parça pasta çıkardı ve biraz aldı. "Hey, kırmızı fasulye ezmesi ve susamla doldurulmuş ay çörekleri!" Kıyıda midye için çukur kazan başka bir adama bağırdı sonra kutuyu, yol boyunca sallayarak ona doğru koştu.

Ay Festivali yaklaşıyor ya da yeni geçmiş olmalıydı. Elimin altında ay takvimi olmadan, bu yıl bayramın tarihini bilmiyordum.

Ertesi sabah 6. Bölme'ye geri döndüm. Bazı esirler cipin hapishaneye bir kadın getirdiğini görmüşlerdi ve bu ziyaretle ilgili sorular sordular.

Komiser ve kadın arasında geçen konuşmayı anlattım onlara. Hepsi liderimizin nüktedanlığından ve kadının çekiciliğine direnme kabiliyetinden etkilendi. Az sonra bu hikâyenin farklı çeşitlemeleri kampta dolaşmaya başladı. Bazıları abartılı derecede genişlemişti. Biri kadının komiseri kucaklamak için kollarını açtığını ama onun, kulağının arkasında yakaladığı şişman bir biti göstererek kadını geri püskürttüğünü iddia edecek kadar ileri gitti. Esirler ne zaman Komiser Pei'nin bu kadınla buluşmasından konuşsalar, kendilerini daha maço göstermek için, genellikle kadınla alay etme eğiliminde olduklarını fark ettim. En üst liderimizi bir model olarak alırken kendileriyle övünmemek ellerinden gelmiyordu.

Gerçek olan şu ki komiserin yerindeki hiç kimsenin, kadının iltifatlarını kabul etmeye cesaret edemeyeceğiydi. Aşçı ve çevirmeni dışarıda kulak erimindeydi ve ben de duvarın öteki tarafındaydım, konuşmaları duyabilirdim. Ayrıca bakıcı adam hep tetikteydi. Yalnızca bir aptal, hemen oracıkta başını derde sokardı. Tapılmaya değer bir kahraman yaratmaya pek hevesli olan barakadaki arkadaşlarıma, düşündüklerimi söylemeye cesaret edemedim.

Dürüst olmak gerekirse o kadını gördükten sonra birkaç gün, onu düşündüm. Bu şekilde kendini sunacak kadar cesur, nasıl bir insandı? Motivasyonu her ne ise, bunu yapması için çok sağlam sinirleri olmalıydı. İçten içe nefret ettiği, acayip bir adamla dost olmayı istemesi kafamı kurcalıyordu. Bunu yalnızca para için mi yapmıştı? Muhtemelen öyle. Pei gibi kendini adamış bir komünisti baştan çıkarmaya çalışmak, ne zor bir işti. Ucuz değil, saygıdeğer bir kadın gibi göründüğü için, aslında biraz hayal kırıklığına uğradım.

Öte yandan teklifi hakkında hiç ciddi olmayabilirdi. Şayet komiser onunla Özgür Dünya'ya gitmeyi kabul etseydi, daha oraya varmadan sepetlenebilirdi. Belki Pei bu dalavereyi sezdi; aksi takdirde onun bu hafifliğiyle baş edemeyebilirdi. Belki Pei, sadece yoldaşlarımıza anlatalım diye ben, Ming ve aşçının şahit olması için bir gösteri sahneye koymuştu.

Ulusal Bayrağın Dalgalanması

Yapishane binasından 25 Eylül 1952 akşamı bir mesaj geldi, emir şöyleydi: "Cesaret ve kararlılığımızı göstermek için, 1 Ekim'de her tabur ulusal bayrağımızı çekmelidir."

On bölmenin liderleri emri askerlerine iletti. Esirlerin hemen hepsi heyecanlandı. Sıkıntıdan patlıyor ve yerlerinde duramıyorlardı, Ulusal Bayramımız olan 1 Ekim'de bir şeyler yapmaya can atıyorlardı. Acil sorun, bayrak ve uzun direklerin nasıl yapılacağı, nasıl bayrakların yükseğe çekilip düşman tarafından tahrip edilmekten korunacağıydı. Taburdaki insanlar, bir parça kumaşın nereden bulunacağına kafa yordu ama hiç kimse uygun bir çözüm ortaya koyamadı. O akşam, tabur komutanının emir eri olan uykulu gözlü, zayıf Wenfu, ortaya bir fikir attı: "Yağmurluğun bir parçasını kullanamaz mıyız?"

"O kauçuk parçayı atmayı mı kastediyorsun" dedi bir bölük lideri.

"Evet." Wenfu gözlerini kıstı ve bunun nasıl yapılacağını bilir gibi görünüyordu.

Amerikalılar hepimize bir parça su geçirmez giysi dağıtmışlardı, pelerin gibi giyebiliyorduk. Bir yüzünde beyaz naylon bez vardı, diğeri kauçuk kaplıydı.

Ertesi sabah Wenfu, mutfağın arkasında bir benzin varilini ısıttı ve yağmurluğunu onun üzerine yaydı. Fazla zorlanmadan kauçuğu soydu. Hepimiz etkilendik. Beyaz kumaşı kırmızıya döndürmek için boyaya ihtiyacımız vardı. Birisi temiz bir iğneyi parmağına batırıp kanını beyaz naylona sürdü ama az sonra, kan kahverengimsi oldu o yüzden bu yapılmayacaktı. Sonra aklımıza merkürokrom adlı antiseptik geldi; sıhhiyeciden biraz alması için bir adam gönderildi. Antiseptik çok iyi iş gördü o yüzden, bayrak için öncelikli olarak onu kullanmaya karar verdik. Bu sorun çözüldü, şimdi beş yıldız bulmak zorundaydık. Birisi tenekeden kesmeyi önerdi. Vakit kaybetmeksizin birkaç kişi bir kerpeten aldı ve yıldız yapmaya girişti. Bu arada naylon bez dikdörtgen şeklinde kesildi ve kenarlar bastırıldı. Sonra biri ötekilerin iki katı olan beş yıldız kumaşın üzerine dikildi. Pek çok el dikişe yardım etti, bir saat içinde bayrak hazırdı.

Biten bayrak epey etkileyici görünüyordu. Bir sonraki problem, yaklaşık dokuz metre uzunluğunda bir direk yapmaktı. Bu sorun da kolayca çözüldü. Bizim birimde bırakılmış bir çift sedye olduğu ortaya çıktı, biz iki yaralı adamı taşımakta kullandıktan sonra Amerikalılar toplamamıştı; onları söktük ve direklerini birbirine bağladık. Yeterince ip vardı ama bayrağı çekebilmemiz için direğin tepesine küçük bir makara koymamız gerekiyordu. Böyle bir aleti elde etmemiz imkânsız olduğundan, onun yerine elde yapılmış demir halka yerleştirdik. Hayret verici şekilde, tüm hazırlıklar yalnızca bir günümüzü almıştı.

Bayrak yapımına katılmama rağmen baştan beri, çok kötü bir şey olacağına dair bir önsezim vardı. Komiser Pei'nin, Çinli savaş esirlerinin geri dönmeye isteksiz oldukları şeklindeki düşman iddiasının çürütüldüğünü gayet iyi gördüğünü biliyordum, aklında başka bir şey olabilirdi. Henüz onun gerekçelerini tahmin edemiyordum. Ne hikmetse, düşüncelerim ulusal bayrağımızın henüz bebek olduğu, daha üç yaşında bile

olmadığı olgusuna kaydı. Yoldaşlarımın ona değil aşkla adanmak, sağlam bir bağlılık geliştirmeleri bile olanaksızdı. O zaman niçin aniden, ne pahasına olursa olsun, asmayı kafaya koymuşlardı?

Birçok esir planla kendinden geçmişti. Çoğu, saldırı takımı ve bayrak koruma grubu için başvurmuştu; hatta bazıları kendi kanlarıyla yeminler yazıyorlardı; öfkelilerden biri öyle heyecanlandı ki bu bayrak çekme kavgasında, dövüşme tutkusunu göstermek için başkalarının önünde küçük parmağını kırdı. Bu arada çoğumuz 1 Ekim'de öldürülme ihtimaline karşı, Çin'deki evimizin adresini birbirimize verdik. Yüzeyde cesaretli görünüyorduk ama gerçekte kararlılığımız umutsuzlukla karışıktı.

Hepimiz savaş esiri olmaktan utanıyorduk çünkü yakalanmaya razı olmaktansa ölmemiz gerekirdi. Hatta çoğu insan, tutsaklığımızın ülkemizin imajına zarar verdiğine inanıyordu. Sık sık bazılarının, "Başkan Mao'nun yüzüne kurum lekesi sürdük" dediğini duyuyordum. Bilinçlerinde suçluluğun ezici ağırlığını taşıyorlardı. Bu nedenle, Cheju Adası'na vardığımızdan beri kamptaki parti liderleri, eylem prensibimiz olarak şu sloganı koymuştu: "Mücadelemizle utancımızı yenmeliyiz ve şerefimizi geri kazanmalıyız." Bu sözler çoğu esirin kalbindeki bir tele dokunuyordu. Şimdi Komiser Pei'nin emri onlara hapsedilmiş duygularını dışarı vurma fırsatı verdi; çoğu kişi savaşmak için sabırsızlanıyordu. Hatta bazıları muharebede kahramanca ölmenin, bahtı kara hayvan gibi hapsedilmekten daha iyi olduğuna inanıyordu. O yüzden birdenbire bölmede tansiyon yükseldi; esirler düşmanla karşı karşıya gelmek için hazırlanmakla meşguldü. Taşları alıp bir yere yığıyorlar, şişelere idrar dolduruyorlar, tahta sopaları topluyorlar, benzin bidonlarından kesilen demir levhalardan bıçak yapıyor, demiri şekillendirip bileyerek hançer yapıyorlardı. Mutfakta yemek pişirmede kullanılan biraz gazyağı vardı; gazyağını boş tenekelere boşalttılar, içine kısa bir parça ayakkabı bağı soktular, üzerini sabunla kapattılar; bu şekilde dokuz bomba yaptılar. Böyle bir silahı kullanmak için fitili yakıp atacaklardı.

Esirler düşmanın sahip olduğu kaynaklara ilişkin, intihar derecesinde bir körlük içinde görünüyordu. Uyarmaya çalışıyordum ama korkaklık suçlamasından çekinerek fazla bir şey söylemeye cesaret edemiyordum.

27 Eylül'de Komiser Pei bize, "düşmana saldırmayı" özellikle bir iki

üst düzey Amerikan subayı öldürmeyi emreden, başka bir mesaj gönderdi. Tabur komutanları arasında bir görüş teatisinden sonra her bölmenin, buradaki komutan Albay Kelly'i öldürmeye hazırlanması kararlaştırıldı, böyle bir fırsat yaratılmalı ve mümkün olursa kampın yönetici subayı Binbaşı MacDonald da ortadan kaldırılmalıydı. Komşumuz 7. Bölme bizden daha aktifti; mutfaklarında ve geçici demirci dükkânında sürekli sıcak demiri döven çekiç seslerini duyabiliyordum. Toplamda yüzden fazla hançer ve el baltası yapmışlardı. 28 Eylül'de bütün öğleden sonra, farklı formasyonlardaki adamlarına talim yaptırdılar. Fakat o akşam, bir hain, barakalarından sıvışıp Amerikalıları onların planlarından haberdar etti.

Ertesi sabah erkenden, sarımsı kahverengi saçlı, dev gibi bir adam olan Binbaşı MacDonald, iki bölük asker ve üç hafif tankla geldi. 7. Bölme'deki altı yüz kişiyi merkezdeki alana toplanmaya zorladı ve hepsi tek tek arandı. Ne zaman bir hançer bulsalar, tokat atıp silahın kılıfıyla vuruyor ya da dipçikliyorlardı. Sonuçta yirmi kadar balta ve seksen civarında hançer ele geçirdiler. Arama boyunca Binbaşı MacDonald, saldırı olasılığına karşı, tabancası elinde esirlerden uzakta duruyordu.

7. Tabur darmadağın olmuştu. Baştaki planımızı yürürlüğe koymalı mıydık? Liderlerimizin bazıları, düşman diğer bölmeleri de silahsızlandırır korkusuyla, kararsızlığa düştü.

Ne yapacağımızı bilemezken Komiser Pei, son talimatı gönderdi: "Devam edin ve yarın bayrakları çekin. Bu emre uymayanlar asker kaçağı olarak değerlendirilecektir." Bir çaresizlik ifadesi olduğu görülen bu mesaj, huzurumu kaçırdı.

Vakit geçirmeksizin emri öteki taburlara naklettik; o akşam tüm esirler bilgilendirildi. Bir hamle için can atan insanlar hareketlendi. Kamptaki atmosfer yoğunlaşıyordu. Bizim bölmede saldırı birimi ve bayrak koruma grubundan başka, bir kurtarma ekibi ve bir lojistik takımı kurmuştuk. 7. Tabur'dakiler silahlarının tamamına yakınını kaybettiklerinden, endişeli görünüyordu. On bölme arasında en zayıf duruma düştükleri için düşmanın, tekrar onlara yöneleceğinden korkuyorlardı. Ama eğer ihtiyaç olursa, çatışmaya girmeye hâlâ kararlıydılar. Seksenden fazla güçlü adamdan büyük bir saldırı takımı ve en iyi askerlerinin on beşinden oluşan, bir bayrak koruma grubu organize ettiler, onların görevi bayrağın

düşmanın eline geçmesine engel olmaktı. Güçleri Amerikan askerlerini durduramazsa on beş adam, bayrağı indirecek ve yakacaktı. Bizim taburun bayrak koruma grubu, onlarınkinden kalabalıktı, kırk kişiyi kapsıyordu ama bizim saldırı birimimizde yalnızca otuz adam vardı. Bu, Wanren'in bizim taburda kanlı bir çatışma istemediğini ima ediyordu.

Karanlık çökünce pislikle dolu üç benzin varilini avlunun ortasına yuvarladık, sonra varillerin arasına bayrak direğini yerleştirdik ve boşluğu çakılla doldurduk. Hazırlıktan sonra kulübemize geri döndük. Ben gergindim ve korkuyordum ama Pei'nin gerekçelerini anlamaya çalışmaktan geri durduramıyordum. Belki Parti'nin dikkatini, Çin'den yüzlerce kilometre uzakta, küçük bir ada olan Cheju'ya çekmek istiyordu. Gerçekten buraya ayak bastığımızdan beri dış dünyayla iletişimimiz yoktu. Kampta pek çok Koreli korucu vardı o yüzden Kuzey Koreli gizli ajanlarla doğru temas kuramıyorduk. Hatta farklı yerlerdeki esir kamplarını ziyaret eden Peder Woodworld bile vaaz vermek için buraya hiç gelmemişti. Komiser Pei, tecrit edilmiş olduğumuzu düşünüp dışarının dikkatini çekmek ve varlığımızı üstlerimize hatırlatmak için bir olay yaratmaya çalışıyor olmalıydı. Aslında, buradaki Amerikan askerleri bile tecride zor katlanıyordu. Yemekhane salonunda sık sık film seyretmelerine ve her zaman okuyacak kitap, gazete ve dergileri olmasına rağmen canları sıkılıyor ve üzülüyorlardı. Bir gece, akut apandisit olan bir hastayı hastaneye bırakıp dönerken bir suyun kenarında oturmuş üç Amerikalı subayın, tabancalarıyla dolunaya ateş ettiklerini gördüm. Bana eşlik eden muhafıza sordum: "Ne yapıyorlar?"

"Yalnızca biraz eğleniyorlar" dedi. Ceza görmeden cephaneyi boşa harcayabilmelerine şaşırmıştım.

Şimdiye kadar Komiser Pei'nin zayıflıklarını da açığa vuran gerekçelerini tahmin ettiğimden emindim. Soğukkanlılık ve sabrını kaybetmiş görünüyor, artık bekleyemiyordu. Daha fazla gecikmeksizin, Panmunjom'daki görüşmecilerimiz tarafından hesaba katılmak istiyordu. Endişesinin fark edilmesi kolay olmayan bir başka öğesi daha vardı: Buradaki sıradan her esir gibi o da ne yapacağını bilmiyordu. Savaş esirlerinin hepsi ona bakıyordu, onun direktiflerine bağlıydılar ve onların belkemiği olduğuna inanıyorlardı; bilmedikleri şey ise onun da desteğe ihtiyacı olduğuydu. Başka bir deyişle Komiser Pei, üstlerinden talimatlar

ve teminatlar aldığı için endişeli olmalıydı. Onun gerekçeleri hakkında ne kadar düşünürsem, ertesi gün azimle dövüşecek olan askerlere o kadar acıyordum. Çoğu gönüllü de olsa kullanılmış olacaklardı.

Pei'nin korkusuyla ilgili başka bir düşünce daha aklıma geldi. Tutsaklığının Parti'nin gözündeki imajını lekelediğinden korkuyor olmalıydı. Belki Parti'nin onun hakkındaki kanaatini değiştirecek bir başarı kazanmak için bir çatışmaya ihtiyacı vardı. Her bakımdan yerinde bir çatışma, şahsı adına avantajlı bir hareketti. Ming'in bu kararda rolünün ne olduğunu merak ediyordum. Zeki bir adamdı, Pei'nin aklından geçenleri kesin olarak okuyabilirdi.

Ertesi sabah tam altıda, doğudaki gökyüzü daha yeni kızıllaştığında, hepimiz avluda toplandık. Öteki bölmelerdekiler de barakalarından çıkmıştı. Bizim taburun şefi bir konuşma yapmak için bir benzin varilinin üzerine çıkmıştı. "Yoldaşlar" dedi Wanren, kısık gözlerini kırpıştırarak, "bugün bizim ulusal bayramımız, bu kutsal gün vatanımızın her tarafında kutlanıyor. Ülkemizin üçüncü yıldönümü kutlamalarında evden uzak insanlarımızla bir araya geleceğiz ve düşmana başeğmez ruhumuzu göstereceğiz. Ne olursa olsun ulusal bayrağımız bu esir kampında yükseklerde dalgalanmalı ve son nefesimize kadar onu savunmak için dövüşmeliyiz. Şunu da unutmayın ki bayrağımızda Devrim Şehitlerinin kanları vardır. Bayrağın saflığını korumalıyız ve bizim elimizde rengini kaybetmesine asla izin vermemeliyiz..."

Duyguyla tıkandığı için daha uzun konuşamadı o yüzden varilden aşağı atladı. Sessizce öteki taburların muharebe öncesi hazırlıklarını tamamlamasını bekliyorduk. 7. Bölme'de Chaolin'in bir konuşma yaptığını duydum. Sesi kuvvetliydi ama söylediklerini duyamıyordum. Konuşurken eli havayı kesip biçmeyi sürdürüyordu. Konuşmasının sonunda bağırdı: "Ulusal bayrağımızı kanımız, canımızla savunalım." Taburu hep birlikte kükredi. Sonra küçük yumruğunu kaldırıp tekrar bağırdı. "Şanlı görevimizi yerine getireceğiz!" Adamları onun söylediklerini tek bir ses olarak tekrar etti. Komiser Pei'nin emirlerinin diğer parçasının icrasına da gönderme olabilirdi bu; mümkünse Albay Kelly ve Binbaşı MacDonald'ın öldürülmesi.

Artık saat altı buçuktu ve bayrağımız yavaşça çekilirken, bizim tabur "Enternasyonal"i söylemeye başladı. Etrafa bakındım ve kendinden geç-

miş ve gözyaşlarına batmış pek çok yüz gördüm. Öteki barakalarda da bayraklar çekildi. Koro pek uyumlu olmasa da tüm taburlar aynı marşı söylüyordu.

"Enternasyonal"den sonra milli marşımızı söylemeye başladık. Çoktan yüzlerce Amerikan askeri kampın ön kapısında toplanmıştı. Kuzeybatı köşesinden dönüp bize doğru gelen bir sıra tank gördük. Askerler birbirleriyle ya da telsizle telaşla konuşurken muhafız kulelerindeki makineli tüfekler bize yönelmişti. Sonra bir megafondan Albay Kelly'nin sesi duyuldu, bayraklarımızı indirmemizi ve derhal yerlerimize dönmemizi emrediyordu. "İtaat etmezseniz sizi alacağız" diye anons etti.

Karşılık olarak slogan atmaya başladık: "Kahrolsun Amerikan emperyalizmi!", "Yaşasın vatanımız!", "Zafere kadar savaş!", "Hayatımız pahasına onurumuzu koruyacağız!", "Bizi eve gönderin!" ve "Cenevre Sözleşmesi'ne uyun!"

Sekiz hafif tank, M-24'ler, ön girişte sıralanmıştı. Kampın dışında toplanmış beş yüzden fazla asker, içeri girmeye hazır bekliyordu. Birkaç dakika sonra iki muhafız ön kapıyı açtı ve tanklar orta alana ilerledi, hepsi çelik miğfer takmış, kimilerinde gaz maskesi olan askerler peşinden gidiyordu. Tüfeklerine süngü takılmış, kemerlerinde el bombası ve gaz bombaları vardı. On iki tanesinin sırtında, her biri üç çelik silindirden oluşan bir lav silahı vardı. Albay Kelly, iki bölüğü ve dört tankı kampın batı tarafına gönderdi sonra kalanların hemen hepsini, 7. Bölme'ye sevk etti fakat üzerinde 50 kalibrelik makineli tüfekler olan kamyon ve kamyonetleri, öteki bölmelerin girişine dikti. Tüm askerler pozisyonunu aldıktan sonra, koca göbekli albay bir ültimatom verdi; bayraklarımızı derhal indirmemiz gerekiyordu. Şöyle bağırdı: "Size söylüyorum, çizgiyi aştınız. Sabrım taşmak üzere. Söz dinleyip bu paçavraları hemen indirmezseniz kıçınızı tekmeleyeceğim."

Hâlâ ona aldırmıyorduk. Kızıl bayraklar arada bir dalgalansa da nemli şafak vakti, metal yıldızlar ağır gelmiş, sarkmışlardı.

Megafondan Albay Kelly subaylara, askerlerin başına giderek 7. Bölme'nin kapısında toplanmalarını emretti: "Plana uygun olarak ilerleyin!" Shanmin'le birlikte kulübemizin penceresinden, kalbim çarparak onları seyrediyordum. Liderlerimizin düşmanla konuşabilmesini temen-

ni ediyordum. Kriz çözülemese bile en azından düşmanın hızını azaltabilir ve şiddeti önleyebilirdi. Seksen kadar asker, 7. Bölme'ye daldı ve M1 Garant tüfeklerini doğrultarak, sakınımlı bir şekilde baraka sırasını kuşattı. Bu bölme terk edilmiş gibi sessiz olmasına rağmen bazı esirlerin, bir kulübenin arkasındaki çukura çömeldiğini görüyordum. Aman Tanrım, tam teçhizatlı Amerikalılara pusu kurmuşlardı. Bu bir intihardı. Niçin Chaolin ve bu bölmenin öteki liderleri, adamlarının böyle düşüncesizce davranmasına izin veriyordu?

Ben hayret ederken, askerler kulübelerin yirmi metre içine girdiler. Birdenbire saldırı takımı, "Öldürün!" diye bağırarak çukurdan fırladı ve düşmana taşlar, sopalar, gazyağı bombaları, sıcak suyla karıştırılmış ağartıcı şişeleriyle saldırdı. Bu arada yedekteki adamlar slogan atıyor ve ellerinde ne varsa; yırtık çizmeler, taş, toprak, tuğla parçalarını askerlere fırlatıyorlardı. Düşman gafil avlandı, düzenleri bozuldu ve bazıları donakaldı. Bir idrar şişesi askerin miğferinde kırıldı ve pis kokan sıvının asit olduğunu düşünen adam çığlık attı. Çamaşır suyuyla haşlanan birkaç adam yardım için bağırıyordu. Aslında bir tür kimyasal silah zannettikleri için sıcak sıvı, onları dehşete düşürmüştü. O yüzden derhal çekildiler fakat önde saldıran adamlara ateş etmeye devam ediyorlardı. Vurulan yirmi, yirmi beş kişi avluda yatıyordu. Bazıları hareketsizdi, bazıları inliyor, kollarını bacaklarını sallıyorlardı. İki üç Amerikalı da yaralanmıştı. Bir düşman takım komutanının yüzüne taş isabet etmişti; miğferini çıkarmış ve kanlı burnunu bir sargı beziyle siliyordu. Bir sıhhiyeci yarasını sararken aralıksız küfredip tepiniyordu.

Esirler zayiatlarını kulübelere geri taşıdığı an, askerler tekrar saldırdı. Bu sefer önce otuz beş kadar gözyaşartıcı bomba ve saldırı tipi el bombası attılar, sonra dört lav silahı kulübelere alev kusmaya başladı, çatıları alev aldı, esirler her yöne kaçıştı. Hücuma hazırlanan 7. Tabur'un saldırı timi, hemen savunmaya geçti. İkinci kademeler çoktan tamamen hücuma maruz kalmıştı ve şimdi herhangi bir müstahkem yer olmaksızın, çatışmanın içine çekilmişti. Adamlar dalga dalga askerlerin üzerine atılıyor ve makineli tüfeklerle biçiliyorlardı. Avlu cesetler ve kan gölcükleriyle mezbeleye dönmüştü, koyu bir duman yükseliyor ve okyanusa doğru gidiyordu. Kulübelerin arkasındaki bayraklar, sanki donmuş gibi, zorlukla sallanıyordu.

Komiser Pei ve Ming'in hapishane binasından çatışmayı izlediğinden emindim. Chaolin, adamlarının böyle bir çatışmada dövüşmesini istediyse Koreli esirlerin Koje Adası'nda yaptığı gibi, barakalarda biraz derin hendekler niçin kazdırmamıştı? Bu operasyonun tamamını Komiser yönetmiş olsa bile, Chaolin bu ağır zayiatların sorumluluğunu almalıydı, bence.

Aniden son kulübeden elli esir fırladı ve bayrak direğine doğru atıldı; yalnızca birinde silah olarak kısa bir bahçıvan beli vardı. Bir grup asker de bayrağa doğru gitti; yaklaşan esirlerin kendilerine saldıracağını düşünerek ateş açtılar. Bazıları vurulup düştü ama hiçbiri geri dönmedi. Kalçasından vurulan biri hâlâ seke seke bayrağa doğru gidiyordu. Arkalarından cesetleri saydım: Benzin variline varmalarından önce yedisi düşmüştü. Bereket düşman ateşi kesti. Esirler telaş içinde bayrağı indirip ateşe verdi. Alevler naylon kumaşı hemen yuttu; karardı, büzüldü, sonra da yok olup gitti.

Düşman komutanı bunu bir teslim olma jesti olarak kabul etti o yüzden askerlerini bölmeden çekti. Az sonra yaralı esirlere yardım için bir Amerikan tıbbi personel ekibi geldi. Bazıları yüksek sesle çığlık atıyor ve yakınındaki herkese elini uzatıyordu. Ama doktor ve sıhhiyeciler onlara aldırmıyor ve önce hareketsiz olanları kontrol ediyorlardı. Bir kulübenin duvarına yakın birkaç esirin cesediyle birlikte, bir Amerikan askeri yatıyordu; hepsi birden el bombası saldırı sırasında yere yıkılmıştı.

Bu çatışma sırasında bir kapışma da bizden çok uzak olan 5. Bölme'de oldu. Hepimiz güneydoğudan siyah bir dumanın yükseldiğini gördük ve ara ara silah tarrakalarını duyduk. İki bölmedeki yoldaşlarına yardım için bir şey yapmaktan aciz diğer sekiz tabur, yalnızca slogan atmaya ve onlara aldırmayan askerlere bir şeyler fırlatmaya devam ettiler.

İkindiye doğru kayıplarımız hakkında bir rapor alındı. 7. Bölme'de 53 kişi öldürülmüş, 6 tanesi de hastanede ölmüştü. Ciddi şekilde yaralanan 109 esir vardı, çoğu ambulanslarla götürülmüştü. 5. Bölme'de 4 esir ölmüş, 31 yaralanmıştı. Ölüler arasında şefleri Zhao Teng de vardı. Onun ölümü beni sarstı. İyi bir adamdı, tez canlı ama dürüst. Bir yıl önce, eski birliğimde, Koreli bir kıza tecavüz eden bir takım liderini vurmuştu. O ve ben hiçbir zaman yakın olmadık ama adamlarına yapıl-

KARARGÂH HALK

masını emrettiği bir şeyde, başa geçen bir subay olduğu için ona saygı duyardım. Adamları da onu severdi.

O akşam 7. Tabur'dan, büyük bir zafer kazandığımızı söyleyen tuhaf bir mesaj aldık. Chaolin niçin böyle zavallı bir iddiada bulunuyordu? Bu beni aşıyordu. Ağır kayıpları göz önüne almadığı görülüyordu. Nasıl bir liderdi? Normal şartlar altında cezalandırma değilse de kınanması gerekirdi. Dehşete düştüm ama düşüncelerimi kimseye, dostum Shanmin'e bile söylemeye cesaret edemedim.

Daha şaşırtıcı olan, akşama doğru Komiser Pei'den kutlama almamızdı. Ming'i savaş suçluları hücresinin penceresi önünde sağa sola yürürken görmüştüm, mesaj göndermekle meşguldü. Daha ziyade öne eğilmiş ve zaman zaman yumruğunun içine öksürürken görünüyordu. "Görkemli zafer" için kutlanmamıza ilaveten mesaj, bugün hayatlarını feda eden tüm yoldaşların savaş kahramanı sayılacağını, 7. Tabur'daki bütün adamların ikinci sınıf şeref madalyasıyla ödüllendirileceğini, saldırı timinin tüm üyelerine özel sınıf bir ödül verileceğini, iki bölmedeki her yaralı yoldaşa birinci sınıf ödül tevcih edileceğini bildiriyordu. Pei, 7. Tabur'un adamlarına selamlarını iletmemizi ve onların cesaretini örnek almamızı da söylüyordu.

Bu takdirname işinden artık daha da kuşku duyar oldum. Gerçekten Pei gibi yaşlı bir subay, arada bir birkaç ödül dağıtmaya hak kazanır ama kesinlikle çok fazla sayıda değil. Niçin tüm ödüller cebindeymiş de istediği kadar verme özgürlüğüne sahipmiş gibi davranıyordu? Ben çoktan üç tanesine layık bulunmuştum ama bir madalya bile görmedim ve değerlerinden kuşkulanmamak elimden gelmiyor. Her büyük birinci ya da özel sınıf ödülle birlikte, hem rütbede hem maaşta bir artış da alınmalıdır ama bundan hiç söz edilmiyor. Bu ödüller sadece bir oyun olabilir; ben Pei'nin bize dağıttığı yüzlerce ödülün bir kaydını tuttuğundan gerçekten kuşkulanıyorum. Verilen ikinci sınıf bir ödülü, bir taburun her üyesi duymuş mudur? Bu ödül enflasyonu düzenbazlık gibi görünüyordu ama adamlar bundan şüphelenmiyordu. Ödülleri ülkemize ve devrime sadakatlerini yeniden teyit eden, bu şekilde utançlarını azaltan bir şey olarak kabul etme eğilimindeydiler. Bizim barakadaki bazı adamlar bile 7. Bölme'dekileri kıskanıyordu.

Ertesi gün Chaolin, Amerikalılara, kamptaki tüm esirlerin önünde yazılı bir protesto sundu. Mektupta Albay Kelly'nin Panmunjom görüşmelerine bir temsilci göndermemize izin vermesi talep ediliyordu. Kelly; kaçık, onun sözleriyle "bir avuç deli", olduğumuzu düşündü ve bunun onun gücünün ötesinde olduğunu söyleyerek talebimizi geri çevirdi. Komiser Pei penceresinden dışarı, üzerinde İngilizce şu sözlerin yazılı olduğu beyaz bir çarşaf asmıştı: "Yoldaşlarımı Katletmeyi Durdurun!" Bir manga asker oraya gidip pankartı yırttı ve tüfek dipçikleriyle hücredeki üç adamı perişan ettiler.

Altı gün geçene kadar, bölmenin içinde barakaların önünde toplanmamıza ve hepsi ada yerlileri tarafından mezarlık olarak kullanılan bir tepenin yamacına gömülen ölüler için, anma töreni yapmamıza izin verilmedi. Bazı tartışmalardan sonra Amerikalılar, ölü yoldaşların mezarına çelenk bırakmaya gidecek her taburdan beş temsilci seçmemize izin verdi. Çelenklerden birinin, eski bir şiirin iki mısrasının kazındığı beyaz kâğıttan iki şeritle süslendiğini hatırlıyorum:

Kendi toprağını özleme,
Vefakar kemiklerin herhangi bir yeşil tepede yatabilir.

Bir Başka Feda Edilmiş Hayat

Katliama rağmen liderlerimizin, bayrak çekme çatışmasını niçin bir zafer olarak değerlendirdiklerini giderek anlıyordum. Zayiatları göz ardı ediyor ve yalnızca olayın haber değerini umursuyorlardı. Ne kadar insan öldürülürse, ne kadar sansasyonel bir olay olursa ve yankı yaratırsa, o kadar zafer olacaktı.

Komiser Pei'ye göre, katliamın ideal sonucu, Çin hükümetinden ve Panmunjom görüşmelerindeki delegelerimizden güçlü yanıtlar gelmesi olacaktı. Birleşik Devletleri zor duruma sokacak bir propaganda kampanyası başlatmak için, olayın Çin'e avantaj sunduğuna inanmış olmalıydı. Altmış üç ölüden sonra bazı uluslararası tepkiler olacağını ben de hissediyordum.

Haftalarca bazı haberler bekledik ama hiçbir şey olmadı. Hiçbir gazeteci gelmedi, Amerikalılarda göze çarpan hiçbir değişiklik olmadı, sanki bu ada dünyanın unuttuğu terk edilmiş bir köşeydi. Tecrit hissi Komiser Pei için daha da dayanılmaz bir hal almış olmalıydı. Tersine, savaş esirlerinin çoğu kendilerini hiç de tecrit edilmiş hissediyor görünmüyorlardı; bitkisel bir sabırla hapishane hayatının monotonluğuna katlanıyorlardı. En üst lider onlarla birlikte olduğu sürece kafaları salim olabilirdi; o akıllarının temel dayanağıydı. Pei'nin de kendileri gibi endişeli, bel bağlayacağı bir üstü olmadığı için belki onlardan daha fazla endişeli olduğunu göremiyorlardı. Diğer taraftan çoğunun, onun partinin cisimleşmiş hali olduğuna inandığını biliyordu, o yüzden kararlı ve kesinlik dolu görünmek zorundaydı. Ekim ortalarında bir asker, kazayla sendeleyip sürdüğü cipin üzerine taşıdığı kovadan dışkı sıçratan bir helacıyı vurdu. Ambulans gelene kadar adam kan kaybından öldü. Bu gereksiz şiddet bile kampta herhangi bir karışıklığa neden olmadı. Komiser Pei, derin bir bezginlik içine gömülmüş görünüyordu.

Bu durum beni sinirlendirdi. Görünüşte deneyimli subaylar gibi sakindim ama içten içe, ülkemizin bizi gözden çıkarmış olmasından ve komiserin haber değeri olan başka olaylar yaratmak için bir başka, topyekun çatışma istemesinden korkuyordum. Bir süre önce *Yıldızlar ve Şeritler*'de Panmunjom görüşmelerindeki ABD delegesinin, savaş esirleri meselesinin onlar için öncelikli olduğunu söylediğini oysa Koreli ve Çinli generallerin, bu meselenin birincil olarak değerlendirilmesini reddettiklerini okumuştum; onun yerine toprak uyuşmazlıkları üzerine odaklanmak istiyorlardı. Bu haberi kimseye söylemedim, bizim taburun şefi Wanren'e bile.

Çin'e döndükten birkaç yıl sonra, Panmunjom ateşkes görüşmelerindeki Koreli delegelerin başı General Nam Il'in yazdığı bir makale geçti elime: 4 Ekim 1952'de bizim kamptaki katliam için General William Harrison'u protesto ediyor fakat Çin tarafı, sessiz kalıyordu. Açıktı ki savaş esirleri, generallerimizin gündeminde acil bir başlık değildi, garip olsa bile delegelerimiz, eve dönmeyi reddedenler de dahil, tüm Çinli esirlerin yurda dönmesini talep etti.

Karaağaç ve meşelerden yapraklar dökülmeye başladı, otlar sarıya döndü. Sabahları toprağa sık sık kırağı adacıkları saçılıyordu; güneyde,

Kore'nin en yükseği olduğu söylenen, 2000 metrenin üzerindeki Halla Dağı'nın yeşil örtüsü yok olmuştu, artık yalçın sırtlarında pek çok kaya görülebiliyordu. Cheju Kasabası doğuda, savaş karmaşasından uzaktaydı. Birkaç iki katlı bina ve hepsi eğimli damları ve cam yerine beyaz kâğıt kaplanmış kafesli pencereleri olan yüzlerce ev vardı. Uzaktan kuru ot yığınları gibi görünüyorlardı. Kore anakarasındakilerin aksine, bu evler tamamen volkanik taşlardan yapılmıştı. Deniz rüzgârının uçurduğu pirinç saplarını tutmak için saz damları, kendir iplerle eşit aralıkta ve çaprazlamasına tutturulmuştu. Yakından bakınca dışbükey ve damalı damlar, kaplumbağa kabuklarını anımsatırdı. Bir çevirmen olarak arada sırada kamptan çıkma fırsatım vardı. Bir gün doğudaki tümseğin üzerinde durup bu kasabaya baktım uzun uzun, onun güneş altındaki sükuneti bana dokundu. Küçük bir çayın yanındaki çeltik tarlası bana, babamın büyük babalarının yaşadığı Yangtze Nehri'nin kıyısındaki kırlık yerleri hatırlattı. Taşlı olmasına rağmen burada toprak çok güzel ve sakindi, sarı zambak ve yabani krizantem kümeleri vardı. Çayırlar her tarafa yayılmıştı, tavşan kuyruğu gibi yumuşacık uzun çiçekler rüzgârda dalgalanıyordu. Hapsedilmiş olmasam, savaşın hay huyundan uzak böyle bir yerde bir iki yıl yaşamak isterdim. Julan'la nişanlanmış olmasam ya da evde yaşlı annem olmasa, Koreli bir kadınla evlenmeyi ve savaştan önce Kore'ye göç eden pek çok Çinli gibi, sonsuza kadar buraya yerleşmeyi hayal edebilirdim. Adadaki kadınlar neşeli, çalışkan, erkeklere karşı hoşgörülüydü; söylendiğine göre kendini eşine adarlarmış. Benim gibi sıradan bir adam, iyi bir kadın ve çocuklarla dolu bir evden başka ne isteyebilir ki? Üstelik adanın iklimi her mevsim ılımandı. Sık sık rüzgâr esse, sel gibi yağmur yağsa da kuzey kışının ısıran rüzgârları ve kar fırtınaları burada yoktu.

Daha önce aklıma getirmeye cesaret edemediğim bu tür düşüncelere şaşırıyordum. Artık yalnızlığa dayanma kapasitemin arttığını fark ettim. Gerçekten sakindim ve her fırsat düştüğünde yalnız kalmayı tercih ediyordum.

Adada gerillaların olduğundan şüphemiz yoktu çünkü güneydeki bir tepeden, birkaç kez silah sesleri işitmiştik. O tepede, İkinci Dünya Savaşı sırasında garnizon kuran Japon Ordusu tarafından bırakılmış sığınak ve tüneller vardı. Fakat hiçbir Koreli yoldaş, bizimle temas kur-

madı. Kaderi dışarıdaki dünyayı artık alakadar etmeyen, kayıp bir ruhlar sürüsü gibiydik. Kendi kendime sık sık şöyle diyordum: "Bu Sibirya'dan daha kötü, orada en azından ziyaretine gelebilecek birkaç insan vardır." Keşke bizi neyin beklediğini bilebilseydik. Keşke haberleri dinleyebileceğimiz bir radyomuz olsaydı.

1 Ekim'deki olaydan beri Amerikalılar, kampta güvenliği artırmıştı. Arama için sık sık bölmelere geliyor, barakalarımızın altını üstüne getiriyorlardı. Sakladığımız el yapımı silahları bulmak istediklerini biliyorduk. Ekim sonlarına doğru bir akşam, bir manga asker aniden geldi ve yaşam alanlarımızdan çıkmamızı emretti. Bizim tabur, dikenli tellerin dışında solmuş otların üzerinde toplandı. Her birimiz ceplerimizi boşalttık ve tüm kişisel eşyalarımızı yere önümüze koyduk. Muhafızlar ıvır zıvırımızı gözden geçirirken barakalarımızın etrafını kazmalar, kürekler ve bellerle kazıp bir şeyler arayan askerleri seyretmekten başka, elimizden bir şey gelmiyordu. Anlaşmalara göre hayatları tehdit edilmedikçe, bölme içinde silah taşımamaları gerekiyordu, o yüzden yalnızca çitin dışında bizi arayan muhafızlar silahlıydı. Bizim bölmedeki muhafızların başı olan Yüzbaşı Larsen avı başlattı, askerlere kulübelerimizi ve mutfağı didik didik aramaları talimatını verdi. Bir seksenin üzerinde boyu, ince kedi bıyığı olan güçlü kuvvetli bir adamdı. Bir çavuşa havlar gibi, "Hey Walt, sana vicdan azabı çektirmelerine izin verme!" dedi.

"Vermem komutanım" diye karşılık verdi, bir esirin şikâyetini dinleyen çavuş.

Birdenbire bir asker, "Bulduml" diye bağırarak bizim karargâhtan fırladı. Elinde bir duvara sakladığımız bayrağımız vardı. Bu, Amerikalıları o kadar heyecanlandırdı ki bazıları, ıslık çalmaya başladı. Biri bayrağı kendi üzerine sararak dans ederken diğerleri, kafalarını arkaya atarak kahkahaları koyuverdiler. Yüzbaşı Larsen bayrağı aldı, başının üzerine kaldırıp bize doğru salladı sonra topuklarına hafifçe yere vurmaya başladı.

Kızsak ve rahatsız olsak da ne yapacağımızı bilmiyorduk. Hemen hepimiz ne pahasına olursa olsun, bayrağımızı alıp götürmelerine izin vermememiz gerektiğini düşünüyorduk. Kimileri 5. ve 7. Taburlarda kendini feda eden yoldaşları hâlâ unutmamıştı o yüzden bir kavgaya can atıyorlardı. Bir eylem planı hazırlayabilmek için birkaç lider çaktırma-

dan Wanren'in yanına gitti. Konuştular ve bayrağı geri almak için bir grup esire liderlik edecek olan, 2. Bölük'ün başındaki iriyarı Shenning'e izin vermeyi kararlaştırdılar. Shenning vakit geçirmeksizin adamlarını toplayıp ne yapacaklarını anlattı.

Amerikalılar aramayı bitirdiklerinde, barakalarımızın içinde sıraya konuyorduk. Çitin dışında muhafızlar gevşemiş görünüyordu, bölmenin içindeki ganimetleri hâlâ teşhir ediyorlardı; bayraktan başka hançerler, mızraklar, kerpetenler, cep fenerleri vardı. Yüzbaşı Larsen, uzun dişlerini dişetlerine kadar ortaya çıkaracak şekilde alayla sırıttı. Yavaşça kapıya doğru hareketlendim, olacak şeyden heyecanlıydım. Havadaki gerilimi hissedebiliyordum. Pek çok göz yüzbaşının elindeki bayrağa sabitlenmişti, o herhangi bir tehlike hissetmiyordu. Shenning ve adamları kapıya yaklaşırken, başlarında Küçük Hou'nun olduğu başka bir grup çıkageldi, sanki onlar da Larsen'e saldırmaya geliyorlardı. Shenning bir an tereddüt etti, Hou'nun grubunun ortaya çıkmasına şaşırmıştı. Bizim tek şifrecimiz olan Küçük Hou, özel koruma altındaydı ve böyle bir eyleme katılmaması gerekirdi. Shenning soru sorar gibi Küçük Hou'ya baktı, tek kelime etmeden yalnızca başını salladı. Pek çok esir kapıdan girdi. Larsen geçerken Shenning bağırdı: "Elindekini alın!" Bir anda bir düzine adam yüzbaşının etrafını sardı ve bazıları bayrağı yakaladı, çekip almaya çalıştı. Fakat Larsen bayrağın öteki ucuna iki eliyle yapışmış, alınmasına izin vermiyordu. Adamlarına seslendi: "Bana yardım edin!" Bizi korkutan kısa bir halat çekme oyunu oldu; şayet çitin dışındaki askerler silahlarıyla içeri girselerdi, çekişmeye devam edemezdik. Küçük Hou eğildi ve Larsen'in elinin üzerini ısırdı. "Ah!" diye bağırdı yüzbaşı ve eli gevşedi. Elinde bayrakla Shenning fırladı, neresi olduğuna bakmadan sadece koşuyordu. Askerin biri bir kürek kapıp, çılgınca çitlere doğru koşan Shenning'i kovalamaya başladı.

"Onu bırak, seni piçi" diye kükredi asker. Shenning koştu, koştu. Çitin dışındaki silahlı muhafızlar onu vurabilirlerdi ama bereket versin ki vurmadılar. Onun yerine sahnenin tadını çıkarıyor görünüyorlardı, kimi sırıtıyor, kimi kahkahalarla gülüyordu.

Iriyarı bir asker Shenning'e yetişmek üzereydi. Shenning bayrağı bir taşa sarıp zayıf emir eri Wengfu'ya attı. Wenfu da mutfağın açık penceresinden içeriye attı, bir aşçı hemen kazanı kaldırıp, bayrağı

sobanın içine attı; sobanın alevleri kumaşı derhal yuttu. Eli kürekli asker Shenning'e vurmaya başladı, o yerlerde yuvarlanıyor ama ses çıkarmıyordu.

"Onu bir güzel cezalandıralım!" diye bağırdı Yüzbaşı Larsen, elleri kalçalarında.

Hepimiz askere bağırdık ama adamımıza vurmayı bırakmadı. Bir yumruk Shenning'in suratında patladı ve bir an kıpırtısız kaldı. Bu arada Larsen adamlarına, bayrağı geri alma işine karışanların hepsini toplamalarını emretti. Küçük Hou, Wenfu, aşçı ve başka pek çoğu diğerlerinin arasından seçilip, ellerini başının üzerinde kenetlemeye zorlandı. Askerler onları ön girişin dışında park etmiş bir kamyona kadar süngüleriyle dürttü. Onları gemiye bindirip esir kampının batısındaki benzin deposunun arkasındaki geniş bir çukura götürdüler. O akşamdan sonra Shenning de hastaneden doğrudan oraya gönderildi. Toplam on sekiz esiri almışlardı.

Liderlerimiz endişelendi, asıl olarak da Küçük Hou'nun güvenliği konusuna; o olmadan Komiser Pei'yle kampın haberleşmesi kesilecekti. Onu nasıl geri getirebilirdik? Bir çözüm için çok düşündüler ama bir çıkış bulamadılar.

Öğleden sonra benzin deposu akşam gibi karanlık oldu fakat düşman, alıkoyduklarını bırakmadı. On sekiz adam hiçbir şey yemeden soğuktan titriyor ve çöküp çukurda birbirlerine sokuluyorlardı. Yukarıda hepsi de silahlı, bir düzineden fazla asker duruyordu. Bir çift ışıldak, çukurun üzerinde iki uzun ışıklı koni oluşturuyordu. Esirler az sonra yorgun düştü ve uyuyakaldı. Gün ağarırken askerler kuyuya taş atmaya başladı, birkaçı uyuyanlara geldi ve yaraladı. İri bir beton parçası aşçının alnına çarptı ve açılan beş santimlik yaradan kan fışkırdı. Fakat esirler, düşmanın onları vurmak için bir bahane aradığını biliyor, o yüzden provokasyona karşılık vermiyorlardı. Yine de yarım saat sonra bir hafif makineli tüfek onları taradı. Bir mermi Wenfu'nun başına geldi ve o anda öldü. Alıkonanlar ateş kesilsin diye, kana batmış bir gömleği salladılar.

Sorumlu teğmen beş askerle geldi ve emir erimizin cesedini gördü. "Lanet olsun, tam isabet" diye mırıldandı sonra ambulans çağırmak üzere uzun adımlarla gitti.

Yirmi dakika sonra bir minibüs geldi ve yaralı dört kişiyle birlikte, Wenfu'nun cesedini aldı. Geri kalanlar gece geç vakte kadar çukuru terk edemedi. Otuz saatten fazladır açtılar. Böyle bir durumda katı gıdaları hemen yemek tehlikeli olacağı için, mutfağımız onlara etli darı çorbası pişirmişti.

Yine benzer şeyler oldu: Komiser Pei başsağlığı ve ödüller gönderdi; Wenfu'ya Devrim Şehidi unvanı ve birinci sınıf takdirname verildi. Shenning, Küçük Hou ve aşçı, Huang Jian'a da takdirname verildi. Tabur şefinin emir eri ölmüştü; Shanmin bu göreve seçildi. Genç dostuma bundan böyle sigaralarını, onu koruması için Wanren'e vermesi gerektiğini söyledim. Wanren saygıdeğer bir adamdı ve asla kendi tayınından fazla bir şey almazdı o yüzden ekstra sigaranın kıymetini bilebilirdi.

Bayrağı geri alma girişimi hakkında ikircikliydim. Bir yandan, adamlarımızın sergilediği cesarete hayran olmuştum. Ben de olmadığını kabul etmem gereken tutku ve kahramanlıklarından bir bakıma dehşete düşmüştüm. Diğer yandan sembolik olsa da altı üstü naylon bir kumaş parçası olan bir bayrak uğruna, bir insanın hayatını kaybetmeye değip değmeyeceğinden kuşkuluydum. Bu adamların bazılarında bir tür dinsel tutku olduğunu fark ettim; onlar bir fikir için hayatlarını ortaya koyabilirlerdi. Saçma bir fikir olabilir ama kendini feda etme eylemi, onları gerçekten olağanüstü yapıyordu. Onların çoğu potansiyel olarak kahramandı.

Öldür!

Bizim bölmedeki tüm esirler, Wenfu'nun ölümünden ve diğer dört arkadaşın yaralanmasından sorumlu olduğuna inandıkları Yüzbaşı Larsen'a öfkeliydi. Her akşam görevli bir çavuş, kelle sayımı yapmak için bizi ön avluda topluyordu. Bazen Larsen şahsen yapıyordu. Bunun nasıl başladığını bilmiyorum. Kasım başlarında bir akşam Larsen'ın sayımından sonra, "Defolun!" dediği anda, onlarca esir birdenbire bağırdı: "Öldür!"

Şaşıran Larsen etrafına bakındı sonra yeterince hızlı olamayan Shanmin'i yakaladı ve ona bunun ne demek olduğunu sordu. Oğlan benim öğrettiğim birkaç İngilizce kelimeyi kullanarak onun yüzüne, "Bu ciğeri beş para etmezi öldür" demek dedi.

O anda Larsen'ın yüzü öfkeyle gerildi, burun kanatları titredi. Sanki bütün avluyu kollarıyla sarabilirmiş gibi, ellerini yana açıp göğsüne şaplattı. Sesini yükseltti ve bize emretti: "Durun! Hepiniz geri gelin ve tekrar sıraya girin!"

Ağırdan alarak onun önünde toplandık. Bize, "Bunu bir kez daha yapacağız. Bir ciyaklama olmadan gitmenizi istiyorum, tamam mı?" dedi.

Emrini tercüme ettim ama kimse bir yanıt vermedi. Sessizliği güneydoğudaki bir tepenin yamacındaki saz kulübeden gelen, iki köpeğin acı havlamaları bozdu, onu iki saksağanın dikenli tellerin ötesinde yetişmiş yabani portakal ağaçlarından gelen mahmur sesleri takip etti. Güneyde pas rengi bulut dalgalarının ardına saklanan yarım ay, güçlükle görülebiliyordu. Larsen gırtlağını temizledi ve seslendi: "Şimdi defolun!"

"Öldür!" diye kükredi adamların hemen hepsi, sonra hepimiz yaşadığımız mekânların yolunu tuttuk.

"Lanet olsun!" Larsen patladı, ellerini yukarı kaldırarak. "Hepiniz geri gelin ve tekrar sıraya girin!" O ayağını yere vururken arkasındaki askerler sanki seyirciymiş gibi sırıtıyordu.

Ses çıkarmadan onun önünde yeniden grup olduk ama herkes biraz eğlenmiş görünüyordu. Larsen bağıra çağıra tehdit savuruyordu: "Hızla dağılmanızı istiyorum. Gitmenize izin verdiğimde herkes ağzını kapatacak. Şayet emirlerimi anında yerine getirmezseniz bir hafta tayınınızı keseceğim."

Uyarısını kitleye anlattım ama herhangi bir duygu açığa vurmadan sadece ona dik dik baktılar. Sonra Wanren'in küt yüzünde çarpık bir sırıtış gördüm; bu karşı koymayı süreklileştirmek istercesine içi rahat görünüyordu.

"Dikkat!" diye bağırdı Larsen.

İçimizden bazıları topuklarını şaklattı. Yüzbaşı öksürdü, sonra bağırdı: "Şimdi dağılın!"

"Öldür!" tüm esirler hep bir ağızdan gürledi.

Larsen etrafında döndü ve bir mangaya "Bunların birkaçını benim büroma getirin" diye emretti.

Adamları tabancalarını sallayarak koşuşturdu, üç esiri yakaladı ve sürükleyip götürdü. Ayrım gözetmeden tutuklama yapacağını beklemiyorduk. Askerlerin ceketlerinin altında tabanca taşıdıklarını da

düşünmemiştik; şayet silahsız olsalardı içimizden bazıları o üç adamı kurtarmak için müdahale edebilirdi. Biz daha şoku atlatmadan askerler arkadaşlarımızı, itip kakarak ve sırtlarından tabancayla dürterek ön kapıdan çıkardı. Öteki esirlerin bütün yapabildiği Larsen'a hakaretler etmekti, Larsen nasılsa bunları anlamıyordu.

Vakit geçirmeksizin bölüklerin başındakiler durumu tartışmak ve eylem planları yapmak için bizim karargâhta toplandı. O kadar karşı koymanın akıllıca olup olmadığından emin değildim. Kuşkusuz üç tutuklu bizim için acı çekecekti o yüzden düşmanlığı büyütmemeliydik. Ne olursa olsun Larsen'ın onlara zarar vermesini önlemeliydik. Şayet bir tür baskı ya da güce başvurmazsak, düşmanın merhametine sığınmaktan başka yol yok gibi görünüyordu. Kelimeler tek başına yetersizdi. Liderler tartışırken, ben kendi görüşümü söylemeden ters çevrilmiş bir sandığın üzerinde oturuyordum. Yeni emir eri Shanmin, benim yanımda oturuyor fakat sadece, bir bambu çubuğun ucuna tutturulmuş delikli bir deri parçasıyla sineklere vurmaya devam ediyordu. Onun sinekleri vurma konusunda bir teorisi vardı; ona göre, sinekler ilk pozisyonlarını almadan kaçamazlardı, onun için onlara meşgulken ya da bacaklarını ovuştururken vurmalıydın. Boynunda siyah bir sivrisinek gördüm o kadar çok kan emmişti ki, baş aşağı duruyormuş gibi görünüyordu o yüzden ona bir şaplak attım. Shanmin şaşırdı, sonra avcumdaki kan lekesini gördü de rahatladı.

Liderler kısa sürede bir uzlaşmaya vardı: Bir açlık grevine gidecektik ve Albay Kelly'yle şahsen görüşme talep edecektik. Hapishane binası ve diğer bölmelerle temas kurmak için çok karanlık olduğundan, başlamamıza ve ertesi gün kendi başımıza hareket etmemize karar verildi.

Mutfağa kahvaltı hazırlamaması emredildi, o yüzden aşçılar ertesi sabah mutlulukla uyudular. Gün doğar doğmaz kararımızı diğer bölmelere ve sonra da Komiser Pei'ye sinyalledik. Kuledeki muhafızlar birkaç esirdeki telaşı fark etti, onun için bize bölmenin neden bu kadar sakin olduğunu sordular. Açlık grevini ve taleplerimizi öğrenince, durumu vakit geçirmeksizin üstlerine bildirdiler ama Yüzbaşı Larsen bize aldırmadı.

Bütün sabah boyunca barakalarımızdaki günlük faaliyetler yoktu; çoğu esir bir şey yapmadan yatakta uzanıyordu. Bina dışına çıkmak zorunda kalmadıkça, kimseye kulübesini terk etme izni verilmiyordu.

Liderlerimiz hiç gürültü yapmamamızı söyledi çünkü sessizliğimizle muhafızları etkilemeye niyetleniyorlardı. Aşçıların öğle yemeği hazırlama zamanı olan on buçuktan sonra, on bölmedeki bacaların hiçbirinden duman çıkmıyordu ve mutfakların hepsi kilitliydi. Bu Larsen'ın sinirlerini bozdu, bütün kampın açlık grevine katılacağını beklemiyordu. Bizim ön kapıya geldi ve yanında, iki saat önce bir kamyonla gönderilen ama aşçılarımızın geri çevirdiği, üç çuval arpa ve dev bir sepet taze şalgam duruyordu. Zaman zaman Larsen gelip geçen esirlere eliyle işaret ediyordu, muhtemelen bu, onlarla konuşmak istiyor ama onlar ona aldırmıyor demekti. Bir sigara yaktı ve bir süre muhafızlarla gevezelik etti. Sonra bir askerin tuttuğu megafondan yüzbaşı bize seslendi: "Size yemeği yemenizi emrediyorum. Sebze güneşin altında çürüyor ve böyle bir israfa hoşgörü göstermeyeceğim."

Sözleri bazı esirleri eğlendirdi, "Sanki bizim ağzımızın sahibiymiş gibi" diyerek kahkahalarla güldüler.

8. Kamp'taki açlık grevine bütün bölmelerin katılması, ilk kez oluyordu. Koje Adası'ndayken bu tür protestolar sıradan olaylardı ve hapishane yöneticileri, nasıl başa çıkacaklarını biliyorlardı fakat burada, bir şekilde rahatsız olan Albay Kelly, tabur şefleriyle görüşmeyi hemen kabul etti. Krizi çözmeye gerçekten niyetli olduğundan emin olamasak da onun uzlaşması bizi cesaretlendiriyordu.

Öğleye doğru, bizim bölmeyi temsilen Wanren ve ben muhafızların karargâhına gittik. Kelly'nin bürosunun dışındaki bekleme salonunda, ondan fazla esir, katlanır sandalyelere oturmuşlar fakat albayın kendisi orada değildi. Chaolin bana işaret etti, ben de ona el salladım. Oraya gidip yanına oturdum. Henüz serbestçe laflayamadık çünkü kamp idaresi için çalışan Tayvanlı bir subay olan çevirmen Peng, sırtını pencere kenarına dayamış, duyma mesafesindeydi. Chaolin döndü ve bana, "Başkalarına yardım konusunda muazzam bir iş yaptığını duydum" dedi. Wanren'e yardım etmemi ima ediyordu.

Ben söze girdim: "Böyle bir cehennemin dibinde birbirimize yardım etmemiz gerek." Çevirmen Peng'in her şeye kulak kesildiğini fark edince, konuyu değiştirip Chaolin'e sordum: "Burada kışı geçirmeye hazırlıklı mısınız?"

"Tabii, her birimiz yedek bir battaniye aldık bile."

Bu benim için yeni bir haberdi; bizim bölmede yaklaşan kış için henüz ek giysi verilmemişti. Büyük bir hüzün dalgası içimi kapladı ama ona yeni bir soru sormayı başardım; üst dişetindeki boşluğu kastederek, "Dişine ne oldu?" dedi.

"Geçen ay bir asker vurup söktü."

"Hâlâ acıyor mu?"

"Şimdi iyi."

Demek ki bayrak çekme çatışmasında, bir ön dişini kaybetmişti; bu kayıp onun canını sıkmışa benziyordu.

Yüzbaşı Larsen öne geldi ve sohbeti kesmemiz için el çırptı. "Albay Kelly içeri girdiğinde herkes ayağa kalkacak, anlaşıldı mı?"

Yanıt yoktu. Salonun üst katındaki bir odadan gelen ritmik bir daktilo sesiyle büyülenmiş Wanren'in yanına oturdum. Bekleme salonunun karşı köşesinde, toprak bir saksıya yerleştirilmiş bodur bambu demeti duruyordu. Bitkinin yanındaki metal masada bir kahve makinesi vardı, kesik kesik lıkırdıyordu. Kapı açıldı ve Albay Kelly girdi ama hiçbirimiz kalkmadık oysa Yüzbaşı Larsen ve çevirmen Peng'in ayağa fırladılar. Larsen'ın yüzü öfkeden buruştu.

Albay bizim önümüzde durdu, bira göbeğinin üzerine sarktığı metal kabartmalı kemerinde bir tabanca vardı. Dudaklarını büzdü ve "Sadece yirmi dakikam var o yüzden bana yalnıza açlık grevine neden başladığınızı söyleyin" dedi.

Önceden kararlaştırdığımız taleplerimizi Chaolin söylemeye başladı. Chaolin'in oturmaya devam ettiğini gördüğümden, onun çevirmeni olarak ayağa kalkıp kalkmamaya karar veremedim. Sonra Albay Kelly benim durmam için işaret etti çünkü çeviriyi Peng'in yapmasını istiyordu. Bu benim için daha iyiydi.

Chaolin, Kelly'e iki talebimiz olduğunu söyledi: bir, Albay Larsen yoldaşlarımızı serbest bırakmalı; iki, kamp yöneticileri Wenfu'nun ölümünü soruşturmalı ve katiller cezalandırılmalı. Kelly gülümseyip, "Üç esir geri gönderilecek. Onları tutmamız için bir neden yok. Çoktan bölmelerine geri dönüş yolunda olabilirler" deyince şaşırdık. Bizimle şahsen el sıkışamamaktan canı sıkılırmış gibi Larsen'a dik dik baktı. Sonra yeniden başladı: "Fakat ölümün soruşturulması zaman alacaktır,

bu işlem tamamlanmadan önce, herhangi bir sonuca varamayabiliriz o yüzden size söz veremem."

"Soruşturmayı kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz?" diye diklendi Chaolin.

"Elbette kabul ediyorum. Bu konuda da üstlerime bir rapor yazmam gerekecek, o yüzden inceleyeceğim."

"Soruşturmanın sonuçlarını bize bildirecek misiniz?"

"Bazı şeyleri söyleyebiliriz."

"Katillerin cezalandırılmasını istiyoruz."

"Acele etmeyin, tamam mı? Şimdi yapmanız gereken şey açlık grevini durdurmaktır."

"Ama cinayet vakasını soruşturacağınıza ve suçluları cezalandıracağınıza söz vermenizi istiyoruz."

"Dediğim gibi, inceleyeceğim ve biri suçluysa, onu sorumlu tutacağız. Artık kendinizi aç bırakmaya son vermelisiniz."

"Soruşturma sonuçlarını bizimle paylaşacak mısınız, paylaşmayacak mısınız?"

"Siz açlık grevini sonlandırmanız şartıyla bunu yapacağım."

"Söz mü?"

"Evet."

"O halde, mutfağımız yeniden faaliyete başlayacak."

"Ne zaman?"

"Bugün."

"Güzel, bunu duyduğuma memnun oldum."

Diyalogun bu kadar makul olacağını beklemiyordum. Nasıl olduysa Chaolin ve diğer şefler, daha fazla sorun çıkarmamışlardı. Albaya soruşturmanın yaklaşık olarak ne zaman biteceğini ve ondan ne zaman haber alacağımızı sormaları gerekirdi, tıpkı Kelly'nin Chaolin'e açlık grevine son vereceğimiz tarih konusunda baskı yapması gibi. Bunu onlara hatırlatmadım çünkü krizin bir an evvel sona ermesini istiyordum.

Biz çıkmadan önce albay, birbirlerini yıllardır tanıyorlarmış gibi, Chaolin'in elini sıktı. Onun içtenliğine şaşırdım; Chaolin o kadar rahatsız oldu ki bize dönüp sıkıntıyla sırıttı.

Wanren'le ben muhafızların karargâhındayken, kapatılmış üç esir geri dönmüştü. Birinin eli ezilmiş, diğer ikisinin yüzü şişmişti. Bugün

akşam yemeği yemeyi kabul etmemize rağmen aynı akşam, yine kelle sayımının sonunda, Larsen dağılmamızı söylediğinde, "Öldür!" diye bağırdık. Kıpkırmızı suratla, Wanren'i yakalayıp, "Bu aptal numarayı bırakmayacak mısınız?" dedi. Ben sorusunu çevirdim.

Şefimiz cevapladı: "Siz adamlarımı dövdünüz ve ödeşmemiz gerek."

Larsen masum bir tavır takındı ve "Onlara elimi sürmedim, yemin ederim. Bu herifler merkez bürodaydı, orada kötü muamele görmüşler. Ben zaten onlara karşı çıktım ve yalnızca benim işimi daha da zorlaştırdıklarını söyledim. Adamlarının o aptal kelimeyi bağırmalarını durduracak mısın?" dedi.

Açıklaması Wanren'e ikna edici göründü; yaralı üç vatandaştan bazı yabancı Amerikalıların kendilerini dövdüğünü duymuştu. Wanren, onların tutuklanmasını emredenin Larsen olduğunu ileri sürerek karşı çıkmadı. Onun yerine şunu ileri sürdü: "Konuşma özgürlüğümüz var, değil mi? Biz yanlış bir şey yapmadık."

Bunları biraz farklı çevirdim: "Yüzbaşı, canınızı sıkmayın. Biz orduda 'öldür' kelimesini 'hurra' ya da 'yaşa' gibi bir ünlem olarak kullanırız. Bizi dilimizden vazgeçiremezsiniz, değil mi?"

"Benim demek istediğim bu değil."

"Siz konuşma özgürlüğüne saygı duyarsınız, değil mi?"

"Tabii, duyarız."

"O zaman anlamanız zor olmaz."

Göğüs geçirdi ve koca çenesini salladı. Bundan böyle ne zaman Larsen kelle saysa "Öldür!" diye bağırmaya devam ettik ve o duymazlıktan geldi.

Albay Kelly sözünde durmadı. Soruşturmanın sonuçları hakkında ondan hiçbir şey duymadık, belki de hiç yapılmamıştı ve Wenfu'nun ölümünden kimsenin cezalandırılmadığı bir gerçekti. Wenfu'nun esirler arasında yakın bir dostu yoktu o yüzden kimse, ondan bir daha söz etmedi.

Yüzbaşı Larsen'la Bir Konuşma

Aralık başlarında bir sabah Wanren, nöbetçi kulübesinden çıkıp geldi, elinde bir kâğıt torba içinde bir düzine islenmiş sosis konservesi vardı. Bizim tabur karargâhında, konserveleri gören adamlar heyecanlandı. Wanren, "Bunları Larsen verdi" dedi.

"Bugün niçin bu kadar cömert?" dedim.

"Hiç bilmiyorum. Bürosuna gitmemi söyledi ve sonra bu kutuları almama izin verdi."

Bu rahatsız ediciydi. "Herhangi bir şey yapmanı da istedi mi?"

"Bir imzadan başka bir şey istemedi."

"Ne için?"

"Konserveler için."

Bir acayiplik vardı ama daha fazla soru sormadım. Şefimiz sosis kutularının hiçbirini açmayınca etraftaki adamlar hayal kırıklığına uğradı. Onun yerine Wanren, kutuları henüz iyileşmemiş yaralı adamlara vereceğini açıkladı. Herkes uzaklaştığında ona dedim ki: "Şef sana bir soru soracağım ama seni gücendirebilir."

"Haydi söyle. Bilirsin fikirlerini kendine saklayan adamlardan hoşlanmam."

"Tamam o zaman, Larsen'ın sana imza attırdığı kâğıt nasıl bir şeydi?"

"Büyük bir bloknot."

"Boş muydu?"

"Hayır, bazı yazılar vardı."

"Ne diyordu?"

"Bir fikrim yok. Belki dağıttığı yiyeceğin bir kaydıdır."

"Bundan emin misin?"

"Hayır, değilim. Bir alındı makbuzu da olabilir."

"Önemli bir belgeye imza attırmış olabileceğini düşünmedin mi?"

Yüzü kızardı, dudakları titredi. "Sürekli çok dostça gülümsüyordu. Dürüst olursak, bu fikir hiç aklımdan geçmedi."

"Bize karşı kullanabileceği bir şeye imza attırmış olabilir."

"Ciddi bir şeye benzemiyordu. Bir parça çizgili kâğıda el yazısıyla yazılmıştı."

"Amerikalılara göre kâğıtta senin imzanın olması, onu gayet yasal yapar. Onlar bizim gibi kişisel mühür kullanmazlar."

"Peki şimdi ne yapmalıyız?" Biraz telaşlanmış görünüyordu, aniden burnunu çekti. Kalın kafalı biriydi; bir savaşçı olabilirdi ama bir lider asla. Düşman onu nasıl bu kadar kolay aldatabilmişti? İmzanın başka bir şey için düşünüldüğünden emindim.. Yüzbaşı Larsen, Wanren'in yetersizliğini hissetmiş olmalıydı o yüzden, onunla özel olarak ilgilendi. Yine de Wanren'e acıdım, yaralı adam için sosisleri almaya öyle can atmıştı ki kendi imzasını atarken doğru dürüst düşünmediği açıktı.

Bütün akşam boyunca olan biteni değerlendirdik. Bu meseleyi taburdaki subaylar arasında tartışmalı mıydık? Yoksa Komiser Pei'ye bildirip talimatını mı beklemeliydik? Ya da bir şey yapmadan devam etmeli ve kendimizi affettirmeli miydik?

Wanren, ne yapacağını bilmez halde, belki Chaolin ve Komiser Pei'ye hemen bildirmeliyiz dedi. Bu bana isabetli bir fikir olarak görünmedi. "Bak" dedim, "onların seni görevden alabileceğini düşünmüyor musun? Üstelik Larsen'ın kesin bir dümen çevirdiğinden emin değiliz."

"Ne yapmalıyız, sen söyle Yuan." Üzgün görünüyordu, kısa kıllı çenesini avcuyla ovaladı.

Ben yalnızca bölmenin sözcüsü bir çevirmendim; böyle bir konuda tavsiyede bulunmamalıydım. Ama çok sayıda insanın bilmesine müsaade etmememiz gerektiğine inanıyordum, belki pek çok adamın katledileceği başka bir çatışma olabilirdi. Wanren'in imzaladığı bir ay önceki hadiseyle ilgili bir şey olmalıydı; belki Yüzbaşı Larsen eski emir erimizin ölümünden endişeliydi ve can kaybının sorumlusu bizmişiz gibi göstererek kendini temize çıkarmak istemişti. Şayet bu doğruysa Albay Kelly'nin bir soruşturma başlattığını ima ediyordu. En azından Larsen, Kelly'nin sözünün gereğini yapacağını düşünmüş olmalı, o yüzden kendini sağlama almak istemişti. Wanren'e dedim ki: "Sana bazı öneriler yapabilirim ama şef sensin ve ne yapacağına kendi başına karar vermelisin."

"Elbette, sen fikirlerini söyle bakalım."

"Bana göre, bunu çok az sayıda insana söyleyelim. Kendi başımıza sessizce çözmeliyiz."

"Ama nasıl?"

"Şuna ne dersin? Yarın Larsen'a gideceğiz ve bizim bölmenin sağlık koşullarını incelemek üzere onu davet edeceğiz. Gelirse alıkoyacağız ve senin imzanı bize geri vermesini talep edeceğiz."

"Bu planı adamlarımıza açıklamayacak mıyız?"

Bunu uzun boylu düşündüm ve dedim ki: "Bence açıklamayalım. Yalnızca Güvenlik Müfrezemize söyleyelim ve onu alıkoymaya hazırlansın. Bu kadarı yeter. Ayrıca Larsen yeme gelmeyebilir. Gelse bile durum bizim lehimize olmazsa onu ele geçiremeyebiliriz. Esnek olmalıyız. Her şeyden önce can kaybı vermemeliyiz."

"Sen akıllı bir adamsın Yuan."

Benin gerçek adımı kullanmasından rahatsızlık duydum. Bizim bölmede bunu yapan tek adamdı; galiba benim adımı Komiser Pei'den öğrenmişti. "Bu kararı almaya benim bulaştığımı başkalarına söyleme. Ben yalnızca senin çevirmenin olarak hizmet vermeliyim" dedim.

"Peki, bu ikimizin arasında kalacak."

Ertesi sabah saat dokuzda, o ve ben Yüzbaşı Larsen'ı görmeye, nöbetçi kulübesine gittik. Beklemeden içeri alındık. Larsen metal bir masanın ardında oturuyor, sigara içiyor ve bir dergi okuyordu, duvarda süslü mayosu ve yüksek topuklarıyla bir genç kadın fotoğrafı vardı. Arkasındaki rafta Larsen'ın alçıdan bir büstünü görünce şaşırdım. Geniş bir alın, güçlü bir çene, çan şeklinde yanaklar, mahzun gözlerle figür, genel olarak onu andırıyordu; fakat açıkça Moğol'lara özgü bir şey vardı; yüz epey bir yuvarlak ve gözkapakları epey kalındı. Boş zamanlarında insan figürü heykellerle ilgilenen Dr. Wang'ı hatırladım. Bir sıhhiyeci eskiden bize, Amerikalı bir subayın doktordan kendisinin alçı büstünü almasını istediğini söylemişti. O subay, Yüzbaşı Larsen olmalıydı. Amerikalıların çoğunun aksine, görgülü görünüyor ve sık sık dudaklarına alaycı bir gülüş konduruyordu; fakat bu kadar kendini beğenmiş ve narsist olduğunu düşünmemiştim. Statüden daha çok çocukça bir şey, bir oğlan çocuğunun önemli bir adam ya da bir kahraman olmayı istemesi gibi bir şey hissetim. Bunu fark etmek bana biraz dokundu; Larsen'in bizim adamlarımızın çoğuyla benzer olabileceğini, akıl yönünden henüz olgunlaşmadıklarını keşfettim.

Wanren başıyla selam verdi ve dün verdiği sosisler için yüzbaşıya teşekkür etti; sonra bir kutu sığır eti konservesi ya da kutulanmış herhangi bir et istedi. Ben isteğini Larsen'a tercüme ettim, inanmamışçasına kaşlarını kaldırdı. Wanren bastırdı: "Bizim bölmede yetersiz beslenmeden mustarip onlarca yaralı adam var, bazılarının yaraları hâlâ cerahatli. Bir adam ne yiyorsa odur, bilirsiniz. Sıradan bir esir yiyeceği onları iyileştiremez. Sizin verdiğiniz sosisler çok güzel ama yaralı adamların hepsine yetecek kadar değil. Lütfen bize biraz daha verin."

"Imkânı yok" dedi Larsen. "Dün bir düzine kutu aldın."

"Yüzbaşı" dedim, "bizim kastettiğimiz, sizin istediğiniz şekilde işbirliği yapmak. Bizim bölmeyi bütün kamp için bir model yapmak istediğinizi anlıyoruz o yüzden yalnızca size şükranlarımızı göstermek için, dün gün boyu karargâhımızı temizledik."

"Peki nasıl temizlediler?" Ağzının köşesini yana çekerek sırıttı. "Tuvalette hiç sinek yok mu?"

"Yok."

"Çamaşırlarınızın dikiş yerlerinde bit ve sirke yok mu?"

"Kesinlikle yok. Geçen hafta hepimiz bit ayıklaması yaptık."

"Beni aptal yerine koymayın."

"Barakalarımızı hemen inceleyebilirsiniz ama bir koşulla. Şayet temizliğimizden tatmin olursanız bize, yirmi dört kutu sığır eti konservesi vereceksiniz."

"Mahkûmlarımla pazarlık yapmam."

"Bakın, bunu kendimiz için istemiyoruz. Barakamızdaki yaralı adamlara dün sosis yiyip yemediklerini sorabilirsiniz."

Larsen'ın yüzünde kuşku dolu bir sırıtış belirdi. Parlak gözlerini kırpıştırdı; kahverengi gözbebekleri biraz daraldı sonra genişledi. Bizi rüşvet yiyen bir subay güruhu olarak kabul ettiğini görebiliyordum o yüzden ekledim: "Şerefimiz üzerine, sosislerden bir parça bile almadık. Adilseniz gelmek ve yaralı adamlara sormakla yükümlüsünüz. Subaylarımızın dürüstlüğü hakkındaki kuşkularınız bizim için bir hakarettir."

Daha fazla sürdüremeyeceğimi düşündüm çünkü ben, sadece bir çevirmendim ve talepçi rolü oynamamalıydım. Bu arada Wanren, bana ikna etme izni vermekten hoşnut görünüyordu ve sesini çıkarmadı. Larsen ayağa kalktı, sigarasını tertemiz bir metal küllüğe bastı, kullanılmamış yarısını göğüs cebine koydu. Bizimle birlikte bürodan çıktı. Fakat Larsen başka bir tarafa PX'e doğru gitti; bizim bölmeye bir saat sonra falan geleceğini ve bazı yaralılara şahsen soracağını söyledi.

Biz vakit kaybetmeksizin döndük, bazı esirlere avluyu temizlemeye başlamalarını ve Güvenlik Müfrezesi'nin yaralıların kaldığı kulübede düzen almalarını söyledik. Öğleden sonra Yüzbaşı Larsen geldi, bir omzu diğerinden daha yüksek olan bir üst teğmen ona eşlik ediyordu. Kapıdan sallana sallana geçtiler, ikisinin de keyfi yerindeydi, sakız çiğniyor ve birbirlerine takılıyorlardı. Birkaç esir, öğretildiği gibi, gülümsedi ve onlara el salladı. Her şey normal görünüyordu, bazı adamlar aylak aylak dolaşıyor ve güneşleniyorlardı. İki subayın yanlarına gittim ve "Barakalarımızı incelemek üzere geldiğiniz için sağ olun. Önce yaralı adamları görmek ister misiniz?" diye sordum.

Başlarını salladılar ve kapısında bir Kızıl Haç işareti olan kulübeye doğru beni takip ettiler. İçeri girdikleri anda kapı arkalarından kapan-

dı. Larsen telaşa kapıldı ama tek kelime söyleyemeden, tabur şefimiz bağırdı: "Onları tutun!" Ondan fazla adam üzerlerine atlayıp kollarını arkaya kıvırdı.

"Hey, hey ne oluyor?" diye bağırdı uzun boylu teğmen.

"Tanrım!" diye seslendi Larsen. "Size beş sandık sığır eti konservesi vereceğim, tamam mı? Bizi hemen bırakın!"

Wanren tokat atmak üzere yanlarına geldi ama ben şefi arkasından tutup fısıldadım: "Onları buraya getirme nedenimiz bu değil." Bu onu biraz sakinleştirdi. Amerikalı subaylara dönüp dedim ki: "Sizi buraya sadece ciddi bir konuşma yapmak için davet ettik. Yüzbaşı Larsen, dün sabah şefimizi aldatarak bir kâğıda imza attırdınız. Onun İngilizce bilmemesinden yararlanmanız hiç dürüstçe değildi. Şimdi sizden imzasını geri vermenizi talep ediyoruz. Onu geri verdiğiniz an gitmenize izin vereceğiz."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum."

"Elbette anlıyorsunuz."

Onları büro olarak kullandığımız iç odaya aldık. İkisi de oturdu, hâlâ laf döndürüyorlardı. Sakince Larsen'ı sorgulamaya başladık. Önce meseleyi boğuntuya getirdi "Siz subaylar çok paranoyaksınız. Charlie'yle beni bırakın gidelim."

"İmzalı sayfayı bize verene dek gidemezsiniz." Onu Teğmen Charlie'den ayrı tuttuğumu göstererek, parmağımı ona uzattım.

"Çoktan çöple birlikte attım" dedi Larsen.

"O zaman sizi burada alıkoymak zorundayız."

"Çok açgözlüsünüz. Size en başta sosis vermemeliymişim."

"Bu kutularla ilgili bir şey değil Yüzbaşı. Biz imzayı geri istiyoruz."

"Onu yok ettim, tamam mı? Attım gitti. Kamp dışındaki bütün çöplüğü mü aramamı istiyorsunuz? Bunu kendiniz yapabilirsiniz. İzin veriyorum."

"Bu durumda sizi burada alıkoyacağız."

"Off, size nasıl anlatabilirim? Bu saçmalık!"

Ön kapıdaki askerler ters giden bir şeyler olduğunu anlamıştı. Merkez bürolarını aradılar, yirmi dakika içinde bir takım yollandı. Ansızın durum tahmin etiğimizden daha tehlikeli bir hal aldı. Kamp

sakinlerini daha fazla habersiz bırakmanın imkânı yoktu o yüzden Wanren'e, "Lütfen yoldaşlarımıza gerçeği anlat ve bize yardım etsinler" dedim.

"Bu iyi bir fikir." Hemen gitti. Kısık bir sesle bütün adamlara manzarayı özetledi ve gözaltındaki iki subayı kurtarmak için gelen askerleri durdurmalarını emretti. Onlara Larsen'ın belgemizi çaldığını söyledi, ki geri almalıydık. Ön kapıda bir anda iki yüz kadar silahlı asker birikti.

Kulübenin içinde Larsen'a, "Adamlarınız üzerimize gelirlerse sizin güvenliğinizi garanti edemeyiz" dedim.

O ve teğmen birbirlerine baktılar, ikisinin de yüzü çarpılmıştı. Tekrar Larsen'a subay arkadaşlarını kastederek, "Bunu barışçı bir şekilde çözebilmemiz için adamlarınıza çekilmelerini söyleyin" dedim.

"Paniğe kapıldığınızı görebiliyorum Subay Feng" dedi bana. "Adamlarımız hücum edebilir ve bütün alanı yerle bir edebilirler."

"Unutmayın ki ben yalnızca bir sözcüyüm, gerçek bir subay değil. Ama açıkçası adamlarınız saldırırsa sizin hayatınızı garanti edemeyiz. Her şeyden önce, öldürülmek istemezsiniz değil mi?"

Başını salladı. Devam ettim: "Yüzbaşı, böyle ıvır zıvır bir şey için kan dökmeye ihtiyacımız yok. Onlara çekilmelerini söylemesi için hemen Charlie'yi gönderin de bunu uzun boylu konuşabilelim."

Bir an için düşündü sonra dışarıdaki askerlere teğmenle bir mesaj gönderdi. Bu arada bizim taburun bazı subayları kulübeye geldi. Ne olduğuna dair bir fikirleri yoktu o yüzden Wanren açıkladı. Yüzbaşıyı işaret ederek, "Bu piç beni kandırdı" dedi.

Ben Larsen'a tekrar, "Ne pahasına olursa olsun kan dökülmesini önlemeliyiz. Şefimize çevirdiğiniz dolap centilmence değildi. Lütfen imzayı bize geri verin. Bunu ne kadar çabuk yaparsanız, iki taraf için ve sizin güvenliğiniz için de o kadar iyi olacak" dedim.

Wanren yumruğunu masaya vurdu ve bağırdı: "Sabrım tükeniyor. İşbirliği yapmazsanız, sizi zarar görmeden göndermeyiz."

Larsen durumun tehlikesini hissetti ve düşünceye daldı. Bir an sonra bize dedi ki: "Peki, onu size vereceğim. Fakat kâğıdı alır almaz ikimizi de serbest bırakacağınıza söz vermelisiniz."

"Söz veriyoruz."

Teğmen geri geldiği an, Yüzbaşı Larsen ona bir anahtar destesi verdi. Başparmağıyla işaretparmağı arasında küçük, sarı bir tanesini tutarak ona dedi ki: "Benim büroma git ve masanın sol çekmecesini aç. Orada bir bloknot olacak. Çince bir imza olan üst sayfayı yırt ve hemen buraya getir."

"Peki, komutanım." Charlie döndü ve çıktı.

Beklerken üç bölüğün liderlerine, niçin böyle sert bir eylem şekli seçtiğimizi açıkladım. Larsen'ın yaptığı şeyden hâlâ emin olmadığımızı ve yalnızca bir önlem aldığımızı vurguladım. Belki hiç önemli bir şey değildi, o yüzden bunu önceden herkese bildirme ihtiyacı hissetmemiştik. Adamların çoğu kuşkuyla baktı ve bazıları haberdar edilmemekten şikâyet ettiler. Wanren kızarmış bir yüzle ses çıkarmadan bir köşede sigara içiyordu. Defalarca bana somurtkan bakışlar attı. Çığırından çıkmış görünen bu operasyondan kendimi mahcup hissettim. Tüm olasılıkları hesaba katmalı ve bazı yedek planlar yapmalıydık.

On dakika sonra teğmen kâğıtla döndü. Bir göz gezdirdim ve gerçekten can sıkıcı yanlış bir cümle görünce sevindim, şöyle diyordu: "22 Kasım'da benim bölmemdeki Çinli esirler muhafızlara saldırdı ve herhangi bir provokasyon olmadan Yüzbaşı Larsen'ı ele geçirdiler. Sonuçta biz bir ölü dahil, birkaç zayiat verdik. Ben, 6. Bölme'nin şefi olarak, bu olaydan sorumluyum." Altında Wanren'in kare şeklinde imzası vardı. Birkaç adam yazılanları çevirmemi istedi, ki yapmaktan başka seçeneğim yoktu. Beni dinlerken bazıları burnundan soluyordu. Birkaçı ona unutulmaz bir ders verme niyetiyle, Larsen'ın yanına gitti. Onları durdurdum sonra Wanren'e ve bölük liderlerine döndüm ve "Bu kâğıt bize geldiği an, onları zarar görmemiş bir şekilde göndereceğimize söz verdik. Sözümüzün eri olmalıyız" dedim.

Başlarını salladılar. İki Amerikan subayı ön kapıya götürülüp serbest bırakıldı. O akşam diğer bölmelerden neler olduğunu soran mesajlar aldık. Onlara gerçeği söylemekle yükümlüydük. Yemekten sonra tümen karargâhında bir toplantı yapıldı, orada Wanren diğer subaylar tarafından hafifçe eleştirildi. Fakat potansiyel bir sorunu kendi başımıza önlediğimiz için kendimizi şanslı hissettik. Gizli operasyon tüm bölmelerde duyulduğu için Wanren, küçük düşmüş ve bir parça aksi görünüyordu.

Belki yetersizliğini adamlarına göstermiş olmaktan ya da benim bu vakayı yönetmede daha kapasiteli bir subay olarak öne çıkmamdan korkuyordu. Sonuçta; benimle önceden olduğu kadar rastgele konuşmaya isteksizdi.

Bir hafta sonra Yüzbaşı Larsen'ın rütbesi indirilip başka bir esir kampına gönderildi. Komiser Pei'nin emriyle bizim bölmenin liderleri arasında, siyasi eğitmenimiz Manpu'nun başkanlığında bir toplantı yapıldı. Toplantıda Wanren özeleştiri yaptı ve ihtiyatı elden bıraktığını kabul etti. İmzalı kâğıdı geri almak için yardım eden tüm yoldaşlara teşekkür ettiğini söyledi, aksi takdirde düşman bunu kesinlikle, bayrağı müdafaa zaferimizi sabote etmek için kullanacaktı. Fakat benden söz etmedi çünkü Komiser Pei bana bir başka, bu kez ikinci sınıf ödül vermişti; artık gerçekten aldırmıyordum. Wanren ise tersine bölük sorumlusu olarak kalmasına rağmen, bir uyarı cezası aldı.

Yüzbaşı Larsen'ın alıkonmasından sonra Wanren'le ben, bir daha iyi geçinemedik. Fakat ara sıra, çimentodan yaptığımız ve her birinin üzerinde At, Fil, Top, Araba gibi adları yazılı taşlarla satranç oynadık. Wanren oyunda hayli ustaydı; ben onun rakibi olarak bir araba ya da bir kale kaybetmemiş birkaç kişiden biriydim. Amerikalılarla uğraşmak zorunda kaldığında, ben hâlâ onun için vazgeçilmez olsam da bir daha tavsiye için bana gelmedi. Belki küçük manevralar hariç dürüst bir adamdı; yine de bana karşı kullanabileceği herhangi bir fırsat vermemeye dikkat ettim.

Eğlence ve Çalışma

Koje Adası'ndaki 602. Bölme'nin tersine, bu kampta normal uzunlukta bir oyun ya da bir sanat gösterisi gibi geniş ölçekli bir kültürel proje söz konusu değildi. Şarkıcılar, aktörler, ressamlar, kompozitörler ve kaligraflar bölükler arasında dağılmıştı ve onları bir araya getirmenin bir yolu yoktu. Önceleri bu tecrit durumu bazı zorluklara neden oluyordu ama kısa sürede, her bölme kendi kültür ekibini kurdu. Sonuçta kampta, etraflarında pek çok esirin toplandığı on grup "sanatçı" oldu.

Bu on grup arasında 9. Bölme'deki biri, diğerlerinden daha meşhur ve daha aktifti. Bir ayağını kaybetmiş olan besteci ve oyun yönetmeni Meng Feihan oradaydı. Ondan başka, eskiden topçu tümeninde bir dans-şarkı topluluğu kurdurmuş olan bölük şefinin de kültürel çalışma-

lara bir düşkünlüğü vardı. Her akşam, onların barakalarından yükselen müzik ve şarkıları duyabilirdiniz. Kampın her tarafından pek çok esir, bu tür müzikal aktivitelere katılıyordu. Kısa bir süre ben de katıldım. Başkalarına müzik okumayı öğretmeye çalıştım ama sesim o kadar ahenksizdi ki ne zaman yazılı notaları söylesem bazı adamlar, kıkır kıkır gülüyor ve tavuk sesi çıkarıyorlardı. O yüzden vazgeçtim.

Savaş esirleri davul, flüt, keman ve korno gibi birkaç çeşit çalgıyı yapmanın da bir yolunu bulmuşlardı. İlk borazan tenekeden yapılmıştı. Bir borazancı tesadüfen ağızlığını kampa getirmişti, ki bu daha sonra buradaki bütün üflemeli çalgılarda kurşun ağızlık için kalıp modeli olarak hizmet görecekti. Davulları yapmak görece kolaydı, farklı ebattaki davulların hepsi, kesilmiş benzin varilleri, su bidonları, gaz tenekelerine yağmurlukların iple gerilmesiyle yapıldı. Shanmin'in baş koruyucusu, kısa boylu, Kantonlu bir adam olan Dostum Weiming, çalgılara tel takmada uzmandı, bunu yapmak üflemelilerden daha zordu. Ses perdelerini ayırt edemiyor bu yüzden de notaları okuyamıyor ya da bir çalgı çalamıyordu ama başkalarından daha yaratıcıydı. Bir teneke kutuyu, iki telli bir Çin kemanı olan erhu için bir titreşim ölçere dönüştürdü; tahta plaka, bambu pipet, fare derisi ve başka malzemeler de kullanmıştı. Müzik konusunda cahil olduğu için yardımcılara ve deneyenlere ihtiyacı vardı ama başkaları ona katılmak için kuyruk olduğundan, yardımcı sıkıntısı çekmiyordu. Gerçekte esirler, her çalgıyı bir takım çalışması sonucu yapmıştı. Kampta onlarca çalgı yapan ekip vardı. Üç ya da dört telli birkaç gitar bile yapmışlardı. Kemanın çeşitli tiplerini de üretmişlerdi: reçine, suda bırakılmış çam yongalarından elde edildi; yaylar genellikle iki ucu kıvrılmış ince demir çubuklardı; kıl için elbise parçalarını söktüler, kendiri sıcak suya bastılar, tel tel taradılar, sonra sağlam telleri çubuğa bağladılar. "İpek tel" giydikleri ceket ve botlardan çıkıyordu oysa metal teller için tek kaynak vardı: inşaat alanında bulunabilen elektrik kabloları. Besbelli elde edilmesi zor dört farklı metal teli olan batı kemanı yapmak, çok daha zordu. Yine de bir grup, ince ipler sararak standart mi, la, re ve sol tellerine yakın ses çıkaran, bir tür tel tedarik edebilmişti. Bir batı kemanı yaratmak için sayısız deney yapılmıştı.

Yaz boyunca bizim bölme çalgı fabrikası gibiydi; kulübelerin hemen hepsinde bazı üretimler devam etmekteydi. Esirler, geçimleri bun-

danmış gibi bu işi ciddiye almışlardı. Ayrıca birçok kişi çalgı çalmayı öğrenmeye başlıyordu ve küçük bir bando oluşmuştu. Onların böylesi aktivitelere can atmasına hayret ediyordum. Tahminimce canları sıkılıyordu ve tüm bunlar geçmek bilmeyen vakti, azar azar harcamak için sadece biraz eğlence demekti. Ama yanılıyordum. Kısa sürede anladım ki onlar için bu ciddi bir iş, bir ölüm kalım meselesiydi. Genellikle dört beş kişi birlikte bir çalgı üzerine çalışıyordu o yüzden üretim, kolektif bir irade ve çabayla vücut buluyordu. Aynı şekilde bir bando her zaman bir takıma ya da bölüğe aitti ve "düşmana karşı savaşta özel bir silah"tı. Bu liderlerin kullandığı bir dildi. Yalnızca bir bandoyu, böyle abartmalarına hayret ediyordum. Belki müziğin yoldaşların cesaretini artıracağına ve nefretlerini tutuşturacağına ve böylelikle en iyi savaşan makinelere dönüşeceklerine inanıyorlardı.

Ara sıra bölmemizde, parçalarının hiçbiri fevkalade olmasa da bambu şak şakların eşlik ettiği mizahi ya da yergili bir konuşma sergileniyordu. Bazı esirler, oyunlar için kısa metinler yazmaya ve şarkılar bestelemeye çalışıyor fakat bu çabaların pek azı vasatın üzerinde işler oluyordu. Seyrek olarak Amerikalılarla alay eden karikatürler çiziyorlardı; salatalık burunlar ya da şiş göbekler. Bizim bölmedeki karatahta her zaman fıkralar, resimler ve şiirlerle dolu olurdu. Yine de en popüler eğlence şarkı festivaliydi.

Ne zaman güzel bir şarkı bestelense, esirler arasında heyecanlı bir sirkülasyon başlıyordu; iki hafta içinde on taburun hepsi şarkıyı söyleyebiliyordu. 9. Bölme'deki Meng Feihan ana besteciydi, onun müziği genelde ciddi, ağır ve asil ruhluydu. Onun iki öğrencisi halk şarkıları söylemede iyiydi, biraz satirik hava verdikleri hafif melodiler hemen popüler oluyordu: "Hoparlörler Her Zaman Yalan Söyler, Onu Dinlemeyin", "Tanrım Korkuyorum", "Truman'ın İşi Bitti"... Esirler bu düzensiz, tekinsiz nağmelerden o kadar çok hoşlanıyorlardı ki yalnız başlarına olduklarında bile onları mırıldanıyorlardı oysa ciddi şarkıları, yalnızca grupta söylüyorlardı. Liderler müzikal yetenekleri kullanmayı teşvik ediyordu. Ne zaman önemli bir şey olsa, o olaya dikkat çeken bir şarkı besteleniyordu. Mesela ulusal bayrağı dalgalandırma mücadelesini anmak için katliamdan bir hafta sonra, bir şarkı yapılmıştı. Sözleri şöyleydi:

Kızıl bayraklar çekildi göndere Ekimin Birinde
Yoldaşlarımızın kanı ispatıdır
Amerikan emperyalistlerinin suçlarının.
Düşman ne kadar zalimse
Biz o kadar kararlı olacağız.
Ellerimiz onların süngülerini durdurabilir
Ve taşlar onların mermilerini engelleyebilir.
Omuz omuza bir duvar olduk
Ulusal bayrağımızı savunmak
Ve vahşi düşmanla savaşmak için.
Nefretimiz ikiye katlandı,
Kan borcu kanla ödenmelidir.
Şeytan Amerikan emperyalistleri
Adaletin elinden kaçamayacak.
Biz yeni Çin'in çocukları
Kahramanlıklarımızı dünyaya duyurmalıyız
Ve sonsuza kadar bayrağımızı dalgalandırmalıyız
Huzur içinde yatın cesur şehitlerimiz.
Hep kalbimizde yaşayacaksınız.

Safça övüngenliğine karşın bu şarkı, çabucak popüler oldu ve bazı esirler için savaş marşı olarak hizmet gördü. Ben hoşlanmadım ve hiçbir zaman söylemeyi öğrenmedim Yine de yoldaşlarımın şarkılar için büyük gayret göstermesine hayret ettim. Her gün kampta o kadar fazla şarkı söyleniyordu ki askerler bile nağmeleri kapıyordu. Onlardan biri olan kızıl favorili, sıska bir asker, "Marş marş, Mao Zedong'un peşinden" dizesini bize bir tür selam olarak söylüyordu.

Giderek anladım ki şarkılar esirler için arındırıcı bir deneyimdi. Bir şarkının içeriği gerçekte önemli değildi; adamlar birlikte bir şey söyleyebildikleri müddetçe kendilerini iyi hissediyorlardı. Çoğu çökkün ve geçimsizdi, o yüzden bu şarkılı eğlenceler, keder ve öfkelerinden uzaklaşmak ve duygusal dengelerini onarmak için bir çare oluyordu. Hepimiz ve önceki yaşam tarzımızı korkunç özlemiştik. Bu düşünceler çoğumuzu duygusal olmaya sevk ediyordu. Ortada bir neden yokken birdenbire ağlayan adamlar görüyordum, belki yalnızca mutlu bir düşünce ya da kendine acıma duygusu içlerine dokunuyordu. Kuşkusuz birlikte şarkı söylemek acılarını dindiriyor ve içten neşelendiriyordu. Daha da önemlisi şarkılı eğlenceler bir başkasıyla duygusal olarak

özdeşleşmeyi mümkün kılıyordu, esir arkadaşları için hissettikleri duygular geçici olabilmesine rağmen, dayanışma duygularını artırıyordu.

Şarkı söylemek, esirlerin yalnızlık korkularını da büyük ölçüde yatıştırıyordu. Kamp sakinleri, en çok da Çinliler sokulgan insanlardı. Bazıları yalnızlıktan, hapsedilmekten çok korkuyordu. Bir arada kaldıkça ve organize oldukça, daha çok hayatta kalma şansına sahip olduklarını hissediyorlardı. Şarkı söylemek onlara, yalnızca sızlayan kalplerini yatıştıran değil bireysel tecritlerini de unutturan bir tür sosyalleşme sağlıyordu. Açıkçası bazen ben de onlar gibi tamamen kendimi bırakıp, aklıma geleni şarkı olarak söyleyebilmeyi isterdim.

Zaman zaman başka bir soru daha kafamı kurcalıyordu. Sanat grubunun yaptıkları, iddia ettikleri gibi gerçekten sanatsal mıydı? Başlangıçta bestecilere ve ressamlara çok saygı duymuştum. Herhangi bir enstrüman çalmaktan aciz olan ben, çok güzel çaldığı zannedilse bile, bir kemanın akortsuz olduğunu anlayabilen biri olsa saygı duyardım. Fakat çok uzun zaman önce fark ettim ki yaptıkları her şeyde bir çiğlik vardı, sanki mükemmellik fikri akıllarına hiç girmemişti. Tahminimce bu kabalıkları, faydacı sanat anlayışından kaynaklanıyordu. İşin her parçasını, tıpkı bir silahınki gibi, sırf yararlılığı için yaratıyorlardı; hepsi de yalnızca insanları heyecanlandırma ve savaşan ruhları yatıştırma amaçları için yapılıyordu. Bu yaratılarda anlık bir duygu, bir kendiliğindenlik sıçraması vardı ama değişmez şekilde, baştan savma bir biçim içinde sonlanıyordu. Çoğu kez bir adam, bir şarkı ya da şiiri tek denemede yazıp bitiriyordu ve bir kelime değiştirmeksizin tamamlamakla gurur duyuyordu. Hatta sanki çalışmanın tamamıyla bir hakikilik işareti olan, esinden kaynaklandığını ileri sürer gibi bununla böbürleniyordu. Sabır ve işleme bu genç adamlara yabancı şeylerdi, sanatın yararlı olmak ya da eğlenmeden başka bir amaca hizmet etmek zorunda olmadığını göremiyorlardı. Çalışmaları bazen güçlü olabiliyordu ama hiçbir zaman güzel değildi. O yüzden çabaları hakkında derin çekincelere sahip olmaya ve bazen, zamanlarını ve enerjilerini boşa harcadıklarını düşünmeye başladım. Kuşku yok ki bu adamlar yetenekli, zeki ve tutku doluydular ama daima yeteneklerinin onları getirdiği, karmaşıklığın ve inceliğin ötesine geçmeyen, derinlikten söz edilemeyen bir noktada duruyorlardı. Sonuçta yeteneklerini savurganca kullansalar da kendi kalitesizliklerine

kör, harcıalem sanatçılar gibi kaldılar. Kelleyi koltuğa almadan düşüncelerimi onlara anlatmanın bir yolu yoktu, onun için sessiz kaldım.

Mecbur kalmadıkça başkalarıyla şarkı söylemedim. Genç arkadaşım Shanmin, şarkı söylemekten hoşlanıyordu; onun şevkini kırmadım. İngilizce gazeteleri okumaya daha fazla zaman ayırdım. Liderlerimiz için bilgi derlemek benim işimdi, o yüzden kimse okumama müdahale etmiyordu. Yeni makalelerden bıkmıştım, güzel bir kitap, uzun bir roman ya da bir biyografi okumayı nasıl istiyordum. Bu zihinsel yoksunluk, açlıktan daha acı vericiydi benim için. Bazen dizimin üzerinde *Yıldızlar ve Şeritler*'in eski sayıları, bir başıma oturuyordum fakat düşüncelere gömülmüşken gözlerim, kelimelerin anlamını yitiriyordu. Yine de bu oturma yöntemi kendi düşüncelerime iltimas geçmek için güvenli bir yoldu. Yalnız başıma olduğumda, zihnimin daha berrak ve kavrayışlı olduğunu hissediyordum. Sabah egzersizlerinde kamp sakinlerine katılmak zorunda değildim; onun yerine İngilizce konuşma alıştırması için bir saat yüksek sesle okuyordum, ki o da benim işimdi.

Zar zor yetecek kadar yediğimizden istediğim kadar sık koşamıyordum. Bazen kulübenin içinde ağır ağır, yaralı bacağıma daha fazla ağırlık vererek onlarca çömelip kalkma hareketi yapıyordum, ara sıra bizim bölmenin çiti boyunca birkaç tur koşuyordum. Yeterince yiyecek verilseydi, bir ırgat gibi çalışmaktan mutlu olurdum çünkü fiziki çalışma ve açık havanın, beni hapishanede çürümekten koruyacağına inanıyordum. Eve sağlıklı ve güçlü dönmek istiyordum. Henüz yirmi beşimdeydim ve önümde uzun bir hayat olmalıydı.

Fakat zor bir işte çalışmak için yeterince güçlü değildim. Bir seferinde elli adamla birlikte, Güney Kore Ordusu'nun Eğitim Üssü'nde hendek kazmak için kamptan çıktım, orada acemi erler Kore anakarasına gemiyle gitmeden önce talim yapıyorlardı. Ara sıra terk edilmiş tarlalarda bir şalgam ya da tatlı patates bulacak kadar şanslı olabilmenize rağmen, iş bitkin düşürdü. O sabah sekizde yola çıktık ve yalnızca öğle yemeği için verilen yarım saatlik mola hariç bütün gün kazdık. Öğleden sonra yağmur çiseledi; aramızdan çok azı yağmur pelerini getirmişti ve akşam döndüğümüz zaman çoğumuz sırılsıklam olmuştuk. Ben ertesi sabah kalkamadım, her yanım sızlıyordu, birkaç gün hasta yattım. Yaralı bacağım henüz tam olarak iyileşmemişti, çalışmak için uzun süre

ayakta kalamıyordum. İşin tuhafı bu deneyim bana muhtemelen, yalnızca subayların ve sakatların muaf tutulduğu, fiziki çalışmadan kaçmak isteyen bazı "sanatçı"ların, sanatsal yaratıları için barakada kaldıklarını gösterdi. Bunu fark etmek o sağlam bedenli kaytarıcılara karşı, bende bir saygısızlık oluşturdu.

Bir çevirmen olduğum için Amerikalılar ve esirler beni, bir subay olarak görüyorlardı, "Subay Çevirmen" diye hitap ediyorlardı. O yüzden kamp sakinleri işlerinde onlara katılmamdan hoşlanmıyorlardı, sanki onlar için bir baş belasıydım. Yaralı bacağım otuz kilodan ağır bir şey taşıyacak kadar kuvvetli değildi; bu bir gemi ya da kamyon boşaltmamızda beni zayıf biri yapıyordu. Bazı adamlar, köle gibi çalışırlarken ortalıkta bir bilgine ihtiyaçları olmadığını söyleyerek şaka yollu da olsa, sık sık benimle alay ediyordu. Fakat onların gözünde hepten güçsüz de değildim. Bazen bilek güreşi yapıyorduk, çoğunu yenebiliyordum.

En sevdiğim, kürekle yapılan işlerdi, yaralı bacağımı çok zorlamadan kaslarımı güçlendirebiliyordum. Önceleri bir kürek kullandığımda, terim damlıyordu ve sırtımda bir ağrı ve yanma oluyordu, akşama ellerim şişiyordu. Fakat giderek çamuru, kumu ya da çakılı küreklerken bir ritim tutturdum. Küreği usta bir işçi gibi vücudumun üst tarafının hareketine uydurabiliyordum. Ne zaman kürekleme işi olsa, ben gönüllü oluyordum. Beni bazen alıyorlar, bazen almıyorlardı. Islak çamur küreklemek çok zordu ama mevcut çok fazla el olduğu için kepçesinin hemen üzerinden küreğin sapına bir ip bağlıyorduk, kürekçinin bir parça çamuru kaldırmasına yardım etmek için iki adam ipin iki ucundan çekiyordu. Bu grup halinde ritmik kürekleme, şakalaşabileceğin doğru adamla bir takımsan eğlenceli olabiliyordu.

Mutfağımızın arkasında bir değirmen taşı vardı, onda sık sık tahıl öğütüyorduk. Ben tutturulmuş uzun bir kolu iterek taşı döndürmeye gönüllüydüm. Bu işi çok seviyordum çünkü bacaklarım için egzersiz oluyordu ve yalnız başıma çalışıyordum, acele etmem gerekmiyordu. Çoğu insan değirmen taşında çok çalışmak istemiyordu ve bazıları ona, eşek işi diyordu o yüzden sık sık, öğütme işini ben yapıyordum. Bazen aşçı, iş yapmanın ödülü olarak yemem için bir şeyler veriyordu, bir tas bezelye çorbası ya da bir parça kurutulmuş balık. Giderek bazı adamların, benim için eksantrik biri diye düşündüklerini görebiliyordum; bir

subay, bir üniversite mezununun nasıl onlar gibi çalışmaya tenezzül ettiğini merak ediyorlardı. Bunun nedenini hiç açıklamadım, yalnızca bundan hoşlandığımı söyledim.

Biraz fiziksel çalışmanın başka avantajları da vardı. Benim gibi eğitimli bir adam, kendisini onlardan kasten ayırmakla suçlanabilirdi. Şayet ben de onlar gibi bedemiyle çalışırsam pek az insan, burnu havalarda olduğumu söyleyebilirdi. Gerçekten tabur liderleri birkaç kez adamlarımızla bütünleştiğim için beni övdü. Aslında yanlış anladılar; benim gönüllü çalışmam, kendime dayattığım yada Parti'nin entelektüellerin sürekli olarak katlanmasını istediği, bir tür eğitimsel görev değildi.

Bir akşam dostlarım Shanmin'le Weiming, askerlerin karargâhından dönüyorlardı, ot ekme görevine seçilmişlerdi. Bana heyecanla hâlâ içinde yarı yenmiş ısırılmış ekmek, biftek, havuç ve dilimlenmiş salatalık olan kutularla dolu bir çöp keşfettikleri o barakalarda, istedikleri kadar yediklerini anlattılar. "Bunun ne olduğunu biliyormusun? Domuz yağı mı sabun mu?" diye sordu. Weiming bana kibrit kutusu büyüklüğünde, yeşilimsi bir parça göstererek.

"Peynir" dedim. "Çok besleyici bir şey, sütten yapılıyor."

"Lanet olsun! Kalanların hepsini almalıydık" dedi Shanmin. Dev bir kırkayak gibi kıvrılan bir yara izi olan göbeğine vurdu. Ortası kocaman ve sünger gibi delikliydi.

Shanmin bana, "Çöp tenekesinde bu peynirden pek çok parça vardı. İşe yarayacağından emin olamadık" dedi.

"Yemeyi denedik" dedi Weiming, "ama yutamadık o yüzden kalanını almadık."

"Dostum, en iyi malzemeyi bırakmışsınız" dedim ağzım sulanarak.

Bana peyniri verdi, ağzıma koydum, bayat olsa da tadını çıkararak çiğnedim. İkisi de şaşırdı. "Sende diplomat midesi var, her şeyi yiyebiliyorsun" dedi Weimig, gülümsedi ve yuvarlak kafasını salladı.

Bir Sürpriz

Ocak ayı ortalarına bir gün, bizim bölmeden iki yüz adam, limandaki büyük bir yük gemisini boşaltmaya gönderildi. Ben de onlarla gittim. Çuvalları ve denkleri karaya taşıdık ve daha sonra kamp yakınındaki depolara nakledilmek üzere karada istifledik. Yemek için her birimize bir dürüm ve bir elma verdikleri için işten memnunduk. Hiç rüzgâr yoktu ve okyanus sakin ve rengarenk ışıldıyor gibi görünüyordu, dalgacıklar güneş ışığında kıpırdıyordu. Kış vakti olmasına rağmen oldukça sıcaktı.

Tayvanlı bir subay olan çevirmen Peng, bizim başımızdaki iki manga Amerikan askerine eşlik ediyordu. Sakin bir adamdı ve zorunlu olmadıkça nadiren bir kelime konuşurdu. İngilizce'si özentili, hafif tertip İngiliz'di. Yapayalnız olduğu görülüyordu. Bütün gün bir söğüdün altında kulla-

nıla kullanıla yıpranmış bir kitabı okudu ve askerlere fazla bulaşmadı. Çalışmanın sonunda kelle sayımı yapması için sıraya girdik. İçimizden on kişiye sayılmış olanlara katılmak için bir yana ayrılmasını söylüyordu. Son grup sayıldığında bir adamın eksik olduğunu gördü. Her grubun liderinden kayıp olanı anlamak için bir yoklama yapmalarını istedi.

Shanmin kolumu çekiştirip, "Weiming yok" diye fısıldadı. Şaşırıp kaldım fakat arkadaşımızın asla tek başına kaçmayacağına inandığımdan, yokluğunu çevirmen Peng'e bildirdim.

Bu arada bize eşlik eden iki manganın komutanı, Çavuş Harris öfkelendi. Biz de endişelendik, Weiming'i aramaya başladık. Sonra yüz metre uzakta çit olarak konmuş dalların arasında onun sırtı gözüme ilişti. Bu günlerde bağırsak bozukluğundan mustarip olduğunu duymuştum; tuvaletini yapıyor olabileceğini düşünerek uzaktan seslendim. Çevirmen Peng de Weiming'i gördü. "İşte orada" dedi çavuşa.

"Lanet olsun sana!" diye Weiming'e bağırdı Harris, "Orada ne yapıyorsun? Koca kıçını kaldır da buraya gel." Sürekli sakız çiğnemesine rağmen nefesi berbat, koltukaltı kokusu gibi kokuyordu.

Weiming yanıt vermedi, sanki bir şey duymamıştı. Ben söze girdim: "Son zamanlarda dizanteriden mustarip de. Ben gidip getireyim." İzin beklemeden çalılara doğru seğirttim.

Çavuş peşimden geldi, Subay Peng de. Çalılara vardığımızda Weiming hâlâ kımıldamıyordu, çıplak pozu net görülüyordu.

"Sağır mısın" diye bağırdı Harris.

Hâlâ yanıt yoktu. Çavuş koştu ve arkadan Weiming'in kulağını çekti ama çömelmiş adam yaptığı işe dalmış gibi hiç ses çıkarmadı. Harris etrafında dolaştı ve yanağını çimdikledi; Weiming bir an geri çekilse de, hâlâ tek kelime söylemedi. Çavuş saçlarından yakalayıp çekti; Weiming ayaklarını sürüyerek birkaç adım attı, kumda iki koyu dışkı açığa çıktı. Katı dışkıyı görünce Harris küplere bindi. Weiming'in sırtını acımasızca tekmeledi ve ayağa dikti. Çavuş dipçikle vururken, Weiming silinmeden pantolonunu çekti.

"Of amanı" Arkadaşım nihayet konuştu. "Midem ağrıyor!"

Çevirmen Peng çavuşa, "Midesinde bir sorun varmış" dedi.

Biz şaşkınlık içindeyken Harris, bir dışkıyı süngüsüyle Weiming'in ağzına doğru kaldırdı ve "Aç ağzını!" diye emretti.

Weiming hayretten donakalmıştı, tek kelime söyleyemedi. Çavuş tekrar bağırdı: "Bunu ye! Midendeki soruna iyi gelir. Şayet yemezsen burada işini bitireceğim."

Weiming bir bana, bir çevirmen Peng'e baktı ama ağzını açmadı. Ben müdahale edip; "Çavuş, lütfen bunu yapmayın..." dedim.

"Kapa çeneni!" Dirseğiyle göğsümü dürttü. "Koduğumun yalancısı! Onun dizanteri olduğunu sen söyledin. Bokuna bak, taş gibi sert. Benim işime bir daha karışırsan, başka bir parça da sana yedireceğim." Weiming'i tekmelemeye devam etti.

İşin garibi çevirmen Peng kırık İngilizce'siyle, "Çavuş, lütfen onu istismar etmeyi bırak. O yalnızca tabii ihtiyacını gidermek istedi. Hepimiz aynı şeyi yapıyoruz" demesiydi.

Bu garip kelimeler Harris'i afallatmış görünüyordu, bir an çevirmene baktı ve sonra sordu: "Ne dedin sen?"

"Lütfen ona vurmayı bırak."

"Sen kendini bir si..m mi sanıyorsun? Siktir ol git!"

Peng titreyen dudaklarıyla, "Beni Albay Kelly sana eşlik etmekle görevlendirdi o yüzden burada, düzeni sağlamaktan ben de sorumluyum. Benim önerdiğimi yapmazsan seni üstlerine şikâyet edebilirim" dedi.

"Seni küçük bok, bana emir verebileceğini mi sanıyorsun?"

"Saçmalıyorsun."

"Sen kimin tarafındasın, ha?"

"Bunun taraf tutmayla bir alakası yok. Sen haksızsın. Kim kendi bokunu yiyebilir?"

"Koduğumun çekik gözlüsü. Komolara yardım ediyorsun. Onların tarafında olduğunu anlamadığımı mı sanıyorsun?"

Onların atışması devam ederken ben Weiming'i esir sıralarının arkasına sürükledim. Çavuş Harris'in çevirmene saldırmasından korkuyordum. Fakat bir an sonra geri geldiler ikisinin de yüzü asıktı. Kampa geri dönüş yolunda subay Peng, askerlerle yürümedi, onun yerine bizi takip etti, tek başına ve daha da dalgın. Zaman zaman ona göz atmak için döndüm. Düşünceliydi, yüzü bir saat öncekinden daha gergindi.

Kampa geri döndüğümüzde Weiming olayı diğer esirlere anlattı, hepsi çok şaşırdılar çünkü biz, burada çalışan milliyetçi subayları hor

görüyorduk ve Amerikalılara ancak "Evet komutanım" demeye cesaret ettiklerine inanıyorduk. Çevirmenin onun nefret ettiği farz edilen bir savaş esiri, bir düşman için araya gireceğini hiç kimse tahmin edemezdi. Bir hafta sonra subay Peng kampı terk etti. Bazı insanlar Tayvan'a geri çağrıldığını söyledi, bazıları onun kendi isteğiyle ayrılmak için müracaat ettiğine inandı, bazıları da tenzili rütbe edildiğini tahmin etti. Ona ne oldu? Birkaç Amerikalı'ya sordum ama hiçbiri bilmiyordu.

Sık sık bu çelimsiz adamı düşündüm. Yıllar sonra onun gülen yüzü ve birbirine yakın gözleri, daha da büyümüş daha da belirgindi hafızamda.

Son Emir

Şubat daha bitmemiş olsa da Cheju'da kış kısaydı. Kasım'dan beri kayda değer bir şey olmadı. Ada barış içindeydi fakat barış, liderlerimizin olmasını istediği bir şey değildi. Panmunjom'daki ateşkes görüşmelerinin birkaç ay önce kesilmiş ve henüz yeniden başlamamış olduğunu öğrenmiştik. Şubat sonlarında bir gün Albay Kelly, subaylarımızdan dördünün, yeniden kaydolmak için, Pusan'a gitmesi gerektiğini bildirdi. Onların arasında Hao Chaolin ve Chang Ming de vardı. Hepimiz tekrar sorgulanacaklarını düşündük, belki ülkeye dönüş başlamadan önce Amerikalılar onları ayırmak istiyordu. Ming hâlâ hapishane binasında Komiser Pei'yle birlikteydi; yeniden kaydolma kulağa güvenilmez gelse de bir süre için hapishaneden çıkmak, onun için iyi olabilirdi. Sık sık onu, mesaj geçmek için hücrenin penceresinin önünde bir sağa bir

sola yürürken görüyordum. Hareketleri yavaştı. Sağlığı bozulmuştu ve romatizma olduğunu duymuştum. Bu hapishanenin içi aşırı rutubetliydi; deniz kenarındaydı ve bazen deniz kabardığında deniz suyu dış duvara kadar geliyordu.

Komiser Pei'ye yeniden kayıtla ilgili bir mesaj gönderildi. Ertesi akşam yanıt geldi: "Feng Wen işini bırakamaz. Feng Yan'a onun yerine gidip gitmeyeceğini sorun. Dört subay Pusan'da yeraltındaki partiyle temas kurmalı ve bir haberleşme kanalı tesis etmeli." Ming'in listesinde Feng Wen ve benim adım Feng Yan da, vardı; soyadlarımız aynıydı. Bu onun yerini almamın emredilme nedenlerinden biri olmalıydı. Pei'nin mesajını almadan önce hapishane binasından yeni dönmüş bir "sorun çıkaran" bize, Ming'in Savaş Esiri Kimlik Kartını getirmişti; 15 cm.'e 7.5 cm. ebatlarında, doğum yeri, doğum yılı, aile üyeleri, eğitim, rütbe, askere alınma tarihi ve önceki ordu birliğinin seri numarası olan bir karttı. En üstte Ming'in Savaş Esiri Numarası vardı: 720143. Pei açıkça Ming'in kartını benim almamı istiyordu.

Mesajı okuyunca öfke ve korkudan alt üst oldum. Tek kelime etmeden kulübeden çıktım ve dikenli teller boyunca tek başıma yürüdüm. Avlu çamurluydu ve çamur botlarımın altında yapış yapıştı ama aldırmadım ve ayaklarımı bıraktım istedikleri yere gitsinler. Yüzüm yanıyordu, sanki sıcak havada koşuyordum ve yolda önüme çıkanı tekmeliyordum; çakıllar, teneke kutular, şişe mantarları, dallar, katır pislikleri. Kısa sürede çamurla kaplanan botlarım, normal ağırlığının iki katı oldu. Rüzgâr daha sapı çürümemiş ama lime lime olmuş bir çift yaprağı sallıyordu; yapraklar koptu ve yere düştü. Kampın dışında toprak verimli görünüyordu, zaten otlar sarmıştı. Güneydoğuda küçük hindistancevizi ağaçları minik yapraklarıyla yeşillenmişti, kalın gövdesi son güneş ışığında parlak ve beyazımsıydı. Komiserin kararı yüzünden öfkeliydim, boğazım ağrıyordu. Gerçekte Ming onun çevirmeni, sekreteri, şifrecisi ve sinyalcisiydi, yine de ben her zamanki işlerde ve haberleşmede bir aksama olmadan onun yerini alabilirdim. Küçük bir eğitimle *Pei Şifresi*'nin nasıl kullanıldığını, nasıl geçildiğini öğrenebilir ve o hücreden mesajları alabilirdim. Bu becerilerde ustalaşmam en fazla iki günümü alırdı. Niçin Ming'in yerine ben gitmek zorundaydım?

Sonra aklıma şu takıldı, belki de bu ben parti üyesi olmadığım

içindir; ben sıradan bir asker gibi gözden çıkarılabilir biriydim. Belki komiser yurda dönüşün kısa zaman sonra başlayacağını düşünüyordu ve kendi adamını korumak istemişti. Ben onun kadar işe yaramıyor muydum? Beni ıskartaya çıkarmaya hazır mıydı? Bu karar hakkında Ming ne düşünüyordu? O da karışmış mıydı? Acaba o da sırf kendini korumak için benim gitmemi mi istemişti?

Sonunda anladım ki Cheju Adası'nda görece güvenlikte olduğumuzdan beri, hiçbirimiz bu vahayı yalnız başına terk etmek istemiyordu, en azından şimdilik. Düşmanla birey olarak ne kadar az karşılaşırsan o kadar güvenli bir geleceğinin olması muhtameldir. Çin'e döndüğümüz zaman, her birimiz kendini temize çıkarma sorunuyla yüz yüze kalabilirdi. Her daim yoldaşlarla beraber kaldığın sürece, Parti'nin şüphelerinden kaçınabilirdin çünkü esir arkadaşların, senin kamptaki rolüne ve yaptıklarına şahitlik edebilirlerdi. Bu, Ming'in Komiser Pei'yle kalma tercihini açıklayabilir: Parti açısından kusursuz itimatnamesini almak istedi.

Barakaya döndüğümde yoldaşlarım çoktan Pei'nin kararını öğrenmişti. Tabur şefimiz Wanren yanıma gelip, halisane duygularla elimi sıktı. Gitmek isteyip istemediğimi merak dahi etmedi, emre itaat etmekten başka şansım olmadığını biliyordu. Kimlik kartımı ona uzattım, Ming'e vereceğinden emindim. "Yarın yola çıkacağım" dedim.

Bu sözler üzerine Shanmin koşup bana sıkı sıkı sarıldı, ağlamaya başladı. "Seni kaybedeceğim, ağabey" dedi.

Birkaç adam iç çekti. Birisi bu akşam bir uğurlama partisi vermeyi önerdi. Akşam yemeğinden sonra çoğu subay ve birkaç kulübe sakini, yaklaşık otuz kişi karargâhta toplandık. İçecek, bir kavanoz sulandırılmış sakiden ibaretti ve nereden geldiği konusunda en ufak bir fikrim olmayan, bir leğen kavrulmuş ay çekirdeği vardı. Partinin havası ağır olsa da sakin ve suskun kalmaya gayret ettim. Sanki beni bir daha göremeyeceklermiş gibi muamele ettiler. Gerçekten de bu son bir araya gelişimiz olabilirdi. Ben bir şey demedim ve yalnızca onların konuşmalarını dinledim; kimi beni her zaman hatırlayacağını söylüyordu, kimi umutsuzluğa düşmememi tavsiye ediyordu. Bir çıkmaza girdiğim görünse bile, her zaman bir çıkış olduğuna beni temin ettiler. Sonra uzun boylu bir adam Rusça bir şarkı söylemeye başladı: "Komünist Gençlik

Birliği Marşı." Diğer adamların hepsi ona katıldı ve ben de aynısını yaptım. Hep birlikte yüksek sesle söyledik: "Elveda anne! Gitmeme üzülme. Yalnızca bana iyi yolculuklar dile." Gözyaşları yanaklarımızdan süzülüyordu.

Sonunda duygularıma boyun eğdim, sarsıla sarsıla ağladım ve yüzümü ellerime gömdüm. Shanmin bana bir mendil verdi. Sonra Weiming boynunu uzattı ve yüksek sesle eski bir beyiti söylemeye başladı: "Rüzgâr uğulduyor, nehir kabarmak üzeredir; / Savaşçılarımız yola çıktı, belki bir daha dönmemek üzere." Çıldırmış gibi şevke gelmişti, yuvarlak gözleri alev alevdi.

Bu beni biraz ciddileştirdi. Sesindeki içerlemişlik beni şaşırttı; bana harcanabilir eşya muamelesi yapıldığı düşüncesini yansıttığı belliydi. Siyasi eğitmenimiz Manpu araya girdi, bu kadar kolay ümidimi kaybetmememi ve yeniden kayıtın yalnızca rutin bir şey olabileceğini, kesinlikle geri geleceğimi söyledi. Gelmesem de vatanımızda yine karşılaşacaktık. Bize dedi ki: "Amerikalılar Liu'lu Lu ya da Chang'lı Chiang'a ne diyebilir? Onlar için hepimiz Çinliyiz, o yüzden Feng Yan vaktinden önce kendini üzme. Kafan net olduğu sürece, işlem boyunca nasıl güvenle yolunu bulacağını bileceksin. Cesur olmalısın."

Odanın arkasında birisi güldü. Ben hâlâ gidecek dört subayın, düşmanın gözünde, sıradan savaş esirleri değil, savaş suçlusu oluğuna inanmama rağmen Manpu'nun sözleri bizi yatıştırdı.

Parti dokuzda bitti. Adamların çoğu ceplerine birkaç ay çekirdeği attıktan sonra gitti. Ben de iki arkadaşımla birlikte kulübemize döndüm.

O gece yeni çevirmen üzerine çalışmamı ele aldım; hapishaneye düştükten sonra dil öğrenmeye başlamış, biraz İngilizce konuşabilen ama yazamayan bir adamdı. Gazete kesikleri dosyasını ona verdikten sonra, ot minderimi kucağıma aldım ve ailemi düşündüm. Onları nasıl da özlemiştim. Tanrı bilir onları bir daha görecek miydim? Oturdum ve cebimden bir kalem çıkardım, mektup kâğıdının yarısını yırttım ve iki parçasına da birer not yazdım; biri anneme, diğeri nişanlıma. Julan için olanında dedim ki:

27 Şubat 1953

Sevgili Julan,

Ne yazık ki, geri dönüp seninle evlenemedim ama ölümüm anlamsız değildi. Ülkemizin davasına hizmet ettim ve hayatımı dünya barışı için feda ettim. Lütfen beni unut ve hayatına devam et. Mutlu bir ailen olsun.

Sevgiler,
Yuan

Hamiş: Lütfen arada sırada annemi ziyaret et. Ben onun tek çocuğuyum. Kendisini yalnız hissedebilir. Teşekkürler.

İki notun da arkasına adreslerini yazıp Shanmin'e verdim. Dedim ki: "Öldüğümü duyarsan, Çin'e döndüğünde bu mektupları benim için postala."

Ona bütün eşyalarımı da verdim; bir deste sarı kâğıt, iki kurşun kalem, bir çift yünlü eldiven, bir palto, iki battaniye, boynuma astığım yarım yeşim toka hariç her şeyi. "Döndüğün zaman tekrar kullanabilesin diye bunların hepsini saklayacağım? dedi.

"Aptallık etme. Tekrar görüştüğümüzde benim onlara ihtiyacım olmayacak."

O gece iyi uyudum oysa Shanmin, saatlerce benim horlamamı dinlemek zorunda kalmış. Bu bakımdan şanslıydım; duygusal açıdan ne kadar kötü durumda olsam da her zaman güzel bir uyku çekebilirdim. Yüksek sesli de horlardım, yanımda yatanlar sık sık beni uyandırırlardı. Bu alışkanlığım yüzünden bana, bir üniversite mezunundan çok bir asker olarak bakıyorlardı. Bir general gibi uyuduğumu bile söylüyorlardı.

Ertesi sabah biz dört subay bir vapura bindirildik. Günde bir kez gidebildiğimiz tuvalet zamanları hariç, dışarıyı göremeyelim diye bizi güvertenin altında bir kamaraya koydular. On bir Amerikan askeri, bize eşlik ediyordu, başlarında daha önce hiç görmediğim çilli bir subay vardı. Bizim önemimizi gösterdiği için sayıları gözümü korkuttu ama kısa süre sonra gevezeliklerinden keşfettim ki hemen hepsi, arkadaşlarını ve Amerika'dan gelen ünlü şarkıcıların şovunu görmeye Pusan'a gidiyorlardı. Yolculuk boyunca konuşmamıza izin vermediler. Chaolin karşımda kahverengi deri koltukta oturuyordu. Eskisinden daha inceydi, köse yüzü ve dişleri tütün katranıyla kaplanmıştı. Fakat gözleri

parlak ve zekiydi, biraz rahatlık ve meydan okuma vardı. Ne zaman bana sırıtsa ben de gülümsüyordum. Artık daha sosyal görünüyordu ve etrafta onun olması sayesinde daha az tedirgin oluyordum; eğitimli bir subaydı ve zorluklarla karşılaşırsam bana tavsiyelerde bulunabilirdi. Öte yandan aramızda partinin gözü ve kulağı olan bu küçük adamla dirsek temasında olduğumda, uyanık olmalıydım. Ming'in kimlik kartını okyanusa atmayı düşündüm, onun parmak izi vardı ve Pusan'da bana karşı kullanılabilirdi. Parmak izi olmaksızın, Amerikalılar benim sahte kimliğimi kolayca ortaya çıkaramazlardı. Fakat kartı atmaya cesaret edemedim zira Chaolin'in yokluğunu fark edeceğinden ve kötü hareketimi Komiser Pei'ye bildireceğinden korktum.

Öteki iki adamla göz aşinalığım vardı. Biri 39. Ordu'da bir tabur komutanının yardımcısıydı, diğeri 8. Topçu Tümeni'nde bir muvazzaf subaydı. İkisi de mahzun görünüyordu. Birini deniz tuttu ve sürekli kustu, iç organlarını çıkarabileceğini söylüyordu oysa diğeri neredeyse bütün yolculuk boyunca uyukladı.

Yeniden Kayıt

Dördümüzü, Pusan Savaş Esiri Toplama Merkezi'ndeki küçük bir çadıra koydular. Şimdi birbirimizle konuşabiliyorduk. Ben yeniden kayıttan endişeleniyordum ama Chaolin, bunun alışılmış bir şey olabileceğini söyledi; "Yoksa düşman bizi ayırır ve çadırın girişine daha fazla nöbetçi dikerdi" dedi. Gerçekten de orada tek bir Güney Koreli nöbetçi vardı. Diğer iki subay da, "Amerikalılar bizi öldürmek isteseydi Korelileri karıştırmadan, bunu kendi başlarında yapabilirlerdi" diyerek Chaolin'e katıldı. Ben sahte kimlik kartım keşfedilirse ne yapacağımı bilmediğimden hâlâ sinirli olsam da onlar, bütün öğleden sonra boyunca gevşediler, sohbet edip şakalaştılar.

Çadırımız hastanenin ameliyathanesinden fazla uzak değildi, ışıkları yandığı zaman gözüm takılmamazlık edemiyordu. Dr. Greene'in hâlâ

orada çalışıp çalışmadığını merak ediyordum. Birkaç kadın tıbbi personel, beyaz binanın kapısından girip çıktı ama hiçbiri onu andırmıyordu. Benim artık yürüdüğümü görseydi hoşuna giderdi, yaptığı mucizevi işten gurur duyardı. Kimseyi tanımadan bir saat öylece baktıktan sonra, Koreli nöbetçinin yanına gidip Dr. Greene'i sordum fakat İngilizce bilmiyordu ve uzun suratlı başını salladı.

Ertesi sabah bizi teker teker kayıt merkezine aldılar. Önce Chaolin gitti, biz ot çuvallarının üzerine uzanıp sigara içerek çene çaldık ve sıramızı bekledik. Koreli kadınlardan konuştuk, makyaj yapmadıkları için çoğunun Mançurya'daki kadınlar kadar güzel görünmediğine inanıyorduk. "Pek çoğunun yüzü güneşten yanmış" dedi muvazzaf subay, bir şey koklarmış gibi düz burnunu çekerek. Boynunda bardak çekmekten kalma geniş bir pembe iz vardı.

"Yüzleri bana göre güzel, bazıları çok hoş" dedi, kırklarındaki tabur komutan yardımcısı. "Fakat bacakları çarpık, bu hoşuma gitmez."

"Bacaklarının neye benzediğini nereden bileceksin? Her zaman uzun etekler ya da bol pantolonlar giymiyorlar mı?"

"İki yıl önce bir köyün yakınlarında kaldık ve onları sık sık nehirde gördüm."

"Yıkanırlarken mi?"

"Evet." Yaşlı subay boğazından kabarcık sesleri çıkararak ve kırlaşmış bıyığını oynatarak güldü. "Genellikle çarpık bacaklı olan Koreli adamlarınkine benzeterek gözünde tam olarak canlandırabilirsin."

"Belki çok fazla oturuyorlar" diye söze karıştım. "Evlerinde eşya yok ve her zaman yerde oturuyorlar. Bu bacaklarını deforme edebilir."

"Doğru olabilir" diye onayladı muvazzaf subay.

Devam ettim: "Ayrıca, Koreli kadınlar, başlarının üzerinde gübre sepetleri ve su küpleri taşır o yüzden omurgaları baskı altında kalıyor olmalı."

"Doğru" dedi yaşlı subay.

Fakat hepimiz, genel olarak Koreli kadınların iyi huylu olduğunu ve Çinli kadınların çoğundan daha iyi eş olacaklarını düşünüyorduk. Çoğunluğunun, çok çalıştıklarından büyümeleri sekteye uğrayıp kısa boylu kaldığını tahmin ediyorduk. Tarla işinde çalışan pek az Koreli erkek görülürdü. Genellikle öküz arabası süren, meyve bahçesine göz kulak olan, kömür yakan, tütün çapalayan, dağda ginseng yetiştiren

yaşlı erkekler görürsünüz ama onları, pirinç fidelerken ya da sebze bahçesinde ot yolarken nadiren bulursunuz. Ayrıca çoğu genç erkek, askere alınmıştı o yüzden tarlalar, küçük yaşlarından beri çiftlik işleri yapmaya başlayan kadınların eline kalmıştı. Fakat Korelilerin çok az istisnayla sağlam beyaz dişleri vardı, iltihaplı dişetlerim sık sık benim de canımı sıktığı için bu dikkatimi çekti. Bir seferinde Koreli bir doktor, sağlıklı dişlerini turşuya borçlu olduğunu bana anlattı.

Chaolin bir saat sonra döndü. Morali iyiydi, Cheju'ya geri dönmesine izin verdiklerini ve yeniden kaydın aslında rutin bir şey olduğunu söyledi. Amerikalıların bazı dosyaları kaybetmiş olduklarına ve kayıtları yeniden tesis etmek istediklerine inanıyordu. Yeniden kayıt için başka kamplardan gelmiş, bizden başka onlarca savaş esiri vardı. Muhafız beni alıp götürmeden önce, işlem hakkında daha fazla şey sormaya vaktim olmadı.

Ming'in kimlik kartını cebime sokup yola düştüm. Yolda merkezi bir helayı geçerken muhafıza çişim geldiğini söyledim, üstü açık kabine girmeme izin verdi; orada kimlik kartını parça parça yırttım ve dört yüz çukurun birine attım.

Yeniden kayıt bürosuna girmeden önce, boynu suratı kadar kalın, siyahi bir memur, kimlik kartımı göstermemi istedi. "Yok" dedim.

"Nasıl olur?" Şaşırmış görünüyordu.

"Cheju Adası'ndaki kampta kaybettim. Bir ara hastaydım, öte berime sahip olamadım."

"Peki, parmak izlerini alalım."

Sol elimi tuttu ve parmaklarımı teker teker, önce ıstampaya sonra da üzerinde beş küçük kare olan kâğıda bastırdı. Aynısını sağ elim için de yaptı. Elimi silmem için bir parça sarı kâğıt verdikten sonra, büyük çadırın iç odası olan büroya aldı. Burada bir Amerikalı teğmen ve görünüşe göre Tayvan'dan gelen bir subay olan, sivil elbiseler giyip kaplumbağa kabuğundan yapılma bir gözlük takmış Çinli bir çevirmen oturuyordu. Onların önündeki minderli sandalyeye oturmam söylendi. Bu büro hoş görünüyordu; bir köşede onlarca kitapla dolu, beyaz bir kitaplık duruyordu. Uzun bir süre inceledim. Ciltler arasında romanlar, el kitapları ve İncil'in yepyeni birkaç kopyası vardı. Teğmen, esir eğitim programına katılmış olmalıydı.

"Adın?" dedi Amerikalı subay. Benim yaşlarımdaydı ama tepesi kelleşmişti. Cevap vermeden önce düşünebilmek için İngilizce bilmiyormuş gibi yaptım ve çevirmenin tercüme etmesini bekledim.

"Feng Wen" dedim; kalbim çarpıyordu.

"Yaş?"

"Otuz altı." Ming benden bir yaş büyüktü.

"Eğitim?"

"Üniversite."

"Hangi okul?"

"Pekin Üniversitesi."

Siyahi memur aniden müdahale etti ve benim parmak izi kartımı memurun masasına koydu. "Teğmen Wrigth bu bizim dosyamızdakini tutmuyor" dedi.

Ming'in kimlik kayıtlarını saklamışlar! İki sorgucu gözlerini üzerime diktiğinde başım dönüyor, kalbim küt küt atıyordu. Kel kafasının dışında Teğmen Wrigth oldukça yakışıklıydı; düzgün bir burun, güzel bir ağız ve kıvır kıvır sakalla kaplı bir çene. "Şimdi, bana dürüst ol. Besbelli ki sen Feng Wen değilsin" dedi.

"Ben Feng Wen'im" diye İngilizce tekrar ettim; çevirmenin çevirmesini beklemeyi unutmuştum.

Birbirlerine baktılar. Teğmen sert bir şekilde, "O zaman parmak izinin bizim kayıtlarımızla niçin tutmadığını açıklaman gerek" dedi.

"Hiçbir fikrim yok. Bir yanlışlık olmalı. Bana gelmem ve yeniden kaydolmam söylendi."

"İngilizce'n iyi" diye yorum yaptı çevirmen.

"Üniversitede biraz İngilizce dersi almıştım."

Teğmen Wrigth, "Mr. Feng ya da her kimsen, bu farklılığı açıklayamazsan, bu netleşene kadar seni nezarethanede tutacağız" dedi.

"Benim için fark etmez, zaten nezarethanedeyim."

"Yine de bunda bir yanlış olduğunu düşünmüyorum. Burada bir numara varsa, onun aslını ortaya çıkarmalıyız."

Konuşma üslubundan etkilendim. Belli ki iyi eğitimli, muhtemelen bir üniversite mezunuydu. Tutarlı olma gayretime rağmen heyecanlanmıştım, yüzümden ter akıyordu. Elimi kaldırıp sildim.

Wrigth parmaklarını şaklatıp muhafıza emretti: "Bunu 4 No'lu hücreye koyun."

Bir şeyler söylemek istedim ama söz bulamadım. Sessizce muhafızın peşinden gittim.

Penceresinde demir ızgara olan tek kişilik hücrenin kapısı üzerime kapanınca, ne yapacağımı düşünmeye başladım. Hayati soru gerçek kimliğimi kabul edip etmeyeceğimdi. Böyle bir itiraf, komünistlerin gözünde ihanet sayılacaktı fakat söylemeyi reddedersem de sorgucularım gitmeme izin vermeyeceklerdi. Ne önlem almalıydım? Gerçeğin tamamını olmasa da onlara bir şeyler söylemeli miydim? Belki bunu yapabilirdim ama ne kadar bilgi vermeliydim? Bu onların benim hakkımda ne kadar şey bildiklerine bağlı olacaktı. Bilgi vermediğimi keşfederlerse sonum gelecekti.

Çok uğraştım ama bir karar veremedim. İçine düştüğüm kötü durum hakkında ne kadar düşünsem, beni buraya gönderdiği için Komiser Pei'ye o kadar içerliyordum. Ming'in kendisi gelseydi saçının kılına zarar gelmeden her şey olup bitecekti. Ama parti kendi adamlarından birini kaybetme riskini almadı.

Ne yapacağımı bilemeden, şimdilik duruma uygun davranmaya karar verdim. Her şart altında zarar görmemeliydim. Hayatta kaldığım sürece Çin'e dönmenin bir yolu bulunurdu.

Ertesi sabah erkenden, tekrar Teğmen Wright'ın bürosuna götürüldüm. Bu defa masanın üzerinde koca bir ses kayıt cihazı vardı. Kendi kendime dikkatli konuşmam gerektiğini söyledim. Oturur oturmaz Wrigth, sahilde Komiser Pei'yle beni gösteren bir fotoğraf uzattı. Şaşırıp kaldım, yüzüne bakamadım.

"Peki" dedi sırıtarak, "senin Feng Yan olduğunu biliyoruz. Artık bize neden Feng Wen'in yerine buraya geldiğini söylemen gerek."

"Gelmemi onlar söyledi ama nedenini bilmiyorum" dedim.

"Onlar kim?"

"Komünist liderler."

"Burada senin görevin ne?" diye sordu çevirmen.

"Hiç, sadece kendimi feda ettim sanırım."

"Ne demek istiyorsun?" dedi teğmen.

Pei'nin planına o kadar öfkeliydim ki, "Feng Wen, Pei Shan'ın çevir-

menidir, onun için vazgeçilmezdir. O yüzden Pei beni buraya gönderdi, bana çöp muamelesi yaptı" dedim.

"Feng Wen'den daha iyi İngilizce konuşuyor olmalısın, değil mi?" diye sordu Çinli olan.

"Ama ben bir parti üyesi değilim."

"Anlıyorum."

Teğmen Wrigth, "Başka bir soru soracağım ama dürüstçe cevap vermelisin. O zaman senin vakanı nasıl ele alacağımıza karar vereceğiz. Sorum şu: komünistlerden tiksiniyor musun?" dedi.

Ses kayıt cihazına bir göz attım, açık değildi. "Evet" demeyi becerdim.

"Sesin inandırıcı gelmiyor."

Bir anda dövmemi göstermek için gömleğimi sıyırdım: S...M KOMÜNİZMİ. "Buna bakın. Bu size inandırıcı gelmiyor mu?"

İkisi de kahkahayla güldü. Teğmen Wrigth elini salladı ve "Bilmiyorum. Sizin iki yüzlü doğulu zihninizi anlayamıyorum. Komünistlerden dövme yazdıracak kadar nefret ediyorsan, niçin başından beri onların peşinden 8. Kamp'a gidiyorsun?" dedi.

"Ben bir askerim ve emirlere itaat etmek zorundayım."

"Kimin emirlerine?"

Ben cevap vermeden önce Çinli çevirmen, kurnazca bir gülümsemeyle müdahale etti: "Bize doğruyu söylediğinden kuşkuluyum."

"Niçin bana inanmıyorsunuz?"

"Bu dövme göbeğine bizzat komünistler tarafından yapılmış olmalı."

"Bunu niçin yapsınlar?"

"Onlar için çalışan önemli bir ajan olduğun için."

"Evet, öyle." Wrigth'ın ela gözleri parladı.

"Bu saçmalık" dedim. "Bu iki kelimeyi üzerime, Koje Adası'nda 72. Bölme'deki bazı adamlar yazdı. Komünistlerle bir alakası yok. Koje'deki bölmeyi arayıp, adı Wang Yong olan 3. Bölük komutanından doğrulatabilirsiniz ve geçen ilkbaharda adamlarının bana dövme yapıp yapmadığını sorabilirsiniz."

Onları listeden kontrol ettiler. Teğmen, "Tamam, Cheju Adası'yla temas kuracağız. Bugünlük burada keselim" dedi.

"Niçin Koje'yi aramıyorsunuz?" Şaşırmıştım.

"Onlar Cheju'ya gitti."

Bu benim için yeni bir haberdi. Adada milliyetçi esirler için bir kamp olduğunu daha önce duymamıştım.

Çıkmadan önce tekrar kitaplığa baktım. Wrigth benim gıptayla bakışımı yakaladı fakat bir şey demedi. Hücreye döndüğümde 72. Bölme'den bahsetmenin akıllıca bir şey olup olmadığını düşündüm. Milliyetçilerin çoğu benden hâlâ son derece nefret ediyor olsalar gerekti; beni yok etmek için Amerikalılara gizli bilgiler verebilirlerdi. Keşke Wang Yong'dan bahsetmeseydim. Ama bahsetmeseydim, kendimi temize çıkarmanın yolunu bulamayacaktım. Sonraki sorguda ne olacağı konusunda endişeliydim. Teğmen Wright'ı bir derece sevdim, anlayışlı ve alçakgönüllü görünüyordu, kelimeleri seçişi dikkatliydi. Sinirlerimi bozan çevirmeniydi. Amerikalılar genellikle duygularını pek gizleyemeyen, yakın insanlardı o yüzden onlarla meşgul olurken nerede duracağımı biliyordum; oysa nadiren aklındakini belli eden bazı Çinlileri değerlendirmek zordu. Bu çevirmenin, bana zarar vermek için bir kumpas kurabileceğinden korkuyordum.

Önsezim doğru çıktı. Ertesi sabah sorgucunun önüne oturur oturmaz Wrigth bana, "Wang Yong'dan kontrol ettik. Adamlarının sana dövme yaptığını hatırladı" dedi.

"Yani 8. Kamp'a dönmeme izin verecek misiniz?"

Çinli subay, "Komünistlere katılmak için niçin o kadar heveslisin?" dedi.

"Onlardan hoşlanmadığımı size söyledim ama eve gitmek istiyorum. Ben annemin tek çocuğuyum."

"Mr. Feng siz Huangpu Askeri Akademisi mezunusunuz, Başkomutan Chiang'ın öğrencisisiniz. Niçin Tayvan'a gitmiyorsunuz? Biz er ya da geç, Çin anakarasına döneceğiz. Bu yalnızca bir zaman meselesi."

Başımı eğdim ve yanıt veremedim, elinin altında ne olduğundan emin değildim.

Wrigth, "Yapılanlara sözlerden daha fazla inanmış. Komünistlerden nefret ediyorsan kendini onlardan ayırmalısın. Artık bu doğruyu ortaya koyalım. İkiyüzlülüğe daha fazla hoşgörü göstermeyeceğim" dedi.

"Peki, Mr. Feng gideceğiniz yere karar vermelisiniz" diye ekledi çevirmen ve bacağını diğerinin üzerinden indirdi.

Beni bir daha 8. Kamp'a geri göndermeyecekleri netleşti o yüzden bu çıkmazdan çıkmanın tek yolu, Cheju Adası'ndaki milliyetçilere katılmaktı. Başım dönüyor ve ağrıyordu, nefesim daraldı ama kendimi sakin kalmaya zorladım. Bir anlık sessizlikten sonra dedim ki: "Tamam bir şartla Tayvan'a gideceğim."

"Söyle" dedi Wrigth.

"Tayvan'a kendi özgür irademle gideceğimi söyleyen bir mektup yazmanızı istiyorum."

"Bunu yazabilirim."

"O zaman beni göndereceğiniz herhangi bir yere gideceğim."

Kısa bir dolmakalem çıkardı ve bir kâğıda yazmaya başladı. Bu arada çevirmen, siyah bir pipoya tütün doldurup yaktı. Duman hafif çopur yüzünü gizledi. Tütün, kremalı şeker gibi tatlımsı kokuyordu; bir Amerikan markası olmalıydı.

"Kitaplarınıza bakabilir miyim?" diye Teğmen Wrigth'a sordum, kitaplığı işaret ederek.

Başını kaldırmadan cevap verdi: "Buyur al. Bunlar benim değil."

Oraya gittim ve başlıkları gözden geçirdim; yirmi kadar aşk romanı, altı tane askeri el kitabı ve on nüshadan fazla İncil.

"İşte istediğin" dedi yüksek sesle Wrigth ve mektubu masanın ucuna itti.

Kürsüye dönüp kâğıdı aldım ve yatık el yazısını okudum:

2 Mart 1953

İlgiliye:

Yeniden kayıt işleminde Feng Yan'ı, akıcı İngilizce konuşan, komünistler tarafından domine edilen, esir kampında kalmayı istemeyen biri olarak teşhis ettik. Özgür Çin'e gitmek istiyor ve bu yüzden onu size yolluyoruz. Lütfen ona iyi davranın.

Saygılarımla,
Teğmen Timothy Wrigth

Mektup hoşuma gitti, özellikle de son cümle. Dikkatle katladım ve göğüs cebime koydum. Wright'a, "Bunun için ne kadar teşekkür etsem azdır" dedim.

"Bu sonuca ben de sevindim."

Çevirmen lafa girdi: "Bu öğleden sonra Cheju Adası'na gidiyorsun. Biz daha önceden ayarlamıştık. O tarafa giden gemiye binebilirsin."

"Cheju Adası'nda, Çinli esirler için başka bir kamp olduğunu nasıl oldu da hiç duymadım?"

"Adanın güneyindeki 13. Kamp" diye açıkladı Wrigth.

Sonra aklıma başka bir şey geldi. "Gitmeden önce bir şey daha isteyebilir miyim?" dedim.

"Makul bir şeyse olur."

"Bana bir İncil verebilir misiniz? Komünistlerin kontrolündeki kamplarda herhangi bir dini kitap okumama izin vermediler ama ben, İncil çalışmak istiyorum."

İri gözleri aydınlandı. Gülümseyerek, "Birini al o zaman" dedi.

Kitaplığa doğru gittim ve Çince İngilizce paralel basılmış, parşömen kenarlıklı ve pembe bir şeridi olan kestane rengi bir cildi aldım. Döndüm ve kitabı masaya koydum. "Bunu alabilir miyim?"

"Senindir." Çenesini kaldırdı ve kahkaha attı. Çevirmen de aynısını yaptı.

"Teşekkür ederim!" dedim.

"Bir şey değil. Artık gitmekte serbestsin."

Muhafız beni kayıt merkezinden çıkardığı zaman, bir hastane koğuşuna doğru yürüyen genç bir kadın gözüme ilişti. Arkasından bakınca aşina görünüyordu; Dr. Greene'in hatırası zihnimden yıldırım gibi geçerken bir meşale alevi gibi kızıl saçlarından gözümü alamadım. Muhafızdan rica ettim: "Gidip şu doktora teşekkür edeyim, olur mu? O benim bacağımı tedavi etmişti."

Başını salladı: "İki dakikan var."

"Dr. Greene, Dr. Greene" diye bağırarak kadını yakalamak için koştum. Döndü ama benim için hayal kırıklığı; pembe yanaklı, ayrık gözlü başka biriydi.

"Ben doktor değilim, hemşireyim."

Nefes nefese kalmıştım: "Dr. Greene'i tanıyor musunuz? Benim bacağımı ameliyat etmişti" dedim. Hemşire benim vakamı bilirmiş gibi sol bacağımı öne uzattım.

"Adını duydum ama ben geldiğimde Amerika'ya geri dönmüştü. Çoğu doktor burada ancak bir sene kalır."

Gülümsedi, dudakları biraz kıvrıldı.

"Özür dilerim, sizi o sandım."

"Anlaşıldı."

Mahcup bir şekilde, iç çekerek ve başımı sallayarak muhafızın yanına döndüm. Beni Çinli, Koreli, Amerikalı insanlarla dolu bir çadıra koydu, onları limana ya da havaalanına götürecek kamyonu bekliyorlardı. Savaş esirlerinden sorumlu subay, muhafızın ona verdiği kâğıda baktı sonra bana, "Şurada yatan adamlara katıl. Onlarla aynı kampa gideceksin" dedi.

Oraya gittim ve oturabileceğim bir yer açtım. Tasnif edilmiş hırdavatla dolu tahta sandıkların karşısında oturdum ve İncil'in sayfalarını çevirmeye başladım ama sözlere konsantre olamıyordum çünkü zaman zaman, içimi acıtan bir duygu beni altüst ediyordu. Annemle birlikte yaşadığım eve bir daha hiç dönemeyeceğim ve sevdiğim kadınla yaşayamayacağım düşüncesi beni mahvediyordu.

Cheju'ya Dönüş

Pusan o zamanlar Güney Kore'nin geçici başkentiydi. Asfalt caddeler ve neon lambalara rağmen şehir sefil ve kalabalıktı; yine de dolaşan yaya görüntüleri ve mallarla tıka basa dolu tezgâhlar, bir tutsak olarak benim dikkatimi çekiyordu. Rüzgârın taşıdığı sotelenmiş taze soğan ve domuz eti karışımı ev yemeklerinin kokusu, bana yoğun açlık sancıları çektirirken dükkân tabelalarındaki Çince kelimeler, Çin'le ilgili hatıralarımı canlandırıyordu. Şehir merkezinden çıkar çıkmaz barınaklar göründü. Onlardan o kadar çok vardı ki çalılara ve ağaçlara bile yıkanmış çamaşırlar ve bebek bezleri asılmıştı. Çadır, kulübe ve baraka sıra ve kümeleri her tarafa saçılmıştı; civar tepelere bile yayılmıştı. Sivillerin çoğu Amerikan battaniyelerinden yapılmış, haki giysiler giyiyordu. Korelilerin askeri battaniyeleri bu kadar farklı amaçlar için

kullanmasına şaştım: odaları ayırmak, döşek yapmak, sökülen yünüyle çorap, atkı, süveter, eldiven, bebek giysisi örmek gibi pek çok şey. Bazı adam ve kadınlar yalnızca battaniyelere sarınıyor, hareketli küçük bir çadır gibi oluyorlardı. Kuzey Koreli savaş esirlerinin, battaniyeleri sivillerle kurutulmuş balık, hıyar turşusu, içki, tıbbi bitkiler almak için değiş tokuş ettiğini duymuş ama bu işin, böylesine devasa boyutlarda olacağını düşünmemiştim.

Her yerde otomobiller vardı ama çoğu, özellikle de Korelilerin kullandıkları, Amerikan ve Japon modellerinin parçalarından bir araya getirilmiş, külüstür şeylerdi. Akasya ağacının altına park etmiş bir cipin kaputunda, çelik miğferli Koreli bir oğlan oturuyor, Amerikan askerlerinin verdiği Coca-Cola'yı içip İngilizce nasıl küfredileceğini öğrenirken yüksek sesle gülüyordu. Ortalık berbat kokuyordu, hava leş ve insan dışkısı karışımının pis kokusuyla ağırlaşmıştı.

Cheju'ya dönüş yolculuğu nispeten zevkliydi. Gemi limandan ayrılınca hava temiz ve dinçleştirici bir hal aldı. Sis bulutları kıyı boyunca yavaşça süzülüyordu, birkaç yük treni koyu dumanlar kusan dev kurtlar gibi sürünüyordu. Deniz sakindi, güneşin son ışıkları yeşilimsi dalgalara vuruyordu. Pruvadaki parmaklıklara yaslandım ve her biri bir buçuk iki metrelik bir köpek balığı sürüsü gördüm. Birkaç savaş esiri onlara bakmak için koşturdu ve balıklar yakamozlu bir iz bırakarak uzaklaşırken bağrıştılar. Bu an hariç, bütün yol boyunca yalnız başınaydım, başkalarına karışmak istemedim. Sadece okyanusu seyrettim, zaman zaman küçük gümüş balıkları sıçrıyordu. Gece soğuk olduğunda kamaraya dönmek zorunda olsak da vaktimizi güvertede geçirmemize izin verilmişti. Hepimizin antikomünist olduğu farz edildiği için muhafızlar esirlere eskisinden daha az şiddetle davranıyorlardı.

Ertesi gün sabaha doğru Cheju Adası'na bir mil kadar uzakta, küçük bir ada olan Mosulpo'ya vardık. Kayalık kıyıya yanaşırken koyda, siyah giysiler, başlıklar ve geniş su altı gözlükleriyle dalıp midye, deniz hıyarı, tarak, deniz kulağı, minare toplayan bazı kadınlar gördüm. On kadar büyük su kabağı suyun üzerinde yüzüyordu, yakaladıklarını koymak için her birine bir iple torba bağlanmıştı. Aralarında hiç erkek olmamasına hayret ettim. Kadınlar neşeli görünüyordu; zaman zaman birbirlerine sesleniyor ve el işareti yapıyorlardı. Bazıları genç değildi; kırklarına

yakındı; sudan çıktıklarında yıpranmış yüzleri, kırışmış çene ve boyunlarını farkettim.

Yanımdaki Koreli adam, "Haenyo" dedi, kadınları göstererek. "Denizkızı" demek olan bu kelime Çince'den geçmiş olmalıydı. Geçim araçları savaştan etkilenmemiş görünen kadınların sakin görüntüsü, beni duygulandırdı.

Yirmi yedi Çinli savaş esirinin hepsi, doğrudan 13. Kamp'ın 3. Kapalısı'na gitti. Kapalı'nın ön girişi dikkatimi çekti. Büyük anıtsal bir takı andırıyor, tepesinde bir kulenin ucu gibi bir direk yükseliyordu. Direğin ucunda milliyetçilerin bayrağı dalgalanıyordu. Kapının tuğladan yapılmış ve beyaza boyanmış, dört sütununun hepsine siyahla devasa yazılar yazılmıştı. İçteki ikisinde KOMÜNİZMİ EZELİM ve ÇİN'İMİZİ YENİDEN KURALIM yazıyordu. Direklerin her birinin tepesine konmuş rüzgâr gülünün çubukları, bir çift topu ağır ağır döndürüyordu. 3. Kapalı'da bizi almaya hazır on bölme olduğu anlaşıldı. Birkaç esir lideri, yeni gelenlerle görüşmek için ön kapıda durdu. Amerikalı muhafızlar adet yerini bulsun kabilinden üzerimizi aradılar. Böyle bir kitaba ille de el koymayacaklarını bilsem de sırt çantamdaki İncil'i bulamadıkları için mutluydum,

"Vay, vay, vay bakın burada kim var" dedi Wang Yong beni görünce. Yanıma geldi ve gözleri yarı kapalı, oldukça dostça bir şekilde gülümseyerek, elini uzattı. Güçlü kuvvetli iki muhafız arkasında duruyordu.

"Nasılsınız, şef Wang?" diye sordum elini sıktıktan sonra.

"İyiyim. Geri hoş geldin Feng Yan."

Üstlerinden benim onun bölüğüne dönmemi talep etmiş olmalıydı. Bu düşünce beni tedirgin etti çünkü darılırsa kıyıcı olabilirdi. Onunla iyi geçinmeye bakmalıydım yoksa bana çektirebilirdi. Göğüs cebimden Timothy Wrigth'ın mektubunu çıkarıp uzattım. "Pusan Savaş Esiri Toplama Merkezi'nden tavsiye mektubum var" dedim.

Mektuba bir göz atıp, "Yabancı kelimeleri anlamadım. Ne yazdığını sen bana söyle" dedi.

"Pusan'daki merkezde kayıt sorumlusu olan, Teğmen Wrigth'dan. Size benim Tayvan'a gitmek istediğim için komünistlerin kampını terk ettiğimi bildiriyor. Bana iyi muamele etmenizi de istiyor." Çenemi kasarak gülümsemeye çalıştım.

"Güzel. Bu mektubu sakla, kaybetme."

Koruması artık ona, tabur komutanı diye hitap ediyordu o yüzden yeni mevkisini tebrik ettim; yalnızca kâğıt üzerinde olduğunu söyledi. Daha sonra öncekiyle aynı sayıda insanın başında olduğunu ve taburunun aslında, önceki bölük olduğunu keşfettim. Birlikte 8. Bölme'ye girdik. Tüm bölmeler Wang Yong'un sorumluluğu altındaydı.

Beni üç bölüğünden birine göndermedi ama onun yerine, tabur karargâhında tuttu. Onun emir eri, koruması, sekreteri ve levazım subayı oldum. Bölme düzenliydi. Avlu, barakalar ve binaların dışı temizdi, hiçbir yerde çöp görülmüyordu; görünüşe göre esirler, yaşam koşullarını düzeltmeye bir hayli zaman harcamıştı. Ayrıca bir yıl öncekinden daha iyi besleniyorlardı. Tayvan'daki milliyetçilerin, yemekleri için onlara para yardımı yaptıklarından şüphelenmiştim ama bunun doğru olmadığı anlaşılıyordu. Esirler kendi kendilerine biraz tahıl yetiştirmişti. Bu adamlarla sıkı fıkı olmak biraz ürkütücüydü; çoğu elde yapılmış üniformalar giyiyor, milliyetçi askerlerinkine benzer terekli kepler takıyorlardı. Her kepte ışınlar saçan büyük bir güneş resmi vardı.

O akşam yanlışlık sonucu burada kalan arkadaşım Bai Daijan'a rastladım. Eskisinden biraz daha gürbüzdü ama gözleri kanlanmıştı. El sıkıştık ve ben biraz gözyaşı döktüm ama duygulanıp gözleri dolsa da o beni görmekten pek memnun görünmüyordu. "Bu sabah geldiğini duydum. Bıraktığından beri nasılsın?" dedi.

"İyiyim." Komünistlerin kendi adamlarının yerine beni Pusan'a gönderdiklerini anlatmak istedim ama dilimi tuttum, onun ne kadar değiştiğinden emin değildim. "Sana burada iyi davrandılar mı?" diye sordum onun yerine.

"Evet, bana karşı çok iyiydiler."

Tarzında biraz soğukluk vardı. Bunun bir yıl önceki elemelerde onu bırakıp gitmeme duyduğu hınçtan mı, uzun süreli ayrılığımızdan mı, artık davalarını benimsemiş olabileceği milliyetçilerle birliğinden mi kaynaklandığını ayırt edemedim. Zihin yönünden gelişmiş ve daha mesafeli, daha bağımsız, daha kendinden emin görünüyordu. Daha sonra sık sık taburun çevirmeni olarak hizmet verdiğini öğrendim. İngilizce'si artık daha işlevseldi; ayrıldığımızda zar zor tutarlı bir cümle konuşabiliyordu. Wang Yong'un daha iyi İngilizce konuşan birini bula-

mamış olmasına şaşırdım. Belki Bai Dajian benim buradaki varlığımın, onun pozisyonunu tehlikeye atacağından korkuyordu.

Koje Adası'ndaki 72. Bölme'nin şef yardımcısı olan, Lin Wushen'in kalbini söküp çıkaran Liu Tai-an'dan hâlâ ödüm kopuyordu. Kamptaki komünistlerle mücadele görevini tamamlayıp, önceki yaz hapishaneden ayrıldığını duyunca korkum yatıştı. İşe bakın ki şimdi komünistlerin elindeydi. Amerikalılar onu özel bir görevle göndermişti. Tokyo'da üç aylık bir eğitimden sonra Çinli subay kılığında bir ajan olarak, Kuzey Kore'ye paraşütle atılmış fakat yere inmesinden çok zaman geçmeden milisler onu yakalamış. Çin Halk Gönüllüleri Ordusu karargâhına teslim edilmiş, hakkında bir dosya tuttukları için sorgucular onu hemen teşhis etmiş. Çin'e geri gönderilmiş ve Fushun Şehri çevresinde bir yere hapsedilmiş. Beş yıl sonra, 1958'in 24 Haziran'ında cinayet, ihanet ve ABD adına casusluktan halk önünde idam edildi. 3. Kapalı'nın bazı sakinleri bunu, Liu'yu intihar gibi bir görevle gönderen, buradaki şef Han Shu'nun yaptığına inanıyordu çünkü iki lider geçinemiyordu ve Han Shu'nun komünistlerin gitmesinden sonra artık Liu Tai-an'ın yardımına ihtiyacı kalmamıştı. Liu'nun olmadığı bir kamp, benim için daha az korkutucuydu. Wang Yong'la aram iyi olduğu müddetçe güvende olacaktım.

Buradaki hayatım komünistlerin kampındakinden daha sadeydi. Zaman zaman esirler arasında bir kavga çıkıyordu ama genellikle kaybolan bir havlu, kayıp bir sigara tabakası, kazayla yırtılan bir dergi gibi önemsiz bir şey yüzünden. Sıradan esirlerle kalmak bir yana, her gün onlarla arkadaşlık etmek zorunda da değildim. Wang Yong bana kapalıdaki marangoz binasında yapılmış, ortalama bir mobilya mağazasından alınabilecek kadar güzel bir masa ve sandalye verdi. Bej boyanmış kaba demirden bir de leğen verdi; o da kampta imal edilmişti fakat işe yarıyordu ve kendimi ayrıcalıklı hissettiriyordu. Tabur karargâhındaki radyoyu kullanmama da izin verildi. Esirlerin hemen hepsi akşamleyin, genellikle Kore'deki durum üzerine yorumlar yapan, Özgür Çin'in Sesi'ni dinliyordu. Seyrek olarak biz esirlere doğrudan hitap ediyordu; gardiyanlarla işbirliği yapmamız ve milliyetçi davaya bağlı kalmamız için uyarıyordu. Bir seferinde Çan Kay Şek'in radyo konuşmasını duydum, Çin anakarasındaki insanları, yönetime karşı isyan etmeye çağırıyordu.

Esirlerin çoğu günlerini kumar, satranç, kâğıt ve domino oynayarak geçiriyordu. Bazıları; Sivil Bilgilendirme ve Eğitim Merkezi ve Kızılhaç tarafından dağıtılan kitapçıkları okuyordu. Komünistlerin kontrolündeki kampın tersine, burada Marksizm ve Komünist Devrim hakkındaki kitaplar hariç her şey okuyabilirdiniz. Ben zamanımın çoğunu İncil'in İngilizce kısmını okuyarak geçiriyordum ve her sayfanın solundaki sütuna yazılmış olan Çince çeviri, yeni kelimelerin anlamını çıkarmayı kolaylaştırıyordu. Okumak İngilizce'mi hızla geliştiriyordu. Artık bilgi toplamak için herhangi bir gazetenin tamamını okumak zorunda olmadığıma memnundum. Gazeteler, asıl olarak da *Yıldızlar ve Şeritler*'in eski sayıları, düzenli olarak biriktirilmişti ve birkaç Çince dergimiz vardı. Bazen *New York Times*'ın beş altı hafta önceki bir nüshasına rastlıyordum. Esirler, *America* adlı Çince dergiyi keşfetmişti; kapalıda elden ele dolaşıyordu. Yine de en popüler okuma materyali *Montgomery Ward* ve *Sears Roebuck* kataloglarıydı. Onlara Amerikalıların nasıl yaşadığını göstermeye yarayan hayali mallardan başka, muhtelif giysiler içinde ve pozlarda kadın ve kızların fotoğrafları da vardı. Sanırım bu, katalogların popülerliğini açıklıyordu. Taburda her hafta bir film gösteriliyor ve her zaman coşkuyla karşılanıyordu. Ben *Lincoln İllinois'de, Rüzgâr Gibi Geçti, King Kong, İyi Dünya* ve başkalarını seyrettim.

Eğitim Merkezi'nde gazete ve dergi kesikleriyle dolu, dolaşımda olmayan bir albüm vardı. Pek çok esir bu koca cilde bir göz attı ve General MacArthur ile General Ridgway hakkında konuştu. Bazıları askerlerini ziyaret ettiğinde genellikle sivil giyinen, markalı deri eldiven ve güneş gözlüğü takan, hatta yünlü bir kaşkol kullanan MacArthur'un, yumuşak yüzünden etkilendi; ama bazıları her zaman muharebe kıyafeti giyen, sol omzunda bir ilk yardım çantası ve göğsünün sağ tarafında bir el bombası asılı olan ve kemerinde bir tabanca ve bir dürbün taşıyan General Ridgway'i tercih ederdi. Ben MacArthur'dan hoşlanmadım, fotoğraflarda genellikle halinden memnun gülümsüyordu ve savaştan hoşlandığı açıktı; bir oyun seyretmek için stadyumda oturuyormuş gibi, evde ve rahat içinde görülüyordu. Sivil giysiler içinde herhangi bir muharebeye hiç katılmamış gibi duruyordu, elini kirletmeye gönülsüz, adamlarından daha yüksekte oturuyordu. Bir savaşçıdan ziyade bir senatör gibi görünüyordu. Onu taparcasına seven esirler Ridgway'i kötülü-

yordu, yorgun gözleri ve kırışık yüzüyle bir andavallıya benzediğini söylüyorlardı. Bir gün kendimi tutamayıp onlara sordum: "Bak, bir asker olarak, hangisinin komutası altında savaşmak istersin, MacArthur'un mu Ridgway'in mi?" Kimse MacArthur'u seçmedi.

Ridgway bir köylü gibi görünse de askerin zihnini okuyan, çok dikkatli bir adama benziyordu. Onun giyinme tarzı muazzam bir dikkat, güven ve sorumluluğa işaret ediyordu. Bu da adamlarına, onlardan biri olduğunu ve gerektiğinde cepheye koşacağını gösteriyordu. Göğsündeki el bombası bir savaşçı olarak etkililiğini vurguluyor oysa sol omzundaki ilk yardım çantası, ölümün farkında olduğunu akla getiriyordu; zayiat meselesi her zaman onun aklındaydı. İnce ayrıntılara bu tür dikkat onun sorumluluk sahibi, vicdanlı bir komutan olduğuna işaret ediyordu. Ridgway'in gülen bir fotoğrafını hiç görmedim. Kasvetli yüzü, savaştan kesin bir nefreti yansıtır görünüyordu.

Albümde başka meşhurların da fotoğrafı vardı. Onların arasında Margaret Hinton adlı, otuzlarında *New York Herald Tribune*'den bir savaş muhabiri vardı. İkinci sınıf sinema aktristi görünümlü, uzun boylu bir sarışındı; iri canlı gözler, küçük bir burun, permanantlı saçlar ve parlayan dişler. Her zaman bol elbiseler, tenis ayakkabıları giyiyor, havacı gözlüğü ve kocaman bir şapka takıyordu. Bir resimde General MacArthur'la pek samimiydi, General, elini laubali bir şekilde onun beline koymuştu. Onun hakkındaki yazılar, genellikle başka gazetecilerin ulaşamadığı hikâyeleri anlattığını ve cepheye gittiğini, hatta Inchon Çıkarması'nda askerlerle birlikte uyuduğunu söylüyordu. Miss Hinton nerede görünse aylardır güzel bir sarışın görmemiş savaş esirleri, kaz gibi sesler çıkarıyorlardı. Askerler için onun cipi, görülmeye değer en popüler şeydi. İyi bir röportajcı olmalıydı; Pulitzer gazetecilik ödülü kazanmıştı. Yıllar sonra Amerika'ya döndü ama hâlâ savaş muhabirliği sırasında kaptığı bronşitten, akut sinüzitten, tekrarlayan sıtmadan, dizanteriden ve sarılıktan mustaripti. Mülakatlarından birinde "savaş kadar heyecan verici bir adam" bulana dek evlenmeyeceğini söylüyordu. Bu sözleri okuyunca içime bir sıkıntı çöktü. Onun için, savaş halka açık bir gösteri, bir oyundu. Fiziksel acı çekebilsin ve ihanetin, kaybın, saçmalığın acılığını anlayabilsin diye, eline bir tüfek verip bir piyade eri gibi savaşmaya gönderilmeliydi. Bir makale şu sonuca varmıştı: "Kore

onun savaşıdır." Savaşın ağırlığına kim tahammül edebilir? Tanık olmak gerçeği bilinir kılmaktır fakat kurbanların hemen hiçbirinin, kendi sesleri olmadığını ve tanık olurken onların hikâyelerini kendimize mal etmememiz gerektiğini aklımızdan çıkarmamalıyız.

Bizim bölmedeki birkaç adam beni huzursuz ediyordu çünkü Wang Yong'un, beni kanatları altına aldığını biliyorlardı. Wang'ın korumasına karşılık olarak, onun istediği şeyi yapmam lazımdı. Onun adına resmi mektuplar bile yazdım. Komünistlerle karşılaştırıldığında milliyetçiler, formalitelere daha düşkündü; o yüzden resmi yazışmalar özenle hazırlanmalı ve gösterişli olmalıydı. Onlar her zaman üstlerine tüm unvanlarıyla hitap ediyorlardı; aralarında çeşitli kardeşlik terimleri kullanıyorlardı, Yaşlı Birader gibi (hitap edilen insan genç kuşaktan olsa bile), Saygıdeğer Birader, İyiliksever Birader. Feodal ve gülünç geldiğinden ben, bu tür nezaket sözlerinden hoşlanmıyordum ama bunlara aşinaydım ve mektuplarda rahatça kullanabiliyordum. Üstelik Wang Yong, Amerikalılarla görüşmeye giderken Dai Bajian yerine, genellikle yanına beni alıyordu. Beni ara sıra, özellikle de yabancı subaylar kampı denetlemeye geldiklerinde, alay karargâhına gönderiyordu. Dajian'ın kalbini kırmak istemiyordum ama şefe itaat etmem gerekiyordu.

Wang Yong kaba ve korkutucu olsa da bilgiye, özellikle kitaplara, tapıyordu. Beni ne zaman İncil okurken görse hayranlıkla dilini şaklatıyordu. Okumama yardımı olacak küçük boy bir İngilizce Çince sözlük bile verdi. Bizim hiç paramız yoktu, o yüzden bir sözlük alamamıştık fakat Wang Yong, burada Birleşmiş Milletler için çalışan milliyetçi bir subaydan bir tane elde etmişti. Kitap daha iki yıl önce Tayvan'da basılmış ve hemen hiç kullanılmamıştı. Kapağına adımı yazdım ve baş tacı ettim.

Okuma hızım arttı; artık bir saatte on sayfa İncil okuyabiliyordum. İlerleme beni çok memnun ediyordu. Yeni kelimelerin hepsini kurşun kalemle işaretliyor ve daha sonra onları tekrar gözden geçiriyordum. Sezgisel olarak İngilizce kullanma kabiliyetimden istifade edeceğimi hissediyor o yüzden de çok çalışıyordum.

Dikenli tellerin dışında, batıda, birkaç kiraz ağacı tüy gibi çiçekleriyle pembeye kesmişti. Onların arkasında meyveleri haftadan haftaya gözle görülebilecek kadar büyüyen, bodur portakal korusu uzanıyordu.

Bazen guguk kuşları ağaçların tepesinden bağırıyordu. Çok uğraşsam da kuşları hiç göremedim. Ara sıra koruluğa bakarken otlayan ve dilediği zaman dörtnala koşan, alacalı, doru birkaç Moğol atı görüyordum. Bunlar belki de vahşi atlardı.

Hayat burada nispeten güvenli olsa da politik mücadeleden yalıtılmış değildi. Huzurumuz sık sık komünistlere, o kızıl haydutlara, nefretimizi canlı tutmak için düzenlenen seanslarla kesintiye uğruyordu. Çalışma grupları düzenli olarak buluşuyordu ve bize Çan Kay Şek'in *Çin'in Kaderi* ve Sun Yat Sen'in *İnsanların Üç İlkesi* (milliyetçilik, demokrasi ve insanların geçim derdini kasteden) kitapçığı okunuyordu. Her hafta bir günü Kızıl Çin ve Sovyetler Birliği'ne karşı şikâyetlerimizi ortaya dökmeye ayırıyorduk. Esirler sıralı oturuyordu ve teker teker komünistlerin işledikleri suçlar hakkında konuşuyorduk. Birisi amcasının yalnızca sokakta bir parça afyon sattığı için idam edildiğini anlattı. Bir başkası, baba evi olan taş konağa köy yönetimince el konduğunu, daha sonra yıkılıp taşlarının bir gölet için bent inşa etmede kullanıldığını iddia etti. İçkiye düşkün olduğu belli bir adamın dediğine göre, komünistler memleketindeki bütün şaraphaneleri kapatmıştı. Taburumuzun sekreteri, kendisi bizzat Kızıl Ordu'da hizmet verirken yalnızca kırk dönüm arazisi olan babasının, bir toprak sahibi olduğu için komünistler tarafından idam edildiğini anlattı. Üstleri idam hakkında bir şey söylememiş; hatta kardeşinin ona bilgi vermek için yazdığı bir mektubun içeriğini değiştirmişler.

Hikâye üzerine hikâye; esirlerin gerçekten sonu gelmez şikâyetleri vardı. Genellikle Komünizmle Mücadele ve Rusya'ya Direnme Örgütü tarafından düzenlenen bu seanslar boyunca, herkes kızılları kınamak için bir şeyler söylemek zorundaydı. Bir seferinde tıknaz bir adam, tüm komünistlerin kötü adamlar olduğunu fakat afyonu yasaklamak, enflasyonu düşürmek, kadınlara eşit eğitim gibi birkaç iyi şey de yaptığını savundu. Diğer esirler öfkelendi, komolara sempatiyle baktığını söylediler ve geceleyin bazı adamlar adamı yakalayıp dövdü. Bence bu adamlar komünizme karşı olsalar da Kızıl Ordu'nun beyin yıkamasından öyle etkilenmişlerdi ki bazı konularda, komünistler gibi davranmaktan başka bir şey ellerinden gelmiyordu. Aslında geleceğin belirsizliğinden korktukları için bir araya geliyorlardı. Geldikleri yolu geri katetmek

için antikomünist yolda çok ileri gidiyorlardı. Kızıl Ordu'da hizmet gördükleri, böylelikle gerçek milliyetçi büyüklerine ihanet ettikleri için, milliyetçi hükümetin gözünde güvenilir olmayabileceklerinden şüpheleniyordum.

Bir akşam, "dert dökme" seansında sıhhiyeci, hikâyede bir miktar hakikat olsa da kolay inanılmayacak bir şey anlattı. Bize dedi ki: "Eski tümenimiz Wonsan yakınlarında ağır zayiat verdiğinde, yaralı adamları tahliye etmek için koşturduk. Yüzlercesi bir yamaçta yatıyordu. Ben saftım ve yardım için çığlık atanlara sargı yapmak için hemen öne fırladım. Ama yöneticimiz önce adamın ceketinin içini kontrol etmemizi söyledi. Orak çekiç işareti varsa o adam derhal gemiye geri götürülmeli ve tüm tıbbi yardım verilmeliydi. Biz de onun emirlerine uyduk. Ceketlerinde gizli işaret olan adamların hepsi parti üyesiydi. Bizim gibi sıradan bir yığın adamı ardımızda bıraktık."

O konuşmasını bitirdikten sonra dinleyiciler bir dakika sessiz kaldılar. Ben sıhhiyeciye inandım ve hikâyeyi uydurduğunu düşünmedim. Wang Yong sessizliği bozdu: "Kızıllar bizi mühimmat gibi kullandı. Amerikan askerlerine bir bakın, hepsi muharebe alanında çelik yelek giyiyor. ABD hükümeti onların hayatını önemsiyor. Ya biz? Keten bir ceketten başka ne giyiyoruz? Amerikan askerleri gibi yelek verilseydi, kaç kardeşimizin hayatı kurtulabilirdi? Geçenlerde bir yazı okudum. General Ridgway'in, ABD kuvvetleri baştan beri komünistlerin ordularını Yalu'nun ötesine itebilirdi, dediğini yazıyor fakat binlerce adamını kurban etmek istemediği için bunu yapmadı. Bir düşünün: Ya Halkın Gönüllüleri Ordusu, Amerikalıları Pasifik Okyanusu'na dökebilecek olsaydı? Mao Zedong bu amaca ulaşmak için gönüllülerin her birini kurban etmeyecek miydi? Hiç kuşkunuz olmasın, edecekti. Zaten bizi buraya Kore toprağını bereketlendirecek gübre gibi heba etmeye göndermedi mi?"

"Kahrolsun Komünizm!" diye bağırdı bir adam.

Dinleyiciler bir ağızdan bağırdı ve yumruklarını kaldırdılar.

"Vatanı geri alalım!"

Yüzlerce adam tekrar hep birlikte bağırdı.

Wang'ın bizi gübreye benzetmesi uzun zaman önce aklıma gelen düşünceleri canlandırdı. Çinliler olarak biz, gerçekten burada hayatı-

mızın yanlış kullanıldığını düşünüyorduk fakat daha önce gözlemlediğim gibi, durumumuz ne kadar berbat olursa olsun, her zaman daha kötü durumda başkaları vardı. Bazı Koreli sivillerin, niçin bazen bize düşmanca baktığını şimdi anlıyordum. Onlar için biz buraya yalnızca Çin'in çıkarlarını korumak için gelmiştik; böyle yapmakla elimizde olmadan evlerini, tarlalarını ve hayatlarını mahvedebilirdik. Onların açısından Çin Ordusu Yalu'yu geçmeseydi, sivil ve asker milyonlarca hayat korunmuş olacaktı. Elbette Amerika Birleşik Devletleri daha sonra Kore'nin tamamını işgal edecek, Çin'i Mançurya'da savunma hattı kurmaya zorlayacaktı; bu da komşu ülkeye asker göndermekten çok daha maliyetli olacaktı. Aslında bu savaşın yıkımının en ağır kısmına, Koreliler maruz kaldı oysa biz Çinliler, esas olarak yangını sınırlarımızdan uzak tutmak için buradaydık. Ya da savaş esirlerinin hemen tamamının, belki de haklı olarak inandığı gibi biz, Ruslar için top ateşine göğsünü germiş fedailerdik. Korelilerin savaşı kendilerinin başlattığı doğruydu ama onlarınki gibi küçük bir ülke, büyük güçler için yalnızca muharebe meydanı olabilirdi. Bu savaşı kim kazanırsa kazansın, kaybeden Kore olacaktı.

Niçin bazı Korelilerin, özellikle de otuz sekizinci paralelin güneyinde yaşayanların, Amerikan Ordusu'nu bize tercih ettiğini de anladım. Yeterli yiyecek erzak ve paramız olmadığından, onlara pirinç, tatlı patates, yiyecek için baskı yapmak zorunda kaldık, bazen saçaklarının altından kurutulmuş balık ve biber çaldık, tarlalarında ve bahçelerindeki mahsule el koyduk, hatta yemek için onların ektiği tohumları kazıp çıkardık. Tersine Amerikalılar, ihtiyaç duydukları her şeye sahiptiler ve gereksinimler için sivillere yönelmediler. Amerikan askerleri nerede kamp kursa, civardaki halk telefon kablosu, cephane sandığı, mermi kasası, yarı yenmiş ekmek, konserve kutusu, ıslanmış sigara, patlak lastik, kullanılmış pil gibi onlardan arta kalan malzemeyi toplamak için oraya koşuyordu. Baştan beri Korelilere yardım için geldiğimizi düşünüyorduk ama bazılarımız, ister istemez sonunda onların yağmacısı oldu.

İri kemikli bir adam fırladı ve "Benim de çok kinim var" dedi. Bir tavuk yetiştirdiği için esirler ona kapitalist adını takmışlardı. Onu bir civcivken Koreli bir seyyar satıcıdan, dört paket sigara karşılığı almıştı. Pilici uzun bir iple kulübenin arkasına bağlıyor ve asıl olarak otla besli-

yordu. İlkbaharda tavuk yumurtlamaya başladı ama o kadar az beslenmişti ki sadece günaşırı bir küçük yumurta yapabildi. Sahibi yumurtaları aşçıyla yiyecek karşılığında trampa ediyordu.

"Söyle" dedi Wang Yong.

"Mançurya'da bizim bölük trenleri yüklenmeye gönderiliyordu. Bütün bir hafta, yük vagonlarına soya fasulyesi ve yer fıstığı çuvallarını taşımaya çalışıyorduk. Bölük komutanına sordum: 'Bütün bu malzeme nereye gidiyor?' 'Rusya'ya' dedi. 'Niçin? Karşılığında onlar bize bir şey veriyor mu?' diye sordum. 'Bu, Rus büyük biraderimize muhabbetimizi göstermemizin bir yolu' dedi. O zamandan sonra zaman zaman tren istasyonunda çalıştık ama Rusya'dan bir iğne bile geldiğini görmedim. Onun yerine, her zaman biz onlara malzeme gönderdik. Bu yüzden ben komolara, ülkemizi satan bir avuç hain olarak bakıyorum."

Ondan sonra başka bir adam, bir muharebede nasıl yanlış yönetildiklerine dair konuşmaya başladı. Boğuk bir sesle, "Ben bir Çinliyim, gönüllü değil. Kore'ye gelmeden önce liderlerimiz bize, Amerikalıların yalnızca kâğıttan kaplan olduklarını söyledi. Onlar gece savaşından korkarlardı. Onların silahları çok gelişmişti ama göğüs göğüse savaşı bilmezlerdi. Bizimle kıyaslandığında onlar çocuk oyuncağıydılar. O yüzden hepimiz yemin ettik. Bir arkadaş yirmi Amerikan askeri temizlemeye söz verdi, bir başkası bir subayı, bir albayı canlı yakalayacağını söyledi, patlayıcı çanta ve boru tipi bomba kullanmada iyi olduğum için ben, üç tankı havaya uçuracağımı söyledim. Kore'ye geldikten sonra, yemin eden tüm adamların, öncelikle muharebe meydanında görevlendirilmeleri emredildi. Bizim bölük komutanı bana, 'Yoldaş Fan Long-yan, savaştan önce üç Amerikan tankını tahrip etmeye gönüllü olmuştun. Şimdi sözünü tutmanın zamanıdır' dedi. Görevi almaktan başka seçeneğim yoktu. Bu şekilde kolumu kaybettim dedi."

"Kızılları si..." dedi Wang Yong. "Her söyledikleri palavra. Mao Zedong, 'bütün ABD 7. Donanması kâğıttan kaplandır' " dedi. Madem bu doğruydu, kızıllar Tayvan Boğazı'nı geçmeye neden cesaret edemediler? Oraya gönderilen uçak gemisinden ödleri koptuğunu herkes gördü."

"ABD'nin deniz ablukasını kırabilmelerinin imkânı yoktu" diye karşılık verdi esmer bir adam.

"Kızılların sahip olduğu savaş gemisi sayısı, bir elin parmaklarını geçmez" diye ekledi başka bir ses. "Hepsi de analarının donu kadar eski" dedi geniş çeneli bir vatandaş.

Dinleyenlerden bir kahkaha patladı. Onlarla birlikte gülmekten başka bir şey elimden gelmiyordu.

Bu seanslarda ben de Kızıl Ordu'da gördüğüm dehşetle ilgili konuştum. Çoğu zaman komünistlerin, malzemeye nasıl insan hayatından daha fazla değer verdiğini anlattım. Bu tür bitmez tükenmez kınamalar, komünistlerin düzenlediği siyasi eğitimle kıyaslandığında daha kabaydı; orada nefret artsın diye, insanların kişisel acılarını yabancı emperyalizm, Çin feodalizmi, kapitalizmin zulmüyle bir araya getirmenin bir yolu her zaman bulunuyordu. Kamp sakinleri bir kez dertlerini dile getirme yolına girince, artık geri dönemiyorlardı. Bazıları doğru bazıları asılsız, her çeşit suçlama ortaya atılıyordu. Kural olarak, bir şey söylemeniz gerekiyordu ya da komünistlere sempati duyduğunuzdan kuşkulanılabilirdi.

Bir ses kaydedicisi açıkken konuşmamaya, her zaman dikkat ettim çünkü bazı sözler, propaganda amaçlı kaydediliyordu. Kalbimin derinlerinde, kendimi eski rejimden çok komünistlere karşı sorumlu hissediyordum; genel yurttaşlar için bazı iyi şeyler yaptılar ve Çin'i güçlü bir ülke haline getirdiler. Aynı zamanda, komünistlerden ve insanların hayatlarını ve zihinlerini kontrol etme yöntemlerinden korkuyordum.

Burada benim için yürek parçalayıcı başka çeşit bir siyasi eğitim vardı. Bu özeleştiri ve karşılıklı eleştiri olarak bilinir. Şu ya da bu şekilde kızıllara yardım ettiğimizi kabul etmemiz ve bilerek ya da bilmeyerek karıştığımız yanlışları itiraf etmemiz emredilirdi. Hepimiz Halk Kurtuluş Ordusu'nda hizmet vermiştik; o yüzden pek çok adam geçmişine şöyle bir değiniyor ve hiç kimse onlara itiraf etmesi için baskı yapmıyordu. Ben özel bir vakaydım çünkü neredeyse bir yıl boyunca, komünistlerin kampında kalmıştım. Bu yüzden barakamızda bir sabah, altmıştan fazla adamın katıldığı tüm bir seans yalnızca bana ayrıldı. Her tür soru yağmuruna maruz kaldım. 8. Kamp'ta ne yapıyordun? Geçen ekimdeki ayaklanmada ne yaptın? Fikrini değiştirmene ve geri dönmene ne neden oldu? Samimiyetine bizi nasıl ikna edebilirsin? Soru üzerine soru; bir itham celsesine katılmak gibiydi.

Tıpkı zihnimin kendi düşüncelerimin baskınına uğraması gibi şaşkına döndüm. Halkla komünistlerin farkı neydi? Dünyada nerede gerçek yoldaşlarımın arasında olabilirdim? Niçin her zaman yalnızdım? Nerede kendimi evde hissedebiliyordum?

Bai Dajian beni hayretler içinde bırakarak, ayağa kalkıp parmağını burnuma uzattı ve boğuk bir sesle, "Kardeşler, bu adamın kızıllar için çalışan bir casus olduğunu düşünüyorum" dedi.

Alelacele sordum: "Dajian, niçin bana bunu yapıyorsun? Biz seninle iyi arkadaş değil miydik?"

"Sen artık benim arkadaşım değilsin çünkü sen, biz milliyetçilerin davasına ihanet ettin."

"İtiraf et!" Bir ses talimat verdi.

"Sen bir komosun, değil mi?" diye bir başkası söze karıştı.

"Haydi, itiraf et."

"Aptal ayağına yatma."

Wang Yong kalkıp öne çıktı ve benim yanımda durdu. "Kardeşler, bu dalaşma işini bırakalım. Ben onun bize nasıl döndüğünü biliyorum. Pusan'daki bir Amerikan subayından aldığı tavsiye mektubunu bana gösterdi. Feng Yan hâlâ yanında mı?"

"Evet, işte burada." Ceketimin iç cebinden mektubu çıkardım.

"Onlara oku" dedi.

Mektubu İngilizce'den okudum sonra Çince'ye çevirdim. Sesleri kesildi. Dajian hâlâ beni mazur görmedi. Geldi ve "Mektubu bana göster" dedi.

Ona uzattım. Bir göz attı ve beni hayretler içinde bırakarak yırttı ve parçaları yere attı. Dişlerinin arasından, "Bu bir dümen, bir uydurmaca" dedi. Yüzü bembeyaz oldu ve sol elinin kesik parmağı titredi.

Ben tek söz etmeden, ne yanıt vereceğimi bilmeden kaldım. Niçin bana bu denli yoğun bir öfke besliyordu? Eskiden kibar, çekingen bir adamdı. Şimdi niçin bu kadar histerikti? Onu bıraktığımda korkunç şekilde incinmiş olmalıydı. Onun hâlâ pasif bir adam olabileceğini ve beni bir rakip olarak gördüğü için kötü davrandığını anladım.

Wang Yong aniden kükredi: "Bai Dajian senin ananı...! Ne cesaretle en tepeden gelen bir belgeyi yok ediyorsun. Feng Yan haber getirmeden önce Pusan'daki Savaş Esirleri Toplama Merkezi'yle görüştüm,

onlar onun kendi özgür iradesiyle bize katıldığını söylediler. Her şey resmi olarak, kel kafada bir bit gibi açık açık yapıldı. Sen bu mektubun uydurma olduğunu nasıl söyleyebilirsin? Şimdi mutfağa git ve aşçıya yardım etmek üzere bir hafta orada kal."

Dinleyiciler sarsıla sarsıla kahkaha attı. Hatta birkaç adam alkışladı. Wang Yong yanıma geldi ve dövmemi göstermek için gömleğimin önünü yukarı sıyırdı. "Bakın kardeşler" dedi yüksek sesle, "bizim nakşettiğimiz sözler hâlâ burada. Bu onun her zaman bizim tarafta olduğunu kanıtlar, öyle değil mi?"

"Evet!" Bir ses çınladı.

Pek çok adam kahkahayı koyuverdi. İyi ki birkaç gün önce Wang'a dövmemi göstermiştim. Devam etti: "Doğru, Feng Yan geçmiş zamanda bizi bırakmakla berbat bir yanlış yaptı ama ona ikinci bir fırsat vermeliyiz, değil mi?"

"Evet, bu iyi olur" dedi yaşlı bir asker.

"Tam da öyle." Şef yeniden başladı. "Biz kızıllardan farklıyız. Tek yürek ve tek zihin halinde birlik olabilmek için kardeşliğimizin üzerine titremeli, birbirimize bencillikten uzak davranmalıyız. Kardeşler, hepiniz Stalin'in birkaç hafta önce gümleyip gittiğini biliyorsunuz. Kendimizi büyük bir komünist dünyayı devirme davasına hazırlama zamanıdır. Ufkumuzu küçük bölmemizle sınırlı tutmamalı, çılgın köpekler gibi birbirimize havlayıp ısırmamalıyız. Ufkumuz binlerce kilometre öteye uzanmalı ancak bu şekilde Pekin'e, sonra Moskova'ya karşı sonuna kadar mücadele edebiliriz."

"Evet!" birkaç çığlık atıldı.

Dürüst olacak olursam, bu kitleden o kadar da korkmadım çünkü bunlar, komünistlerden daha basit ve zayıf insanlardı. Kişisel ilişkilere, özellikle kardeşlik ve grup sadakatine daha fazla önem veriyorlardı; herhangi bir somut ideali paylaşmıyorlardı ve davranışları pek uyumlu değildi. Yüzümü onlara döndüm ve "Beni affedin kardeşler. Geçen yıl sırf yaşlı annemi görebilmek için sizi terk ettim. O benim için çok kıymetlidir; hayatının sonuna kadar onunla kalabilseydim çok mutlu olurdum. Ben onun tek çocuğuyum o yüzden memlekette ona bakacak hiç kimse yok. Şimdi burada olduğum ve Tayvan'a gideceğim için kızıl-

ların onu cezalandırmasından korkuyorum. Her biriniz gibi ben de artık evlatlık vazifemi yerine getiremem" dedim.

Kitleden ses çıkmadı. Birkaç adam iç çekti. Kimileri komünistlere yüksek sesle lanet etti ve başkaları ona uydu.

Dajian'a bir göz attım, yüzü renkten renge giriyordu; kâh soluk, kâh pembemsi, kâh sarımsı. Onun için yardım istedim. "Şef Wang, Dajian'ı mutfak görevlisi yapmayın bu defa. O yalnızca itidalini kaybetti. Kızıllar tarafından fena halde incitilmiş olsa gerek."

"Onun psikolojik sorunu var. Bir fikri varsa söyleyebilir ve savunabilir, kimse ağzını tıkamıyor. Ama sokaktaki deli bir kadın gibi resmi mektubu parça parça etti."

Sonunda Dajian mutfakta çalışmak zorunda kalmadı. Beni kurtardığı için Wang Yong'a müteşekkirdim ama uzun vadede şunu da fark ettim ki Tayvan'a gidersem komünistlerin kampında kaldığım bir yıl hayatımda gizli bir resif olarak kalacaktı. Şüpheden kendimi kurtarmamın bir yolu yoktu. Herhangi biri bana karşı geçmişimin bu sorunlu dönemini kullanabilirdi.

Belirsizlik

Mosulpo'da 13. Kamp'ın içinde 1, 2 ,3 diye numaralanmış üç kapalı vardı. Her biri on bölmeden oluşuyordu ve bunlarda vatana dönmeyecek olan, yaklaşık 470 Çinli kalıyordu. Aynı şeyler kuzeydoğuda, kırk beş kilometre uzaktaki 8. Kamp için de geçerliydi. Bir kapalının içindeki her bölmeye artık bölük yerine tabur deniyordu ve beş yüzden fazla esir barındırıyordu. Aynı sayıda adama komuta etse de Wang Yong'un, bir tabur komutanı konumuna gelmesinin nedeni buydu. Kapalı içindeki birimlerin kapıları sıkı sıkı korunsa da Amerikan askerleri herkesin yüzünü hatırlayamadığı için bazen, bir esir diğer tabura süzülebiliyordu

Amerikalılar 13. Kamp'taki savaş esirlerine 8. Kamp'takilerden daha yumuşak davranıyordu. Onlara bitki tohumu ve gübre sağlamışlardı;

tatlı patates, lahana, patlıcan, domates yetiştirmeye teşvik ediyorlardı. Esirler kıyıdan deniz yosunu ve kabuk da topluyorlardı. Böylelikle arpa ve mısır hâlâ temel ürün olsa da yemekler, komünistlerin kampında yediklerimden daha iyiydi. Esirlerin bazıları biraz kilo almış görünüyordu. Komünistlerin yokluğu sayesinde kapalılar genel olarak barış içindeydi. Okuma yazma bilmeyen esirler için sınıflar konmuştu ve hemşerilerin kardeşliği, Çin dominosu ligleri, jimnastik takımları, bir Katolik kardeşlik, bir kaligrafi ve resim topluluğu, şoförler birliği gibi yirmiden fazla kulüp kurulmuştu. Otomobil kullanmamız mümkün değildi ama oto tamiri ve sürüş becerisi dersleri veren, pek çok eski şoför vardı. Çinliler için araba sürebilme, profesyonel bir marifetti. Muharebe meydanında bizim ordunun bir baş ağrısı da Amerikan kamyonlarını üssümüze götürememekti çünkü pek az kişi kullanmayı biliyordu. Sık sık, araçları bizim için kullanacak Amerikan askerleri yakalamamız emrediliyordu fakat onların çoğu, bir kamyonu kullanamayacağını söylüyordu. Gerçek; yolda kendi uçakları tarafından taranmak ve bombalanmak istememeleriydi.

Burada sporlar çok revaçtaydı. Her bölüğün basketbol ve voleybol; her taburun jimnastik takımı vardı. Yüzmeye gidebiliyorduk, ki ben sık sık öğle yemeğinden sonra başkaları şekerleme yaparken yüzüyordum. Bizim bölmeden birkaç adım sonra siyah kumlarla kaplı sahil başlıyordu; o yüzden suya girdiğimizde, gardiyanların görüş ve duyuş mesafesinde kalıyorduk.

Burada hayat mümkün olduğunca normaldi. Üç kapalının da kendi gazetesi vardı; ortadan katlanmış iki sayfa, yaklaşık bir kitap ebadında. Elde yazılmış, teksirle çoğaltılmıştı; haftada bir çıkan her sayı, yirmi nüsha olup içinde dört ya da beş makale vardı. 1. Kapalı'nınki *Özgürlük Gazetesi*'ydi, 2. Kapalı'nın *Öncü*, 3.nün *Beka*'ydı. Onlara katkıda bulunmamı istediler ama hiçbir yazı yazmadım. Bizim kapalının geniş bir platformdan ibaret bir tiyatrosu da vardı, düzenli olarak çeşitli operalar ve klasik dramalar sahneleniyordu. Oyunların çoğu, aynı zamanda propaganda malzemesi olsa da gelenekseldi. Bir proje için tüm taburlardan yeteneklerin toplanmasında bir zorluk olmadığı halde bu adamlar, 8. Kamp'taki esirlerle kıyaslandığında sanatsal yaratı açısından daha az coşkuluydular.

1. Kapalı'da Jiafu adında deli bir adam vardı. Ben onu Koje Adası'ndaki 72. Bölme'den tanıyordum ama o zamanlar akıllı usluydu. Şimdi her sabah dikenli tellere gidip, feryat ediyordu: "Ana babamı kaybettim. Burada ölmeme müsaade etmeyini" Esirler onunla alay ediyorlardı ama son günlerde çok azı, iç çekmeden ondan bahsedebiliyordu. 1951 yılının yazında onun piyade alayı Amerikalılarla çarpışmak üzere cepheye gitmişti. O daha önce çarpışma görmemişti ve ödü koptu. Bir gün takım komutanı, başına taktığı uzun otlardan bir çelenk olan, kamuflajını dikkatsizce çıkardığı için onu azarladı. Sonra lider, Jiafu'yu bir vadiye yakacak odun toplamaya gönderdi, orada bir düşman uçağından atılmış bir bildiri gördü. Şöyle yazıyordu: "Arkadaşlar ve Kardeşler, lütfen bize katılın. Sizi istediğiniz kadar istirahat edebileceğiniz cephe gerisindeki üssümüze göndermeye söz veriyoruz. Kişisel güvenliğinizi garanti ediyoruz; sağlıklı yiyecekler ve sıcak giysiler bulacaksınız size bir Birleşmiş Milletler askeri gibi muamele edilecek. Lütfen hayatlarınızı Sovyetler Birliği ve komünizm için harcamayı bırakın. Unutmayın, aileleriniz sizin sağ salim döndüğünüzü görmek için merakla bekliyor."

Bu sözler üzerine Jiafu hıçkırıklara boğuldu, sonra Amerikalılara teslim olmak için yağmurluğunu ve makineli tüfeğini bırakarak karşıya geçti. Onun sorgusuna yardımcı olmak için bir çevirmen geldi ama böyle bir acemi erden işe yarar bilgiler alamadılar. Onlara karşı dürüsttü, yine de ölmekten korktuğu ve geri üsteki rahat için can attığından teslim olmayı kabul etti. İlk önce çalışmak zorunda olduğunu söylediler. Çince radyo yayını için cepheye göndermek istediler ama silah sesinden ürken biri olduğunda ısrar ederek bunu kabul etmedi. O yüzden onu hemen Pusan Savaş Esiri Toplama Merkezi'ne giden bir gemiye koydular.

Seyahatte esirleri görünce bağırıp çağırmaya başladı ve rezalet çıkardı, Amerikalıları sözünü tutmamakla, ona özgürlüğünü vermemekle suçladı. Elbette onu dinlemediler ve hemen kampa koydular. Daha sonra, 72. Bölme'de yine öldürülmekten korktu; Tayvan'a gitmeyi ve kendisine dövme yapılmasını kabul etti.

Jiafu'nun bu kampta böyle biçare bir adam haline geleceği hiç aklıma gelmezdi. Geçen yaz tüm milliyetçiler buraya geldikten ve kendi kendilerine kapalılar ve barakalar yapmaları emredildikten sonra delirmişti.

Anlaşılan o zamanlar Amerikalılar, onlara komünistlerden pek de farklı muamele etmemişti o yüzden vatana dönmeyenler, Tayvan'a hiçbir zaman ulaşamayabileceklerinden korkmuş ve hatta çok da uzak olmayan 150 kilometre batıda ki Tsingtao'ya, yani Kızıl Çin'e gönderebileceklerine inanmışlardı. Amerikalıların onları yanlış gemiye bindirip sonra da anakaraya geri göndereceğini bile düşünüyorlardı. Kaygıları hepten yersiz değildi. Panmunjom görüşmelerinde her şey olabilirdi; onların vatanlarına dönmesinden bir kazancı olacaksa Birleşik Devletler, onları herhangi bir zaman Çin'e verebilirdi. O yüzden on dört bin esirin hepsi gelecekten korku içindeydi. Komünistlerin misillemesinden ödü kopan bazıları, gemiye binmeye zorlanırlarsa hep birlikte kendilerini okyanusa atmayı planlıyordu. Bazıları işler kötüye giderse hapisten kaçıp, Halla Dağı'na çıkarak orada gerilla olarak yaşayabileceklerini düşünüyordu. Pek çoğu mızrak, bıçak ve sopa yapmaya başlamıştı. Aslında buradaki ilk birkaç ay, tutsaklık hayatlarının en berbat zamanlarıydı. Birkaç adam intihara kalkıştı; biri kendini baş aşağı helaya attı ama bir hemşerisi tarafından kurtarıldı. Ona mukayyet oldular ve altı ay sonra depresyondan çıktı. Bu sıralarda Jiafu daha da delirdi ama diğerlerinin aksine akıl sağlığını bir daha kazanamadı.

Bazen 1. Kapalı'ya geçtiğimde onunla konuşmak için duruyordum. O kadar ifadesiz bir yüzü vardı ki hâlâ doğum yerini ve ailesini hatırlasa da hafızasını kaybettiği kesin olmalıydı; yakınlarda bir yerdeymişçesine ana babasını çağırıyordu. Alnına siyah bir ayçiçeğine benzeyen milliyetçilerin amblemi dövme yapılmıştı. Ne zaman Tayvan'a mı anakaraya mı gitmek istediği sorulsa, başını sallıyor ve "Beni Haicheng'e gönderin" diye gaklıyordu. Bu Mançurya'daki memleketiydi.

Ben de korkunç derecede ev hasreti çekiyordum. Nişanlıma yalnızca bir kez, hapishaneye konduğumda yazmıştım. Bölme kapısının yakınına metal bir mektup kutusu asılmıştı; daha birkaç adam mektup atmıştı çünkü savaş esirlerinin çoğu takma isim kullanıyordu ve hem Amerikalı hem Çinli yetkililerin, mektuplarımızı kontrol ettiğine inanılıyordu. Ailelerimizi işin içine sokmaktan korkuyorduk; oğulları milliyetçilerin kampında kalıyor ve dönmeyi reddediyor diye onlara acı çektirirlerdi. Yönetim bizi "muharebe kaybı" olarak nitelediyse bu en iyisiydi, öyle ki yokluğumuzun ailemize faydası olabilir. Kural olarak onlara Devrim

Şehidi ailesi olarak muamele edilirdi. Komünistlerin denetimindeki kampta da esas olarak Amerikalıların mektupları açabileceğinden ve gerçek kimliklerini bulabileceğinden korkulduğu için, esirler eve yazamazdı. Burada arada sırada bir esir kutuya mektup atıyordu ama kimliğinin açığa çıkma riskini azaltmak için, sıklıkla zarfa İkinci Öküz ya da Küçük Çam ya da Dağların Oğlu gibi takma bir gönderici adı yazıyordu. Doğal olarak hiçbirimiz evden haber almadık, mektuplarımızın ailelerimize ulaşıp ulaşmadığını da bilemedik. Amerikalılardan öğrendiğimize göre, onlar mektupları ve kolileri düzenli olarak alıyorlardı. Gel de onları kıskanma!

Ne zaman yalnız başıma kalsam, Çin'e nasıl döneceğimi düşünüyordum. Milliyetçi Ordu'nun komünistleri yenebileceğine ve anakaranın kontrolünü yeniden ele geçirebileceğine inanmıyordum. Halk Kurtuluş Ordusu'nun iç savaşta onları nasıl ezdiğini görmüştüm. Amerikan silahlarıyla donanmalarına ve başlangıçta daha fazla askere sahip olmalarına rağmen, halkın desteğini alan komünistlerle denk değillerdi. Her olasılıkta kızıl bayrak yakın gelecekte Tayvan'ın üzerinde dalgalanacaktı.

Eve dönme fikri aklımdan çıkmıyordu ama henüz bir yolunu bulamamıştım. Bütün bir ilkbahar ve yaz boyunca bölmedeki adamlarla Tayvan hakkında konuştum, hiçbiri oraya gitmemişti ama okudukları dergilerden biliyorlardı. Öncelikle gidince lokantaların ve tiyatroların müdavimi olmayı hayal ediyorlardı. Artık savaşın sonu yakındı; hepimiz bunu hissediyorduk. Gazetelerin yazdığına göre, nisandan beri sakat savaş esiri grupları Kuzey Kore ve Çin anakarasına dönmüştü. Bu tüm esirlerin son yolculuğunu müjdeliyor olabilirdi.

Haziranın sonlarında Pusan bölgesindeki kamplardaki Güney Koreli muhafızlardan, vatana dönmek istemeyen 2700 Koreli'nin serbest bırakıldığını duyduk. Bu kadar savaş esiri bir gece içinde sivillerin arasında gözden kaybolmuştu. Çileden çıkan Kuzey Koreli ve Çinli ordular büyük bir saldırıya geçmiş, Güney Kore Ordusu'nun elinde tuttuğu mevzileri ve hatları yerle bir etmişti. Yine de bu esirlerin bırakılması, vatana dönmeyle yüz yüze kalmasınlar diye aynı şekilde serbest bırakılmayı talep eden buradakileri coşturdu. Hapishane yetkilileri, talepleri görmezlikten geldi o yüzden esirler açlık grevine başladı. Eylem uzun sürmedi çünkü vaiz olarak sık sık kamplara gelen Peder Hu, Birleşmiş

Milletler için arabuluculuk etti ve hiçbir zaman komünistlerin eline verilmeyeceğimiz güvencesini verdi. Bunun insan haklarına saygı duyan Amerikalılar için bir prensip meselesi olduğunu söyledi. Yine de 2. Kapalı'dan üç esirin morali o kadar bozuldu ve uzun beklemeden o kadar yoruldular ki kendilerini astılar. Bu adamların, onları bekleyen misillemeden ödlerinin koptuğunu ve eve dönmemek için her şeyi yapabileceklerini gördüm.

Temmuzun sonuna doğru Panmunjom'da mütareke imzalandığı haberi geldi. Savaş sonunda bitti; bunun anlamı bizim esaretimizin de yakında biteceğiydi. Vatana geri gitme olasılığından ürken esirler yine büyük bir kargaşa içine düştüler. Fakat ben farklı bir nedenle endişeliydim: Çin'e dönmenin bir yolunu bulamazsam bu adamlarla Tayvan'a gitmek zorunda kalabilirdim.

Sonra tüm savaş esirlerinin, "ikna etme" denen nihai elemeden geçmek için Kore anakarasına gönderileceği söylendi. Bu, Demir Perde'ye tekrar girmemek için her şeyi yapabilecek esirleri korkuttu. Onların çoğu kitlesel bir gösteriden söz etmeye başladı. Hatta birkaçı kendisini öldürmeyi önerdi, Kızıl Çin'e dönerse nasıl olsa öldürülecekti. Bazıları o yöne giden gemiye zorla bindirilirse, okyanusa atlamayı planladı.

Fakat herhangi bir sert eylem olmadan, Çan Kay Şek'den bildiri geldi; kendisi tarafından telsizden okundu ve bütün kampa hoparlörlerle yayınlandı. Mareşalin yaşlı sesi Birleşmiş Milletlerin düzenlemelerine güvenmemizi istiyor ve Tayvan'a güven içinde getirileceğimize söz veriyordu. Ertesi gün her birimize, arka yüzüne Çan'ın bildirisinin tamamı basılmış bir milliyetçi bayrağı verildi. Bildiride bize şu bilgiler veriliyordu:

> Özgürlüğünüzü sağlamak için birkaç ay daha dayanmalısınız ve BM yetkilileriyle işbirliği yapmalısınız. Bu arada Özgür Çin'deki vatandaşlarınız, nihai özgürlüğe ulaşmanız için güçlerini sizinle birleştirecektir. Ben bu mevzuyu gözlerimle göreceğim ve BM'nin özgürlüğü seçen savaş esirlerine saygı ilkesine riayet edip etmediğini denetleyeceğim. Ek olarak Tayvan'a, gerçek Çin'e gelebilesin diye, Birleşmiş Milletler'in iraden dışında herhangi bir yere gönderilmeyeceğin sözüne bağlı kalmasını sağlayacağım...

Bu bildiri, eve gitmek istediğim için beni endişelendirse de esirleri sakinleştirdi. Ama ev artık tehditkâr görünüyordu; geri dönersem başıma ne geleceğinden emin değildim. Keşke komünistlerle milliyetçiler arasındaki patırtıdan kendimi kurtarabileceğim, üçüncü bir seçenek olsaydı.

Ağustos ortalarında 8. Kamp'taki pek çok savaş esirinin Çin'e gitmek üzere Cheju'dan ayrıldığını duyduk. Bunun anlamı yakında biz de hareket edebiliriz demekti. Hong Kong'da yayınlanan haftalık *News World* dergisinin son sayısında, Kuzey'e hareket etmeden önce yaygılarını ve battaniyelerini yakan Koreli kadın esirlerin birkaç fotoğrafı vardı. Burada hapishane yöneticileri bize, vatana dönmeyeceklere, Tarafsız Bölge denen Kaesong yakınlarındaki bir yere gönderileceğimiz bilgisini verdi, nihai ikna yapılana kadar orada üç ay kalacaktık. Komünistler çoğumuzun Tayvan'ı seçmeye zorlandığında ısrarlı olduğundan, dönen tutsaklar hakkındaki politikalarını anlatan temsilcilerini dinlememizi istediler.

Tarafsız Bölge; bağlantısız bir ülke olan Hindistan'dan gelen askerler tarafından korunmasına rağmen, bu haberler burada bir heyecan dalgası yarattı. Esirlerin hepsi komünistlerin psikolojik saldırıda usta olduklarını biliyordu. Yüzünü onlara gösterir göstermez içini korkunç bir korku kaplayacaktı çünkü seni tanıyabilir ve Çin'deki ailene ve akrabalarına acı çektirebilirlerdi. O yüzden esirler arasında huzursuzluk yeniden yükseldi. En kötüsü de Tarafsız Bölge'ye ancak üç kilometre uzaktaki Komünist Ordu, kampa saldırabilir ve bizi yok edebilirdi. Fiilen bölgeye giremezlerdi; ancak bir topçu ateşi işlerini görürdü.

Koje Adası'ndayken bu milliyetçilerin bazılarının sırf teatral bir efekt için, kanlarıyla dilekçe yazdıklarını düşünmüştüm; şimdi onların gözünde vahşi bir canavar gibi olan komünistlerden gerçekten korktuklarını görebiliyordum. Liderleri tarafından cesaretlendirilen pek çok adam, Kore anakarasına bir daha ayak basmama kararlarını dile getiriyordu. Binlerce adamın kanlarıyla imzaladığı bir dilekçe 13. Kamp'ın amiri olan Albay Wilson'a verildi; savaş esirlerinin komünistlerin iknasını dinlemek için kuzeye gönderilmeye boyun eğmeden önce, ölümüne savaşacaklarını dile getiriyordu. Bu, Amerikalıların canını sıktı ve bir çıkmaz yarattı.

Sonra Milliyetçi Ordu'dan iki subay uçakla Tayvan'dan geldi. Gizli olarak savaş esirlerinin liderleriyle görüştü ve her esirin Tayvan'a güven içinde götürüleceği sözünden sonra, iknaya katılmaya razı etti. Liderler

seve seve kabul etti; bu onlar için gelecekteki patronlarını memnun etmek için bir fırsattı. Eratla zaruri yolculuk hakkında konuştuklarında, kimse karara açıktan karşı çıkmasa da kampta homurtular yükseldi.

Sıradan esirleri yatıştırmak için liderler, kayıplarını kurtarmak için komünistlerin yapacağı son bir girişimi önleyecek birkaç önlem aldı. O kadar çok adamın anakara yerine Tayvan'ı seçmesi, Çin yönetiminin suratına bir tokat olmalıydı, o yüzden temsilcileri, yani iknacılar, mümkün olduğu kadar çok savaş esirini geri döndürmek için her çabayı harcayacaktı. Bütün bir hafta boyunca bizim bölme ikna taklidine sahne oldu, bazı adamlar komünist iknacılar, Amerikalı gözlemciler, tarafsız ülkelerin hakemleri rolünü oynadılar. Bu provalar esas olarak, cahilleri görüşmede kem küm etmekten korumak içindi. Hepimize ikna çadırında duracağımız yer gösteriliyordu, komünist iknacılar bizden ne kadar uzağa oturacaktı, bize ne soracaklardı, ne cevap vermeliydik ve kurallara uyulmazsa yanımızda oturan hakemden nasıl yardım isteyebilirdik. Görüşme taklidini yaptıktan sonra esirlerin çoğu sakinleşti. Ama ben, öncekinden daha heyecanlıydım, hâlâ bu durumdan nasıl sıyrılacağımı bilmiyordum. Ne olursa olsun anneme ve Julan'a dönmeliydim.

Bu ikna taklitleri giderek komünistleri aşağılama alıştırmasına dönüştü. Liderler iknacılara hakaret ve küfür etmek için sloganlar hazırlayıp bizi çalıştırdı. Onlara ağzımıza geleni söyleyecektik ve bize fiziksel olarak zarar vermedikleri sürece, bu sorun olmayacaktı. Taburda nasıl koca bir balgam çıkarılacağını ve komünistlere isabet ettirileceğini öğreten birkaç alıştırma bile yapıldı. Bu provalardan başka, Zincirleme Koruma denen kaba bir taktik icat edildi; belki buna Toplu Cezalandırma dense daha doğru olurdu. Liderler esirleri üç dört gruba ayırdı; adamların biri yemininden döner de Çin anakarasını seçerse gruptaki herkes cezalandırılacaktı. Bu esas olarak subaylara değil de sıradan esirlere ve yalnızca bizim kapalıda uygulandı. Ben bir çevirmen olarak kimseyle zincir olmadım. Herhalde Wang Yong bana güveniyordu.

Ağustos sonlarında bir grup subay, Tayvan'dan bizi görmeye geldi fakat herhangi bir bölmeye girmelerine izin verilmedi o yüzden yalnızca kapıda görüşebildik. Akşama doğru hoparlörlerden bize tavsiyeler verip uyarılar yaptılar. Biri komünistlerin daha şimdiden geri dönen savaş esirlerini idam ettiğini ileri sürdü. Grubun başı bize şöyle seslendi:

"Bugün bir araya geldiğimizde, komünistlerin hepinize köle gibi baskı yaptığını anladım. Şimdi niçin birbirimizin elini sıkamıyor ve sarılamıyoruz? Niçin barakalarınıza girmemize izin verilmiyor? Niçin birbirimizle dikenli tellerin ardından konuşmak için bağırmak zorunda kalıyoruz? Bütün bunlar sizi sonsuza kadar buraya kapatmak isteyen komünistler yüzünden. Bunu hiç unutmamalıyız ve günün birinde onlardan hesap sormalıyız... Kardeşler ve arkadaşlar, Başkomutan Çan, sizin iyi olmanız için yürekten kaygılanıyor. Hepiniz antikomünist kahramanlar ve ulusun orta direğisiniz o yüzden size onun en iyi dileklerini sunmamız için bizi buraya yolladı. Sizi Tayvan'a gelmeye ve komünizmle mücadele davamıza katılmaya davet ediyor. Geldikten sonra hepiniz özlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz; üniversiteye gidebilir ya da orduda kalabilir ya da onurlu bir meslek seçebilirsiniz. Seçtiğiniz yolda başarılı olmanız için elimizden gelen her şeyi yapacağımıza sizi temin ederim."

Gırtlağını temizlemek için kuru kuru öksürdükten sonra devam etti: "Yakında Tarafsız Bölge'ye gideceksiniz, orada komünistler onlara dönmeniz için sizi ayartmaya çalışacaktır. Bu hayatınızdaki en kritik an olacak, onun için lütfen uyanık olun ve anakaraya dönmeyi kabul etmeyin. Doğruyu söylemek gerekirse kızıllara boyun eğerseniz, size Üç Baş Siyaseti uygulayacaklar. Bu nedir? diyebilirsiniz. Açıklayalım: birincisi size gülümseyerek başlarını sallayacaklar; ikincisi, Tarafsız Bölge'den çıkıp onların alanına girer girmez, 'suçlarınızı' itiraf etmeniz için başınızı öne eğdirecekler; üçüncüsü, Yalu'yu geçtiğinizde başınızı uçuracaklar. Onların hâlâ uyguladıkları Üç Baş Siyaseti budur. Kardeşler ve arkadaşlar, onlara aldanmayın. Bize katılın. Size her zaman kan kardeşimiz gibi iyilikle davranacağız. Birleşmiş gücümüzle onları yeneceğiz ve Çin'i geri alacağız."

Resmi görevliler bize pek çok hediye verdi. Her esir; Çan Kayşek'in bir resmini, ön yüzüne milliyetçilerin bayrağı basılmış bir tişört, bir yünlü palto, bir kumaş el çantası, bir kutu kesme şeker, bir teneke domuz yahnisi, bir teneke armut kompostosu ve naylon bir torbada yüz elli gram yeşil çay aldı. Ayrıca her kapalıya basketbol, futbol, voleybol topları, kitaplar, kalemler, dergiler, davullar, ziller, borazanlar, kornolar, üç deste iskambil kartı ve satranç takımı verildi. Esirlerin davasını

desteklediğini ifade eden yüz binden fazla sivilin imzası olan, dört top beyaz bez de vardı.

Esirlerin çoğu hediyelerden aşırı etkilendi. Kimileri iki yıldan fazladır ağızlarına sürmedikleri şekerlemeleri çiğneyip sıcak çayları içerken ağlıyordu. Kimileri başkomutanın iyiliğini ve cömertliğini hiçbir zaman unutmayacağını söylüyordu. Bu, sizi sığır gibi besleyip hemen düşmanın üzerine gönderen komünistlerle aralarındaki farktı. Esirler aralıksız konuştular; herkes sarhoş oldu. Sonra kendilerini milliyetçi savaşçılara daha fazla benzetmek için kimileri saçlarını kazıttı. Bir hafta içinde hepimiz saçsız olduk.

Hediyeleri benim de hoşuma gitmesine rağmen milliyetçileri bildiğim için, aklıselimi kaybetmemeye çalıştım. Gerçek orduları için fena halde adama ihtiyaçları vardı oysa komünistler milyonlarca askere ve dünyadaki en geniş insan rezervine sahiptiler. Bu yüzden iki tarafın savaş esirlerine davranışı farklıydı. Zannedersem milliyetçileri, esirlere daha fazla değer vermeye zorlayan sıkıntıları vardı. Tersine komünistler esas olarak itibarlarını korumak için bizim dönmemizi istiyordu.

Keşke ikna işi hakkında daha fazla bilgim olsaydı. O zaman bir plan yapabilirdim. Memleketi özlememe rağmen komünistlerin, suçlamalardan beni aklayıp aklamayacağından emin değildim. Milliyetçilerin kampına dönüşümü onlara nasıl anlatabilirdim? Komiser Pei ve Ming'in hayatta olup olmadığını bile bilmiyordum. Ölmüşlerse kendimi savunmam imkânsız demekti. Öte yandan Tayvan'a gidersem, suçluluk duygusundan kendimi kurtaramazdım. Ben yurtdışında huzur ve güven içinde yaşarken annemi ve nişanlımı nasıl bırakabilirdim? Bir çıkış yolu bulmaya uğraştıkça daha fazla hayal kırıklığına uğruyordum. Neşeli görünsem de kafam karmakarışıktı. Endişelerimi bastırmak için daha fazla İncil okuyordum; özellikle de defalarca okuduğum, insanın beyhudeliği duygumu derinleştiren *Ecclesiastes Kitabı*'nı. Bu bölüm beni sakinleştiriyor ve şimdi bir çözüm bulamasam bile, bunun bir çözüm olmadığı anlamına gelmediğini düşündürtüyordu. Sabırlı olmalıydım ve tevekkülle beklemeyi öğrenmeliydim. Çalışmanın bir zamanı ve dinlenmenin bir zamanı vardır; bilginin bir zamanı ve cehaletin bir zamanı vardır. Şimdi tek yapabildiğim uyanık bir zihinle beklemekti.

İyi Bir Arkadaş

Oyaz bölmemizde dolaşan bir köpeğe, Blackie'ye, giderek bağlanmaya başladım. İnsanların onun sahibi olduğumu düşünmeye başlamasına rağmen ona bakabilmem çok zordu. Bir köpek, tavuk gibi ot yemez o yüzden besleyemezdim ve ona kendi yiyeceğinden aramam lazımdı. Ben onun için yalnızca kenarı kırık bir çanağa su doldurabilirdim. Her fırsat bulduğunda, bazı aşçıların onu korkuttuğu, hatta bir süpürgeyle kovaladığı mutfaktan bir lokma çalıyordu.

13. Kamp'ta epey hayvan vardı. Bizim mutfakta bir domuz ve bir düzine tavuk besleniyordu. Sık sık tavukların gıdaklamasını duyuyor ama çorbamızda bir yumurta hiç görmüyorduk. Anlaşılan onları liderler ve aşçılar yiyordu. Birkaç esir kendi başlarına bir tavuk besliyor ve

yumurtaları ihtiyaç duydukları şeylerle takas ediyordu. Hatta birisi, daha süt verecek kadar büyümemiş bir keçi buldu ama uzun süre elinde tutamadı, hayvan bir gün kampın dışına çıktı ve bir daha dönmedi. Bazı sivillerin onu kestiğini ya da ahıra kapattığını düşündük. Sahibi kahroldu ve onu tekrar görme ümidiyle günlerce boş yere bekledi.

Blackie, önceki yaz bizim kapalıda dolaştı ve orada kaldı. Güçlü bir köpek olmadığı için kampta, kendini güvende hissediyor olmalıydı; biraz bodurdu, dışarıda vahşi bir köpekle kapışamazdı. Ayrıca Koreliler köpek etini sever ve başıboş bir köpeği yakalayıp kesmekte tereddüt etmezdi. Siyah tüyleri nedeniyle esirler ona Blackie diyordu. Cüssesi küçüktü ve postu yer yer dökülmüş, nerdeyse çıplaktı ama puf puf bir kuyruğu ve bir çift kelebek gibi beyaz kaşları vardı. Bazıları onun bir Japon av köpeği olduğuna inanıyordu, bazılarıysa onun bir Çin Retriever'ı olduğunu söylüyordu. Ben ne olduğundan emin değildim, belki bir kırmaydı. Sık sık Blakie'nin sırtına pat pat vuruyordum; dokunulmaktan hoşlanıyordu ve herhangi bir insani duygu ifadesi, ona çok haz veriyordu. Bazen Nanshan adlı genç aşçıya, ona biraz artık, yarım tatlı patates ya da bir bayat arpa topağı vermesi için yalvarıyordum. Esirler gibi Blackie de yetersiz beslenmişti; kaburgaları sayılıyor ve her daim aç görünüyordu, yemek zamanı yemek yiyenlerin arasında dönüp duruyor ve dökülen çorba damlalarını yalıyordu.

Onunla zaman geçirdikçe, aramızda özel bir bağ olduğunu kabul etti, beni ne zaman görse peşimden geliyordu. Önemli bir iş yapıyor edasıyla arkamdan koşturuyordu. Onun etrafımda olması hoşuma gidiyordu. Blackie'den önce hiçbir hayvanı gerçekten sevmedim ama şimdi, sabah uyandığımda yaptığım ilk iş onu düşünmek oluyor. Ne zaman yüzmeden gelsem üzerime tırmanıyordu, o kadar mutlulukla inliyordu ki yuvarlak kulaklarını okşuyor ya da onunla oynamak için bir süre çömeliyordum. Yerlerde yuvarlanıyor ya da karnını kaşımam için sırt üstü yatıyordu. Bazen burnunu yüzüme dokunduruyor ve benden lezzetli bir şey almaya can atar gibi ellerimi kokluyordu. Biz savaş esirlerinin hiçbirimizin, ondaki basit zevklere ve bir insana gerçek güvene sahip olamadığımızı anlamamı sağladı. Bunu anlayınca ona, sıkılma ve ihanet korkusuyla çevremdeki hiç kimseye yöneltmeye cesaret edemediğim duyarlılıkları anımsatan bir dost gibi davranmaya başladım. Bu

güzel duygular için minnettardım. Özgür olunca onu bol miktarda etle beslemeye söz verdim.

Esirlerin çoğu Blackie'yi ıslık çalarak çağırıyordu, o da hemen kuyruk sallayarak koşuyordu. Adamı tanırsa, atlayıp kaşınmayı bekleyerek ayaklarını üzerine koyuyordu. O kadar insan canlısı bir köpekti ki sanki yalnızca insanların iyiliğini istiyordu.

Ağustos başlarında bir akşam, Blackie çitin arasından çıktı ve geri dönmedi. Kapalının içinde her yeri ardım ama bulamadım. Korelilerin onu yakalamış hatta kesmiş olabileceğinden korktum. Blackie artık yetişkin bir erkekti ve tek düze bir hayatı vardı. Bildiğim kadarıyla kampın etrafında çok köpek yoktu. Bir dişi bulmak için gölün arkasındaki balıkçı köyüne kadar uzun bir yol gitmesi gerekirdi ve o balıkçılar yakalarsa onu kesmekte tereddüt etmezdi. O gece boyunca bekledim ama geri gelmedi.

Bazı adamlar Blackie'yi şımarttığımı söyledi, uzun zaman önce hadım etmem gerekirmiş. Kendi kendime eğer dönerse, dişilerin peşinden gitmesini önlemenin bir yolunu bulmam gerektiğini ve bu sorunu kökünden halledeceğimi söyledim.

Ertesi sabah erkenden, daha derin uykudayken, bir köpeğin acı acı havladığını duydum. Yataktan atlayıp koştum. Blackie'ydi, kelleşmiş postu çiyden ıslanmıştı, yuvarlak yüzlü aşçı Nanshan'ın etrafında hopluyor, teneffüsteki bir okul çocuğu gibi zıp zıp zıplıyordu. Islık çaldım, Blackie bir an durdu, sonra bana kadar koştu, kuyruğunu sallayıp sesler çıkarıyordu. Arka ayaklarının üzerine kalkıp patilerini üzerime koydu, manalı gözleri parlıyor, ellerimi ve karnımı yalıyordu. Arka bacağında, beş santim uzunluğunda, kanaması durmuş bir yara olduğunu fark ettim. Bir dirgenle yapılmışa benziyordu. Hemen sıhhiyeciye götürdüm, tentürdiyotla temizledi ve antibiyotikli bir merhem sürdü.

Köpeği hadım etmedim tabii ki. Daha önce, bir keçiyi hadım eden birine gönüllü olarak yardım etmeme rağmen bunu yapamazdım. Onun yerine dokuz on metrelik bir ip aldım ve onu bölmeden çıkmadan tutabileyim diye Blackie'nin boynuna bağladım. Blackie'nin pireli olduğunu söyleyen bazı yatakhane arkadaşlarım kızmasaydı odamızın kapısında, onun geçeceği bir delik açacaktım, geceleri benimle kalacaktı. Ama şimdi gece yatmadan önce onu bir kavak fidanına bağlıyordum. Başı

ön ayaklarının üzerinde uyurken huzur içinde görünüyordu. Ayrıca geniş bir tahta kutuyu yan yatırdım ve üstünü ziftli bir kumaş parçasıyla örtüp üzerine iki taş koydum. Hava yağmurlu ya da rüzgârlı olduğunda Blackie, bu eğreti kulübede kıvrılıp yatıyordu. Gece tasmasını takmayı unutursam, mutlaka hapishanenin dışına kaçardı. Ama zeki bir köpekti, her zaman gün doğumundan az sonra dönmeyi becerdi.

Son ikna için Kore anakarasından ayrılmaya hazırlanırken onun için endişelendim. Yanımıza herhangi bir hayvan almaya izin verilmezdi ama geride bırakırsam, yiyecek çalmak için sivillerin evlerine ya da havaalanına girmek zorunda kalacağı için kısa sürede öldürülebilirdi. Bir asker onu sahiplense karşı çıkmazdım; Amerikalılar hayvanlarını zaten besleyebiliyordu. Wang Yong köpeği bırakmamı söyledi. "Bu sadece aptal bir köpek" dedi. "Bırakalım gitsin, tamam mı? Biz insanlara yeterince ilgi gösterelim." Fazla düşünmeden Blackie'yi başından atacağını biliyordum.

Ümitsizlik içinde mutfağa gittim ve köpeği besleyen Nanshan'la konuştum. Ona yalvararak, "Tarafsız Bölge'ye giderken Blackie'yi yanına alabilir misin?" dedim.

"Denerim ama ya havlarsa?"

"Bilmem. Ben yalnızca yapabildiğim kadar uzun süre benimle kalmasını istiyorum. Bu olursa seni suçlamayacağım."

"Subay Feng, Buda'nınki gibi bir kalbiniz var. Ne derseniz yapacağım."

Duygusal sözleri beni şaşırttı.

Nanshan sözünü tuttu. Sıhhiyeciden birkaç uyku hapı alıp toz haline getirdi. Gemiye binmeden önce Blackie'yi büyük bir kazanın içine sakladı. Bir patatesi kesip iki tarafına da uyku hapının tozlarından sürdü ve Blackie'ye yedirdi. Köpek hemen uykuya daldı. Nanshan üzerine bir çuval örttü; böylelikle Blackie gardiyanlara yakalanmadan geçti.

Askerden Arındırılmış Bölge

Pusan'a 1953'ün 10 Eylül'ünde vardık; oradan Askerden Arındırılmış Bölge de denen Tarafsız Bölge'ye geçtik. Kaesong'un ancak birkaç kilometre kuzeyindeki Munsanni adlı küçük kasabanın dışında, kocaman bir kapalı vardı. Kasaba kısmen bombalarla yıkılmıştı; çıplak duvarlarıyla birkaç az ev hâlâ ayaktaydı ama hemen hiçbirinin çatısı yoktu. On altısında kampa girdiğimizde, ikna günlerdir devam etmekteydi. Bölge Hintli askerler tarafından korunuyordu, yönetim organı Polonya, İsveç, Çekoslovakya, İsviçre gibi farklı ülkelerden insanlardan oluşuyordu. Birleşmiş Milletler, Kuzey Kore ve kıta Çin'inden pek çok temsilci vardı. Bize 21. Bölme'deki yeni barakalarımızda en azından on iki hafta kalmayı göze almamız gerektiği söylendi.

Niçin bu kadar uzun? Keyfimiz kaçtı ve şaşırdık. Kamp yaklaşık kırk bölmeden oluşuyordu; otuz üçünde Çinli Savaş Esirleri kalıyordu. Artık daha iyi yiyecekler yiyorduk: Kahvaltıda süttozunda kaynamış arpa çorbası vardı, öğle ve akşam yemeğinde bezelye ya da soya fasulyesiyle karışık pilavımız vardı; patates ve lahana da oluyordu. Artık adam başına gün aşırı bir paket sigara veriliyordu.

Doğuda, Imjin Nehri'ne doğru, meyve bahçeleri uzanıyordu; elma ve armut ağaçlarının hepsinin yaprakları dökülmüştü; genellikle sabahları dallarına kırağı düşüyordu. Batıda yükselen tepe ağaçsız fakat uzun otlarla kaplıydı ve halkalı sülünler kaynaşıyordu. Sık sık kuşların çığlıklarla havalanıp uzaklara uçmalarını seyretmek için, tel boyunca toplanıyorduk. Uzaktan erkek kuşların çok renkli tüyleri, güneş ışığında küçük patlamalar gibi görünüyordu ve aramızda bağrışmalara neden oluyordu. Onların peşine takılabilmeyi nasıl da istiyorduk. Burada toprak esmer ve bereketliydi ama tarlalar bombalarla delik deşik edilmişti. Yine de kuşların yiyebileceği, kendiliğinden bitmiş biraz tahıl, ot tohumu ve böğürtlen vardı. Sülünler, insanoğlunun tersine, savaşa pek müteşekkir görünüyorlardı.

Bizim bölmede daha önce askerlerin kaldığı belliydi; çadırlarda uzun tahta yatakların yerine ranzalar vardı. Silah olarak genellikle sopa taşıyan Hintli askerler, bizi yumuşakça uyarıyorlardı. Vardığımız gün hepimize bir fincan kahve ve çikolata sunulmuştu. Ama kapıyı öyle sıkı koruyorlardı ki resmi izin olmadan kimse çıkamazdı. Sonuç olarak tüm taburlar birbirinden izoleydi. Şayet birisi hastalansa da Askerden Arındırılmış Bölge'deki hastaneye götürülmesi gerekse iki üç muhafız ona eşlik ediyordu. Diğer taraftan Hintli yetkililer, her gün sonunda bize üç saat yayın yapmaları için Çinli temsilcilere izin vermişti. İknacıların bazıları tehditlerinde ileri gidip, şöyle diyorlardı: "Hepsi de anakarada olan ailelerinizi düşünün. Hiç değilse onlar için eve dönmelisiniz." Sözleri oradakileri o kadar korkutuyordu ki bizim taburdaki pek çok kişi, Komünist İknacılarla görüşmeyi reddetti. Wang Yong öfkelendi ve birkaç adamı yayını bastırmak için çubuklarla iki boş benzin variline vurmakla görevlendirdi fakat bu, daha fazla gürültü üretmekten başka işe yaramadı; biz hâlâ söylenenlerin bir kısmını duyuyorduk. O yüzden korumalarına, uzun direklerin ucundaki hoparlörleri kırmalarını emretti; onlar da taşlarla kırdılar. Hintliler bir daha onları tamir etmedi.

Pek çok girişimin başarısız olmasından sonra, Wang Yong, diğer bölmelerle iletişim kurmaktan ümidi kesti. Bir gün birisi yaklaşık dokuz kilometre uzaktaki 22. Bölme'ye mesaj taşıması için Blackie'yi kullanmayı önerdi. Köpeği tutup boynuna bir mektup bağladılar; kapıya yakın çitteki bir delikten dışarı ittiler. Blackie 22. Bölme'de onu tanıyan bazı esirlerin ıslıklarına yanıt verdiği için başarılı bir haberciydi. Fakat muhafızlar daha en başında, onun misyonunu fark ettiler. Çok fazla göz üzerinde olduğundan onun güvenliği için endişelendim ve kâğıda bir daha mesaj yazmaması için sekretere yalvardım.

Nanshan şimdiye kadar beni Blackie'nin sahibi yerine koymuştu ama ben, buna kulak asmadım çünkü sonunda, vatana dönsem bile köpeği yanıma alamayabilirdim. Oğlan benden daha iyi bakıp besleyebilirdi, zaten Blackie'nin mutfağın bir köşesinde yatması için diğer aşçılardan izin almıştı. Ben Nashan'ın köpeği bu kadar sevmesinden memnundum.

Bir gece Blackie haber götürmek için çıktı ve dönmedi. Ben yine kızıştığını düşündüm fakat bölgeden çıkması mümkün değildi, bildiğim kadarıyla da bölgede başka köpek yoktu. Hem Nahsan hem ben gece geç saate kadar dönmesini bekledik. Sabaha karşı ikide, o kadar uzun ayakta kalmaktan bitkin düştüm ve yatmaya gittim.

Ertesi sabah Nahsan tek başına, Hintli muhafızlarla konuşmak için kapıya gitti. İngilizce konuşamıyordu ama bir teğmene Çince yalvardı: "Lütfen, lütfen Blackie'nin nerede olduğunu bana söyleyin!" Ben onlara yaklaşırken kaba sakallı subay, başını salladı. Oğlan ümitsizlik içinde, onların gerçekte onun söylemeye çalıştığı şeyi anlayamadığını farz ederek havlamaya başladı ve köpek gibi dört ayağının üzerinde durdu. Hintliler makaraları koyuverdi.

Ben subayın yanına gidip Blackie'yi görüp görmediklerini sordum. Gri gözlerini çevirdi ve kılı kıpırdamadan dedi ki: "O köpek gizli kuryeydi, o yüzden onu idam ettik."

Nashan'a, "Onu öldürmüşler" dedim.

Bu laf üzerine oğlan subayın üzerine atladı, küçük yumruklarını kullandı ama kendi gözyaşlarıma rağmen onu zapt ettim ve barakamıza sürükledim. Mutfakta birlikte ağladık.

Aynı sakallı teğmen o akşam sayımı almaya geldiğinde, ellerinde birer tuğla olan iki esir aniden ona saldırdı. Subay çılgın gibi çite doğru

koştu, pek çok adam onu kovalıyor, kimi kısa sopalar sallıyordu. Öyle şoke oldum ki ne yapacağımı bilemedim. Onu biraz hırpalamalarına aldırmayacaktım ama öldürmeleri, bizim için felaket olabilirdi. Bereket onu köşeye kıstırmalarından önce bir manga Hintli muhafız, çitin diğer tarafından koştu, tüfeklerini doğrulttu ve namlulara mermi sürdüler. O zaman esirler onun gitmesine izin verdi.

Blackie'nin ölümü dışarıyla haberleşmemizi sekteye uğrattı ama Nashan'la ben hariç, esirlerin hemen hepsi köpeği birkaç günde unuttu. Onların Hintli subayın canına kastetmesi pek de öç alma duygusuyla yapılmamıştı. Gelecekleri belirsiz, hemen hepsi ümitsiz ve çabuk parlayan bu adamlar, duygularını kanalize edecek bir fırsat bulmuşlardı.

Wang Yong, Dajian'la bana bir iş verdi: Hintli askerlerle mümkün olduğu kadar sık konuşmak, iknayla ilgili enformasyon toplamak ve akşamları ona rapor vermek. Bu iş için her birimize, biraz ekstra sigara verdi. Onun için her gün muhafızlara yaklaşmaya ve çene çalmaya çalıştım. Onlardan aldığım bilgilerle durumumuzu daha iyi anlamaya başladım; ne yazık ki ne kadar çok öğrenirsek, ümidimiz o kadar çok kırıldı. İki Çin tümeni, kuzeyde beş kilometreden daha yakındaydı. Saldırırlarsa Imjin Nehri bizim geri çekilmemizi engelleyecekti. Dahası, Askerden Arındırılmış Bölge'yi yöneten Hintliler, komünistlere sempatiyle bakıyorlardı ve bizi anakaraya geri götürmelerine göz yumabilirlerdi. Tayvan'a ulaşma şansımızın yarı yarıya olduğunu tahmin ediyorduk. Bir öğleden sonra, Hintli bir subayla konuşurken daha önce aklımın ucundan geçmeyen bir şey duydum. Köşeli çeneli adam, Çin'e de Tayvan'a da gitmeye isteksiz olursam üçüncü bir ülke için müracaat edebileceğimi söyledi. "Neresi Chuck?" diye sordum, soyadını bilmiyordum. Adamları ona subay D. diyorlardı. Sürmeli gözlerini kırpıştırdı ve genizden bir aksanla şöyle dedi: "Hindistan, Brezilya ya da Arjantin gibi."

"Emin misin?"

"Kesinlikle." Kelimenin üçüncü hecesine cıvıltılı bir sesle vurgu yaptı. "Böyle bir grup Savaş Esiri zaten var, bilirsin." Yeşil türbanına dokundu, elinde benim verdiğim bir sigara tutuyordu.

"Bu grup ne büyüklükte?"

"Yedi sekiz kişi."

"O ülkelerde ne yapmaya gidiyorlar?"

"Bilmem. Onlar için bazı işler olacaktır şüphesiz."

"Ne gibi?"

"Bu, onların sahip oldukları yeteneklere bağlı olacaktır."

Günün geri kalanında bu düşünceler zihnimde dönüp durdu. Ne olursa olsun, Tayvan'a gitmemeliydim çünkü bu, komünistlerin düşmanı olduğumu açıklamam anlamına gelecekti, onlar da hiç şüphesiz annemi ve nişanlımı cezalandıracaklardı. Öte yandan ihanet şüphesinden kendimi kurtaramadıkça, benim geçmişime sahip ve milliyetçilerle düşüp kalkmış birinin, zaten hapiste değilse, her an gözaltına alınabileceği anakaraya dönemezdim. Pei Shan ve Chang Ming'in Çin'e döndüğünden emin olsaydım, bu riski alabilirdim çünkü onlar aklanmama yardım edebilirlerdi. Ama benim gibi bir adamı bir kez daha korumak isteyeceklerinden nasıl emin olabilirdim? Zaten daha önce de beni kurban etmeyi düşünmemişler miydi? Buna kıyasla, orada beni nasıl bir hayat beklediğine dair en ufak fikrim olmasa da üçüncü bir ülke, daha iyi bir seçenek olabilirdi. Yabancı bir memlekette hayatta kalıp kalamayacağımdan bile emin değildim.

Peki, başka bir ülkeye gidersem komünistler anneme ve Julan'a zarar vermeyecekler miydi? Vermeyebilirlerdi çünkü onların düşmanı olmak niyetinde değildim. Belki saftım ama kendini koruma güdüsüyle hareket ediyordum ve genellikle dışarlıklı olan ve vatandaşların arasında herhangi bir politik gruba uyamayan benim gibi bir adam için, üçüncü ülkenin iyi bir rota olacağını hissediyordum. Yabancı bir memlekete yerleşince, annemi ve Julan'ı da getirtecektim. Fakat komünistler onların ayrılmasına ve bana katılmasına izin verecek miydi? Verebilirler de vermeyebilirler de. Yine de üçüncü bir ülke, en iyi seçenek olacak gibi görünüyordu.

Sonraki soru nereye gideceğimdi. Brezilya ve Arjantin zor olacaktı çünkü ne Portekizce ne de İspanyolca biliyordum. Hindistan'da İngilizce konuşulsa da çok kalabalık nüfusu olan bir ülkeydi ve işsizlik oranı yüksekti. Kast sistemi olduğunu duymuştum; oraya gidersem toplumun en altında yaşayacağım hemen hemen kesindi. Gidebileceğim yansız, İngilizce konuşulan başka bir ülke var mıydı? Bu, iknayı dinlemeye çağrıldığımda soracağım ilk soru olacaktı. Çünkü iknacılarla konuşmaktan uzak duracaktım ve onun yerine hakemlerle doğrudan İngilizce konuşacaktım. Başka bir ülke yoksa Brezilya'ya gidebilirdim, çok büyüktü ve yaşamak için daha fazla yer ve daha fazla fırsat olabi-

lirdi. Birkaç yıl köle gibi çalışarak yaşamak sorun değildi; hâlâ gençtim ve hayata yeniden başlayabilmeliydim. Öte yandan bir ülkesi olmayan, hiçbir zaman kendini evde hissedemeyeceği bir dil konuşmaya mahkûm, yalnız bir adam olmaya hazırlanmalıydım.

Artık kararımı vermiş olsam da daha asabileştim ve bir uyuşma hissi, sürekli temizlemek zorunda olduğum boğazımı sıkıyordu. O akşam, günlük raporları almak üzere tabur karargâhına gitmeden önce subay yemekhanesinde, sakinleşmek için bir kadeh pirinç şarabı içtim. O gün topladığım bilgileri Wang Yong'a verdiğimde, savaş esirlerini kabul eden kimi tarafsız ülkelerden bahsetmedim. Benden kuşkulanacağından korktum. Yalnızca komünistlerin iknasının tam bir fiyasko olduğunu bildirdim; Hintli subay, o zamana kadar yalnızca sekiz adamı memlekete gitmeye ikna ettiklerini söylemişti.

Ertesi akşam başka bir bölmeden, ikna tecrübesi olan iki vatandaş, bizimle konuşmak için geldi. En geniş çadırımızda toplandık, iki adamın oturduğu masanın önünde dizildik. İlk konuşmacı hayli yakışıklıydı, ince bir burnu ve parıldayan gözleri vardı. Uzun boyluydu ama hafif kamburu vardı. Şöyle başladı:

"Kardeşler ismim okunduğunda iki Hintli subay yanıma geldi ve beni on beşinci çadıra aldı. Orada farklı ülkelerden pek çok insan vardı. Bir bakışta onların kızıllar olduğunu anladım. Oturdular, gülümseyip Pekinliler gibi başlarıyla beni selamladılar. Biri dedi ki: 'Sevgili Yoldaş, size tekrar hoş geldiniz demek için anavatanı temsil ediyoruz.'

Yüzlerine tükürdüm ve dedim ki: 'Siz Çin'i temsil edemezsiniz, siz Rusya için çalışıyorsunuz. Neden sizi dinleyeyim?'

Beni oturttuktan sonra sırıtmaya devam ettiler. Başka biri, 'Yoldaş Wan Ping-han, ana babanız sizin eve dönmenizi bekliyor. Çok üzülüyorlar, gece gündüz ağlıyorlar' dedi.

'Sülaleni sil..' diye bağırdım. Komolar, beş yıl önce babamın kellesini siz uçurdunuz. Annem ağlamaktan kör oldu, üç ay sonra da öldü. Şimdi karşıma geçmiş, bana onların hayatta olduğunu ve beni özlediklerini söylüyorsunuz!

'Bunu bir düşün' dedi adam benden ümidi kesmeden, 'sen Çin'in iyi bir evladısın. Senin ana babandan bahsettiğimde, senin eve dönmeni uman yaşlı kuşaktan milyonlarca Çinliyi kastediyorum.'

Bu beni deli etti. Fırladım, cebimden çıkardığım biraz alçı tozunu yüzüne attım. Çığlık atıp, gözlerini ovuştururken ben oturduğum katlanır sandalyeyi kaptım ve ona bütün gücümle vurdum: Bam, bam, bam! Hintli muhafızlar koştu ve beni çekip götürdüler."

Alkışlar koptu. Bir adam bağırdı: "Kızıl haydutlarla ölümüne savaşı!" Hepimiz yumruklarımızı kaldırdık ve sloganı tekrarladık.

Tekrar bağırdı: "Yaşasın Başkomutan Chiang!" Bir kez daha onu yankıladık.

Sonra başka bir adam konuşmaya başladı. Kıpkırmızı bir yüzü, fırlak dişleri, koca bir burnu ve kepçe kulakları vardı. Mao Zedong'unkini hatırlatan ağır bir Hunan şivesiyle konuşuyordu. Bize dedi ki: "Çadırların dışındaki istirahat alanında uzun bir süre bekledim. Çağırıldığımda beni bir çadıra götürdüler. Komolar diğer ülkelerden insanların arasında berbat görünüyorlardı. Bir aç kurt sürüsü gibiydiler. Onların arkasında, kızıl bayrak dikilmiş ondan fazla kamyon gördüm. Bu görüntü beni korkuttu. Kamyonların ilerisinde, üzerinde 'Anavatanımızın Ordusuna Geri Gelin' yazan yüksek bir kapı vardı. Bizi apar topar gemiye doldurmayı planladıkları açıktı. Ben ayağa kalkarken onlardan biri, öne eğilip işaretparmağını masaya koydu. 'Yoldaş, düşmanın elinde çok acı çekmiş olmalısın. Biz anavatanı temsil ediyoruz ve seni kurtarmaya geldik. Artık özgür bir insansın. Lütfen bizimle Çin'e dön' dedi.

Bu 'Yoldaş' kelimesi içimde bir tekme atma hissi uyandırdı ve ne kadar çok nefret ettiğimi hatırladım ama kendimi tuttum. 'Esir kampında fiili olarak pek fazla acı çekmedim' dedim. 'Amerikalılar bana yiyecek ve giyecek verdi. Gerçek acının ne olduğunu sizin Komünist Ordunuzda tattım. Siz bana her zaman bir yük hayvanı, bir silah parçası muamelesi yaptınız; beni yalnızca kullandınız.'

'Yoldaş, namusum üzerine söz veriyorum, özgür bir insan olacaksın, ülkemizde istediğini yapmakta özgür olacaksın. Bir subay olarak çalışmaya devam edebilir ya da ana babana bakmak için eve gidebilir ya da bir kentte çalışıp yaşayabilirsin. Yoldaş, düşün...'

Sonunda sakinliğimi kaybettim, onun büyük bir yalancı olduğunu biliyordum. Bağırdım: 'Ben sizin yoldaşınız değilim. Bana aptalmışım gibi davranmayın. Kılını bile kıpırdatmadan yalan söylediğini biliyo-

rum, Rus aşkınıza lanet olsun. Ananızı, avradınızı si...!' İsviçreli hakeme döndüm ve bağırarak, 'Özgür Çin'e gitmek istiyorum' dedim.

Yabancı adam başıyla onayladı ve sonra denizaşırı bir Çinli, muhtemelen bir üniversite öğrencisi olan çevirmenle konuştu. Bana dönüp, 'Şimdi gidebilirsin' dedi. Çıkmadan önce komoların masasını tekmeledim. Üzerindekiler devrildi, kâğıtlar kalemler ortalığa saçıldı. O kadar öfkelendim ki tepinmeyi sürdürdüm ve neredeyse yanlışlıkla Kızıl Çin yazan kapıya doğru gidiyordum. Çevirmen beni yakaladı ve 'Hey, öteki kapıdan' dedi. Böylelikle beni komoların tuzağına bir kez daha düşmekten korudu."

Bir kahkaha tufanı koptu. Wang Yong ayağa kalktı ve bize dönüp, "Yakında onların iknasını dinlemek için o çadırlara gideceğiz. Dikkatli olun ve kızılların sizi faka bastırmasına izin vermeyin. Ayrıca düşman safına geçerseniz, grubunuzdaki kardeşlerinizin acı çekeceğini hatırlayın. Anlaşıldı mı?" dedi.

"Evet komutanım" diye bağırdık.

Bai Dajian elini kaldırdı. Wang, "Bir şey mi söylemek istiyorsun?" diye sordu.

"Evet." Dajian kalkıp kalabalığa doğru konuştu. "Bu iki arkadaşın tecrübesine göre, kızılları ne kadar çok dinlersen, o kadar saldırgan şekilde seni çekmek için çalışacaklardır. Onlara tükürüp, açıkça küfretmeyi ve çadıra girdiğimiz an Tayvan'a gitme irademizi ifade etmeyi öneriyorum. Başka bir deyişle, bizi yanıltmaları için onlara fırsat vermemeliyiz." Oturdu ve gözlerini bana dikti, tıraşlı kafasında birkaç yumru ortaya çıkmıştı. Kalbim çarpmaya başladı; planımı fark etmiş olmasından endişelendim. Sonunda öteye çevirdiği kızgın bakışları asabımı bozuyordu. Tayvan'a gitmek için onun bulduğu çözüme şaşırdım. Bu, sevimli nişanlısını terk etmeye karar verdiği anlamına mı geliyordu?

Wang Yong dinleyicilere seslendi: "Bu iyi bir fikir. Subay Bai'nin dediği gibi onlara tükürelim. Elimizden geldiği kadar çabuk bu lanet olası şeyi bitirelim."

Artık hakemlere ulaşmadan önce iknacılarla yüz yüze gelmek zorunda olacağım açıktı. Bu, yıldırıcı olabilirdi ama yabancılarla doğrudan konuşarak iknanın bir bölümünü atlatabilirdim. Dikkatli ve soğukkanlı olduğum sürece, üçüncü bir ülkeye gitme planımı gerçekleştirebilirdim.

O gece yatmaya gitmeden önce Wang Yong bizim barakaya geldi ve bana, "Bizimle birlikte geliyorsun, değil mi?" diye sordu.

Daveti beni tedirgin etti ama onun peşinden çıktım. Birlikte tabur karargâhına doğru gittik. Gece soğuk ve ürperticiydi; havada Hintli askerlerin mutfağından gelen hafif bir köri kokusu vardı. İki ışıldak bizim bölmenin girişini aydınlatıyordu, ay gölgelerimizi eğimdeki soluk toprağa düşürüyordu. Karargâhın içi iyi aydınlatılmış ve sessizdi. Odanın ortasına bir masa konmuştu, üzerinde iki tabağın birinde baharat serpiştirilmiş kızarmış soya fasulyesi, diğerinde kuşbaşı pişirilmiş domuz eti vardı. Tabakların yanında iki kupa ve bir şişe pirinç rakısı duruyordu. Yemekleri görünce, hâlâ niyetini sezemesem de, Wang Yong'un benimle içmek niyetinde olduğunu anlayıp biraz rahatladım. Sandalyeye oturmamı işaret etti. "Bu akşam seninle gevezelik etmek istiyorum, Feng Yan" dedi.

"Elbette." Başka ne diyeceğimi bilemedim.

Kupalara içki koyduktan sonra dirseğini masaya dayayıp, "O kadar uzun zamandır birlikteyiz ki artık seni iyi tanıdığımı düşünüyorum. Doğruyu söylemek gerekirse, seni eskisinden daha fazla seviyorum" dedi.

"Tüm yardımlarınız için teşekkür ederim, şef."

"Unvanı bir tarafa at, tamam mı? Bana yalnızca Yong ya da Wang kardeş de."

"Peki, yalnız olduğumuzda öyle yaparım."

"Biz Tayvan'a gittikten sonra senin planın nedir?"

"Açıkçası bir planım yok. Orduda kalmama izin vereceklerini umuyorum; ama..."

"Elbette vereceklerdir. Senin gibi bir yeteneği en iyi şekilde kullanacaklardır ama benim gibi cahil, bir meziyeti olmayan birini kapı dışarı edeceklerdir."

"Yapmayın, hepimiz aynıyız, hepimiz Kızıl Ordu'da hizmet verdik ve hepimiz savaş esiriyiz."

"Yok, yok, sen Huangpu Askeri Akademisi'nden mezunsun. Bu seni farklı yapar."

"Burada eski harp okulu öğrencilerinden epey var. Ben yalnızca onlardan biriyim."

"Hayır, sen özelsin."

"Ben mi? Nasıl?"

İçkiyi kupasının içinde döndürdü ve bir dikişte içti. "Mükemmel İngilizce konuşuyorsun. Ben okuyamadığım ya da yazamadığım için farkı göremem zannetme. Senin ne kadar güzel İngilizce konuştuğunu anlayabiliyorum. Eğitimli vatandaşlarımızın çoğu burada, on yıldan fazladır, İngilizce çalıştılar; hâlâ Amerikalıların önünde bütün söyleyebildikleri 'merhaba' ya da 'teşekkür ederim' ya da 'güle güle'den ibaret. Sen farklısın, sen kendinden emin ve rahat konuşuyorsun. Amerikalıların bile sana saygı duyduğunu görebiliyorum."

"Beni çok fazla övdünüz. Sizin gibi, ben de bir esirim ve Tayvan'da pek çok zorlukla karşılaşacağım."

"Umutsuzluğa düşme, kardeşim. Sana önemli bir mevki verecekleri-nden eminim. Amerikalılarla iyi geçinmek zorundalar, değil mi? O yüzden senin vasıflarındaki bir adam onlar için vazgeçilmez olacaktır."

"Umarım öyle olur."

"Bu etten biraz daha al."

"Peki."

Ben çizgili domuz etinden koca bir parça aldım ve tadını çıkara çıkara çiğnedim. Soya fasulyelerini hatır hutur yerken, "Feng kardeş, büyük bir subay olunca beni unutmazsın değil mi?" dedi.

"Elbette unutmam." Gözlerim doldu. Kupamı kaldırdım ve içkiden bir yudum aldım ve ona dedim ki: "Sen iyi, temiz kalpli bir adamsın Wang kardeş. Seninle birlikteyken kendimi güvende hissettim. Senin dostun olarak kalacağım."

"Bunun benim için anlamı çok büyük." Gözlerinin içi güldü ve ağır kapaklı gözleri neredeyse görünmez oldu.

Laflarken cüzdanından bir fotoğraf çıkardı ve bana uzattı. "Bu kız hakkında ne düşünüyorsun?"

Fotoğrafa baktım ve "Çok güzel" dedim. Gerçekten on sekiz, on dokuz yaşlarındaki kız, tipik bir Mançuryalı'ydı; yuvarlak bir yüzü, yuvarlak gözleri, yuvarlak yanakları ve yuvarlak dudakları vardı.

"Hakikaten böyle mi düşünüyorsun?" diye sordu.

"Evet."

"Onunla arkadaş olmak ister misin?"

"Benim anakarada zaten bir nişanlım var."

"Ben de sadece onunla arkadaş olmanı söyledim, onunla nişanlanmanı teklif etmedim."

Niyetini anladım ve sordum: "O kim ki?"

"Tayvan'daki yeğenim. Yüksek Ticaret Okulu'nda öğrenci, Muhasebe okuyor. Paranın nasıl idare edileceğini öğreniyor."

"Şimdi karar veremem ama fotoğrafını bir süreliğine alabilir miyim?"

"Ne demek. İşte, al." Sevindi. "Onu ne zaman görmek istersen, bana söyle. Ondan hoşlanırsan, TaPei'deki ailesi senin ailen olur."

Kızla dost olmaya niyetim yoktu ama amcasını memnun etmek istiyordum. Bana karşı bir zaafı olmasına rağmen, Wang Yong öyle bir başıboş bir toptu ki gücenirse bana zarar vermekte tereddüt etmezdi. O yüzden onunla aynı seviyede olmaya cesaret edemedim.

Ertesi sabah ben İncil okurken emir eri birden içeri daldı ve avluda toplandığımızı söyledi. Vaktin geldiğini biliyordum; o yüzden kitabı ceketimin cebine soktum ve yola koyuldum. İnsanlar çoktan sıra olmuştu. Onların arkasında on sekiz kamyon park etmişti. Şoförlerin hepsi Amerikalıydı ki bu, esirleri cesaretlendiren bir işaretti. Göz açıp kapayıncaya kadar iki manga, yaklaşık otuz adam, sıra halinde bir aracın arkasına bindi. Biz girdiğimizde kamyon çalıştı ve sallana sallana çamurlu avludan dışarı çıktı. Sonra Askerden Arındırılmış Bölge içinde, sadece bir buçuk kilometre uzaktaki BM karargâhına doğru yol aldı.

Ağaçlar hâlâ kırağıyla kaplı olmasına rağmen güzel bir sabahtı. Uzaktan bakınca dallar, duman içindeymiş gibi görünüyordu. Yol boyunca bazıları hâlâ kum dolu, çürümüş çuvallar vardı. BM karargâhının bu kadar büyük olacağını tahmin etmemiştim. Kırktan fazla yeni çadırdan oluşuyor, bunlardan üçte ikisi ikna için kullanılıyordu. Ön avluda birkaç geniş, boş, etrafı çitle çevrili kümes benzeri yer vardı. Kamyondan indiğimiz anda bu kümeslerden birine tıkıldık; grup halinde beklemek için sıra olduk. Wang Yong kuvvetli bir başlangıcımız olsun diye, birkaç subayı sıranın önüne koydu. Ayrıca, geri dönüp komünist iknacılarla etkili biçimde nasıl yüzleşileceğini ötekilere öğretecek subayların ilk önce gideceği varsayıldı. Wang beni ikinci sıranın başına koydu. Bu sert kuzey rüzgârında uzun süre beklemek beni rahatlattı; planıma konsantre olabiliyordum.

Dokuz buçukta, ilk bölümümüzü alıp götürmek üzere bir düzine kadar Hintli asker geldi; altmış esir kümesten çıkarıldı. Silahsız muhafızlar, ikna çadırlarının dışındaki dört bekleme salonunun birine kadar bize eşlik etti. Önümüzde, sanki renkli bir tatil kutlaması gibi çeşitli ülkelerin bayrakları dalgalanıyordu. Yürürken sakin kalmaya ve odaklanmaya çalışarak planımı gözden geçiriyordum. Birkaç dakika sonra bekleme salonuna alındık, Hintlilerin çoğu diğer yarımızı çadıra almak için döndü. Uzun boylu bir muhafız benim kimlik kartıma baktı sonra beni 7. Çadır'a götürdü. İçeri almadan önce üzerimi aradı.

Çadırın içi epey sıcak, rahat ve aydınlıktı. Duvarlar yaklaşık bir metre yüksekliğinde kontrplakla kaplanmıştı; ahşabın bittiği yerde geniş bir plastik bant vardı, güneş ışığı onun içinden giriyordu ve tavan tamamen çadır beziydi. Çadırın ortasında geniş, şiş karınlı bir soba duruyordu; içinde bir alev pır pır ediyordu; kömür yerine mazot yakılıyordu ve bizim karargâhtakinden daha büyüktü. Daha önce gördüğüm çadırların tersine bu gerçekten süslüydü; tabanda ahşap döşeme bile vardı. Bir köşede birkaç adam sohbet ediyordu; birinin elinde hemen hemen boş bir soda şişesi vardı. Polonyalıya benzeyen bir adam geldi ve benim fotoğrafımı çekti. Bu beni biraz rahatsız etti; çünkü Polonyalı ve Çekler, Sosyalist İttifakı temsil ediyorlardı oysa İsveçli ve İsviçreliler, Hür Dünya adına burada bulunuyorlardı. Beni geniş bir sandalyeye oturttular, önünde üzeri yeşil kadife kaplı uzun bir masa vardı. Besbelli Hintliler, esirleri Çinli iknacıların saldırılarından korumak için önlem almışlardı; sandalye yere vidalanmıştı.

Oturdum ve başımı kaldırdım. Şaşkınlık içinde bir çift tanıdık göz gördüm. Hao Chaolini Nerdeyse çığlık atacaktım. Masanın ortasına oturdu, yanında iki Çinli subay daha vardı. Hepsi temiz yüzlü üniformalar giymişti, göğüslerinde bir parça kırmızı ipek vardı, sarı harflerle "Personel-İkna İşi" yazılıydı. Masanın sonunda iki Kuzey Koreli subay oturuyordu. Solumda tarafsız ülkelerden beş hakem vardı, hepsi de sivil giyimliydi, arkamda bir köşede üç BM temsilcisi oturuyordu; onlardan biri; çevirmen olsa gerek Çinliydi. Chaolin'i görmekten o kadar şaşkındım ki bir baş dönmesi dalgası beni sardı. Hintli muhafız yardım için elini uzattı.

"Sorun nedir?" diye sordu.

"Affedersiniz, bir an gözüm karardı." Soğukkanlılığımı yeniden

kazandım ve Chaolin'inkilerle karşılaşmak üzere gözlerimi ihtiyatla kaldırdım.

Masanın etrafında dönüp ve bana doğru koşmak üzere, ağzı yarı açık, ayağa kalktı; sonra kararını değiştirmiş gibi göründü ve onun yerine elini uzattı. Ağrıyan bir dişi varmış gibi beceriksizce gülümserken el sıkıştık. Yanağında yeni olmuş bir çürük vardı; muhtemelen antikomünist bir esir tarafından yapılmıştı. Tek kelime etmeden birbirimize uzun uzun baktık. Sonra diğer iknacı bana adımı sordu; alışkanlık icabı ona takma adımı söyledim. "Hoş geldiniz, Yoldaş Feng Yan" dedi. Chaolin'in şimdi benim dost mu düşman mı olduğumdan emin olmadığını anladım. Beni gördüğüne göre şayet anakaraya dönmeyi reddedersem beni üstlerine kesinlikle rapor edeceği aklımdan hızla geçti. Bu annem ve Julan benim yüzümden acı çekecekler demekti; bizimkiler karşı devrimci bir aile olacaktı. Ne yapmalıydım? Midem bulandı, nefesim daraldı.

"Yoldaş Yu Yuan" dedi Hao Chaolin ciddiyetle; delici gözlerini yüzüme dikmiş, bana gerçek kimliğimi hatırlatmak niyetindeydi. "Eve dönmelisiniz; Parti ve halk sizi bekliyor. Memnunum ki sonunda görüştük..."

"Dönmeyeceğimi ne zaman söyledim?" diye onun lafını kestim. "Milliyetçilerin kontrolündeki kampta nasıl tuzağa düşürüldüğümü biliyorsun değil mi?"

Şaşıp kaldı; öteki iki iknacı da aynı durumdaydı. Zayıf, kızıl saçlı İsviçreli olduğunu düşündüğüm adam inanmaz gözlerle bir bana bir Chaolin'e bakıyordu. Chaolin ne demek istediğimi anladı ve ekledi: "Parmak izini kontrol ettiklerinde seni tespit ettiklerini biliyorum."

Bir şey demedim, olanları bilmesine şaşırdım. İçimden ağlamak geldi ama kendimi tuttum.

Konuşmaya devam etti: "Senin gibi iyi bir yoldaşı bir daha hırpalamayacağız, söz veriyorum. Aslında Komiser Pei Kaesong'da seni görmeyi bekliyor."

"Onu bıraktılar mı diyorsun?"

"Evet, dün."

"Peki Chang Ming?"

"O da orada. Son 'savaş suçluları' grubu olarak geri geldiler."

Dikkatle ona baktım. Gözleri beni doğru söylediğine ikna etti. Dedim

ki: "Dürüst olursak Tayvan'a gitmeyi hiçbir zaman planlamadım ama yoldaşlarımın artık beni affetmeyeceğinden de korkuyorum. İki taraf arasında tam anlamıyla kısılıp kaldım." Konuşurken annemi ve nişanlımı işin içine sokmadan bir yere gidebilmemin yolu olmadığını anladım.

"Yuan, sana verdiğim sözü hep tutacağım. Seni Pusan'a gönderen Parti'ydi; ortaya çıkan sonuçta senin kabahatin yoktu." Ağlamaklı oldu, esirlik hayatımızın hatıralarıyla duygusallaştığı belliydi.

Bu bana da dokundu. "Yalnızca tehdit altında milliyetçilerle birlikte kaldığıma tanıklık edecek misin?" dedim.

"Tabii, edeceğim."

"Hayır, Chang Ming'in yerini aldığım için onların arasına düştüğümü kastediyorum."

Gözlerini yere eğdi sonra kaldırıp yüzüme baktı. "Sen büyük bir fedakârlık yaptın, Yuan. Hiç kimse seni suçlamayacaktır."

"O halde eve döneceğim."

Masanın sonundaki hakeme döndüm ve İngilizce olarak, "Vatana dönmek istiyorum" dedim.

"Karar vermek için beş dakikanız var" diye hatırlattı.

"Eve gitmeye karar verdim" dedim.

Genç çevirmen göz ucuyla bana bakıyordu, belki onun yardımına ihtiyacım olmamasına canı sıkılmıştı.

"Talebiniz yerine getirilecek" dedi hakem. "Lütfen sağ köşedeki kapıya gidin."

"Teşekkür ederim, efendim." Kalktım ve başımla selam verdim.

Ben dönmeye koyulmuşken Chaolin koştu ve elini uzattı, tokalaştık; avucu nemliydi. Sonra beni kucakladı, nefesi ekşi ve sıcaktı. İkimiz de gözyaşlarına boğulduk ve birbirimize sıkı sıkı sarıldık. "Yuan, seni kaybettiğimizi sandım. Şükürler olsun ki sağ salim döndün. Bu bir mucize!" diye mırıldandı. Ben bir şey demedim, ondan farklı bir nedenle ağlıyordum. Kendimi yaralı ve çaresiz hissetmiştim. Onların saflarına bu şekilde döneceğim hiç aklıma gelmemişti.

Beni farklı ve beklenmedik bir yazgıya götürecek kapıya doğru birlikte gittik. Bütün bu şeyler olurken ben sanki bir vecd halindeydim.

Farklı Bir Yazgı

Aynı öğleden sonra, on bir geri dönenle birlikte, Askerden Arındırılmış Bölge'den yaklaşık on beş kilometre kuzeydoğudaki Kaesong'a vardım. Oraya varmadan önce İncilimi yol kenarındaki çalıların arasına bıraktım. Komiser Pei ve Ming'i gördüğüm zaman, ikisi de beni kucaklayıp gözyaşı döktü, benim dönmemden mutlu oldukları açıktı. Gözyaşlarım görüşümü bulandırıp burnumu karıncalandırsa da ben bu sefer ağlamadım. Bana, ertesi gün, birlikte Çin'e doğru yola koyulacağımızı söylediler. Dönüş o kadar beklenmedik oldu ki ne olduğunu anlamadım.

Komiser onu son gördüğümden bu yana, en az on yaş yaşlanmış görünüyordu, çenesinde kırlaşmış sakalı ve eskisinden daha enerjik görünen sıkıntılı bir yüzü vardı. Saçları artık kurşuni olmuştu ve saç

çizgisi, üç yıl öncekinden iki üç parmak gerideydi; alnı epey genişlemişti. Gözlerindeki bakış hüzünlüydü ama hâlâ kendine tam güveniliydi ve sırtı dümdüz yürüyordu. Ayaklarında hâlâ 1951 ilkbaharında Yalu'yu geçerken giydiği aynı lastik ayakkabıları görünce şaşırdım; artık lime limeydi, dikişler ve yamalarla yamru yumru olmuştu. Esir kampında verilen Amerikan ayakkabılarını giymeyi hep reddetmişti. Bana yakınlık göstermesine rağmen kalplerimiz karşılıklı değildi çünkü beni derinden yaralamıştı. Ming tersine, eskisi kadar neşeliydi. Geniş omuzları hâlâ güçlü görünmesine rağmen, hafif bir kamburu vardı. Komik bir şey çıkarmadan açamıyormuş gibi, yayın balığı ağzıyla sık sık gülüyordu.

O öğleden sonra garip bir şey oldu. Saat dörde doğru bir subay, Ming'le beni çağırmaya geldi ve Koreli bir yoldaşla görüşmek için onu takip etmemizi istedi. Bizi yakın bir avluya götürdü. Kapıdan geçtiğimiz anda gözlerini bize dikmiş, gri bir Lenin ceketi giymiş, orta yaşlı bir adam gördüm. Onu tanıdım. Ming, "Mr. Park!" diye çığlık attı, onu da acele ettirdik. Bize sarıldı, Ming gözyaşı döktü. Mr. Park Çince konuşamıyordu ama bize heyecanla Korece anlattı. Yüzüne ve jestlerine bakınca, bize mutlu bir gelecek dilediğini tahmin ettim. Omzumuza vurdu ve dostça gülümsedi. Aynı önceki yılki gibi görünüyordu; belki yünlü giysisinden ötürü daha bile yakışıklı.

Birlikte; Mr. Park'ın onuruna düzenlenen bir resepsiyona katıldık. Bir masanın üzerinde biraz dilimlenmiş jambon, tuzlanmış yumurtalar, kurutulmuş ördek, turşu, şalgam ve iki şişe Green Bamboo Leaves vardı. Ben çevirmenin yardımıyla Mr. Park'la konuştuğumda, iyi görünen sağlığı ve Koreli savaş esirlerinin en önemli lideri olarak başarılarından dolayı onu kutladım; yüzünü ekşitti. "Benim geleceğim belirsiz" dedi, "ama ailemi görünce mutlu olacağım." Küçük rütbeli bir subay olarak, bunun tam olarak ne demek olduğunu soramadım. Birkaç kadeh Çin içkisi içti, tadının pirinç rakısından daha iyi olduğunu söyledi, güzel kokusu ağızda uzun süre kalıyordu. Resepsiyondan sonra, gecikmeksizin Pyongyang'a doğru yola çıktı. Cipi egzozundan dumanlar çıkararak hareket etti, radyosunda Kore Halk Ordusu Marşı çalıyordu. Birkaç yıl sonra bir gazetede, Mr. Park'ın Rusya'da büyüdüğü ve Sovyetler Birliği vatandaşı olduğunu okuduğumda şaşırdım. Khabarovsk'daki üniversite-

ye gitmiş ve daha sonra oradaki bir kolektif çiftliği yönetmeye atanmış. Kore'ye Japonlarla savaşmak için Sovyet Kızıl Ordu'suyla dönmüş. Koje Adası'ndaki bir numaralı hapishanedeki hapisliği sırasında, ne hikmetse Amerikalılara itiraf etmiş ve onlara General Bell'i kaçırıp öldürmeyi planladığımızı anlatmış. Bundan sonra Amerikalılar ona iyi davranmışlar fakat ailesini o kadar çok özlemiş ki bir yıl sonra tekrar taraf değiştirmiş ve Kuzey Kore yönetimi tarafından hapsedilme riskini bile göze alarak onları görmek istemiş. Yüzünü ekşitmesinin ve geleceğinin belirsiz olduğunu söylemesinin nedeni bu olsa gerek. Hâlâ hayret ederim. Niçin inatçı bir çocuk gibi davranmıştı? Bu hâlâ benim için bir bilmecedir. Her şeye rağmen Sovyet vatandaşlığının, onu Kuzey Kore liderliği tarafından şiddetle cezalandırılmaktan koruduğunu umuyorum.

O akşam tıraş olduktan sonra Tümgeneral Tong tarafından kabul edilmek üzere bir kulübeye gittik; zayıf yüzlü bir adamdı, sivri bir burnu ve şahin gibi gözleri vardı. Yasemin çayı ve haşlanmış yer fıstığından sonra, savaş esirliğinden dönen on sekiz kişi, kısaca hikâyemizi anlattık. Bizi dikkatle dinledi; zaman zaman öteki yoldaşlar hakkında bir soru sordu. General bizi, Çin'deki günlük işlere yetişebilmemiz, için çok çalışmaya teşvik etti. Liaoning Eyaleti'nin Changtu Şehri'nde vatana dönenler için bir terapi merkezi olduğunu da söyledi. İyileşmek için bir müddet orada kalacaktık. O ve Komiser Pei birbirlerini daha önceden tanıyordu o yüzden biz çıktıktan sonra onlar içeride kaldılar.

Ming'le ben o gece aynı odada kaldık. Baş başa saatlerce sohbet ettik; Komiserin onun hizmetine bağımlı olduğu ve o ne kadar isterse istesin, gitmesine izin vermediği için onun yerine benim Pusan'a gönderildiğimi anlattı. Onun da Pei'nin satrancında bir taş olduğunu fark ettim, ben daha kolay elden çıkarılabilir bir piyondum. Bu kadar acıya neden olduğu için pişmanlık duyuyordu. Hâlâ Pei'nin Pusan'a beni göndermekle onu korumayı düşündüğüne inansam da ona karşı kinim bir şekilde azaldı. Ming, ülkemiz tarafından terk edildiğimizi düşündüğü için Pei'nin hapishanede, genellikle moralinin bozuk olduğunu söyledi. Ara sıra Pei o kadar çok alkol istemiş ki tamirci adamların birine, şapkasıyla içki değiş tokuş etmeyi bile önermiş ama onlar, bunu asla yapmamışlar. Pei'nin politik kariyerini de konuştuk; bizim geleceğimize benzer olabilirdi. Onun Parti tarafından iyi karşılanmayacağından

korkuyordum. Ming anlamlı gülümsedi, başını salladı ve "Sen zeki bir adamsın, Yuan" dedi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Doğruyu söylemek gerekirse, Komiser Pei epeydir pek neşeli değil. Dönünce Parti tarafından kınanıp tenzili rütbe edileceğinden korkuyor. Ama şimdilik tüm işaretler olumlu. Üst subaylar çok anlayışlı. Bence bir problem olmayacak."

Tam olarak ikna olmadım ama sözleri beni biraz rahatlattı. Pei'nin rütbesine dokunulmazsa bizi koruyacak bir pozisyonda kalır. Ming ekledi: "Bu kadar endişelenmemelisin. Sen daha Parti'ye girmedin. Bir şeyler kötü giderse, bence ilk önce Parti üyeleri etkilenir. Sen başı en son belaya girenlerden olacaksın."

Bu anlamlı geldi ve rahatladım. Komiserin artık Parti'nin esir kampındaki kahramanca mücadelemizi, özellikle de Ulusal Gün'de bayrağımızın dalgalanmasını, takdir edeceğine inandığını ekledi. Konu giderek şahsi hayatlarımıza kaydı. İkimiz de mümkün olduğunca çabuk evlenmek istiyorduk çünkü hayat, bizim için öyle değerli hale gelmişti ki bir tek günü boşa geçirmek istemiyorduk.

Sabah sularında Komiser Pei döndü, gözleri yumuşak bir ışık saçıyordu. Çok fazla çay içtiğini ve uyuyamadığını söyledi. Onun için çene çalmaya devam ettik. Dışarıda sonbahar rüzgârı meşe ağaçlarını hışırdatıyor ve daha fazla yaprak düşürüyordu. Arada bir, bir meşe palamutu çatıya düşüyor, sonra yuvarlanıp yuvarlanıp çıt diye toprağa düşüyordu.

"Yuan" dedi Komiser, sigaradan boğuklaşmış sesiyle, "sana ciddi bir soru sormak istiyorum."

"Buyurun" dedim.

"Komünist Parti'ye katılmayı arzu eder misin?"

Afalladım, bir anlık duraksamadan sonra, "İsterim ama henüz yeterli olduğumu düşünmüyorum?" dedim.

"Neden olmasın?" diye lafa girdi Ming.

"Ben Huangpu Askeri Akademisi'ne gittim; son birkaç aydaysa tekrar milliyetçilerle ilişkilere bulaştım."

"Bu dert değil" dedi komiser. "Yeniden kayıt için seni ben yolladım ve olanlardan Parti sorumludur. Milliyetçi akademideki geçmişine gelince, onu düzeltecek kadar çalıştın."

Geçmişimi nasıl düzeltebilirdim? Yorumu beni şaşırttı. Ming, "Bu kadar alçak gönüllü olma, Yuan. Esir kampında mücadelemize önemli katkıların olmuştu. Yeterlisin" dedi.

"Evet" dedi Pei. "Belki mücadelemiz için senden daha fazla şey yapan Ming hariç, diğer yoldaşlardan aşağı kalır bir yanın olduğunu düşünmüyorum. Parti üyeliğine başvurman için seni zorlayacak değilim. Ama şayet istiyorsan aklında olsun seni tavsiye etmekten mutlu olacağım."

"Ben de" diye ekledi Ming.

"Teşekkürler, bunu unutmayacağım" dedim.

Uzun günümüz sona erdi. Köyden bir horozun sesi geldi ve gün ağardı; hepimiz Çin'e doğru yola çıkmadan önce birkaç saat uyumak için yatmaya gittik.

Biz vardığımızda ilk kar Changtu Kenti'ni kaplamıştı; aç serçelerin cıvıldaştığı ağaçların tepeleri bulut gibi görünüyordu. Geri dönen altı yüzden fazla savaş esiri, geniş bir barakaya yerleştirilmişti. Buraya Vatana Dönüş Merkezi deniyordu. İlk iki hafta boyunca, bazı üst düzey eyalet yöneticileri bizi ziyarete geldi. Yanlarında canlı domuzlar, koyunlar, sivillerden meraklı binlerce mektup, bize iki kez gösterim sunan bir opera topluluğu getirmişlerdi. Bir öğleden sonra yerel ortaokuldan kızlar, şarkı söylemek ve taze çiçeklerden iki dev buketi bize sunmak için geldiler. Buketlerin üzerinde, her birimiz için ağır bir bronz madalya vardı. Merkezden sorumlu liderler, istirahat etmemizi ve ülkeyi yakalamaya çalışmamızı ve yakında hepimizin farklı işlere gönderileceğimizi söylediler. O zaman heyecanlandık ve müteşekkir olduk. Dönen subaylardan rütbesi alay komutanı üzeridekiler, bölmede bir misafirhanede kalıyordu fakat her birinin aynı tür yemek masası vardı; iyiydi, sıradan askerin yediğinden daha iyiydi. Biz genellikle et ve balık yiyorduk; kuzeydoğuda kıt olan pirinçten çok unlu besinler olsa da soya fasulyesi ve beyaz peynirle yapılan bir yemek olan tofu ve sebze boldu. Diyet besleyici olmasına rağmen çoğumuz hâlâ solgunduk ve kabaca aynı yaşta olduğumuz buradaki personelden daha yaşlı görünüyorduk, sanki onların babalarının kuşağındandık. Bazı vatandaşlar zaten dazlak kafalı ve kır sakallıydı, bazıları dişlerini kaybetmişti.

Genç dostum Shanmin'i burada bulmak beni neşelendirdi, bir parça uzamış olsa da pek değişmemişti. Weiming'e inme indiğini ve Shenyang Şehri'nde hastaneye yatırıldığını söyledi. Birlikte ona bir mektup yazdık ama o iyi adamdan bir daha haber alamadık.

İlk birkaç hafta boyunca, ülkemizin gelişmesi hakkında bilgilendirilmek için çalışma toplantılarına gittik fakat ancak iyileştiğimiz için genellikle dinlendik ve eğlenmeye çalıştık. Tüm adamlar sıcak banyoya kavuştu, hamamda başkalarının dövmemi görmesinden korktuğumdan ben nadir gidiyordum. Yalnız banyo yaptığımda bile, soyunurken yüzümü duvara dönüyordum ve havuza gidene kadar belime bir havlu doluyordum. Böyle can sıkıcı bir işareti taşıyan yalnız ben değildim; kırktan fazla adamın vücudunda, antikomünist sloganlar vardı. Kliniğe gittim ve Dr. Liang'a dövmeyi göbeğimden silmesi için yalvardım. Ciltlerindeki utanç verici kelime ve işaretleri kesmede, başka adamlara yardımı olmuştu. Bazen tamamen yok edemiyordu; anlaşılmaz bir cümle haline getirmek için ya da yeni bir anlam vermek için sadece bir iki kelimeyi siliyordu. İngilizce biliyor ve alfabeyle oynuyordu. Benim vakamda işlemin basit olduğunu söyledi: FUCK kelimesini koruyup U ve S hariç COMMUNISM satırını silmeyi önerdi. Önce tereddüt ettim ama orada hazır bulunan, disiplin işlerinden sorumlu bir subay, alkışlayıp harikulade bir fikir olduğunu söyleyince ben de kabul ettim. Doktor iyi bir iş yaptı ve her harfin arkasına üç nokta ekledi. Sonuçta orijinal dövme şekil değiştirip, FUCK... U... S... oldu.

Vatana Dönüş Merkezi'ne varır varmaz hepimiz eve mektup yazmıştık fakat çoğumuzun mektubuna cevap gelmedi. Ben sinirliydim. Ming de öyle; onun nişanlısı Kanton'daydı ve üç dört gün içinde mektubunu alabilirdi.

Beş hafta sonra gerçek çalışma seansları başladı. Artık Kuzeydoğu Askeri Komutanlığı'nın sorumluluğuna bırakılmıştık; başka bir ifadeyle, Pekin'deki liderler, bizden elini eteğini çekmişti. Hepimize düşman hapishanesinde karıştığımız suçları itiraf etmemiz ve el bombası attıktan sonra bir sığınağın mazgal deliğindeki Amerikan makineli tüfeğinin üzerine atılan, kahraman Huang Jiguang'la kendimizi karşılaştırmamız emredildi. Çalışma seansındaki görevliler bize, bundan sonra takip etmemiz gereken üç ilke bildirdi:

1) Esir durumuna düşüşünüz utanç vericidir. Düşmanla son nefesinize kadar dövüşebilirdiniz ama siz bunu yapmadınız. Demek ki korkaksınız.

2) Düşmanımıza karşı mücadeleye devamdan nasıl korkabildiniz? Hapishanede bir miktar direniş olsa bile, bu esas olarak hayatta kalmak için ihtiyaçlarınızdan kaynaklandı. O yüzden bundan söz etmek erdem değildir, hatalarınızı ve suçlarınızı itiraf etmeniz gerekir.

3) Tutsaklığınız için kendinizden utanmalı ve bunu herhangi bir dışsal nedene atfetmemelisiniz.

Çalışma seansları bizi korkuttu. Esir kampında lider olanlar şimdi bir işbirlikçi olarak damgalanıyordu ve gardiyanlarına gerçek ismini ve birlik numarasını söyleyen, "devlet sırrına ihanet etmiş" biri olarak sınıflandırılıyordu. Amerikan sigarası içmiş olmanız, düşmana pes etmişsiniz demekti; onların yemeğini yemek affedilebilirdi fakat bir lüks olan tütünü kabul etmeniz teslimiyetti. Pei Shan'ın Cheju Adası'nda gömülü olan dört adama verdiği özel takdirnameler bir tarafa, benim dört erdem takdirnamem de buhar olup gitti. Pek çok geri dönüşçü, bu umulmadık gelişmeye öfkelendi ve sık sık Komiser Pei'yi yakalayıp, haksız muameleden şikâyet ettiler ve onları koruması ve takdirnamelerinin geri verilmesi için yalvardılar. Gözlerinde o hâlâ Komünist Parti'nin ete kemiğe bürünmüş hali, bir yarı tanrıydı o yüzden ülkemize sadakatlerini ispatlayabilecek ödüllerinin teyit edilmesini ondan istiyorlardı. Üstlerinin hiçbir zaman kabul etmeyeceğini çoktan biliyor olsa da o, takdirnamelerin geçerli olacağına söz verdi.

Komiser de soruşturmadaydı ve paçayı kurtarmak gibi bir derdi vardı. 8. Kamp'ta Amerikalıların ona uyuşturucu madde verdiği ve gerici bir konuşma yaptığı, bunun daha sonra radyoda yayınlandığı söylentisi dolaşıyordu. Kendisi bunun farkında değilmiş. Şimdi işbirliği suçlamasından kendini kurtaramayabilirdi. Dahası üstleri, eski tümenimizden en az beş yüz insanın esir alındığına ve bu büyük sayının, tümen komutanlarının adamlarını azimle savaşmak için örgütlemediğini gösterdiğine inanıyorlardı. Öyleyse en tepedeki subaylarımızdan biri olarak yenilgimizden Pei sorumluydu. Adamlarıyla yüzleşmekten kaçmak için misafirhaneden dışarı çıkmıyordu. Fakat bereket versin benim vakamda sözünü

tuttu, yeniden kayıt için Pusan'a Ming'in yerine beni gönderenin kendisi olduğunu ve Parti'nin davasına hizmet ederken milliyetçilerin kampını boyladığımı savundu. Liderler pek çok suçlama raundu olmadan beni serbest bırakmasa da böylelikle bir hain olarak yaftalanmadım.

Onu milliyetçilerin pençesinden kurtardığım konusunda ısrar eden Shanmin'in ardından, Ming de beni savundu. 13. Kamp'ta ne yaptığımı itiraf etmem emredildiğinde, zamanımın çoğunu İngilizce öğrenmeye harcadığımı söyledim. Ne okuduğum soruldu; İncil demeye cesaret edemedim, onun yerine bazı dergileri saydım. Her gün, Peder Woodworth'ün ilahi öğretmesine yardım etmem ve Wang Yong'a bir çevirmen ve yardımcı olarak hizmet etmemle ilgili yeni bir şeyler hatırlamam emredildi. Tüm ayrıntıları anımsayamadım o yüzden gitmeme izin vermediler.

Bir öğleden sonra Ming kalktı ve benim lehime konuştu. Kırmızı bir yüz ve şişmiş boyun damarlarıyla, subayların nezaretindeki karşılıklı eleştiri seanslarını anlattı: "Bakın, yoldaş Yu Yuan, Peder Woodworth'le yakınlaşmakla elbette bir yanlış yaptı. Ama ondan kırtasiye malzemesi alıp bana verdi. Komünist davamıza sözde bağlı olan Huangpu Askeri Akademisi mezunlarının çoğunun tersine, Yu Yuan bize yardım etti ve davamıza canı gönülden katıldı. Yoldaşlarımız Cheju Adası'na gitmekte olan gemiye binmeden önce Amerikalı komutan Smart'la konuşarak Komiser Pei'yi kurtardı. İçimizden hiç kimse bunu yapamazdı, değil mi?" Birkaç adam başını salladı. Ming devam etti: " 'Sorun çıkaranlar' hücresine atıldığı zaman, *Pei Şifresi*'ni yaratmak için iki yoldaşa yol gösterdi, o olmasa Komiser Pei ve kamp arasında haberleşme mümkün olmazdı. Daha sonra düşman subayı, suçlarından kurtulmak için onu kullanamasın diye, tabur komutanının aldatılarak imzaladığı belgeyi, geri almaya yardım etti. Bu mücadelede oynadığı rolü, bazı yoldaşlar gözleriyle gördü. Onun Amerikan subayıyla görüşmeleri olmadan, imzayı geri almamız mümkün olmazdı. Geçen sonbahar orada yeniden kayıt olması için, benim yerime Pusan'a gitmesi emredildi. Hiç söylenmeden gitti. Hepimiz geri dönmeyeceğini düşündük çünkü Amerikalılar götürdükleri dört subaydan kurtulmak isteyebilirdi. Onu uğurlarken pek çok yoldaş gözyaşı döktü. Söyleyin bana, Parti'ye yoldaş sadakatini kanıtlamak için daha ne yapabilirdi? İzin verin size şunu da söyleyeyim:

Kore'den dönüşte, Komiser Pei'yle ben ona, Parti üyeliği önermeye karar verdik. Burada onun kadar hak eden başka yoldaş yok..."

"Otur Chang Ming!" diye bağırdı seanstan sorumlu subaylardan biri. "Partiye başkalarını tavsiye etmeyi düşünüyorsun ama senin kendinin bile kalıp kalmayacağı belli değil. Aklını kaçırmış olmalısın. Tıpkı sağa sola liyakat ödülleri veren Pei Shan gibi, kim olduğunu mu unuttun? Saçma, sanki her biriniz büyük bir kahramanmışsınız gibi. Bundan böyle kendinize bir suçlu olarak bakmalısınız."

Bu konuşma, savaştaki sicili kusursuz olan Ming'i afallatıp susturdu. Fakat sözlerinin bana yardımı oldu; o andan itibaren daha az baskı görüp daha az zorlandım.

Sonra öz eleştiri seanslarından geçemeyenleri sorgulamaya başladılar. Aramızda çok sayıda Amerikan ve milliyetçi ajanı olduğu söylendi; üst rütbeliler onları bulup çıkarmaya ant içti. Her hafta bazı adamlar tutuklanıp, yüz elli kilometre kadar güneydeki bir kömür madeni şehri olan Fushun'daki hapishaneye gönderildi. Bu, bizi korkuttu ve daha itaatkar hale getirdi. Vatana dönenlerin çoğu başkalarını "teşhir ederek" ve kendilerini daha şiddetli eleştirerek, yetkililere yaranmak için çok çalıştı. Suçlarına ilişkin ikna edici bir kanıt bulunamasa da kimileri korkak olduğunu ve düşmana yardım ettiğini bile kabul etti. Hatta birkaç kişi hapisliği daha uzun sürmüş olsa ya da Parti onları zamanında kurtarmamış olsa çözüleceğini söyledi. Sanki gerçekten hainlermiş gibi, neden kendilerini bu şekilde kötülediklerini hiç anlamadım. Muhtemelen onların suçu çok derindi ve bunu ifade etmenin daha uygun yolunu bulmak, onlar için çok zordu. Sık sık zavallı bir oğlan çocuğu gibi gözyaşı döküyorlardı.

En nihayet nişanlımın abisinden bir haber aldım. Bana kırmızı mürekkeple annemin bir yıl önce öldüğünü ve kardeşini gerçekten düşünüyorsam onu daha fazla rahatsız etmemem gerektiğini çünkü onun, "yüz karası bir esirle" evlenmesinin mümkün olmadığını yazıyordu. "Julan hakkında kötü düşünme. O senin annene son gününe kadar çok iyi baktı. Umarım kardeşime anlayış gösterirsin ve onun karşılaştığı zorlukları anlarsın." Zaman bana kötü bir şaka yapıyormuş gibi hissettim. Keşke annemin ölümünü Kore'deyken öğrenmiş olsaydım; keşke evimin artık aynı yer olmadığını önceden görebilseydim. O zaman ne pahasına

olursa olsun üçüncü bir ülkeye giderdim; ülkesiz ve belki hayatımın geri kalanında köle gibi çalışan yalnız bir adam olarak yaşayabilirdim. Ya da Tayvan'a gidip orada yeni bir hayata başlayabilirdim. Ama şimdi bir şeyi değiştirmek için çok geçti. Ezildim ve bir hafta yataktan çıkmadım. Julan'a iki mektup daha gönderdim, bir de yarım tokayı ama ondan hiçbir yanıt alamadım.

Daha sonra Ming'in başına bir felaket geldi. Mektuplarından birinde nişanlısına şöyle yazmıştı: "Ülkemizin genişliğinden nefret ediyorum; yoksa birbirimizi daha çabuk görebilirdik aramızda bu kadar çok dağ ve nehir olmasa." Her zaman dikkatli bir adamdı ama bu kader belirleyici anda, mektuplarımızın kontrol edildiğini unutmakla ahmakça bir hata yaptı. Bu cümleler onun üzerine gitmeyi bekleyen subaylar tarafından çarpıtıldı. Onu kötü niyetle ülkemizin haritasının küçülmesini isteyen, bir karşı devrimciye döndürdüler. Onun için üzüldüm ama elimden bir şey gelmedi.

Sakinleşince, uzun zaman önce, biz savaş esiriyken zaten çoktan bir kayıp olarak yazıldığımızı anladım. Panmunjom'daki delegelerimizin mantığı, genellikle bizimle ilgili şöyle işliyordu: Bizim acılarımızı düşmanı sıkıştırmak için kullanabilirlerdi ve bize biraz ilgi göstermezlerse daha fazla esir, Tayvan'a gider ve kıta Çin'i daha fazla itibar kaybederdi. Artık biz geri dönmüştük ve bir daha milliyetçilere katılmamız mümkün değildi, artık sonunda bizi istediği şekilde kullanan Parti'yle bir ilgimiz yoktu.

Benim için en şaşırtıcı olan, en tepedeki subayın, Komiser Pei'nin bizim geri kalanımızdan daha iyi durumda olmamasıydı. Başka bir ifadeyle sanki onun oyunu, Parti'ninkiyle özdeşmiş gibi Pei, kendi oyun tahtasını yaratıp adamlarını yerleştirmesine rağmen, o da dahil hepimiz Parti'nin oyun tahtasında birer satranç taşıydık. Gerçekte o da bizden çok farklı olmayan, bir piyondu. O da savaş artığıydı.

Sonraki yaza kadar Vatana Dönüş Merkezi'nden ayrılmamıza izin verilmedi. Birkaç istisna dışında hepimiz, toplumun posası haline gelme manasında, onur kırıcı şekilde tahliye edildik. Kore'ye gitmeden önce bir Parti toplantısında, her şart altında asla teslim olmamaya yemin edildiği için, aramızdaki tüm Parti üyeleri üyeliklerini kaybetti. Parti onların tutsaklığına sözlerini tutmama olarak bakıyordu. Yüzlerce adam

hain ya da ajan olarak yaftalanarak tekrar hapsedildi. Ming yaşamak için bir hamama su taşımak üzere Szechuan'daki evine gönderildi; nişanlısı Ming'in Pekin Üniversitesi'nden sınıf arkadaşı olan başka bir adamla evlendi. Shanmin bir rençper olmak üzere köyüne geri döndü. Komiser Pei, kâğıt üzerinde çiftliğin yönetici yardımcısı olsa da bir pirinç yetiştiricisi olmak üzere Liaoning'in batısında, Panjin'deki bir devlet çiftliğine gönderildi. Daha sonra Vatana Dönüş Merkezi'nde bize katılan Chaolin, ustabaşı olarak, bir çelik fabrikasına atandı. Askerden Arındırılmış Bölge'deki ikna ekibindeki hizmeti dolayısıyla, hepimiz onun eski rütbesini koruyacağını düşünmüştük ama o çalışma, kötü bir şekilde başarısız olmuştu; yalnızca dört yüz adamı dönmeye ikna etmişlerdi. Böylelikle bizim gibi o da cezalandırılıp rütbesi düşürüldü.

Onların çoğuna kıyasla ben şanslıydım. Çünkü Parti üyesi değildim ve ne bir sözümden dönmüş ne de Huangpu Askeri Akademisi'nden mezun olmama rağmen milliyetçilerle birlikte Tayvan'a gitmiştim. Bir ortaokulda Çince ve coğrafya, daha sonra da İngilizce öğretme işi verildi. İşi sevdim, altı yıl sonra emekli olana dek yaptım. 1954'ün sonbaharından itibaren Jilin Eyaleti'nin başşehri Changchun'da yaşadım. Bir daha Szechuan'a dönmedim.

1965'de Ming evime geldi ve kendi memleketinde artık yapacağı bir işi olmadığı için, bu kentte ona bir iş bulmam için yalvardı. Siyah bir kaban giymişti, lime lime olmuş kumaşın her tarafından içindeki pamuklar çıkmış, üzerine lapa lapa kar yağmış gibi görünüyordu. Çarpık bacağıyla yürümesi, bana on üç yıl önce Koje Adası'nda oynadığı Harry Truman rolünü hatırlattı. Ona iş bulmam imkânsızdı. Ben yalnızca, sırtımda sorunlu bir geçmişin ağırlığını taşıyan, bir okul öğretmeniydim. Ona nasıl bir iş bulabilirdim? Dört beş gün kaldı ve derinden hayal kırıklığına uğrayarak gitti. Ona tren dönüşü bileti aldım ve benim aylığımın yarısından fazla olan otuz yuan verdim. Onun için yapabildiğimin hepsi buydu. Geceleri altında uyuyabileceği bir çatı olsun diye memleketinde yaşlı bir kadının evlatlığı olduğu söylenmesine rağmen, bir daha ondan hiç haber alamadım. 1972'nin yazında bazı eski savaş esirlerinin aktiviteleriyle ilgili yeniden sorgulandığımda, sorguculardan biri, "Chang Ming başka bir gezegene gitti" dedi. Öldüğünü duyunca memurların önünde az kalsın gözyaşlarına boğuluyordum.

Kültür Devrimi'nin başlarında bir sabah, iki yüz kadar Kızıl Muhafız evime geldi ve beni alıp mücadele seansı için okuluma götürdü. Beni bir platforma oturttular; sonra bir kız önümde durdu ve gömleğimi sıyırıp dinleyicilere göbeğimdeki dövmeyi gösterdi. Onlara, benim her zaman Birleşik Devletler'in hayalini kurduğumu söyledi. "Fuck" kelimesi onların bütün İngilizce Çince sözlüklerinden kaldırıldığı için anlamını bilmiyorlardı. Parmağımı kelimelerin üzerine bastırarak onlara açıkça dedim ki, "Bu 'si...' demektir. Gerçekten Amerika Birleşik Devletleri'ne tapsaydım, ona 'si...' diyemezdim, değil mi?" Dinleyiciler kahkahayı patlattı. Bu paçayı kurtarmama yardımcı oldu.

Başka vatana dönenlerle karşılaştırıldığımda her yönden şanslıydım. Nişanlımın beni bırakmasından sonra kadınlardan uzak durmaya yemin ettim ve hayatımın geri kalanında bekar kaldım. Ama kişisel talihsizliklerimize rağmen hayat devam etti; buz tutmuş kalbim iki yıl içinde çözüldü. Dikkat çekecek denli güzel bir kadın olan, bir kimya öğretmeni meslektaşıma âşık oldum. Babası Yeni Çin'den önce Şanghay'ın zengin bir tüccarı olduğu için birçok adamın ilgisini çekiyordu. Birkaç ay sonra evlendik. Biri erkek, biri kız iki çocuğumuz oldu, ikisi de üniversite okudu. Oğlum Birleşik Devletler'e gelmeyi başardı ve Georgia Tech'de inşaat mühendisliği yüksek lisansı yaptı. İki Amerikalı torunum oldu; onları çok seviyorum ve onlarla daha uzun bir arada kalabilmeyi istiyorum. Bildiğim kadarıyla BM esir kampından dönenlerden birkaçının çocuğu üniversiteye gitti. 1980'de, vatana dönenlerin son rehabilitasyonundan önceki yirmi yedi yıl boyunca, geçmişi lekeli babalarının, onların doğru dürüst bir eğitim almasını sağlaması imkânsızdı. Tersine karım ve ben oğlumuzu ve kızımızı, Kültür Devrimi'nden sonra üniversiteler yeniden açıldığında, giriş sınavlarını verecek kadar iyi yetiştirdik.

1986 yazında bir öğle vakti, Çin'in dışa açılmaya başlamasından hemen sonra tesadüfen, Kuzeydoğu televizyonunda Bai Dajian'ı gördüm. Liaoping Eyaleti'ndeki evini ziyaret etmek için TaiPei'den gelmişti ve doğduğu yeri unutmadığı için onurlu bir konuk olarak karşılandı ve köyüne bir ilkokul bağışladı. Bölge ortaokulu yapmak için de söz verdi. Görünüşe göre zengin bir adamdı; Tayvan'a gittikten sonra başarılı bir kariyeri olmuş olsa gerekti. İlk bakışta tanıdım; sol elinde sadece üç parmak vardı. Şimdi güçlü kuvvetli bir adamdı, saçları tamamen kırlaş-

mış; kolaylıkla kırk yaşında sanılabilirdi. Fersiz gözleriyle gülümsedi, bir zamanlar onu gölgede bırakan kendine güvensizliği, canlı yüzünde kaybolmuştu.

Bildiğim pek çok eski savaş esiri, haberleri izlemişti ve genellikle vatana dönmeyi reddeden bu adamlar hakkında konuşuyorlardı. Sadakat yanılsamalarını ne kadar sürdürürlerse eve gelmeyi o kadar riske attıkları için, yalnızca tek başınayken iç çekip hayıflanacaklardı. Tayvan'a giden esirlerin çoğunun oldukça iyi bir hayat yaşadıkları doğruydu. Bazıları üniversiteye girmiş ve birkaçı orduda kıdemli pozisyonlara yükselmişlerdi. Son zamanlarda bazıları emekli olduktan sonra yaşamak için anakaraya bile döndüler; hatta bazıları yerel memuriyetlere tayin edildiler. Gerçekten Çin, gecikmiş aşklarına rağmen, onları vatanseverler olarak alicenaplıkla bağrına bastı. Hatta 1953'de dönen bazı eski savaş esirleri, yerel yönetimlere, vatana dönmeyenleri iyi karşılama şeklindeki, yeni siyasete desteklerini bildirdiler çünkü bu, Tayvan ve anakaranın birleşmesine yardımcı olacaktı.

Fakat vatana dönmeyenlerin memleketlerinde yeniden ortaya çıkması, her zaman sevinç vesilesi olmadı. Bazıları aile üyelerinden pek azını hayatta buldu. Bazıları köylerini müthiş bir yoksulluk ve ihmal edilmişlik içinde gördü. Birkaçı otuz yıl önce Devrim Şehidi olarak Kore'de can verdiği haberini almış ana babaları ve kardeşlerini şoke etti; aileleri o zamandan beri onların boş mezarlarını ziyaret etmiş ve her bahar temizlemişlerdi.

WangYong'un durumunun iyi olması beni şaşırttı. Hâlâ albümümde yeğeninin fotoğrafı durur.

Bai Dajian'ın televizyondaki görüntüsü, birkaç gün zihnimde dönüp durdu çünkü onun gibi zengin bir işadamının, Tayvan'a giden savaş esirleri arasında nadir olması gerektiğini anlamama rağmen, en az onun kadar yetenekli olduğumu biliyordum. Fakat az sonra dengeme yeniden kavuştum. İnsanın hayatının ne kadar berbat olduğu mesele değildi, her zaman daha kötü olan birileri vardı. Chang Ming'in, Hao Chaolin ve Pei Shan'ın tersine ben talihliydim; mutlu bir ailem, iki çocuğum ve üç torunum vardı. Benim için kişisel kayıplarımın yasını sürdürmenin bir nedeni yoktu. İnsan asla kendi yazgısına hayıflanmamalıdır.

Bu günlerde sık sık Simpsonları izliyorum, çok hoşuma gidiyor. Geçen hafta muzır oğlan Bart, kolundaki dövmeyi sildiriyordu. Bu benimkini de sildirme fikrini aklıma getirdi. Oğluma bunun mümkün olup olamadığını sordum. Atlanta civarında aradı ve Emory Hastanesi'nde Dr. Stone'un bu işlemi yaptığını öğrendi. Doktora göbeğimde komünistler tarafından yapılmış, anti Amerikan bir slogan dövmesi olduğunu söyledi. Sanırım benim durumumu net olarak açıklayabilmesinin bir yolu yoktu. Benim aylık kazancım 120 dolardan azdı o yüzden Dr. Stone, indirim yapmayı kabul etti. İşlemin birkaç dakika süreceğini ve küçük bir acı vereceğini söyledi. Ertesi perşembe görüşeceğimize sevindim.

1954'de Vatana Dönüş Merkezi'nden ayrıldıktan sonra Pei Shan'ı bir daha görmedim ama dört yıl önce, bir kalp krizi geçirip ölene dek Chaolin'le temas halindeydim. 1995'de yakınlarda Pei'yi görmeye Tianjin'e gittiğini söyledi, akciğer kanseri hastalığı ileri bir evreye gelmiş ve kız kardeşi, kemoterapi için onu şehre getirmiş. Ne acı ki eski komiserimiz, tek oğlunun hayatını mahvettiği için kendisini suçluyormuş. Kırklarının sonuna varmış olan oğlu hâlâ evlenmemiş; yirmilerindeyken hiçbir genç kadın onun, babasının geçmişiyle kararmış evine girmeyi istememiş, daha sonra kadınlara ilgisini bir şekilde kaybetmiş ve ebeveyninin evlenip çocuk yapması yolundaki ısrarlarına rağmen bekar kalmayı tercih etmiş. Pei'nin bir başka vicdan azabı daha vardı: eski koruması Tiger'ın ev adresini kaybetmişti. Oğlan kırk dört yıl önce hayatını kurtarmıştı ama Pei, yalnızca Gansu Eyaleti'nden olduğunu hatırlıyordu. Keşke Tiger'ın ana babası için bir şeyler yapabilseydi. Pei, Chaolin'e, "Tiger iyi bir yoldaştı. Hâlâ rüyalarıma giriyor" demiş.

Pei'yi son ziyaretinden birkaç hafta sonra Chaolin bana, onun ölüm döşeğinde olduğunu söyledi. Eski liderimizin son sözleri, "Lütfen hikâyemizi yazı" olmuş.

Chaolin de soluk dudaklarını büzerek, bana dedi ki: "Yuan, benim zihnim hiç iyi değil. Ne yazabilirim? Yalnızca kayıp ve keder; bu ağır duygular değirmen taşı gibi yüreğimi eziyor. Tüm hatıralar kafamda karma karışık, onları seçip ayırmanın bir yolu yok." Hâlâ birkaç dişi vardı ama cevizli kurabiyeleri sıcak çaya batırmadan çiğneyemiyordu.

Gerçekten o kadar yaşlanmıştı ki pek fazla ömrü kalmadığını anladım. Kırışmış, neredeyse iskeleti çıkmıştı, boyu kırk yıl öncekinden on beş santim daha kısaydı.

• • •

Artık bu hatıraları sonlandırmalıyım; bu benim ilk ve de son yazma girişimim. Neredeyse yetmiş dört yaşındayım, gut ve glokom hastasıyım; daha fazla yazmaya gücüm yok. Fakat bu "bizim hikâyemiz" olarak anlaşılmasın. Varlığımın derinliklerinde hiçbir zaman onlardan biri olmadım. Ben yalnızca kendi yaşadıklarımı yazdım.

Yazarın Notu

Bu kurmaca bir eserdir ve tüm karakterler kurgusaldır. Bununla birlikte olayların ve ayrıntıların çoğu gerçektir. Bunlar hakkındaki bilgiler için aşağıdaki yazarlara ve onların kitaplarına minnettarım.

Bradbury, William, Samuel Meyers ve Albert Biderman, *Mass Behavior in Battle and Captivity: The Communist Soldier in the Korean War*, Chicago: University of Chicago Press, 1968.

Burchett, Wilfred ve Alan Winnington, *Koje Unscreened*, Pekin, kendi yayını,1953.

Da Ying, "Zhiyuanjun Zhanfu Jishi" (Halkın Gönüllüleri Arasındaki Savaş Esirlerinin Kayıtları), *Kun Lun*, 1 (1987):157-238.

Dean, William F., *General Dean's Story*, New York: Viking, 1954.

Dvorchak, Robert, *Battle for Korea*, Conshohocken, Pa.:Combined Books,1993.

Forty,George, *At War in Korea*, Addlestone, İngiltere: Ian Allan,1982.

Goldstein, Donald ve Harry Maihafer, *The Korean War*, Washington, D.C.: Brassey, 2000.

Halliday, Jon ve Bruce Cumings, *Korea: The Unknown War*, New York: Viking, 1988.

Hastings, Max, *The Korean War*, New York: Simon and Schuster, 1987.

He, Kongde, *Yige Huajia Yan Zhong de Chaoxian Zhanzheng* (Bir Ressamın Gözüyle Kore Savaşı), Pekin: People's Liberation Army Arts Press, 2000.

Hooker, John, *Korea: The Forgotten War*, Kuzey Sidney, Avustralya: Time-Life Books, 1989.

Knox, Donald, *The Korean War: Pusan to Chosin: An Oral History*, New York: Harcourt Brace,1985.

Knox, Donald ve Alfred Coppel, *The Korean War: Uncertain Victory: An Oral History*, New York: Harcourt Brace, 1988.

Leckie, Robert, *Conflict: The History of the Korean War, 1950-53*, New York: Putnam, 1962.

Liu, Lang, *Liuxie Dao Mingtian* (Yarına Kadar Kanayacak), Tongluowan, Tayvan: Asia Press.

Spiller, Harry (der.), *American POWs in Korea: Sixteen Personal Accounts*, Jefferson, N. C.: McFarland, 1998.

Tomedi, Rudy, *No Bugles, No Drums: An Oral History of the Korean War*, New York: Wiley, 1994.

A Volunteer Soldier's Day, Pekin: Foreign Languages Press, 1961.

Wang, Jian-guo, *Renhai Da Beiju* (İnsan Dalgası Taktiklerinin Trajedisi), Tongluowan, Tayvan: Asia Press.

Wang, Shuzeng, *Zhongguo Renmin Zhiyuanjun Zhengzhan Jishi* (Çin Halk Gönüllü Ordusu'nun Savaş Kayıtları), Pekin: People's Liberation Army Arts Press, 2000.

Weintraub, Stanley, *War in the Wards: Korea's Unknown Battle in a Prisoner-of-War Hospital Camp*, San Rafael, Cal.: Presidio Press, 1876.

Zhang, Shu Guang, *Mao's Military Romanticism: China and the Korean War, 1950-1953*, Lawrence: University Press of Kansas, 1995.

Zhang, Zhe-shi (der.), *Meijun Jizhongying Qinli Ji* (Amerikan Esir Kamplarına Dair Kişisel Anlatılar), Pekin: Chinese Archives Press, 1996.

Teşekkür

Yazma aşamasındaki eleştirileri ve dikkatli gözlemleri için LuAnn Walther'a; tutkusu ve önerileri için Lane Zachary'ye; ABD silahlarına ilişkin sağladığı bilgiler için oğlum Wen'e; beni bu kitabı yazmaya ikna ettiği için karım Lisha'ya teşekkür ederim.

Kendini yabancı topraklarda, garip bir savaşın ortasında, Kore Savaşı'nda, bulur Çinli Yu Yuan. Cesur bir savaşçı, bir kahraman değildir. Hatta bir meçhul asker bile değildir. Askerlik günleri daha çok, sıcak çatışmalardan uzakta, esir kamplarında geçmiştir. İngilizce bilen nadir askerlerden biri olarak bir yandan vazgeçilmez olmanın sefasını sürerken, öte yandan güç mücadelelerinin odağında bulunmanın cefasını çeker. Hayatın dayattıklarıyla ideolojilerin dayattıkları, vicdanla gündelik ihtiyaçlar, ahlakla insani zaaflar arasında yaşadığı yarılmalardan hep, kendinden daha kötü koşullarda olanları düşünerek kurtulan Yuan, kişisel kayıplarının yasını tutmak yerine kendine ve geleceğe güven duyarak hayata tutunur.

Savaşa giderken, onun için "ev" imgesini somutlaştıran iki kişiyi, annesini ve nişanlısını geride bırakmıştır. Döndüğünde onları bulabilecek midir? Dahası, döneceği bir vatanı olacak mıdır? Yoksa o bir savaş artığı, savaş sanayisinin bir atığı mı olacaktır?

Savaş Artığı herhangi bir ırktan, renkten, milliyetten bir ask
en doğal korkularını, zaaflarını, ihtiyaçlarını insancıl
satırlarında yankılandırıyor. Sıradan bir insanın gözünden,
savaşın en dehşetli, en vahşi ve en acımasız yüzünü anla
niçin savaşa gider, niçin savaşır, ölmezse şayet savaşta
gibi sorular sormamızı sağlıyor. Küçük ümitleri ve hedefl
bir insanın aynı zamanda hem ne kadar güçlü hem de ne
olduğunu görüyoruz bu romanda.

AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-590-6
9 789755 395906

28 TL